

การบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัย
ของจังหวัดนนทบุรี

Integrated Cooperation Management and Administration for
Flood Prevention in Nonthaburi Province

ทรงพล สวয়สม
SONGPHON SUAYSOM

คู่มือฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารแห่งรัฐ วิทยาลัยการบริหารแห่งรัฐ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

2567

การบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัย
ของจังหวัดนนทบุรี

Integrated Cooperation Management and Administration for
Flood Prevention in Nonthaburi Province

ทรงพล สวয়สม
SONGPHON SUAYSOM

ดุขฉนินพณัณั้เป็นส่วนหนึ่งของการศึษาตามหลักรัฐประณาดุขฉนินพณัณั้
สาขาวิชาการบริหารแห่งรัฐ วิทยาลัยการบริหารแห่งรัฐ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

2567

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

ชื่อคุณูปนิพนธ์	การบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัย ของจังหวัดนนทบุรี
ชื่อ นามสกุล	ทรงพล สวยสม
ชื่อปริญญา	ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (การบริหารแห่งรัฐ)
สาขาวิชา	การบริหารแห่งรัฐ
วิทยาลัย	การบริหารแห่งรัฐ
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	รองศาสตราจารย์ ดร. ชินรัตน์ สมสืบ

คณะกรรมการสอบคุณูปนิพนธ์ได้ให้ความเห็นชอบคุณูปนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ธนพันธ์ โล่ประกอบทรัพย์)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตรลดา ไชยะ)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริภัสสรค์ วงศ์ทองดี)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สถาพร เรืองธรรม)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ชินรัตน์ สมสืบ)

วิทยาลัยการบริหารแห่งรัฐ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร อนุมัติให้นับคุณูปนิพนธ์
ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารแห่งรัฐ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

..... ผู้อำนวยการวิทยาลัยการบริหารแห่งรัฐ
รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริภัสสรค์ วงศ์ทองดี

วันที่ 6 เดือน มีนาคม พ.ศ. 2568

ชื่อคุณิพนธ์	การบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัย ของจังหวัดนนทบุรี
ชื่อ นามสกุล	ทรงพล สวีสสม
ชื่อปริญญา	ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (การบริหารแห่งรัฐ)
สาขาวิชา และวิทยาลัย	การบริหารแห่งรัฐ วิทยาลัยการบริหารแห่งรัฐ
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	รองศาสตราจารย์ ดร. ชินรัตน์ สมสืบ
ปีการศึกษา	2567

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อวิเคราะห์ความคิดเห็นทั้งที่คาดหวังและความเป็นจริงในการบริหารจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี 2) เพื่อสังเคราะห์ความคิดเห็นการบริหารจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี และ 3) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันส่งผลต่อการบริหารจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี โดยการวิจัยแบบผสมผสาน (mixed methods) ระหว่างการวิจัยคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ โดยที่การวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลักเสริมด้วยการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อให้ผลการวิจัยมีความถูกต้องและน่าเชื่อถือ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล (key informants) การวิจัยเชิงคุณภาพมีจำนวน 22 ราย เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ส่วนบุคคลเชิงลึก ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณทำการทดสอบสอบถามกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ราย โดยใช้วิธีวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis) สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ และสถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมานสำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการวิจัยตามทัศนะของ Agranoff and McGuire กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญเป็นลำดับแรกกับด้านการแลกเปลี่ยนทรัพยากร รองลงมาเรียงตามลำดับได้ดังนี้ การแสวงหาข้อมูล การแสวงหาการปรับเปลี่ยนเพื่อให้เกิดความเหมาะสม การสร้างความร่วมมือกัน และการกำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์ร่วมกัน

2. ผลการวิจัยความร่วมมือเชิงบูรณาการในกระบวนการจัดการป้องกันน้ำท่วมโดยยึดผลการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นสำคัญเรียงลำดับได้ดังนี้ 1) การตอบสนองในภาวะฉุกเฉิน 2) การฟื้นฟูความเสียหาย 3) การบรรเทาผลกระทบ 4) การเตรียมการ และ 5) การติดตามประเมินผล

3. ผลการทดสอบสมมติฐานปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ ระดับการศึกษา สถานภาพ อาชีพ และรายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกันส่งผลต่อความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี ไม่แตกต่างกัน ผลการทดสอบสมมติฐานปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ใน

พื้นที่ ลักษณะการพักอาศัย และอำเภอที่พักอาศัยที่แตกต่างกันส่งผลต่อความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี แตกต่างกัน

ปัญหา/อุปสรรคในการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรีมีทั้งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคน เช่น ชาวบ้านบางรายไม่ค่อยคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวม นึกแต่ประโยชน์ส่วนตัว เป็นต้น ด้านกายภาพ เช่น ขาดการวางผังเมืองที่ดี เป็นต้น ข้อเสนอแนะคือ ควรสร้างจิตสำนึกต่อการอยู่ร่วมกันให้กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ควรสร้างเขื่อนกันน้ำริมแม่น้ำเจ้าพระยาให้ตลอดแนว

ข้อเสนอแนะผลการวิจัย

1. รัฐต้องกำหนดนโยบายในการจัดทำผังเมืองทุกระดับเพื่อพัฒนาเมืองให้เกิดความเป็นระเบียบ เรียบร้อยน่าอยู่อาศัยและทำให้มีคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น
2. ควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรีทุกระดับทั้งระดับจังหวัด ระดับพื้นที่ และระดับชุมชน
3. ให้อำนาจ (Empower) กับประชาคมและคณะกรรมการระดับต่าง ๆ ทั้งด้านทรัพยากร และอื่น ๆ ในการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี

คำสำคัญ : ความร่วมมือเชิงบูรณาการ, การป้องกันอุทกภัย

Dissertation Title	Integrated Cooperation Management and Administration for Flood Prevention in Nonthaburi Province
Author	Songphon Suaysom
Degree	Doctor of Philosophy (State Administration)
Major Program	State Administration, College of State Administration
Advisor	Associate Professor Chinnarat Somsueb,Ph.D.
Academic Year	2024

ABSTRACT

This research aimed to: 1) analyze both the expected and actual opinions on Integrated Cooperation Management and Administration for flood prevention in Nonthaburi Province; 2) synthesize opinions on the administration and management of integrated flood prevention cooperation in Nonthaburi Province; and 3) study and analyze how different personal factors affects the administration and management of integrated flood prevention cooperation in Nonthaburi Province. This study employed a mixed-methods approach, combining qualitative and quantitative research. The primary focus is on qualitative research, supplemented by quantitative research to ensure accuracy and reliability of the research results. The qualitative research included 22 key informants, with data collected through in-depth individual interviews. The quantitative research involved distributing questionnaires to a sample of 400 respondents. Content analysis was used for the qualitative research, and descriptive and inferential statistics were used for the quantitative research.

The research findings were as follows:

1. According to Agranoff and McGuire's perspective, the sample group prioritized resource exchange as the most important aspect, followed by information seeking, adjustment seeking, collaboration building, and jointly making policy and strategic plan.

2. The research results on integrated cooperation in flood prevention management process, based primarily on the qualitative research findings, were ranked

as follows: 1) emergency response, 2) damage recovery, 3) impact mitigation, 4) preparedness, and 5) monitoring and evaluation.

3. The results of the hypothesis testing showed that differences in personal factors such as gender, education level, marital status, occupation, and monthly income did not significantly affect integrated cooperation in flood prevention in Nonthaburi Province. The results of the hypothesis testing showed that differences in personal factors such as age, length of residence in the area, type of residence, and district of residence significantly affect integrated cooperation in flood prevention in Nonthaburi Province.

The problems and obstacles in the integrated cooperation management for flood prevention in Nonthaburi Province included both people-related issues, such as some residents not prioritizing collective benefits and focusing only on personal gain, and physical issues, such as the lack of effective urban planning. Recommendations included fostering a sense of community among all stakeholders and constructing continuous flood barriers along the Chao Phraya River.

Recommendations Based on Research Findings are as follows:

1. The government should establish policies for urban planning at all levels to develop orderly, livable cities and improve the quality of life.

2. A committee for the integrated cooperation management of flood prevention in Nonthaburi Province should be established at all levels, including provincial, regional, and community levels.

3. Empower community groups and committees at various levels with resources and other means to participate in the integrated cooperation management of flood prevention in Nonthaburi Province.

Keywords : Integrated Cooperation, Flood Prevention

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่อง “การบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี” Integrated Cooperation Management and Administration for Flood Prevention in Nonthaburi Province. ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงลงได้ด้วยความกรุณาอย่างยิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร. ชินรัตน์ สมสืบ ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาเสียสละเวลาอันมีค่ายิ่งในการให้คำปรึกษา คำแนะนำ เสนอแนวคิด ให้คำชี้แนะอันเป็นประโยชน์ต่องานวิจัยนี้ และเอาใจใส่ในทุก ๆ รายละเอียด ทุก ๆ ขั้นตอนของงานวิจัย ตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ จนงานวิจัยสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ผู้วิจัย ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้ ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.ธนพันธ์ โล่ประกอบทรัพย์ ประธานกรรมการ คณะกรรมการสอบดุษฎีนิพนธ์ ได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตรลดา ไชยะ รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริภัสสรค์ วงศ์ทองดี รองศาสตราจารย์ ดร.สถาพร เริงธรรม และรองศาสตราจารย์ ดร.ชินรัตน์ สมสืบ อาจารย์ที่ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน ที่ให้ความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล และขอขอบคุณผู้บริหารและบุคลากรของวิทยาลัยการบริการแห่งรัฐที่ได้ดำเนินการประสานงาน คณะกรรมการสอบดุษฎีนิพนธ์เพื่อพิจารณาสอบผลงานวิจัย

ขอขอบคุณกลุ่มตัวอย่างที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยกรมชลประทาน เพื่อนร่วมงานโครงการชลประทานนนทบุรี ที่ช่วยสนับสนุนและช่วยเหลือผู้วิจัย ขอขอบคุณบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ที่ให้ความอนุเคราะห์ลงบทความเพื่อนำมาใช้ในการสอบป้องกันดุษฎีนิพนธ์ผู้วิจัย ขอขอบคุณทุกท่านที่มีส่วนร่วมในงานวิจัยจนสำเร็จไปได้ด้วยดีทั้งบุคคลที่ได้กล่าวมาและยังไม่ได้กล่าวถึง

สุดท้ายที่จะขาดมิได้คือคุณพ่อที่ได้ล่วงลับ กำลังใจจากคุณแม่และญาติทุก ๆ คน ให้ความช่วยเหลือความห่วงใย ให้การสนับสนุน และให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยมาตลอด หากมีสิ่งใดบกพร่องประการใด ผู้วิจัยขอน้อมรับไว้และขออภัยไว้ ณ โอกาสนี้

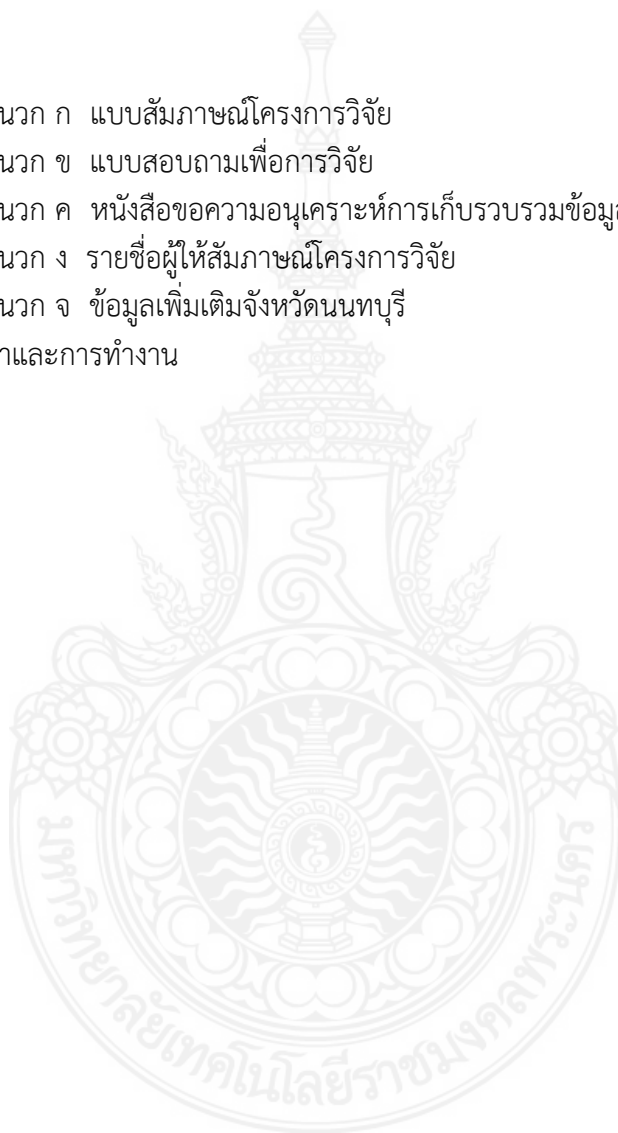
ทรงพล สวีสสม

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
Abstract	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ฎ
1. บทนำ	
1.1 หลักการและเหตุผล	1
1.2 คำถามการวิจัย	13
1.3 วัตถุประสงค์การศึกษา	13
1.4 ขอบเขตการศึกษา	13
1.5 กรอบแนวคิดการศึกษา	14
1.6 ประโยชน์ที่ได้รับ	14
1.7 นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	15
1.8 การนำเสนอ	16
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	17
2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	71
3. วิธีดำเนินการ	
3.1 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	96
3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	96
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	99
3.4 การทดสอบคุณภาพเครื่องมือ	104
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล	106
3.6 แผนดำเนินการงานการวิจัย	107
4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล และอภิปรายผล	109
5. สรุปผล และข้อเสนอแนะ	
5.1 สรุปผล	199

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
5.2 อภิปรายผลการศึกษา	200
5.3 ข้อเสนอแนะ	220
เอกสารอ้างอิง	226
ภาคผนวก	235
ภาคผนวก ก แบบสัมภาษณ์โครงการวิจัย	235
ภาคผนวก ข แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	239
ภาคผนวก ค หนังสือขอความอนุเคราะห์การเก็บรวบรวมข้อมูล	252
ภาคผนวก ง รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์โครงการวิจัย	254
ภาคผนวก จ ข้อมูลเพิ่มเติมจังหวัดนนทบุรี	257
ประวัติการศึกษาและการทำงาน	284

สารบัญตาราง

ตาราง		หน้า
1.1	ความต้องการใช้น้ำทั้งประเทศ ทั้งน้ำผิวดินและน้ำบาดาล พ.ศ. 2562/2563	2
2.1	ความสอดคล้องระหว่างงานวิจัยและวรรณกรรมกับวัตถุประสงค์ การวิจัย	91
3.1	ประชากรในการวิจัย	98
3.2	จำนวนตัวอย่าง	99
3.3	แผนดำเนินงานวิจัย	107
3.4	เปรียบเทียบจำนวนกลุ่มตัวอย่าง	108
4.1	ผลการวิจัยเชิงปริมาณความคิดเห็นเกี่ยวกับความร่วมมือ เชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรีตาม แนวคิดของตามทัศนะของ Agranoff and McGuire	137
4.2	ผลการวิจัยเชิงปริมาณความคิดเห็นเกี่ยวกับการแสวงหาข้อมูล	139
4.3	ผลการวิจัยเชิงปริมาณความคิดเห็นเกี่ยวกับการแสวงหาการ ปรับเปลี่ยนเพื่อให้เกิดความเหมาะสม	141
4.4	ผลการวิจัยเชิงปริมาณความคิดเห็นเกี่ยวกับการกำหนดนโยบาย และแผนกลยุทธ์ร่วมกัน	143
4.5	ผลการวิจัยเชิงปริมาณความคิดเห็นเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยน ทรัพยากร	145
4.6	ผลการวิจัยเชิงปริมาณความคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างความ ร่วมมือกัน	147
4.7	เปรียบเทียบผลการวิจัยเชิงคุณภาพและผลการวิจัยเชิงปริมาณ ตามทัศนะของ Agranoff and McGuire	149
4.8	ผลการวิจัยเชิงปริมาณเกี่ยวกับความคิดเห็นและระดับความ คิดเห็นกระบวนการของการจัดการอุทกภัยเพื่อความร่วมมือ เชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี	164
4.9	ผลการวิจัยเชิงปริมาณเกี่ยวกับความคิดเห็นและระดับความ คิดเห็นการบรรเทาผลกระทบ	165
4.10	ผลการวิจัยเชิงปริมาณเกี่ยวกับความคิดเห็นและระดับความ คิดเห็นการเตรียมการ	166

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง		หน้า
4.11	ผลการวิจัยเชิงปริมาณเกี่ยวกับความคิดเห็นและระดับความคิดเห็นการตอบสนองในภาวะฉุกเฉิน	167
4.12	ผลการวิจัยเชิงปริมาณเกี่ยวกับความคิดเห็นและระดับความคิดเห็นการฟื้นฟูความเสียหาย	168
4.13	ผลการวิจัยเชิงปริมาณเกี่ยวกับความคิดเห็นและระดับความคิดเห็นการติดตามประเมินผล	169
4.14	เปรียบเทียบผลการวิจัยทั้งเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ กระบวนการของการจัดการอุทกภัยเพื่อความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี	170
4.15	ปัจจัยส่วนบุคคล	171
4.16	ผลการทดสอบสมมติฐานปัจจัยส่วนบุคคลกับความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี	174
4.17	ผลการทดสอบสมมติฐานเรื่องเพศกับความคิดเห็นการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี	175
4.18	ผลการทดสอบสมมติฐานด้านอายุกับความคิดเห็นการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี	176
4.19	ผลการทดสอบสมมติฐานด้านระดับการศึกษากับความคิดเห็นการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี	177
4.20	ผลการทดสอบสมมติฐานด้านสถานภาพกับความคิดเห็นการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี	177
4.21	ผลการทดสอบสมมติฐานด้านอาชีพกับความคิดเห็นการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี	178
4.22	ผลการทดสอบสมมติฐานด้านรายได้ต่อเดือนกับความคิดเห็นการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี	179

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง		หน้า
4.23	ผลการทดสอบสมมติฐานด้านระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่กับ ความคิดเห็นการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการ การป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี	180
4.24	ผลการทดสอบสมมติฐานด้านลักษณะการพักอาศัยในพื้นที่กับ ความคิดเห็นการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการ การป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี	181
4.25	ผลการทดสอบสมมติฐานด้านอำเภอที่พักอาศัยกับความ คิดเห็นการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการการ ป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี	181
4.26	ปัญหา/อุปสรรคการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณา การในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี	196
4.27	ข้อเสนอแนะการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการ ในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี	197

สารบัญภาพ

ภาพ		หน้า
1.1	แสดงดัชนีผลผลิตอุตสาหกรรมปี พ.ศ. 2554	4
1.2	แสดงการบริโภคและการลงทุนภาคเอกชน ปี พ.ศ. 2554	5
1.3	พื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในรอบ 15 ปี (พ.ศ. 2548-2562)	7
1.4	แสดงแม่น้ำสำคัญในภาคกลาง	8
1.5	แสดงที่ตั้งของจังหวัดนนทบุรี	8
1.6	ความสูงจากระดับน้ำทะเลของอำเภอในจังหวัดนนทบุรี	9
1.7	สภาพน้ำท่วมชุมชนมัสยิดท่าอิฐ เมื่อ 11 ตุลาคม 2565	10
1.8	ทุ่งรับน้ำในลุ่มน้ำเจ้าพระยา	12
2.1	ระบบการบริหารการบริการสาธารณะ	25
2.2	ความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมของความร่วมมือ (collaborative activity) กับกลยุทธ์ของความร่วมมือ (collaborative strategy)	34
2.3	กรอบการบูรณาการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันหลายภาคส่วน	46
2.4	ขั้นตอนการดำเนินงานการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม	51
2.5	ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของการจัดการสถานการณ์ฉุกเฉินและภัยพิบัติ	56
2.6	กรอบความคิดในการศึกษา	94
4.1	พื้นที่ปลูกข้าวในทุ่งพระยาบรรลือ	111
4.2	รังนกกระจาบริมน้ำ	120
4.3	การปรับเปลี่ยนโครงสร้างบ้านพักอาศัยริมน้ำ	121
4.4	ระดับน้ำท่วมในบ้านของชาวบ้านรายหนึ่งตามแนวนิวซีในปี พ.ศ. 2554 (ภาพซ้าย) และ พ.ศ. 2564 (ภาพขวา)	122
4.5	สภาพภายนอกบ้านป่าเรียม	123
4.6	สภาพภายในบ้านป่าเรียมขณะน้ำท่วม	123
4.7	สภาพภายในบ้านป่าเรียมในภาวะปกติ (วันที่ 11 พ.ค. 2567)	124
4.8	การสร้างถนนคร่อมลำรางสาธารณะ	187
4.9	สร้างกำแพงปิดกั้นลำรางสาธารณะ	187

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพ		หน้า
4.10	เขื่อนป้องกันน้ำท่วมตั้งแต่ประตูระบายน้ำปากคลองบางกรวยถึงหน้าวัดลุ่มคงคาราม ได้พังลงในแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นระยะทางประมาณ 50 เมตร	189
5.1	ภาคส่วนต่าง ๆ กับรถยนต์	201
5.2	วงจรหรือวัฏจักรในการดำรงชีวิตของชาวบ้านจังหวัดนนทบุรี	216
5.4	ตัวแบบ The Integrated Collaborative Administration and Management in Flood Prevention	217

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

“น้ำ” เป็นทรัพยากรพื้นฐานที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ ทั้งการอุปโภคบริโภค การรักษาระบบนิเวศ การทำการเกษตร การอุตสาหกรรม การคมนาคม การผลิตพลังงาน และการท่องเที่ยว โดยที่ผ่านมาประเทศไทยเกิดภาวะขาดแคลนน้ำและน้ำท่วมอย่างรุนแรงในรอบหลายสิบปีที่ผ่านมา และยังมีทิศทางและแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งได้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ของประชาชนชาวไทยในภาพรวม ทั้งนี้เหตุปัจจัยที่สำคัญสืบเนื่องมาจากปรากฏการณ์เปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ (Climate Change) ทำให้ปริมาณฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล ดังนั้น ประเทศไทยควรมีการบริหารจัดการวิกฤตภัยพิบัติเพื่อลดภัยแล้งและภัยน้ำท่วม รวมทั้งสร้างความมั่นคงทางน้ำและอาหารเพื่อสามารถรองรับสถานการณ์วิกฤตได้ (ทวีศักดิ์ ธนเดโชพล, 2558 : 292-303) โดยประเทศไทยได้มีแนวทางการแก้ไขปัญหาภัยแล้งและน้ำท่วมตามกรอบหลักการ แนวนโยบายภาครัฐ เช่น ยุทธศาสตร์ของชาติ 20 ปี แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ยุทธศาสตร์ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 20 ปี ยุทธศาสตร์บริหารจัดการทรัพยากรน้ำ พ.ศ.2558 ยุทธศาสตร์กรมชลประทาน 20 ปี ยุทธศาสตร์ของกรมทรัพยากรน้ำ และมติคณะรัฐมนตรีและข้อสั่งการ ทรัพยากรน้ำมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิต และการรักษาสมดุลของสิ่งแวดล้อม รวมทั้งเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ทั้งในภาคเกษตร อุตสาหกรรมและบริการ อย่างไรก็ตาม ในช่วงที่ผ่านมาสภาพภูมิอากาศของโลกมีความแปรปรวนมากขึ้น ส่งผลให้เกิดปรากฏการณ์ภัยแล้งและน้ำท่วมบ่อยครั้ง และมีแนวโน้มที่จะทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น ทำให้ปริมาณน้ำในแหล่งกักเก็บน้ำตามธรรมชาติ และแหล่งน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้นไม่เพียงพอต่อการอุปโภคบริโภค การเกษตร และการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจอื่น ๆ ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งในการใช้น้ำระหว่างพื้นที่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ รวมทั้งปัญหาการจัดสรรปันส่วนน้ำให้กับภาคครัวเรือนภาคเกษตร และภาคอุตสาหกรรม นอกจากนี้ ในหลายพื้นที่ของประเทศไทยประสบปัญหาความไม่สมดุลของอุปสงค์และอุปทานของน้ำอันสาเหตุมาจากการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องของจำนวนประชากร การผลิตภาคอุตสาหกรรม และภาคการเกษตร รวมทั้งจากการลดลงของพื้นที่ป่าทำให้เกิดปัญหาภัยแล้งและน้ำท่วมในหลายพื้นที่

จากสถานการณ์ข้างต้นประเทศไทยจึงได้ให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการน้ำทั้งระบบ รวมทั้งการพัฒนาการจัดการน้ำเชิงลุ่มน้ำทั้งระบบเพื่อเพิ่มความมั่นคงด้านน้ำของประเทศ และเพื่อให้การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของประเทศเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 จึงได้มีการจัดทำแผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) ที่ตอบสนองเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (แผนระดับ 1) และแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (แผนระดับ 2) ภายใต้ประเด็นที่ 19 การบริหารจัดการน้ำทั้งระบบ เพื่อให้การบริหารจัดการน้ำของประเทศไทยมีความเป็นเอกภาพ และเกิดการบูรณาการในภาพรวมของประเทศ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปรับสมดุล การบริหารจัดการน้ำ ในการอุปโภค บริโภค เกษตรกรรม อุตสาหกรรม และพัฒนาระบบบริหารจัดการน้ำทั้งระบบ รวมทั้งการพัฒนาการจัดการลุ่มน้ำทั้งระบบเพื่อเพิ่มความมั่นคงด้านน้ำของประเทศและแผนเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ยุทธศาสตร์ที่ 4 การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ ได้มีการจัดทำแผนงานบูรณาการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ เพื่อให้การบริหารจัดการน้ำเป็นไปอย่างบูรณาการในทุกภาคส่วน

ประเทศไทยมีความต้องการใช้น้ำทุกกิจกรรมรวม 62,457.67 ล้านลูกบาศก์เมตร โดยเป็นการใช้น้ำเพื่อเกษตรกรรมมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 82.50 รองลงคือ การรักษาระบบนิเวศ อุปโภค บริโภค และอุตสาหกรรม คิดเป็นร้อยละ 12.35 3.26 และ 1.89 ตามลำดับ (กรมทรัพยากรน้ำ, 2563 : น.54)

หน่วย: ล้านลูกบาศก์เมตร		
การใช้น้ำ	ความต้องการใช้น้ำ	ร้อยละ
อุปโภคบริโภค	2,037.63	3.26
เกษตรกรรม	51,527.62	82.50
อุตสาหกรรม	1,177.40	1.89
การรักษาระบบนิเวศ	7,715.02	12.35
รวม	62,457.67	100.00

ตารางที่ 1.1 ความต้องการใช้น้ำทั้งประเทศ ทั้งน้ำผิวดินและน้ำบาดาล พ.ศ. 2562/2563
ที่มา : กรมทรัพยากรน้ำ (2563:น.18)

แม้ว่าน้ำจะมีประโยชน์ในหลายประเด็น แต่ถ้ามองถึงความต้องการและเกินความจำเป็น ก็อาจจะสร้างผลเสียได้ เช่น น้ำป่าไหลหลาก หรือน้ำท่วมฉับพลัน มักจะเกิดขึ้นในที่ราบต่ำหรือที่ราบลุ่มบริเวณใกล้ภูเขาต้นน้ำ เกิดขึ้นเนื่องจากฝนตกหนักเหนือภูเขาต่อเนื่องเป็นเวลานาน ทำให้อ่างน้ำสะสมมีปริมาณมากจนพื้นดิน และต้นไม้ดูดซับไม่ไหวไหลบ่าลงสู่ที่ราบต่ำ เบื้องล่างอย่าง

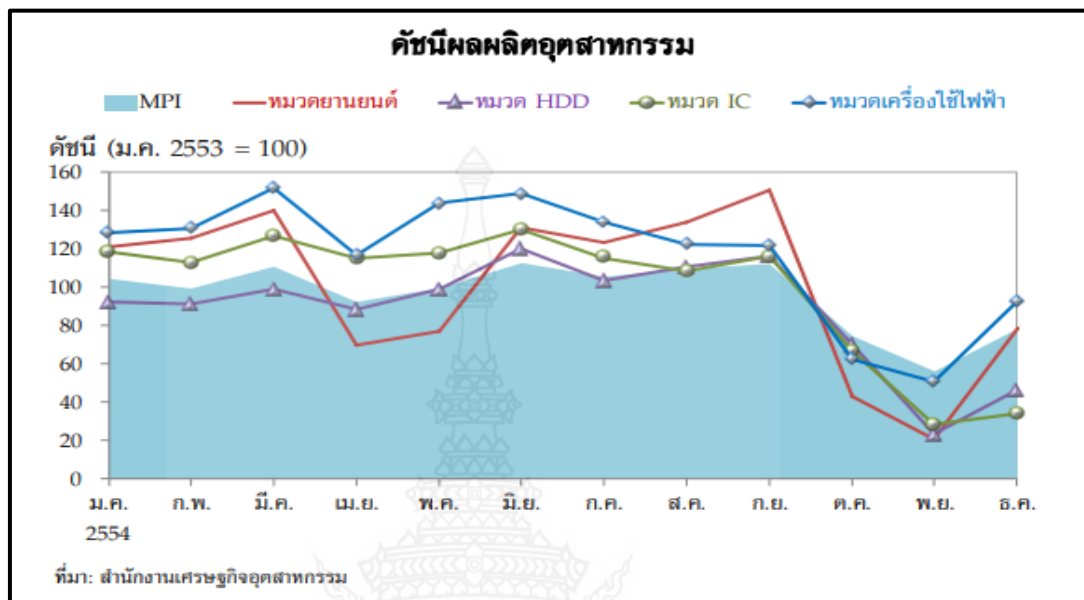
รวดเร็ว มีอำนาจทำลายล้างรุนแรงระดับหนึ่ง ที่ทำให้บ้านเรือนพังทลายเสียหาย และอาจทำให้เกิดอันตรายถึงชีวิตได้ เป็นต้น

อุทกภัยหรือภัยจากน้ำท่วมเป็นภัยที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติและตามฤดูกาล แต่ก็สามารถที่จะป้องกันปัญหาไม่ให้เกิดขึ้นหรือได้รับผลกระทบน้อยลงได้ โดยใช้เทคนิคทางด้านการบริหารจัดการ ด้านวิศวกรรม และด้านอื่น ๆ เมื่อเกิดอุทกภัยจะต้องมีระบบการเตือนภัยล่วงหน้าให้ผู้เกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้รับรู้ มีการเตรียมตัว หน่วยงานต่าง ๆ เตรียมรับสถานการณ์ฉุกเฉินหรือหลีกเลี่ยงอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้น หน่วยงานต่าง ๆ ต้องรีบช่วยกู้ภัยและช่วยเหลือโดยทันที และเมื่ออุทกภัยผ่านพ้นไปแล้ว ต้องรีบช่วยเหลือฟื้นฟูสภาพทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมให้เร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้

อันตรายหรือผลเสียหายที่เกิดขึ้นจากอุทกภัยที่เห็นได้ชัดอย่างเป็นรูปธรรม คือ เกิดขึ้นจากกระแสน้ำที่ไหลเชี่ยวกรากหรือคลื่นน้ำลูกใหญ่ ๆ ที่พัดโถมเข้าทำลายบ้านเรือนราษฎร อาจจะมีอำนาจทำลายล้างได้อย่างมาก ส่วนระดับน้ำที่ค่อย ๆ สูงมากขึ้น จะทำให้เกิดอันตรายหรือความเสียหายค่อยเป็นค่อยไปอาจจะเห็นได้อย่างชัดเจน เช่น ทำลายทรัพย์สิน หรือไม่ชัดเจน เช่น เกิดโรคติดตามมา อันตรายและความเสียหายที่เกิดขึ้นจะมีความรุนแรงมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ เช่น ความเร็วและความรุนแรงของปริมาณน้ำ เป็นต้น

ตัวอย่างกรณีผลเสียหายจากอุทกภัยของประเทศไทยในช่วงปลายปี พ.ศ. 2554 วิกฤตน้ำท่วมในประเทศไทย พ.ศ.2554 น้ำได้ท่วมซึ่งครอบคลุมพื้นที่ต่อเนื่องกันเป็นบริเวณกว้างกว่าทุกครั้งที่ผ่านมา พื้นที่บริเวณที่มีน้ำท่วมซึ่ง ครอบคลุมพื้นที่หลายจังหวัดทางภาคเหนือ ภาคกลาง รวมทั้งกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นพื้นที่ที่เรียกว่า กลุ่มลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ท่าจีน นอกจากนี้ ได้เกิดน้ำท่วมในพื้นที่หลายจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือด้วย วิกฤตน้ำท่วมครั้งนี้ก่อให้เกิดความเสียหายมากมายทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ทางด้านเศรษฐกิจ ได้รับความเสียหายเป็นจำนวนหลายแสนล้านบาท ส่วนทางด้านสังคม ประชาชนจำนวนหนึ่งเสียชีวิต ประชาชนที่อยู่บริเวณน้ำท่วมซึ่ง ทรัพย์สินเสียหาย

เป็นจำนวนมาก ขณะเดียวกันต้องเคลื่อนย้ายหาที่พักพิงชั่วคราวที่หน่วยงานภาครัฐและเอกชนจัดให้ หรือเคลื่อนย้ายหาแหล่งพักพิงสถานที่อื่น

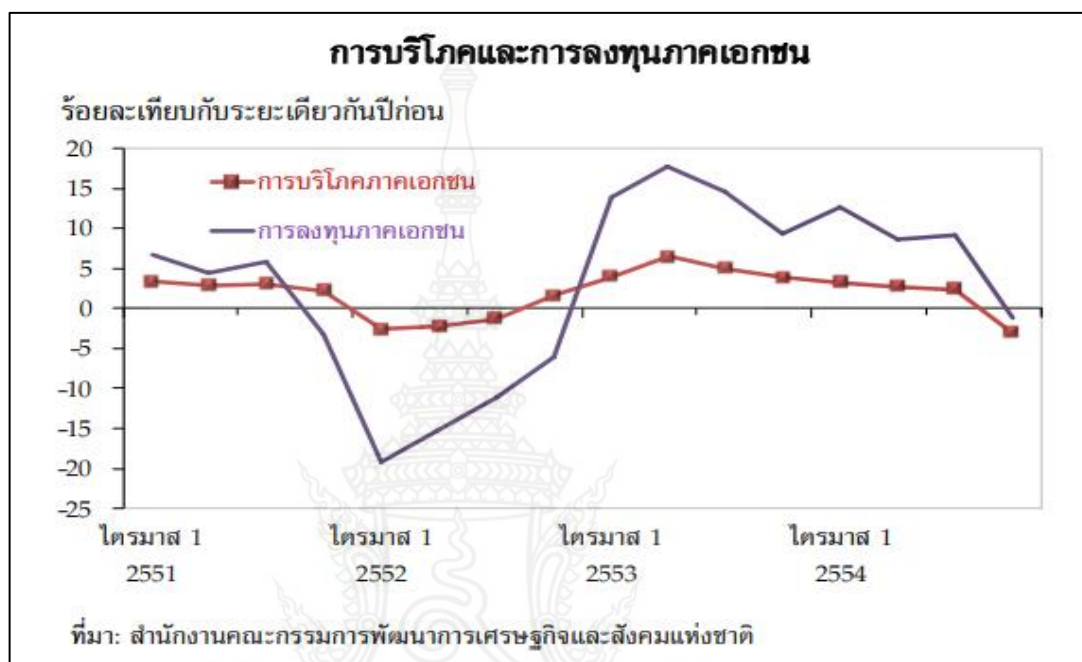
ภาพที่ 1.1 แสดงดัชนีผลผลิตอุตสาหกรรมปี พ.ศ. 2554

ที่มา : <https://www.bot.or.th/> น.2 สืบค้นวันที่ 5 ส.ค. 2565

เศรษฐกิจในรอบปี พ.ศ. 2554 เศรษฐกิจไทยในสามไตรมาสแรกขยายตัวดี แม้จะได้รับผลกระทบจากทั้งภัยพิบัติในญี่ปุ่นและการชะลอตัวของเศรษฐกิจโลก แต่มหอุทกภัยครั้งรุนแรงที่สุดในรอบ 70 ปี ในไตรมาสที่ 4 ส่งผลให้ทั้งปีเศรษฐกิจ ขยายตัวเพียงร้อยละ 0.1 มหอุทกภัยเกิดขึ้นที่ศูนย์กลางการผลิตอุตสาหกรรมสำคัญของประเทศ ส่งผลทางตรงให้การผลิตหยุดชะงัก และผลทางอ้อมจากปัญหาการขาดแคลนชิ้นส่วน (Supply Chain Disruption) และปัญหาการคมนาคมขนส่ง ซึ่งส่งผลต่อเนื่องทำให้ขาดแคลนสินค้าเพื่อการส่งออก การบริโภค และการลงทุน เมื่อภาคการผลิตฟื้นตัวเป็นปกติ คาดว่าอุปสงค์ที่ยังมีอยู่จะเป็นแรงส่งสำคัญให้เศรษฐกิจกลับมาขยายตัวได้ในระยะต่อไป

เศรษฐกิจสะดุดจากผลกระทบของมหอุทกภัย ภาคอุตสาหกรรมได้รับผลกระทบรุนแรงจากทั้งภัยพิบัติในประเทศญี่ปุ่นและมหอุทกภัยในประเทศไทย โดยอุตสาหกรรมยานยนต์ได้รับผลกระทบมากจากภัยพิบัติในญี่ปุ่นในไตรมาสที่ 2 แต่กลับมาฟื้นตัวได้เป็นปกติในไตรมาสที่ 3 ต่อมามหอุทกภัยที่เกิดขึ้นในไตรมาสที่ 4 ในนิคมอุตสาหกรรม 7 แห่ง (คิดเป็นร้อยละ 17 ของการผลิตอุตสาหกรรมทั้งประเทศ) ซึ่งเป็นศูนย์กลางการผลิตที่สำคัญและมีเครือข่ายการผลิตที่ซับซ้อน อาทิ ยานยนต์ อิเล็กทรอนิกส์ ฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ และเครื่องใช้ไฟฟ้า ส่งผลทางตรงให้การผลิตหยุดชะงัก และทางอ้อมผ่านปัญหาการขาดแคลนชิ้นส่วน (Supply Chain Disruption) และการ

คมนาคนส่งสำหรับภาคเกษตรกรรม แม้ผลผลิตในบริเวณภาคกลางจะได้รับความเสียหายจากมหาอุทกภัยโดยเฉพาะข้าว แต่ผลผลิตเกษตรอื่น ๆ ยังคงขยายตัวตามการเพิ่มพื้นที่เพาะปลูกของเกษตรกร ซึ่งเมื่อประกอบกับราคาสินค้าเกษตรที่ยังขยายตัวดีส่งผลให้รายได้เกษตรกร ขยายตัวต่อเนื่องจากปีก่อน

ภาพที่ 1.2 แสดงการบริโภคและการลงทุนภาคเอกชน ปี พ.ศ. 2554

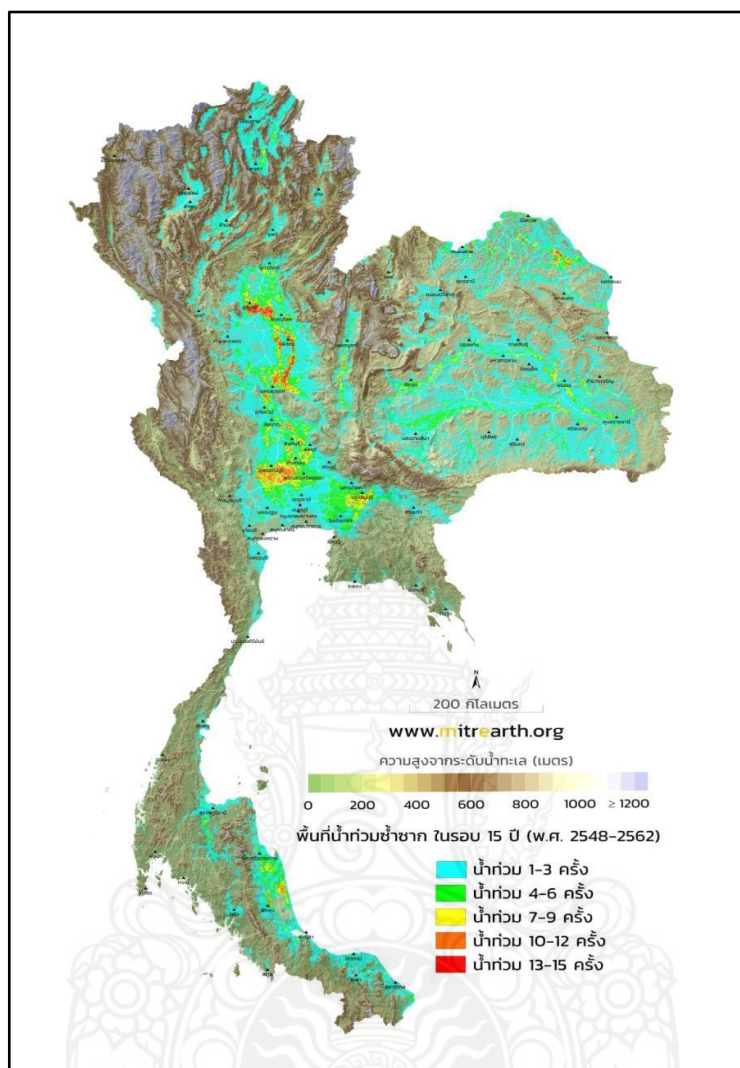
ที่มา : <https://www.bot.or.th/> น.3 สืบค้นวันที่ 5 ส.ค. 2565

มหาอุทกภัยส่งผลกระทบไม่มากต่อตลาดแรงงาน เนื่องจากผู้ประกอบการส่วนใหญ่ยังคงรักษา การจ้างงานไว้ เพื่อให้สามารถดำเนินงานต่อได้ทันทีหลังน้ำลด แม้จะมีผู้ประกอบการบางส่วนเลิกจ้างแรงงาน แต่ด้วยสภาพตลาดแรงงานที่ตึงตัวต่อเนื่อง แรงงานเหล่านี้จะสามารถหางานใหม่ได้โดยเร็ว เมื่อภาคธุรกิจฟื้นตัวในระยะต่อไป ปัญหาในภาคการผลิตทำให้สินค้าขาดแคลนส่งผลให้การบริโภคและการลงทุนภาคเอกชนที่ขยายตัวดีในช่วง 3 ไตรมาสแรกต้องสะดุดลงในไตรมาสสุดท้ายของปี แม้ปัจจัยสนับสนุนการบริโภคและการลงทุนจะยังอยู่ในเกณฑ์ดี ไม่ว่าจะเป็นรายได้ทั้งในและนอกภาคเกษตร ความเชื่อมั่นของทั้งผู้บริโภคและ นักธุรกิจ รวมทั้งภาวะการเงินที่ยังผ่อนคลาย

ภาคกลางของประเทศไทยมีพื้นที่ประมาณ 92,795 ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วย 22 จังหวัด ลักษณะภูมิประเทศของภาคกลางเป็นที่ราบที่เกิดจากการทับถมของเศษดิน หิน กรวด และทรายที่ถูกพัดพา ซึ่งบริเวณภาคกลางนี้ นักธรณีวิทยาสันนิษฐานว่าเคยเป็นแอ่งแผ่นดินขนาดใหญ่ เมื่อเกิดการทับถมกันเป็นเวลานาน ประกอบกับการเกิดการยกตัวของเปลือกโลก ทำให้ที่ราบเหล่านี้มีภูเขาโดดกระจายอยู่ทั่วไป เช่น ในเขตจังหวัดลพบุรี นครสวรรค์ และชัยนาท ซึ่งสันนิษฐานว่าภูเขาเหล่านี้เป็นเกาะที่อยู่ในทะเลมาก่อน เพราะในชั้นหินของภูเขาพบซากของสัตว์ทะเลอัดตัวแน่นอยู่โดยทั่วไป

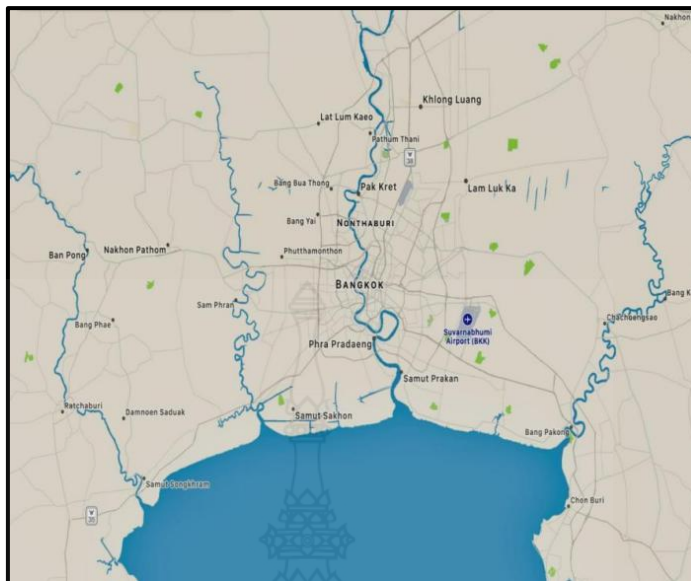
ภาคกลางมีลักษณะทางภูมิประเทศเป็นที่ราบกว้างใหญ่ โดยแบ่งออกได้ 3 ส่วน ดังนี้

- 1) ที่ราบภาคกลางตอนบน ตั้งแต่จังหวัดนครสวรรค์ขึ้นไปทางตอนบนจนถึงภาคเหนือ ในเขตพื้นที่จังหวัดกำแพงเพชร พิจิตร พิษณุโลก สุโขทัยและเพชรบูรณ์ ภูมิประเทศโดยทั่วไปเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำและที่ราบลูกฟูก (หมายถึง ที่ราบที่มีเนินเขาและเป็นแอ่งที่ราบสลับกัน) ซึ่งจะอยู่ทางตอนบนที่ต่อเนื่องมาจากภาคเหนือ
- 2) ที่ราบภาคกลางตอนล่าง ได้แก่บริเวณทางใต้ของจังหวัดนครสวรรค์ ลงไปจนถึงอ่าวไทย มีลักษณะเป็นที่ราบน้ำท่วมถึง เป็นที่ราบดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำเจ้าพระยา พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบน้ำท่วมถึงซึ่งมีขนาดใหญ่ที่สุดของประเทศและ
- 3) ขอบที่ราบ ได้แก่ขอบที่ราบที่ติดกับภาคตะวันตก และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ พื้นที่จังหวัดอุทัยธานี สุพรรณบุรี นครปฐม จะอยู่ทางตะวันตก จังหวัดลพบุรีและจังหวัดสระบุรี จะอยู่ทางตะวันออก เขตนี้มีลักษณะเหมือนกับที่ราบภาคกลางตอนบน คือ เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำสลับกับที่ราบลูกฟูก โดยที่ในที่ราบภาคกลางมีแม่น้ำสายสำคัญ คือ แม่น้ำเจ้าพระยา และแม่น้ำท่าจีน

ภาพที่ 1.3 พื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในรอบ 15 ปี (พ.ศ. 2548-2562)

ที่มา : <http://irw101.ddd.go.th/im> สืบค้นวันที่ 6 ส.ค. 2565

ภาพที่ 1.4 แสดงแม่น้ำสำคัญในภาคกลาง

ที่มา : <https://lek-prapai.org/home/view.php?id> สืบค้นวันที่ 6 ส.ค. 2565

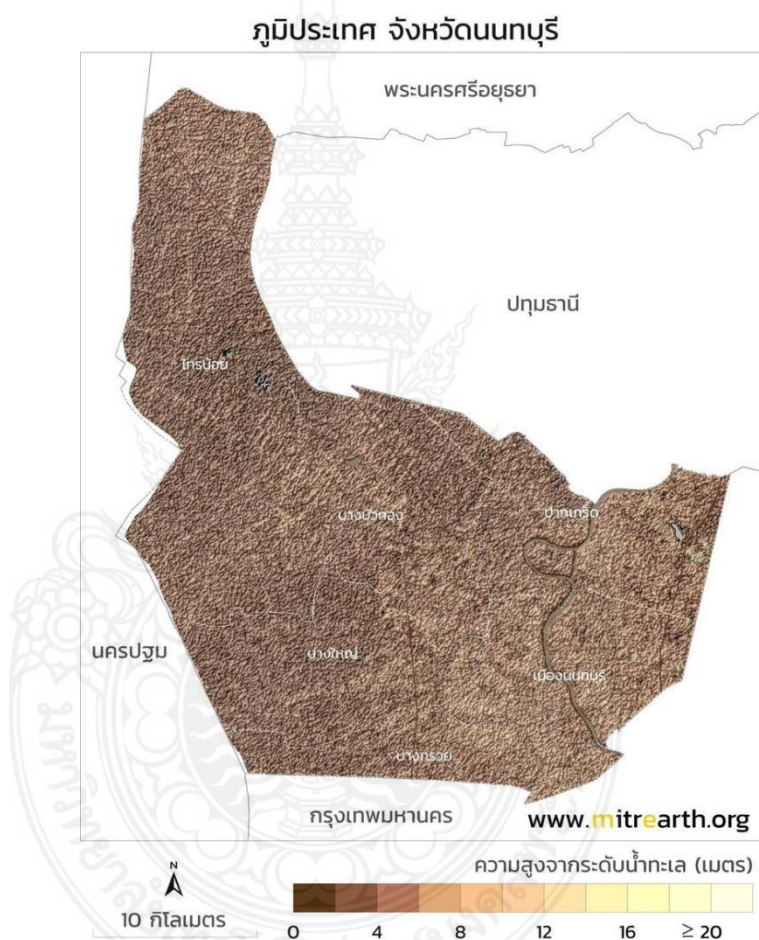
จากแผนที่ของแม่น้ำสายสำคัญในภาคกลาง คือ แม่น้ำเจ้าพระยา แมกลอง ท่าจีน ต่างก็มีความสำคัญต่อการดำรงชีพของประชาชนในพื้นที่ เป็นแหล่งบ่มเพาะทางวัฒนธรรมและประเพณีของแต่ละลุ่มน้ำ แม่น้ำเจ้าพระยาทำให้เกิดพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา เป็นแหล่งเกษตรกรรมที่สำคัญหรือเรียกได้ว่าเป็นอู่ข้าวอู่น้ำของประเทศไทย โดยครอบคลุมพื้นที่ราว 20,125 ตารางกิโลเมตร ทิศเหนือ ติดกับลุ่มน้ำปิงและลุ่มน้ำน่าน ทิศใต้ ติดกับอ่าวไทย ทิศตะวันออก ติดกับลุ่มน้ำป่าสัก และลุ่มน้ำบางปะกง

ภาพที่ 1.5 แสดงที่ตั้งของจังหวัดนนทบุรี

ที่มา : www.google.com สืบค้นวันที่ 8 ส.ค. 2565

จังหวัดนนทบุรี มีความเป็นมาทางประวัติศาสตร์อันยาวนานกว่า 400 ปี ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา ระดับความสูงต่ำของพื้นที่ไม่เกิน 6 เมตร เหนือระดับน้ำทะเลปานกลาง. 2- 8 เมตร มีคูคลองน้อยใหญ่ มีพื้นที่ประมาณ 622.303 ตารางกิโลเมตร หรือ 388,939 ไร่ อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครฯ เพียง 20 กิโลเมตร เป็นหนึ่งในห้าจังหวัดปริมณฑลของกรุงเทพฯ อาณาเขตพื้นที่ทิศเหนือติดจังหวัดปทุมธานี และพระนครศรีอยุธยา ทิศใต้ติดจังหวัดกรุงเทพมหานคร ทิศตะวันออกติดจังหวัดกรุงเทพมหานคร ตั้งแต่เขตดุสิต เขตบางเขน ไปจนจรดจังหวัดปทุมธานี ทิศตะวันตกติดจังหวัดนครปฐม

ภาพที่ 1.6 ความสูงจากระดับน้ำทะเลของอำเภอในจังหวัดนนทบุรี

ที่มา : <http://web.facebook.com/bangkruaicity/> สืบค้นวันที่ 10 ส.ค. 2565

พื้นที่จังหวัดนนทบุรีที่มีความเสี่ยงเนื่องจากเป็นพื้นที่ลุ่มต่ำ ประกอบด้วย 11 พื้นที่ ได้แก่

- 1) ชุมชนมัสดิตทำอิฐ ต.ทำอิฐ อ.ปากเกร็ด
- 2) ชุมชนบริเวณคลองบางภูมิ อ.ปากเกร็ด
- 3) ชุมชนนอกคันกั้นน้ำหมู่ 1 และ 2 ต.บางพลี อ.ปากเกร็ด
- 3) ชุมชนนอกคันกั้นน้ำวัดตาล และชุมชน

วัดเตย ต.บางตะไนย์ อ.ปากเกร็ด 4) ชุมชมริมแม่น้ำของเกาะเกร็ด ต.เกาะเกร็ด อ.ปากเกร็ด 5) ชุมชนวัดบางจาก ต.คลองพระอุดม อ.ปากเกร็ด 6) ชุมชนนอกคันกั้นน้ำวัดแจ้งศิริสัมพันธ์ ชุมชนนอกคันกั้นน้ำวัดแคนอก อ.เมืองนนทบุรี 7) ชุมชนทำนายนนทบุรี ชุมชนตลาดขวัญ อ.เมืองนนทบุรี 8) ชุมชนวัดเขียน ชุมชนวัดคางคาว ต.บางไผ่ อ.เมืองนนทบุรี 9) ชุมชนไทรมา-ท่าอิฐ อ.เมืองนนทบุรี 10) ชุมชนคลองบางกรวยและคลองบางสีทอง อ.บางกรวย และ 11) พื้นที่ใต้สะพานพระรามห้า

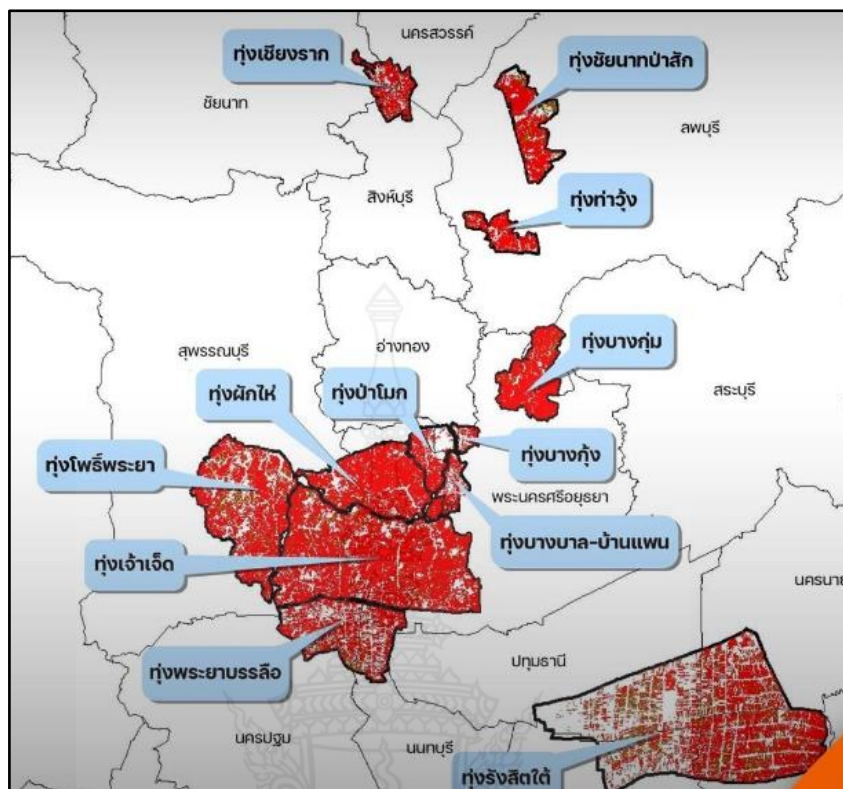

ภาพที่ 1.7 สภาพน้ำท่วมชุมชนมัสยิดท่าอิฐ เมื่อ 11 ตุลาคม 2565

ที่มา : <https://www.springnews.co.th/news/photo-story/831029> สืบค้นวันที่ 6 ก.ค. 2565

จังหวัดนนทบุรีมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการป้องกันอุทกภัยที่จะส่งผลโดยตรงต่อกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นเมืองหลวงและนครที่มีประชากรมากที่สุดของประเทศไทย เป็นศูนย์กลางการปกครอง การศึกษา การคมนาคมขนส่ง การเงินการธนาคาร การพาณิชย์ การสื่อสาร และความเจริญของประเทศ จังหวัดนนทบุรีเป็นเมืองหน้าด่านของมวลน้ำที่จะเข้าสู่ใจกลางเมืองกรุงเทพมหานคร และยังส่งผลต่อจังหวัดใกล้เคียงอีกด้วย ประกอบกับจังหวัดนนทบุรีมีแม่น้ำไหลผ่านและแบ่งพื้นที่จังหวัดออกเป็น 2 ส่วน คือ ฝั่งตะวันตก พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึง มีคูคลองสาขาขนาดต่าง ๆ เชื่อมโยงถึงกันหลายสาย ทำให้เหมาะแก่การทำสวนผลไม้และการเกษตรอื่น ๆ และฝั่งตะวันออก ได้แก่ พื้นที่ในเขตเทศบาลนครนนทบุรีและเทศบาลนครปากเกร็ด อันเป็นเขตเมืองที่มีประชากรอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น ปัญหาที่เกิดขึ้นตลอดมาการเกิดอุทกภัยในบริเวณนี้ เนื่องมาจากทั้ง น้ำเหนือ น้ำหนุน และน้ำท่า ซึ่งทำให้เกิดผลเสียหายต่อทั้งด้านสังคมและเศรษฐกิจของประเทศอย่างมหาศาลทั้งในระดับประเทศและระดับพื้นที่ ประชาชนดำรงชีวิตได้อย่างยากลำบาก โดยเฉพาะประชาชนในพื้นที่ลุ่มต่ำที่แต่ก่อนมักจะเป็นพื้นที่การเกษตร ประกอบกับมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคม มีการก่อสร้างทางกายภาพมากมาย จึงทำให้เกิดอุทกภัยต่อจังหวัดนนทบุรี

การป้องกันอุทกภัยจังหวัดนนทบุรีจะต้องได้รับความร่วมมือจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือภาคส่วนต่าง ๆ 5 ภาคส่วนด้วยกัน ได้แก่ ภาครัฐ นั้นมีส่วนราชการที่เกี่ยวข้องโดยตรงหรือที่เรียกว่าปฐมภูมิ (Primary) คือ กรมชลประทาน กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จังหวัดนนทบุรี องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และคณะกรรมการเฉพาะกิจ (ad hoc committee) ที่แต่งตั้งเพื่อแก้ไขปัญหา น้ำท่วมในช่วงเวลาหนึ่ง โดยมีสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติเป็นหน่วยงานระดับนโยบาย ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องลำดับถัดมาหรือระดับทุติยภูมิ (Secondary) มี 2 ประเภท คือ 1) ส่วนราชการ ได้แก่ กรมเจ้าท่า กรมทางหลวง กรมทางหลวงชนบท และกรมโยธาธิการและผังเมือง คณะอนุกรรมการทรัพยากรน้ำจังหวัดนนทบุรี คณะกรรมการลุ่มน้ำเจ้าพระยา และจังหวัดที่อยู่ใต้เขื่อนเจ้าพระยา มี 2 ลักษณะเช่นกัน คือ จังหวัดที่มีแม่น้ำเจ้าพระยา ไหลผ่าน (จ.นครสวรรค์ จ.อุทัยธานี จ.ชัยนาท จ.สิงห์บุรี จ.อ่างทอง จ.พระนครศรีอยุธยา จ.ปทุมธานี จ. กรุงเทพมหานคร และ จ.สมุทรปราการ) โดยเฉพาะจังหวัดที่มีทุ่งรับน้ำ 12 แห่ง (ภาพที่ 1.8) และจังหวัดไม่มีแม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่าน (จ.นครปฐม จ.ลพบุรี และ จ.สุพรรณบุรี) ที่มีส่วนในการรับน้ำและระบายน้ำจากเขื่อนเจ้าพระยา ส่วนหน่วยงานระดับตติยภูมิ (Tertiary) แบ่งได้ 3 ประเภทด้วยกัน 1) หน่วยงานสนับสนุนทั้งทรัพยากรหรือเครื่องมือ รวมถึงอุปกรณ์ในการป้องกันน้ำท่วม คือ หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา 2) ส่วนการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย คือ เขื่อนเจ้าพระยาซึ่งเป็นเขื่อนทดน้ำขนาดใหญ่ และ 3) ส่วนราชการที่สนับสนุนด้านข้อมูล คือ กรมอุตุนิยมวิทยา สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน) สถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำ (องค์การมหาชน) และกรมอุทกศาสตร์ กองทัพเรือ

ภาพที่ 1.8 ทุ่งรับน้ำในกลุ่มน้ำเจ้าพระยา

ที่มา : <https://www.thaipbs.or.th/news/content/319741> สืบค้นวันที่ 7 พ.ค. พ.ศ. 2567

นอกจากภาครัฐแล้วยังมี ภาคประชาชนและภาคธุรกิจ เป็นทั้งผู้ได้รับผลกระทบและทำให้เกิดผลกระทบจากน้ำท่วม/อุทกภัย ภาคประชาสังคม เช่น มูลนิธิสภาเตือนภัยพิบัติแห่งชาติ เครือข่ายอนุรักษ์ กลุ่มแม่น้ำฯ เป็นต้น และสุดท้ายคือ ภาคการเมืองทั้งในระดับชาติ ระดับจังหวัดและระดับพื้นที่ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องเนื่องจากเป็นตัวแทนของประชาชนจังหวัดนนทบุรีและมีอำนาจในการกำหนดนโยบาย ทรัพยากร (งบประมาณ บุคลากร เครื่องมือและอุปกรณ์) เพื่อป้องกันอุทกภัย

นอกจากปัญหาน้ำท่วมอุทกภัยแล้ว สภาพของจังหวัดนนทบุรีมีการเปลี่ยนแปลงไปมากตามความเจริญของประเทศ มีการก่อสร้างอาคารบ้านเรือน ห้างสรรพสินค้า โรงงานต่าง ๆ มากมาย สภาพสังคมเกษตรกรรมเริ่มลดลงกลายเป็นสังคมเมืองมากขึ้น พื้นที่รับน้ำมีแนวโน้มลดลง ปัญหา/ความต้องการมีมากมายและสลับซับซ้อนมากขึ้น การบูรณาการความร่วมมือดำเนินการในเรื่องเหล่านี้จึงมีความสำคัญเช่นกัน เพื่อให้เกิดการยอมรับจากทุกภาคส่วน อันจะทำให้จังหวัดนนทบุรีเป็นเมืองน่าอยู่ตลอดไป

จากที่กล่าวจะเห็นได้ว่าการป้องกันน้ำท่วมในระดับจังหวัดนนทบุรีจะมีหน่วยงานเข้ามาเกี่ยวข้องมากมาย การดำเนินการให้ได้ผลอย่างเป็นเลิศสามารถแก้ปัญหาอุทกภัยนั้นจะต้องได้รับ

ความร่วมมือจากทุกภาคส่วนอย่างบูรณาการ ทำอย่างจริงจัง ร่วมคิด ร่วมทำ มีความโปร่งใส อันทำให้เกิดการยอมรับจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ทั้งหลาย และทำให้มีการดำเนินการอย่างยั่งยืนและต่อเนื่อง จึงเห็นความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งยวดที่จะดำเนินการวิจัยในเรื่อง “การบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี” (The Integrated Collaborative Administration and Management in Flood Prevention of Nonthaburi Province) โดยที่งานชิ้นนี้จะช่วยทำให้เพิ่มเติมในทางวิชาการเกี่ยวกับ Collaborative Governance

1.2 คำถามการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งคำถามในการวิจัย (research question) เพื่อใช้เป็นกรอบในการแสวงหาคำตอบ โดยมีคำถามประกอบด้วย

- 2.1 ความคิดเห็นและระดับความคิดเห็นทั้งที่คาดหวังและความเป็นจริงในความร่วมมือเชิงบูรณาการการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรีอยู่ในระดับใด มีความแตกต่างกันอย่างไร
- 2.2 ความคิดเห็นและระดับความคิดเห็นการบริหารจัดการป้องกันอุทกภัยเพื่อความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรีอยู่ในระดับใด
- 2.3 ปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันส่งผลต่อความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรีแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

การศึกษาเรื่อง การบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

- 3.1 เพื่อวิเคราะห์ความคิดเห็นทั้งที่คาดหวังและความเป็นจริงในการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี
- 3.2 เพื่อสังเคราะห์ความคิดเห็นการบริหารจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี
- 3.3 เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันส่งผลต่อการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี

1.4 ขอบเขตการศึกษา

สำหรับขอบเขตการศึกษาในเรื่องนี้มีดังนี้

- 4.1 ขอบเขตด้านพื้นที่ จะจำกัดขอบเขตการศึกษาเฉพาะพื้นที่จังหวัดนนทบุรีทั้ง 6 อำเภอ คือ อ.เมืองนนทบุรี อ.ปากเกร็ด อ.บางกรวย อ.บางใหญ่ อ.ไทรน้อย และ อ.บางบัวทอง โดยพื้นที่เหล่านี้จะเกี่ยวข้องกับอุทกภัยไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม

4.2 ขอบเขตด้านเวลา กำหนดกรอบเวลาการศึกษาเริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2565 จนถึงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2566 เป็นเวลา 20 เดือน จนสิ้นสุดการจัดทำวิทยานิพนธ์

4.3 ขอบเขตด้านวิธีการ จะใช้วิธีการศึกษาแบบผสม (Mixed Methods) โดยจะใช้ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) และใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยใช้การวิจัยคุณภาพเป็นหลัก ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณเสริมเพื่อนำผลที่ได้จากการวิจัยเชิงปริมาณนำมาสนับสนุนเหตุผลของการวิจัยเชิงคุณภาพ อันทำให้ผลการวิจัยมีความครบถ้วนสมบูรณ์ เกิดความน่าเชื่อถือในการวิจัย

4.4 ขอบเขตด้านประชากร คือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคประชาชนภาคธุรกิจ ภาคการเมือง และภาคอื่น ๆ โดยพักอาศัยหรือดำเนินกิจกรรมในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี โดยที่การวิจัยเชิงคุณภาพจะสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (key informants)

1.5 กรอบแนวคิดการศึกษา

ในการศึกษาการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรีนี้ ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมแล้วสามารถสร้างกรอบแนวคิดในการศึกษา โดยใช้แนวคิดทฤษฎี คือ 1) แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการปกครองสาธารณะแนวใหม่ (New Public Governance: NPG.) ซึ่งเป็นกระแสหลักของความน่าสนใจของนักวิชาการและผู้สนใจในปัจจุบันและอนาคตที่มุ่งเน้นให้ประชาชนและภาคส่วนต่าง ๆ ต้องร่วมมือร่วมใจในการทำงานของภาครัฐ ต่อมาเรื่อง 2) แนวคิดการบริหารการบริการสาธารณะอันเป็นหน้าที่ของรัฐ ซึ่งการบริหารจัดการอุทกภัยเป็นภารกิจที่รัฐจะต้องให้การดูแลและเอาใจใส่ในเรื่องบริการสาธารณะนี้ เรื่องที่สำคัญของงานวิจัยนี้คือ เรื่อง 3) ความร่วมมือเชิงบูรณาการ ซึ่งเป็นประเด็นความท้าทายต่อการแนวคิดการบริหารการบริการสาธารณะทุกยุคทุกสมัยและเป็นเรื่องที่สอดคล้องกับงานวิจัยชิ้นนี้ และที่ขาดไม่ได้สำหรับการบริหารจัดการด้านชลประทานคือ 4) การบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม (Participatory Irrigation Management - PIM) ซึ่งเป็นนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์และกรมชลประทาน เพื่อให้สอดคล้องกับกระแสหลักคือกระแสความร่วมมือจากหลายภาคส่วนมีการร่วมมือข้ามหน่วยงานหรือภาคส่วนต่าง ๆ ต่อมาคือเรื่อง 5) การจัดการสถานการณ์ฉุกเฉินและภัยพิบัติ ที่เป็นสถานการณ์ที่ทุกประเทศกำลังประสบปัญหาอย่างมาก เรื่องสุดท้าย คือ 6) การป้องกันอุทกภัย ที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

1.6 ประโยชน์ที่จะได้รับ

สำหรับประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัยครั้งนี้ มีที่น่าสนใจ ดังนี้

6.1 ทำให้ทราบถึงศักยภาพในการบริหารและการจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและชุมชน รวมถึงภาคเอกชน

6.2 เพื่อถอดบทเรียนการบริหารและการจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยพื้นที่จังหวัดนนทบุรี มาใช้ในการป้องกันอุทกภัยในช่วงเวลาอื่น ๆ และในพื้นที่ที่เกิดอุทกภัยอื่น ๆ อีกด้วย

6.3 ได้แนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการบริหารและการจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการ ในการป้องกันอุทกภัยพื้นที่จังหวัดนนทบุรี เพื่อการจัดการที่มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล อันสอดคล้องกับหลักการการจัดการปกครองสาธารณะแนวใหม่ (New Public Governance) ซึ่งเป็นที่ยอมรับจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้บริบทการเติบโตของสังคมและเศรษฐกิจปัจจุบันและที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

6.4 เพื่อนำเสนอนโยบายในการพัฒนาระบบความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัย อันเป็นรากฐานของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน

1.7 นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

นิยามศัพท์ที่สำคัญของงานวิจัยนี้ ได้แก่

1) ความร่วมมือเชิงบูรณาการ หมายถึง การทำให้สมบูรณ์หรือการทำให้หน่วยย่อย ๆ ที่สัมพันธ์พึ่งพาอาศัยกันอยู่เข้ามามีส่วนทำหน้าที่ย่างประสานกลมกลืนเป็นองค์รวม มีการดำเนินการมีความเชื่อมโยงกันเป็นหนึ่งเดียวอย่างสมบูรณ์ มีการช่วยเหลือกันและกัน ศรัทธาและให้เกียรติกัน รู้ความสามารถกันและกัน มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กัน

2) การแสวงหาข้อมูล หมายถึง มีการพิจารณาว่าข้อมูลเป็นทรัพยากรที่มีความจำเป็นนอกเหนือจากศักยภาพในด้านอื่น ๆ ที่องค์การแต่ละองค์การมีอยู่แล้ว

3) การแสวงหาการปรับเปลี่ยนเพื่อให้เกิดความเหมาะสม เป็นกิจกรรมที่กระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกฎ ระเบียบ หรือบางสิ่งบางอย่าง

4) การกำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์ร่วมกัน เป็นกิจกรรมที่อาจอยู่ในรูปของความสัมพันธ์แบบเป็นทางการ

5) การแลกเปลี่ยนทรัพยากร เป็นกิจกรรมที่สามารถเห็นได้เด่นชัด โดยลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างองค์การจะเป็นแบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

6) การสร้างความร่วมมือกัน เป็นกิจกรรมที่อาจเกิดขึ้นทั้งในระยะสั้นหรือระยะยาวก็ได้ ให้เข้ามามีส่วนร่วมกันเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลที่มีอยู่รวมทั้งการให้ความช่วยเหลือด้านต่าง ๆ

7) การป้องกัน หมายถึง มาตรการและกิจกรรมต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้นล่วงหน้า เพื่อลดหรือควบคุมผลกระทบในทางลบจากสาธารณภัย ในที่นี้รวมถึงการดำเนินการระหว่างและภายหลังอีกด้วย

8) อุทกภัย หมายถึง ภัยและอันตรายที่เกิดจากสภาวะน้ำท่วมหรือน้ำท่วมฉับพลัน มีสาเหตุมาจากการเกิดฝนตกหนักหรือฝนต่อเนื่องเป็นเวลานาน

9) การบรรเทาผลกระทบ คือ การดำเนินการเพื่อหลีกเลี่ยงหรือขัดขวางไม่ให้เกิดภัยพิบัติเป็นการลดหรือกำจัดความน่าจะเป็นหรือความเป็นไปได้ในการเกิดอันตราย

10) การเตรียมการ หมายถึง การจัดให้ประชาชนผู้ที่มีความเสี่ยงต่อภัยพิบัติได้มีความรู้และเครื่องมือที่จะช่วยเพิ่มโอกาสในการรอดชีวิตจากภัยพิบัติ และลดความเสียหายของชีวิตและทรัพย์สิน

11) การตอบสนองต่อภาวะฉุกเฉิน หมายถึง การดำเนินการเพื่อตอบสนองในช่วงระหว่างที่เกิดภัยพิบัติอย่างทันทีทันใด

12) การฟื้นฟูหลังความเสียหาย หมายถึง การทำให้ผู้ประสบภัยหรือผู้รอดชีวิตจากภัยพิบัติกลับสู่สภาพชีวิตที่ปกติ หลังจากภัยพิบัติผ่านพ้นไป

13) การติดตามประเมินผล หมายถึง การทบทวน และศึกษาประสิทธิภาพการจัดการภัยพิบัติที่เกิดขึ้นแล้วทำการปรับปรุงระบบต่าง ๆ ที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และเพื่อลดความสูญเสียให้เหลือน้อยที่สุด

1.8 การนำเสนอ

แบ่งการนำเสนอออกเป็น 6 บท ดังนี้

บทที่ 1 บทนำ ประกอบด้วย 8 หัวข้อหลัก คือ หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์การศึกษา คำถามการวิจัย ขอบเขตการศึกษา กรอบแนวคิดการศึกษา ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ใน การวิจัย และการนำเสนอ

บทที่ 2 วรรณกรรม เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จะนำเสนอ 3 เรื่องด้วยกัน คือแนวคิด ทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลศึกษา

บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย 5 หัวข้อ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล และแผนดำเนินงาน

บทที่ 4 ผลการศึกษาและอภิปรายผลการศึกษา นำเสนอข้อมูลที่เก็บรวบรวมข้อมูลจากการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณจากบุคคลที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้ โดยการวิจัยเชิงปริมาณจะใช้เทคนิคทางสถิติทั้งสถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมาน เพื่อนำมาเรียบเรียงพร้อมผลการสัมภาษณ์ที่จะนำมาสนับสนุนเหตุผลประกอบการวิจัย

บทที่ 5 บทสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ เป็นบทสุดท้ายของการวิจัยที่จะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการนำเสนอในบทที่ 2 เกี่ยวกับการศึกษาเรื่อง “การบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี” จะขอเสนอเนื้อหาหรือวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องออกเป็น 3 ส่วนหลัก ๆ คือ แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลศึกษา

2.1 แนวคิดและทฤษฎี

สำหรับแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้จะนำเสนอ 6 เรื่องด้วยกัน คือ 1) การจัดการปกครองสาธารณะแนวใหม่ 2) การบริการสาธารณะ 3) ความร่วมมือเชิงบูรณาการ 4) การบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม 5) การจัดการสถานการณ์อุทกภัยและภัยพิบัติ และ 6) อุทกภัย

2.1.1. การจัดการปกครองสาธารณะแนวใหม่

การจัดการปกครองสาธารณะแนวใหม่ (New Public Governance¹ : NPG.) เป็นอีกหนึ่งแนวคิด ในการจัดการภาครัฐที่มีการกล่าวถึงกันอย่างมากจากนักวิชาการและผู้สนใจทางด้านนี้ในช่วงปลายศตวรรษที่ 20 เมื่อโลกได้เข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ชุมชน ท้องถิ่น สถาบันการศึกษา และองค์กรอื่น ๆ ที่มีใช้เฉพาะแต่องค์กรของรัฐเท่านั้น แต่ได้มีบทบาทในกิจกรรมสาธารณะมากขึ้น ถึงแม้ว่า NPG จะไม่ได้เข้าไปแทนที่แนวคิดการจัดการภาครัฐในรูปแบบเดิม ๆ ที่เคยมีอยู่ แต่ก็เป็แนวคิดที่น่าสนใจอย่างมาก เพราะมีการขยายตัวอย่างมากในช่วงที่ผ่านมาและได้มีการนำแนวคิด NPG มาประยุกต์ใช้ในการจัดการปกครองในด้านอื่น ๆ เช่น การประยุกต์ใช้ในการจัดการปกครองท้องถิ่นเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในท้องถิ่น เป็นต้น

การบริหารงานภาครัฐแบบดั้งเดิมให้ความสำคัญกับระบบราชการที่เต็มไปด้วยกฎเกณฑ์ระเบียบ แบบแผน การกำหนดนโยบายสาธารณะและการนำนโยบายสาธารณะไปสู่การปฏิบัติ รวมทั้งการส่งมอบบริการสาธารณะ (Public Services Delivery) โดยให้ความสำคัญกับภาครัฐว่าเป็นตัวเอก (Main actors) ภาครัฐเป็นผู้มีบทบาทแต่เพียงฝ่ายเดียว การใช้ระบบราชการในการตัดสินใจทางนโยบายและการนำไปปฏิบัติ การเมืองและการบริหารแยกออกจากกัน บ่อยครั้งการดำเนินงานของรัฐอาจจะไม่สามารถสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เนื่องจาก ประการแรก สังคมมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมามากมายอัน

¹ คำว่า Governance มักจะใช้กันว่า good governance แปลว่าหลักธรรมาภิบาลหรืออาจเรียกว่าการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

เนื่องมาจากการดำเนินงานของรัฐบาล เช่น การทำลายสภาพแวดล้อม ปัญหาการเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศ ปัญหาภัยธรรมชาติ ปัญหาครอบครัวแห่งกลาง เป็นต้น ประการ ที่สอง คือ ภาคอื่น ๆ ในสังคม หรือประเทศ มีความเข้มแข็งมากขึ้น เช่น ภาคธุรกิจเอกชน ภาคการเมือง ภาคประชาสังคม เป็นต้น จึงต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางหรือการพัฒนาของประเทศ ประการที่สาม เรื่อง ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ปัญหาคือทำอย่างไรจึงจะสามารถจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดนี้ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของคนที่มีความต้องการไม่จำกัดให้ได้มากที่สุด มีประโยชน์สูงสุด และคุ้มค่ามากที่สุด ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดนี้ไม่สามารถตอบสนอง ความต้องการของภาคส่วนต่าง ๆ ได้ จนอาจจะเกิดการแย่งชิงทรัพยากร ประการที่สี่ ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ทำให้โลกทุกวันนี้ “แคบลง” สามารถติดต่อสื่อสารกันได้อย่างง่ายและสะดวกรวดเร็ว สามารถถ่ายทอดข้อมูลหรือ แลกเปลี่ยนข้อมูลอย่างรวดเร็ว ภาครัฐจึงต้องดำเนินการอย่างระมัดระวัง จะใช้ปรัชญาหรือแนวคิดแบบ ดั้งเดิมอีกไม่ได้ เช่น การข่มขู่ การใช้อำนาจแฝง เป็นต้น และประการสุดท้าย คือ กลไกภายในของรัฐมีความอ่อนแอเปรียบเทียบกับลดลง แม้ว่าองค์กรของรัฐและภาคสาธารณะจะมีจำนวนมากขึ้น มีการ กำหนดอำนาจหน้าที่และมีกฎหมายให้อำนาจไว้อย่างมากมาย แต่เมื่อเปรียบเทียบกับภาคอื่น ๆ ที่มีความเข้มแข็งมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ในขณะที่องค์การภาครัฐมีความเข้มแข็งมากขึ้นเช่นกัน แต่กลับ พบว่ามีปัญหาและอุปสรรคมากมายภายในกลไกของตนเอง เช่น การยึดติดกับกฎระเบียบมากเกินไป การคอร์รัปชันหรือประพฤติมิชอบ การเล่นพรรคเล่นพวก การมีขนาดใหญ่จนเกินไป เป็นต้น

ปัญหาเหล่านี้จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขร่วมกันจากทุกภาคส่วน เพราะภาครัฐฝ่ายเดียวไม่สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างทันทั่วถึงและมีประสิทธิภาพเพียงพอ ดังนั้นแนวคิดการจัดการ ปกครองสาธารณะแนวใหม่จึงถูกศึกษาและถูกนำมาปฏิบัติ ถูกนำมาประยุกต์ใช้เพื่อให้สอดคล้องกับ สถานการณ์ของปัญหาและความต้องการของประชาชนที่เพิ่มมากขึ้น

พัฒนาการของแนวคิดการจัดการปกครองสาธารณะแนวใหม่ Osborne (2010:p.26) ได้ จำแนกแนวคิดในการนโนบายสาธารณะไปปฏิบัติในช่วงผ่านมานี้ออกเป็น 3 กระบวนทัศน์ คือ 1) การบริหารสาธารณะแบบดั้งเดิม (Public Administration: PA.) 2) การจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management: NPM.) และ 3) การจัดการปกครองสาธารณะแนวใหม่ (New Public Governance: NPG.)

1) การบริหารภาครัฐแบบดั้งเดิม (Public Administration: PA.) เกิดขึ้นในช่วงศตวรรษที่ 19 ในยุคนี้นี้เป็นการขยายตัวและเป็นความยิ่งใหญ่ของระบบราชการหรือองค์การที่มีระเบียบแบบแผน (Bureaucracy) ที่มีลักษณะสำคัญคือการรวมศูนย์อำนาจ ระบบราชการผูกขาดการนโนบายไป ปฏิบัติและการให้บริการสาธารณะแก่ประชาชน (Osborne, 2010:p.35)

2) การจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management: NPM.) จากปัญหาของการ บริหารภาครัฐแบบดั้งเดิมที่มีข้อบกพร่องหลายประการที่ไม่สามารถแก้ปัญหของสังคมได้ นำไปสู่การ แสวงหาแนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่เพื่ออุดช่องว่างแนวคิดแบบดั้งเดิม การเจริญเติบโตของ วาทกรรมใหม่ในการนโนบายสาธารณะไปสู่การปฏิบัติและการส่งมอบบริการสาธารณะมีขึ้นในช่วง ต้นทศวรรษที่ 1980s โดยแนวคิด NPM. มีการนำไปประยุกต์ใช้กันอย่างกว้างขวาง ลักษณะสำคัญคือ

เลียนแบบการบริหารงานของธุรกิจเอกชน (Private-sector Management) มีภาวะผู้นำแบบผู้ประกอบการ (Entrepreneurial Leadership) เน้นการควบคุมปัจจัยนำเข้า ปัจจัยนำออก และการประเมินผล (Osborne, 2010:p.36) มองประชาชนผู้มารับบริการว่าเป็นลูกค้า (Customers)

3) การจัดการปกครองสาธารณะแนวใหม่ (New Public Governance: NPG.) เป็นแนวคิดที่เจริญเติบโตในช่วงศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลกระทบในวงกว้างและเกี่ยวข้องกับตัวแสดงจำนวนมากมายและหลากหลาย รวมถึงมีความสลับซับซ้อนอีกด้วยจนกระทั่งเกิดความไม่สมดุลทางสังคมและเศรษฐกิจ การจัดการภาครัฐในแบบเดิม ๆ ที่เคยปฏิบัติกันอาจจะไม่สามารถตอบสนองต่อการแก้ไขปัญหที่เปลี่ยนแปลงไปได้ตามที่ต้องการ แนวคิด NPG. จึงถูกนำมาประยุกต์ใช้ในหลาย ๆ ระดับของการจัดการปกครองทั้งในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น

คำว่า การจัดการปกครอง (Governance) มีผู้แปลเป็นภาษาไทยไว้หลายคำ เช่น การจัดการสาธารณะ การบริหารกิจการบ้านเมือง คำว่า Governance ก็มีคำใหม่ ๆ ที่เพิ่งบัญญัติขึ้นแต่เป็นคำที่มาจากภาษาละติน ได้แก่ Gubernare หมายถึง การกำกับทิศทาง (Steer) การสั่งการ (Direct) และการปกครอง (Rule) โดยคำว่า Governance ถูกใช้ครั้งแรกเมื่อประมาณศตวรรษที่ 14 ในประเทศฝรั่งเศส ซึ่งหมายถึง ที่นั่งของรัฐบาล (Seat of Government)

สำหรับความหมายของ การจัดการปกครอง (Governance) มักจะให้ความหมายในเชิงการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีหรือธรรมาภิบาล (Good Governance) เช่น สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.ร.) ได้ให้ความหมายของคำว่า ธรรมาภิบาล (Good Governance) หมายถึง การปกครอง การบริหารการจัดการ การควบคุมดูแลกิจกรรมต่าง ๆ ให้เป็นไปในครรลองธรรม นอกจากนี้ยังหมายถึง การบริหารจัดการที่ดีซึ่งสามารถนำไปใช้ได้ทั้งภาครัฐและเอกชน ธรรมที่ใช้ในการบริหารงานนี้มีความหมายอย่างกว้าง กล่าวคือ หากได้มีความหมายเพียงหลักธรรมทางศาสนาเท่านั้น แต่รวมถึงศีลธรรม คุณธรรมจริยธรรมและความถูกต้องชอบธรรมทั้งปวง ซึ่งวิญญูชนพึงมีและพึงประพฤติปฏิบัติ อาทิความโปร่งใสตรวจสอบได้ การปราศจากการแทรกแซงจากองค์กรภายนอก เป็นต้น

ขอความหมายของ การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีหรือธรรมาภิบาล ซึ่งมีนักวิชาการที่มีชื่อเสียงระดับประเทศมาให้ความหมายไว้อย่างน่าสนใจหลายท่านด้วยกัน เช่น (อ้างใน http://digital_collect.lib.buu.ac.th/dcms สืบค้นวันที่ 6 ก.ค. 2565)

ไชยวัฒน์ คำชู อธิบาย ธรรมาภิบาล หมายถึงการมีส่วนร่วม คือความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และการมีความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานเพื่อให้หลักประกันว่าการดำเนินนโยบายทางการเมือง สังคมและเศรษฐกิจวางอยู่บนฉันทานุมัติอย่างกว้างขวางของสังคม และให้ความมั่นใจว่าเสียงคนยากจนและคนด้อยโอกาสจะเป็นที่รับฟังในกระบวนการกำหนดและดำเนินนโยบายโดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวกับการจัดสรรทรัพยากร

ลิขิต ธีรเวคิน กล่าวว่า Good Governance น่าจะเป็นการปรับศัพท์ทางเศรษฐกิจคือ Economic Governance มาเป็นศัพท์ทางรัฐศาสตร์จึงถือได้ว่าเป็นศัพท์ใหม่และมีความหมายหลายประการ แต่ถ้ามองกันอย่างลึก ๆ แล้วก็น่าจะหมายถึงกระบวนการปกครองบริหารที่อาศัยปรัชญา

หลักการที่ถูกต้อง เอื้ออำนวยประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ มีประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาของสังคม และนำมาซึ่งความเจริญในด้านต่าง ๆ ตัวอย่างของหลักการของธรรมรัฐในสมัยโบราณ เช่น หลักทศพิธราชธรรม

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ บอกว่า ธรรมาภิบาล หรือ Good Governance ในความหมายแบบสากลนี้มีความหมายถึงรวมถึงระบบโครงสร้างและกระบวนการต่าง ๆ ที่วางกฎเกณฑ์ความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมของประเทศ เพื่อที่ภาคต่าง ๆ ของสังคมจะพัฒนาและอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

Rhodes (1997) กล่าวถึง ความสำคัญของการจัดการปกครอง (Governance) ไว้คือเป็นการเปลี่ยนความหมายของการปกครอง (Government) และเป็นกระบวนการเปลี่ยนเงื่อนไขข้อบังคับหรือวิธีการใหม่ในการปฏิบัติต่อสังคม โดยแบ่งการจัดการปกครองเป็น 6 ลักษณะ คือ (อ้างใน ไททัศน์ มาลา: น.182-183)

1) ในฐานะที่เป็นรูปแบบของการแทรกแซงสาธารณะของอำนาจรัฐในการตัดสินใจดำเนินการบริหารที่ลดน้อยลง (Governance as the Minimal State) เป็นการใช้กลไกตลาดและกึ่งตลาดในการส่งมอบบริการสาธารณะแก่ประชาชน ซึ่งเท่ากับว่ารัฐถูกลดบทบาทลงโดยมีการแปรรูปการให้บริการต่าง ๆ ต่อสาธารณะ

2) ในฐานะที่เป็นบรรษัทภิบาล (Corporate Governance) เป็นรูปแบบของการขึ้นและการควบคุมหน่วยงานให้บริการมีความสามารถในการรับผิดชอบ (Accountability) เปิดเผยข้อมูลและมีความซื่อสัตย์ในการบริหารงาน คือ การที่ภาคเอกชนเข้ามามีบทบาทสำคัญ หน่วยธุรกิจที่มีความรับผิดชอบต่อทั้งงานของบริษัทและรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม และสังคม

3) ในฐานะที่เป็นการจัดการสาธารณะแบบใหม่ (New Public Management) คือเน้นลัทธิการจัดการนิยม (Managerialism) และเศรษฐศาสตร์เชิงสถาบันแนวใหม่ (New Institutional Economics) ด้วยการเสนอให้การบริหารจัดการสาธารณะที่รัฐบาลจะต้องการแข่งขันตอบสนองประชาชนเสมือนเป็นลูกค้ามากกว่าเป็นผู้ถูกปกครอง ผู้บริหารงานของรัฐมีบทบาทเช่นเดียวกับผู้ประกอบการ มีการแบ่งแยกตัดขอยระบบราชการ เพิ่มการแข่งขันด้วยการจ้างเหมาและใช้กลไกกึ่งตลาด และเพิ่มทางเลือกให้กับผู้มารับบริการ

4) ในฐานะที่เป็นการบริหารจัดการที่ดี (Good Governance) เป็นการจัดการที่เน้นประสิทธิภาพ ระบบการตัดสินใจและกรอบกฎหมายมีอิสระในการทำสัญญา การบริหารเงินทุนสามารถอธิบายได้ความรับผิดชอบต่อตัวแทน เคารพในกฎหมายและสิทธิมนุษยชน และมีโครงสร้างทางสถาบันที่หลากหลายที่ธนาคารโลกนำไปใช้กับประเทศด้อยพัฒนา

5) ในฐานะที่เป็นระบบการเชื่อมโยงทางสังคม (Socio-cybernetic System) ผ่านประเด็นนโยบายสาธารณะ เป็นการให้ความสำคัญกับการจำกัดอำนาจส่วนกลาง เป็นสังคมที่ไร้ศูนย์กลางเพียงแหล่งเดียวแต่จะมีอยู่หลาย ๆ ที่และมีตัวแสดงที่หลากหลายในบริบทของนโยบายสาธารณะ ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของภาครัฐที่จะกระตุ้นให้เกิดการรวมตัวกันของภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อมาแสดงพลังในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน อีกทั้งยังช่วยกันกำหนดกติกาในการจัดการร่วมกันอีกด้วย

6) ในฐานะที่เป็นเครือข่ายขององค์การที่จัดการดูแลได้ด้วยตนเอง (Self-organizing Network) เป็นการเปิดโอกาสให้มีตัวแสดงที่มากมายในการส่งมอบบริการภาครัฐทั้งฝ่ายรัฐ เอกชน และประชาชน ทำให้องค์กรต้องแลกเปลี่ยนทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายจึงต้องมีเครือข่าย โดยเครือข่ายไม่ได้มีเพียงภาครัฐ เครือข่ายเป็นความสัมพันธ์ทางสังคม ที่กว้างขวาง รวมถึงกระจายอำนาจให้รัฐบาลท้องถิ่นผ่านการจัดการเครือข่ายที่อยู่บนพื้นฐานของความไว้วางใจ (Trust) และการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน หน่วยงานลักษณะนี้ต้องสามารถจัดการดูแลตนเองได้ มิใช่มีความเป็นอิสระเพียงอย่างเดียว

กล่าวโดยสรุป การจัดการปกครองสาธารณะแนวใหม่มุ่งที่จะต้องการให้ “ภาครัฐเล็กลง สังคมใหญ่ขึ้น” (Smaller Government, Bigger Society) และมีการดำเนินการในลักษณะต่าง ๆ ที่มุ่งเน้นการตอบสนองความต้องการของประชาชน โดยจะต้องมีการดำเนินการแบบเครือข่ายที่ ภาครัฐจะต้องร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ ภาครัฐไม่สามารถแยกตัวเองออกจากภาคส่วนอื่น ๆ ได้ เนื่องจากภาครัฐมิได้อยู่ในสุญญากาศ (not in a vacuum)

อีกเรื่องหนึ่งที่สำคัญต่องานวิจัยชิ้นนี้ คือ แนวคิด Polycentricity หรือ ‘Polycentric Governance’s แนวคิด Polycentricity หมายถึง “แนวคิดที่มุ่งเน้นให้มีระบบการจัดการบริการสาธารณะแบบกระจายอำนาจ แต่ละพื้นที่ต่างก็มีลักษณะแตกต่างกันตามอัตลักษณ์ของพื้นที่” ในผลงานที่มีชื่อเสียงซึ่ง Vincent Ostrom เขียนร่วมกับ Charles Tiebout และ Robert Warren (1961) ได้ให้ความหมาย ‘Polycentricity’ ไว้อย่างชัดเจน อันเป็นคำนิยามที่มีการนำไปอ้างอิงกันอย่างกว้างขวางในเวลาต่อมา โดยกล่าวไว้ดังนี้

“Polycentric” หมายถึง การมีศูนย์กลางในการตัดสินใจหลาย ๆ แห่ง ซึ่งแต่ละศูนย์ต่างเป็นอิสระต่อกันและกัน ในขอบเขตที่ศูนย์ต่าง ๆ จะต้องคำนึงถึงและรับผิดชอบต่อศูนย์อื่น ๆ ในความสัมพันธ์เชิงการแข่งขัน โดยจะต้องเข้าสู่งการทำสัญญาและให้ความร่วมมือระหว่างกัน หรือมีความสัมพันธ์กับกลไกของรัฐบาลกลางในการจัดการความขัดแย้งในขณะที่เขตการปกครองต่าง ๆ ที่อยู่ ในมหานครต่าง ๆ ทำหน้าที่ในลักษณะที่เชื่อมโยงเข้ากับแบบแผนที่สอดคล้องกัน และสามารถทำนายผลได้ถึงพฤติกรรมของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน”

(Ostrom, Tiebout and Warren, 1961 : 831)

ขณะที่นักรัฐประศาสนศาสตร์กระแสหลักช่วงนั้นต่างมีความเห็นร่วมกันว่า การจัดบริการสาธารณะใด ๆ นั้นควรดำเนินการโดยภาครัฐหรือภาคเอกชนเท่านั้นที่รวมศูนย์ขนาดใหญ่เพียงแห่งเดียว ทั้งนี้มีข้อดี คือ เพื่อจะได้เกิดความประหยัดในขนาด (economies of scale) ทำให้บริการสาธารณะมีมาตรฐานเดียวกันมีประสิทธิภาพและได้เปรียบในการแข่งขัน สามารถจัดบริการสาธารณะได้ง่าย อย่างไรก็ตาม Vincent Ostrom และคณะกลับไม่เห็นด้วยกับแนวคิดกระแสหลักดังกล่าว ซึ่งจากผลการวิจัยของ Vincent Ostrom เองเกี่ยวกับบริการสาธารณะด้านตำรวจและการรักษาความปลอดภัยของเมือง รวมทั้งการจัดการน้ำในเมืองเล็ก ๆ ทางภาคตะวันตกเฉียงเหนือของ

กรุงวอชิงตัน ดีซี พบว่าองค์กรที่ทำหน้าที่จัดหาและให้บริการสาธารณสุขที่มีขนาดเล็กจะทำให้ผู้ใช้บริการมีอำนาจต่อรองมากขึ้น ประชาชนในท้องถิ่นมีปากมีเสียงและมีส่วนร่วมในการกำหนดประเภทของบริการสาธารณสุขที่พึงปรารถนา กำหนดระดับของคุณภาพ ระดับราคา และวิธีการให้บริการสาธารณสุข ได้มากกว่าองค์กรที่ให้บริการขนาดใหญ่ กล่าวโดยสรุป องค์กรที่ผลิตและให้บริการสาธารณสุขขนาดเล็กจะทำให้ประชาชนในท้องถิ่นได้รับประโยชน์มากกว่าการผลิตแบบรวมศูนย์ ผู้ใช้บริการใจองค์กรหรือพื้นที่ขนาดเล็กเข้ามามีส่วนร่วมในการผลิตสินค้าและบริการสาธารณสุขอย่างมาก

Polycentric จึงเป็นแนวคิดในการบริหารองค์กรในแต่ละพื้นที่ด้วยนโยบายท้องถิ่นนั้น ๆ โดยจะเลือกใช้รูปแบบการบริหารที่เหมาะสมต่างกันออกไปตามแต่ละท้องถิ่น ทั้งเรื่องการกระจายอำนาจการตัดสินใจ การออกแบบสินค้าและบริการสาธารณสุข ไปจนถึงการสรรหาผู้บริหารในพื้นที่นั้น แนวคิดแบบ Polycentric เชื่อว่าในพื้นที่หรือประเทศที่แตกต่างกันมีวัฒนธรรมที่ต่างกัน มีปัญหาและความต้องการที่แตกต่างกัน เช่น ด้านสาธารณสุข การศึกษา สิ่งแวดล้อม เป็นต้น จึงควรมีหรือใช้วิธีบริหารด้วยรูปแบบที่เหมาะสมต่างกันออกไปตามแต่ละท้องถิ่น เพราะไม่มีวิธีใดที่จะสามารถใช้ได้กับพื้นที่ ระบบที่มีศูนย์กลางหลายแห่ง จะกระจายอำนาจเพื่อให้สอดคล้องกับระบบคุณค่าเฉพาะประเทศ

2.1.2. แนวคิดการบริหารการบริการสาธารณสุข

เมื่อนำคำว่า “การบริหาร” กับคำว่า “การบริการสาธารณสุข” มาเชื่อมโยงกันและใช้กรอบมิติพิจารณาของการบริหารดังกล่าว สามารถอธิบายตามมิติได้อย่างน้อย 2 มิติ ดังนี้

1) มิติด้านเป้าหมาย สำหรับการบริหารการบริการสาธารณสุขในมิตินี้จะต้องพิจารณาทั้งในระดับแคบและระดับกว้าง กล่าวคือการบริหารการบริการสาธารณสุขต่างมุ่งหวังหรือต้องการให้บรรลุผลทั้งในเรื่อง ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ประหยัด และเสมอภาค รวมถึงเกิดผลลัพธ์สุดท้าย ก็คือ ความมั่นคงของประชาชน ซึ่งเป็นกระแสหลักในการให้บริการสาธารณสุข และได้กล่าวแล้วว่าในบางครั้ง การบริหารการบริการสาธารณสุข อาจจะไม่สามารถบรรลุเป้าหมายทั้งหมดได้ คงต้องเลือกเป้าหมายใดเป้าหมายหนึ่งเป็นหลัก และอาจจะต้องยอมละทิ้งเป้าหมายอื่น ๆ เปรียบเสมือน “สุนัขคาบลูกฟุตบอลได้ครั้งละลูก จะคาบลูกหมาต้องปล่อยลูกในปากก่อน” นั่นคือจะต้องยอมรับความจริงว่า การบริหารการบริการสาธารณสุข ไม่อาจจะสำเร็จได้ในทุกเป้าหมาย

ในการพิจารณาการบริหารการบริการสาธารณสุขนอกจากที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว อาจจะใช้หลักการพิจารณาจาก “หลักการให้บริการสาธารณสุข” กล่าวคือ การบริหารการบริการสาธารณสุขจะต้องดำเนินการให้ครอบคลุมในหลักการบริการสาธารณสุข ซึ่ง จอห์น ดี มิลเล็ท (John D. Millett) เห็นว่าการให้บริการสาธารณสุขมีเป้าหมายที่สำคัญอยู่ที่การสร้างคามพึงพอใจให้แก่ประชาชน โดยเขาเห็นว่าเป้าหมายนี้เป็นค่านิยมแรกของผู้ปฏิบัติงานจะต้องยึดถือไว้เสมอพร้อม ๆ กันไปกับการยึดถือค่านิยมหรือหลักการของการให้บริการสาธารณสุขอีก 5 ประการ ได้แก่ ความเสมอภาค ความตรงเวลา ความเพียงพอ ความต่อเนื่อง และความก้าวหน้า (อ้างใน เทพศักดิ์: น.1-8-1-9)

1.1) การให้บริการอย่างเสมอภาค (equitable service) หมายถึง ความยุติธรรมในการบริหารงานภาครัฐที่มีฐานคิดว่าทุกคนมีความเท่าเทียมกัน ดังนั้น ประชาชนทุกคนจะต้องได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน ไม่มีการแบ่งแยกหรือกีดกันในการให้บริการ ประชาชนจะต้องได้รับการปฏิบัติในฐานะที่เป็นปัจเจกบุคคลโดยใช้มาตรฐานการให้บริการเดียวกัน

1.2) การให้บริการที่ตรงต่อเวลา (timely service) หมายถึง การให้บริการสาธารณะที่จะต้องมีความตรงต่อเวลา โดยมีเล็ทเห็นว่าเป็นว่า ผลการปฏิบัติงานของหน่วยงานภาครัฐจะถือว่าไม่มีประสิทธิผลเลยถ้าไม่มีการตรงเวลา ซึ่งจะสร้างความไม่พึงพอใจให้แก่ประชาชน

1.3) การให้บริการอย่างพอเพียง (ample service) หมายถึง การให้บริการสาธารณะต้องมีจำนวนการให้บริการและสถานที่ให้บริการที่เหมาะสมพอเพียง (the right quantity at the right geographical location) ซึ่งมีเล็ทเห็นว่าเป็นว่า ความเสมอภาคและความตรงเวลาจะไม่มีคามหมายเลยถ้ามีจำนวนการให้บริการที่ไม่เพียงพอ และสถานที่ตั้งที่ให้บริการสร้างความไม่ยุติธรรมให้เกิดขึ้นแก่ผู้รับบริการ

1.4) การให้บริการอย่างต่อเนื่อง (continuous service) หมายถึง การให้บริการสาธารณะที่เป็นไปอย่างสม่ำเสมอ โดยยึดประโยชน์ของสาธารณะเป็นหลัก ไม่ใช่ยึดความพอใจของหน่วยงานที่ให้บริการว่าจะให้หรือหยุดบริการเมื่อใดก็ได้

1.5) การให้บริการอย่างก้าวหน้า (progressive service) หมายถึง การให้บริการสาธารณะที่มีการปรับปรุงคุณภาพของการให้บริการ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ การเพิ่มประสิทธิภาพหรือความสามารถที่จะทำหน้าที่ได้มากขึ้นโดยใช้ทรัพยากรเท่าเดิม

2) มิติด้านองค์ประกอบ สำหรับมิติด้านองค์ประกอบนั้นนอกจากจะใช้แนวการศึกษาตามทรัพยากรการบริหารแล้ว อีกแนวการศึกษาประการหนึ่งคือ พิจารณาว่าในการให้บริการสาธารณะจะต้องใช้หรือคำนึงถึงองค์ประกอบใดบ้างเพื่อให้การดำเนินการบริการสาธารณะเกิดผลสำเร็จตามเป้าหมายอย่างเป็นเลิศ ซึ่งองค์ประกอบในเรื่องนี้มีผู้สนใจหลายท่านได้ศึกษาไว้ เช่น เจมส์ เอส แมคคัลลัฟ (James S. McCullough) (อ้างใน เทพศักดิ์ : น.1-6) เห็นว่าการให้บริการสาธารณะจะต้องประกอบไปด้วย 3 องค์ประกอบที่สำคัญ คือ หน่วยงานที่ให้บริการ (service delivery agency) บริการ (the service) และ ผู้รับบริการ (the service recipient)

การให้บริการสาธารณะจึงเป็นเรื่องที่หน่วยงานที่ให้บริการทำหน้าที่ส่งมอบการบริการให้แก่ผู้รับบริการ โดยที่ประโยชน์หรือคุณค่าของบริการที่ได้รับนั้น ผู้รับบริการจะตระหนักไว้ในจิตใจจากองค์ประกอบดังกล่าวจะเห็น ได้ว่าเป็นการมองว่าการให้บริการสาธารณะจะมีทั้งผู้ให้บริการและผู้รับบริการ โดยมีการบริการเป็นตัวเคลื่อนย้ายไปหาผู้รับบริการ รวมถึงการให้ความสำคัญต่อการประเมินผลความพึงพอใจของผู้รับบริการได้เนื่องจากผู้รับบริการจะตระหนักถึงคุณค่านั้นไว้ในจิตใจ

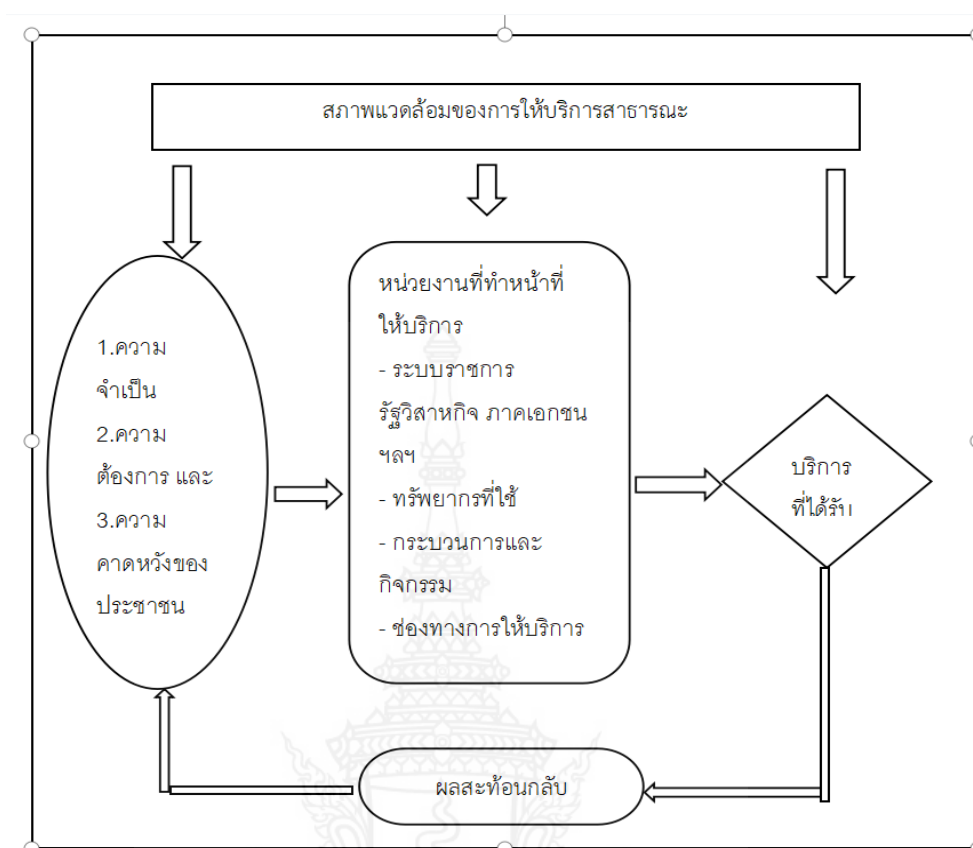
บี เอ็ม เวอร์มา (B.M.Verma) (อ้างใน เทพศักดิ์ : น.1-6) มองว่าการให้บริการสาธารณะหมายถึง กระบวนการให้บริการที่มีลักษณะเป็นพลวัต โดยระบบการให้บริการที่ดีจะเกิดขึ้นได้เมื่อ

หน่วยงานที่รับผิดชอบใช้ทรัพยากรและผลิตการบริการได้เป็นไปตามแผนงานและการเข้าถึงการรับบริการ ซึ่งจากความหมายดังกล่าวจะเห็นได้ว่าเป็นการพิจารณาโดยใช้แนวคิดเชิงระบบ ที่มีการมองว่าหน่วยงานมีหน้าที่ให้บริการใช้ปัจจัยนำเข้า (input) เข้าสู่กระบวนการผลิต (process) และออกมาเป็นผลผลิตหรือการบริการ (output) โดยทั้งหมดจะต้องมีแผนกำหนดไว้ และการประเมินผลจะช่วยให้ทราบว่าผลผลิตหรือการบริการที่เกิดขึ้นว่าเป็นเช่นใดซึ่งจะเป็นข้อมูลป้อนกลับ (feedback) เป็นปัจจัยนำเข้าต่อไป

อิน จุน วัง (In-Joung Wang) (อ้างใน เทพศักดิ์: น.1-6) มองระบบการให้บริการสาธารณะเป็นการเคลื่อนย้ายเรื่องที่ให้บริการจากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่งเพื่อให้เป็นไปตามที่ต้องการ โดยมองว่าการให้บริการสาธารณะมีปัจจัยที่สำคัญ 4 ประการ คือ 1) ตัวบริการ (services) 2) แหล่งหรือหน่วยงานที่ให้บริการ (sources) 3) ช่องทางการให้บริการ (channels) และ 4) ผู้รับบริการ (client groups)

ซึ่งจากปัจจัยทั้งหมดดังกล่าวเขาจึงให้ความหมายของการให้บริการสาธารณะว่าหมายถึงระบบการให้บริการที่มีการเคลื่อนย้ายบริการอย่างคล่องตัวผ่านช่องทางที่เหมาะสม มาจากแหล่งให้บริการที่มีคุณภาพไปยังผู้รับบริการตรงตามเวลาที่กำหนดไว้

เทพศักดิ์ บุญยรัตพันธุ์ (เทพศักดิ์: น.1-6) ได้กล่าวว่า การให้บริการสาธารณะ หมายถึง การที่หน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวข้องซึ่งอาจจะเป็นของรัฐหรือเอกชน ดำเนินการส่งต่อบริการให้แก่ประชาชน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนโดยส่วนรวม โดยที่การให้บริการมีลักษณะที่เป็นระบบ มีองค์ประกอบที่สำคัญ 6 ประการ คือ 1) หน่วยงานและบุคคล ที่ทำหน้าที่ให้บริการ 2) ปัจจัยนำเข้าหรือทรัพยากร 3) กระบวนการและกิจกรรม 4) ช่องทางการให้บริการ 5) ผลผลิตหรือตัวบริการ และ 6) ผลกระทบหรือคุณค่าที่มีต่อผู้รับบริการ สามารถสรุปให้เห็นได้ ดังภาพที่ 2.1

ภาพที่ 2.1 ระบบการบริหารการบริการสาธารณะ

จากภาพที่ 2.1 ดังกล่าวข้างต้น กล่าวได้ว่าการให้บริการสาธารณะจะเริ่มต้นจากความจำเป็นและความต้องการของประชาชน ความจำเป็นของการให้บริการสาธารณะโดยทั่วไปแล้วจะเป็นความจำเป็นที่จะต้องมีการดำเนินงานตามกฎหมายหรือเพื่อเหตุผลด้านความมั่นคงของประเทศ เช่น การทำบัตรประชาชน การทำใบอนุญาตขับรถ การจัดเก็บภาษีอากร การเกณฑ์ทหาร การป้องกันภัยพิบัติและสาธารณภัย เป็นต้น หรืออาจเกิดจากความต้องการของประชาชนหรือเอกชน เช่น ความต้องการได้รับบริการในด้านสาธารณสุขโรค ความต้องการของหน่วยธุรกิจต่าง ๆ ที่เสนอความต้องการให้แก่รัฐ เป็นต้น

ทั้งนี้ การให้บริการสาธารณะในแต่ละด้านก็จะมีกำหนดให้เห็นถึงหน่วยงานที่รับผิดชอบที่มีอำนาจหน้าที่ให้บริการ ซึ่งหน่วยงานที่ทำหน้าที่ให้บริการนั้นอาจจะเป็นองค์กรของรัฐที่เป็นระบบราชการโดยตรง ผ่านองค์กรที่อยู่ทั้งในระดับส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรมหาชนต่าง ๆ หรือรัฐวิสาหกิจ เช่น การให้บริการด้านสาธารณสุขโรคต่าง ๆ เป็นต้น หรือการให้เอกชนมาช่วยดำเนินการให้บริการซึ่งอาจเป็นในรูปของการให้สัมปทาน การประมูลให้เอกชนมาดำเนินการ การเปิดให้เอกชนสามารถดำเนินการได้เอง เช่น การให้เอกชนมาช่วยตรวจสอบสภาพรถก่อนจดทะเบียนหรือต่อทะเบียน การให้เอกชนมาขยายเลขหมายโทรศัพท์ การเปิดให้บริการของโรงพยาบาลเอกชน หรืออาจนำอาสาสมัครมาช่วยทำหน้าที่ให้บริการ เช่น อาสาสมัครสาธารณสุข อาสาสมัครบรรเทาสาธารณภัย เป็นต้น ซึ่งจะเห็นได้ว่ายังภาครัฐมีความจำเป็นที่จะต้องให้บริการแก่ประชาชนให้

เพียงพอ และยิ่งประชาชนมีความต้องการหรือความคาดหวังมากเท่าใด จะยิ่งพบว่าภาครัฐจะมีการขยายช่องทางการให้บริการใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นดังเช่นที่ เจริญศักดิ์ อี เคเดน ได้กล่าวไว้ โดยให้หน่วยงานและอาสาสมัครต่าง ๆ มาช่วยทำหน้าที่ให้บริการด้วยเพื่อให้สามารถตอบสนองได้อย่างพอเพียงและทั่วถึง โดยหน่วยงานต่าง ๆ ที่ทำหน้าที่ให้บริการจะมีการวางแผนและกำหนดทรัพยากรทั้งหมดที่จะต้องนำมาให้บริการ เช่น สถานที่ จำนวนอัตรากำลังคน งบประมาณ เครื่องมือและอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ต้องใช้ในการให้บริการ เป็นต้น รวมถึงกำหนดกระบวนการที่ประกอบไปด้วยขั้นตอนและกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เป็นระบบอย่างชัดเจน

ในการพัฒนาระบบการให้บริการสาธารณะ จำเป็นที่จะต้องมองระบบการให้บริการสาธารณะในฐานะที่เป็นระบบเปิดด้วย โดยมองว่ามีสภาพแวดล้อมภายนอกที่เข้ามามีอิทธิพลต่อการให้บริการสาธารณะ เช่น สภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง เทคโนโลยี และจากทั้งในประเทศและต่างประเทศล้วนเข้ามามีผลกระทบต่อการให้บริการอยู่เสมอ ตัวอย่างของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ เช่น การเปิดการค้าเสรี ทำให้เอกชนเรียกร้องให้ภาครัฐปรับการให้บริการให้มีความคล่องตัวและรวดเร็ว ลดเงื่อนไขทางกฎหมายต่าง ๆ ลงไป เป็นต้น หรือการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้ต้องมีการนำวิธีการให้บริการแบบอิเล็กทรอนิกส์ (e-service) มาใช้เพิ่มมากขึ้น

จากที่กล่าวมาอาจกล่าวได้ว่า การบริหารการบริการสาธารณะ หมายถึง การดำเนินการส่งมอบบริการสาธารณะให้กับประชาชน โดยจะต้องพิจารณาองค์ประกอบของการบริการสาธารณะอย่างเหมาะสมกลมกลืน เช่น บุคลากร ทรัพยากร ช่องทาง เป็นต้น

จากการพิจารณาความหมายของการบริหารการบริการสาธารณะตามมติท่างการบริหารทั้ง 2 มติ ดังกล่าวผู้เขียนขอสรุปความหมายของ “การบริหารการบริการสาธารณะ” หมายถึง “การดำเนินการประสมประสานองค์ประกอบของระบบบริการสาธารณะทั้ง 6 ประการ ได้แก่ 1) หน่วยงานและบุคคลที่ทำหน้าที่ให้บริการ 2) ปัจจัยนำเข้าหรือทรัพยากร 3) กระบวนการและกิจกรรม 4) ช่องทางการให้บริการ 5) ผลผลิตหรือตัวบริการ และ 6) ผลกระทบหรือคุณค่าที่มีต่อผู้รับบริการ) ให้มีความสอดคล้อง (consistency) กับบริบททั้งในปัจจุบันและอนาคต และกลมกลืนกันอย่างสมดุล โดยยึดหลักการของการให้บริการสาธารณะ”

คุณลักษณะของการบริการสาธารณะแนวใหม่ จากความหมายดังกล่าวของการบริหารบริการสาธารณะ สามารถอธิบายคุณลักษณะของการบริการสาธารณะแนวใหม่ที่ควรคำนึงถึงได้ 7 ประการ ดังนี้ (<http://anuruckwatanathawornwong.blogspot.com/2009/12/>, 26 เม.ย. 2565)

1. เป็นการให้บริการมากกว่าการกำกับดูแล (serve rather than steering) ซึ่งเป็นบทบาทที่สำคัญของรัฐในการช่วยให้ประชาชนได้รับผลประโยชน์ร่วมกันมากกว่าที่จะควบคุมหรือกำกับดูแลนโยบายอย่างเดียว

2. ผลประโยชน์สาธารณะเป็นเป้าหมายไม่ใช่แค่ผลพลอยได้ที่เกิดขึ้น (public interest is aim, not byproduct) รัฐต้องสร้างแนวคิดร่วมกันของผลประโยชน์สาธารณะโดยมีเป้าหมายที่จะสร้างผลประโยชน์ร่วมกันและความรับผิดชอบร่วมกัน

3. คิดแบบยุทธศาสตร์และทำตามหลักประชาธิปไตย (think strategically, act democratically) นโยบายและโครงการต่าง ๆ ที่จะตอบสนองความต้องการสาธารณะจะต้องทำได้ อย่างมีประสิทธิภาพและมีการรับผิดชอบโดยใช้ความพยายามร่วมกัน และกระบวนการที่มีความร่วมมือ

4. การให้บริการประชาชนมากกว่าที่จะเป็นลูกค้า (serve citizens, not customers) ผลประโยชน์สาธารณะนั้นมาจากการสนทนากับค่านิยมที่ใช้ร่วมกันมากกว่าผลประโยชน์ส่วนตัว ของปัจเจกบุคคลที่นำมารวมนั้น ดังนั้นรัฐไม่เพียงแต่ต้องตอบสนองต่อความต้องการ การของลูกค้าแต่ จะต้องสร้างความสัมพันธ์ของความไว้วางใจและความร่วมมือร่วมกันระหว่างประชาชนอีกด้วย

5. ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้นั้นไม่ใช่ของง่าย (accountability isn't simple) รัฐควร จะให้ความสนใจมากกว่าการใช้กลไกตลาด คือต้องสนใจสภาพที่เป็นอยู่ (statutory) รัฐธรรมนูญ ค่านิยมของชุมชน ปทัสถานของการเมือง มาตรฐานความเป็นมืออาชีพ และผลประโยชน์ของ ประชาชน

6. ให้คุณค่าในความเป็นคนไม่ใช่ประสิทธิภาพ (value people, not just productivity) รัฐและเครือข่ายจะประสบความสำเร็จในระยะยาวถ้ามีการใช้กระบวนการที่มีความร่วมมือร่วมใจและ มีการเป็นผู้นำร่วมกันโดยมีพื้นฐานจากการให้เกียรติผู้คนทั้งหมด

7. ให้คุณค่าความเป็นประชาชนและการบริการสาธารณะมากกว่าความเป็นเจ้าของ (value citizenship and public service above entrepreneurship) ผลประโยชน์สาธารณะจะมีความก้าวหน้าในทางที่ดีถ้ารัฐและประชาชนได้มุ่งมั่นร่วมกันที่จะช่วยเหลือสังคมมากกว่าที่จะใช้ความเป็นเจ้าของที่ทำเหมือนกับว่าเป็นตัวเองเป็นเจ้าของในเงินของรัฐ

กรมชลประทานโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรีมีหน้าที่ในการบริหารการบริการสาธารณะทั้งในด้านการแจ้งข่าวเตือนปริมาณน้ำทั้งน้ำหนุน น้ำฝน และน้ำท่า การจัดการอพยพประชาชน การช่วยเหลือและเยียวยาผู้ประสบภัย เป็นต้น อันเป็นหน้าที่ของรัฐที่สำคัญประการหนึ่ง

2.1.3 ความร่วมมือเชิงบูรณาการ

สำหรับในเรื่องนี้จะแบ่งเนื้อหาเป็น 1) ความร่วมมือ 2) การบูรณาการ และ 3) การบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันหลายภาคส่วน ดังนี้

1) ความร่วมมือ เมื่อกล่าวถึงคำว่า “ความร่วมมือ” เป็นคำที่ทุกคนเคยได้ยินและคนทั่วไปมักจะเข้าใจว่าหมายถึง แนวทางในการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป หรือระหว่างองค์การตั้งแต่ 2 องค์การขึ้นไป ความร่วมมือตรงกับภาษาอังกฤษว่า Collaboration ตลอด

ระยะเวลาที่ผ่านมา การสร้างความร่วมมือได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการภาคสาธารณะ เนื่องจากกระแสโลกาภิวัตน์ การสื่อสารไร้พรมแดนของโลกยุคดิจิทัล และที่สำคัญคือการขาดประสิทธิภาพในการให้บริการสาธารณะของส่วนราชการที่มีโครงสร้างองค์การแบบระบบราชการ จึงได้มีการนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างความร่วมมือขึ้นมาโดยคาดหวังให้มีการนำไปประยุกต์ใช้เพื่อเป็นแนวทางและเครื่องมือในการจัดบริการสาธารณะให้กับประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิภาพ

มีนักวิชาการทั้งชาวต่างประเทศและชาวไทยให้ความหมายอย่างหลากหลายแต่ไปในแนวทางเดียวกัน เช่น (อ้างใน <http://dspace.spu.ac.th/bitstream/20revised.pdf> สืบค้นวันที่ 28 เม.ย. 2565)

Barbara Gray (1989 : 185) นิยาม “ความร่วมมือ” ว่า หมายถึงกระบวนการที่ภาคส่วนต่าง ๆ ซึ่งมีมุมมองต่อปัญหาที่ต่างกัน สามารถแสวงหาทางออกร่วมกัน การรวมกันเป็นพันธมิตร โดยการร่วมมือกันเป็นมากกว่าการแลกเปลี่ยนทรัพยากร เนื่องจากการรวมมุมมอง ทรัพยากร ทักษะ ความร่วมมือก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์การคิดร่วมกันเพื่อวิเคราะห์และเพิ่มโอกาสในการแก้ปัญหา ความคิดจะกลายเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้โดยผ่านความร่วมมือ นอกจากนั้น ความร่วมมือยังก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวิธีการทำงานความร่วมมือกันจะแข็งแกร่งขึ้นหากหุ้นส่วนมีความคล้ายคลึงกัน โดยเฉพาะความคล้ายคลึงกันในการคิดและประเภทของบริการ

Lank E. (2006 : 7-9) ให้ความหมายของ “ความร่วมมือ” ว่า หมายถึงการที่องค์การมากกว่าหนึ่งองค์การดำเนินงานร่วมกันอย่างแท้จริง เพื่อบรรลุผลลัพธ์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างโดยต้องเป็นผู้มีส่วนร่วมและเสริมสร้างฉันทามติให้เกิดขึ้น

Ann Marie Thomson และคณะ (2006, 21-22) ให้ความหมายของ “ความร่วมมือ” ว่า หมายถึงความร่วมมือเกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์การทั้งความสัมพันธ์ที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยการเจรจาการทำความเข้าใจ การบริหารข้อตกลงร่วมกัน

Peter Smith Ring and Andrew H. Van de Ven (cited in Ann Marie Thomson, 2006 : 23) นิยามคำว่า “ความร่วมมือ” หมายถึง กระบวนการที่ตัวแสดงที่มีอิสระมีปฏิสัมพันธ์ผ่านการเจรจาอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ สร้างกฎเกณฑ์ โครงสร้างร่วมกันรับผิดชอบในความสัมพันธ์และการปฏิบัติต่อกัน หรือตัดสินใจต่อประเด็นปัญหาร่วมกัน กระบวนการดังกล่าวเป็นการแบ่งปันแนวปฏิบัติและผลประโยชน์ร่วมกัน

Beverly Cigler (cited in Ricardo S. Morse (2005 : 7-8) กล่าวถึงเงื่อนไขเบื้องต้นที่นำไปสู่ความร่วมมือไว้ 9 ประการ ได้แก่

- 1) disaster occurrence หรือ วิกฤต/ปัญหาที่กระตุ้นให้เกิดความร่วมมือ
- 2) fiscal stress หรือ การขาดแคลนเรื่องงบประมาณ
- 3) political constituency for cooperation หรือการสนับสนุนทางการเมือง

- 4) supportive capacity building หรือความช่วยเหลือ/สนับสนุนทางการเงิน
- 5) early and continued support by elected local officials หรือการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องจากนักการเมืองท้องถิ่น
- 6) visible advantages of cooperation for participating governments หรือประโยชน์ที่เห็นได้ชัดจากการเข้าไปร่วมมือ
- 7) existence of a policy entrepreneur or sparkplug หรือ บุคคลหรือองค์กรที่สนับสนุนให้เกิดความร่วมมือ
- 8) early focus on visible, effective strategies หรือการเห็นความสำคัญกับการกำหนดแผนงานหรือยุทธศาสตร์ร่วมกัน
- 9) emphasis on collaborative skills-building หรือการเน้นการสร้างทักษะของความร่วมมือร่วมกัน

Russ Linden (2002 : 3-6) กล่าวว่า ความร่วมมือมีองค์ประกอบได้แก่

- 1) the basics การมีส่วนร่วมของประชาชน มีการกำหนดเป้าหมายร่วมกันมี Champion ช่วยให้ความร่วมมือมีความเป็นไปได้
- 2) trusting relationships การให้ความสำคัญต่อหลักการความไว้วางใจ
- 3) developing high stakes การมีประเด็นที่มีความรุนแรงเพียงพอที่จะจูงใจให้เกิดความร่วมมือกัน
- 4) creating a constituency for collaboration การมีหน่วยงานเข้ามาร่วมมือกันในการทำงาน
- 5) building collaborative leadership การสร้างผู้นำเพื่อประสานให้ความร่วมมือระหว่างองค์กรต่าง ๆ ดำเนินไปได้

Michael McGuire (2006 : 34) ระบุถึงปัจจัยหลักที่ทำให้เกิดการสร้างความร่วมมือไว้ดังนี้

- 1) การเปลี่ยนแปลงทางสังคม (Social Change) นับตั้งแต่ยุคของเกษตรกรรม ยุคสังคมอุตสาหกรรม จนปัจจุบันเป็นยุคของสังคมข่าวสารและสารสนเทศ (Information Age) ซึ่งก่อให้เกิดโครงสร้างที่แผ่กระจายสามารถเชื่อมโยงข้ามผ่านขอบเขตและหน้าที่ขององค์การ ได้ส่งผลให้เกิดโลกที่มีความหลากหลายเป็นอย่างสูง อำนาจจึงกระจุกกระจาย ไม่รวมศูนย์แบบเดิม รวมทั้งสังคมโลกต้องการความเป็นอิสระและ ความเป็นปัจเจกชนเป็นอย่างสูง ด้วยเหตุเหล่านี้จึงก่อให้เกิดยุคของเครือข่ายและความร่วมมือ

- 2) รูปแบบปัญหา (Type of Problem) ปัจจุบันปัญหาต่าง ๆ ที่ภาครัฐต้องเผชิญ ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพภายใต้องค์การแบบราชการ เช่น ปัญหาน้ำท่วม ปัญหาเรื่องการดูแลสุขภาพอนามัย การทำลายทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ไม่มีแนวทางในการแก้ไขที่ชัดเจน หรือไม่มีทางที่จะแก้ไขได้อย่างสมบูรณ์และยั่งยืน จึงมีความต้องการ

กลไกที่มีความแตกต่าง โดยต้องมีความยืดหยุ่น มีความกว้างขวาง สามารถปรับตัวและดำเนินการได้อย่างรวดเร็ว ความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ จึงเกิดขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาเหล่านี้

สำหรับนักวิชาการชาวไทยมีการให้ความหมายไว้ เช่น

ธีรภัทร แก้วจุนท์ (2543 : น.23) กล่าวว่า “ความร่วมมือ” หมายถึง พฤติกรรมของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปโดยมีจุดมุ่งหมายอย่างเดียวกัน ทั้งนี้พฤติกรรมด้านความร่วมมือนั้นมีความสัมพันธ์โดยตรงกับ ความต้องการพื้นฐานของของบุคคลไม่ว่าร่างกายหรือจิตใจ พฤติกรรมความร่วมมือเกิดจากความร่วมมือประสบความสำเร็จร่วมกัน โดยทุกคนไม่จำเป็นต้องดำเนินการให้บรรลุจุดมุ่งหมายเหมือนกัน แต่การที่ต่างคนต่างดำเนินการไปสู่จุดมุ่งหมายจะมีผลให้กระบวนการนั้นได้มีผลงานที่น่าพอใจและสามารถบรรลุเป้าหมายของแต่ละคนได้ในรูปแบบการพึ่งพาอาศัยกัน

รัตนะ บัวสนธ์ (2562 : น.245) บุรณาการความร่วมมือ เป็นการนำผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholders) ในเรื่องนั้น เข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบในการดำเนินงาน เรื่องดังกล่าวในแต่ละขั้นตอนของการดำเนินงาน การบูรณาการความร่วมมือจึงต้องประกอบด้วยบุคคลหรือหน่วยงานตั้งแต่ 2 บุคคลหรือกลุ่มบุคคลหรือหน่วยงาน เข้ามามีส่วนร่วมและในการมีส่วนร่วมนั้น จะต้องเอาการสื่อสารแบบสองทาง (two-way communication) เป็นพื้นฐานในการสร้างความเข้าใจร่วมกัน ในเป้าหมาย ขั้นตอน และทิศทางการทำงาน ทั้งนี้มีขั้นตอนหลัก ๆ ได้แก่

- 1) การระบุกำหนดผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในเรื่องนั้น
- 2) การตอบสนองและแบ่งปันการมีส่วนร่วม
- 3) การสร้างพันธสัญญาสู่เป้าหมายร่วมกัน
- 4) กำหนดวิสัยทัศน์
- 5) สร้างแผนยุทธศาสตร์ความร่วมมือ
- 6) กำหนดข้อปฏิบัติ ในการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ
- 7) การสร้างข้อตกลงร่วมกันในการตัดสินใจในประเด็นต่าง ๆ

กล่าวโดยสรุป “ความร่วมมือ” หมายถึง การร่วมแรง (Co-labor) ร่วมพยายาม ร่วมใจ และร่วมเป็นเจ้าของผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้น โดยความร่วมมือนี้เกิดขึ้นเมื่อบุคคลจากต่างองค์กรหรือหน่วยงานภายในองค์กรเดียวกัน ได้ร่วมกันดำเนินการบางสิ่งซึ่งต้องใช้พยายาม ทรัพยากร และการตัดสินใจร่วมกัน รวมถึงร่วมเป็นเจ้าของผลผลิตหรือบริการสุดท้ายที่เกิดขึ้น โดยการมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน

รูปแบบของความร่วมมือ เนื่องจากความร่วมมือเกิดจากการกระทำของบุคคลหรือองค์กรตั้งแต่ 2 บุคคลหรือ 2 องค์กรขึ้นไป โดยมุ่งเน้นให้เกิดความราบรื่นในการดำเนินการ จึงทำให้การดำเนิน กิจกรรมต่าง ๆ ให้บรรลุเป้าหมายที่ตกลงกันไว้ โดยต้องใช้รูปแบบต่าง ๆ มาดำเนินการมีนักวิชาการได้เสนอรูปแบบของความร่วมมือไว้มากมาย มีที่น่าสนใจดังนี้ (อ้างใน ทวีศักดิ์, 2558 : น. 11-15,)

Jeans (1995, p. 15-18) ได้กล่าวถึงสถาบันอุดมศึกษาจะต้องร่วมมือกันทำงาน ซึ่งพบลักษณะความร่วมมือของสถาบันการศึกษาว่าสามารถแบ่งออกเป็น 4 รูปแบบ ดังนี้

1. การให้คำปรึกษา (consultative model) สถาบันอุดมศึกษาต้องแสวงหาข้อคิดเห็นจากกลุ่มต่าง ๆ เช่น กระทรวงศึกษาธิการ ผู้บริหารโรงเรียน สมาคมครู และอื่น ๆ หรืออาจเป็นผู้ให้คำปรึกษากับหน่วยงานหรือบุคคลอื่น เช่น โรงเรียน ผู้บริหาร หรือคณะครูอาจารย์ ซึ่งเป็นความร่วมมือกันของสถาบันอุดมศึกษากับหน่วยงานหรือบุคคลภายนอก

2. หน้าที่ (functional model) สถาบันการศึกษามีภารกิจมากมายกับโรงเรียน และองค์กรอื่น ๆ ในเรื่องการฝึกหัดครู การฝึกอบรมครู ซึ่งเป็นความร่วมมือร่วมใจตามภารกิจหรือหน้าที่ตามปกติ

3. ปฏิบัติการ (operational model) เป็นความร่วมมือที่สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์อันดีระหว่างสถาบันอุดมศึกษากับโรงเรียน ในการพัฒนานักเรียน ครู อย่างมีประสิทธิภาพ ปฏิสัมพันธ์ระหว่าง กลุ่มต่าง ๆ เป็นไปอย่างดียิ่ง ประกอบด้วยระบบข้อมูลข่าวสารที่ส่งถึงอย่างสม่ำเสมอ มีความรู้สึกที่ดีต่อกันในการทำงานร่วมกัน

4. การบูรณาการ (integrative model) รูปแบบเป็นการตั้งสมมติฐานว่าผู้ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตครูนั้น ประกอบด้วยหลายฝ่ายอย่างกว้างขวางทุกกลุ่มรวมถึงนักศึกษาที่เรียน ครูก็มีบทบาทหน้าที่ที่จะร่วมปฏิบัติในรูปแบบนี้ด้วยโดยบุคลากรของสถาบันอุดมศึกษาและโรงเรียนจะถูกกระตุ้นให้เป็นนักวิจัยในชั้นเรียน

นอกจากนี้ Agranoff and McGuire (2003, p. 48-53) ได้แบ่งรูปแบบความร่วมมือออกเป็น 6 รูปแบบ ดังนี้ (อ้างใน ทวีศักดิ์, 2558, น.11-15)

1. Jurisdiction-based Management Model เป็นการเปิดโอกาสให้องค์การจากภาคส่วนต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นจากภาครัฐหรือจากภาคเอกชน (ซึ่งต่างก็มีเป้าหมายของตนเองอยู่แล้ว) เข้ามาร่วมมือกันเพื่อสรรค์สร้างให้เป้าหมายรวมทั้งภารกิจของกลุ่มประสบความสำเร็จเป็นรูปธรรมขึ้นได้โดยธรรมชาติการสร้างความร่วมมือ ชนิดนี้ต้องมีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน (interdependence) ตลอดจนมีการแบ่งปันทรัพยากรต่าง ๆ ร่วมกัน เช่น งบประมาณ ข้อมูลผู้เชี่ยวชาญของแต่ละองค์กร เป็นต้น อนึ่งองค์กรต่าง ๆ ที่เข้ามาร่วมมือกัน นอกจากจะต้องมีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันแล้วองค์กรดังกล่าวแล้ว ยังต้องดำเนินการปรับเปลี่ยนตนเองเพื่อให้สามารถตอบสนองเป้าหมายที่ได้ร่วมกันกำหนดเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ ต้องมีการวางแผนเชิงกลยุทธ์ร่วมกัน ได้แก่ การระบุพันธกิจ การชี้แจงภารกิจ การประเมินสิ่งแวดล้อมภายในและภายนอก การระบุกลยุทธ์ และการปฏิบัติงาน เป็นต้น และสุดท้ายกิจกรรมที่ถือว่าสำคัญอีกกิจกรรมหนึ่งของการสร้างความร่วมมือประเภทนี้ คือ ต้องจัดให้มีการเจรจาต่อรอง (bargaining and negotiation) ระหว่างองค์กรร่วมด้วย

2. Abstinence Model เป็นรูปแบบของความพยายามป้องกันตนเองไม่ให้ถูกผนวกเข้าไปในกระบวนการสร้างความร่วมมือกับองค์กรอื่น ๆ โดยอาจมีเหตุผลหลายประการด้วยกัน ดังนี้

(1) ต้องการหลีกเลี่ยงกระบวนการ หรือสถานการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ รวมทั้งกฎ ระเบียบ และกติกาบางอย่างจากอิทธิพลภายนอก (2) มีภารกิจอย่างอื่นที่จำเป็นต้องดำเนินการหรือต้องรับผิดชอบดูแลการปฏิบัติงานอื่น ๆ (3) ขาดทรัพยากรที่จำเป็น ต่อการสร้างความร่วมมือ หรือขาดศักยภาพที่เพียงพอต่อการเข้ามาเล่นเกมความสัมพันธ์หรือการเจรจาต่อรองกับองค์กรอื่น ๆ และ (4) ไม่ต้องการให้ความสัมพันธ์ที่จะเกิดขึ้นตามมากับองค์การภายนอกเข้า มากระทบต่อฐานะทางเศรษฐกิจของตนเอง

3. Top-down Model เป็นรูปแบบการสร้างร่วมมือกับองค์การที่อยู่ในระดับต่ำกว่า หรืออยู่ในระดับล่างลงไป เนื่องจากต้องประสบปัญหาและอุปสรรคจากการเชื่อมความสัมพันธ์กับองค์การที่อยู่ในระดับที่เหนือขึ้นไปหรือที่อยู่ในระดับเดียวกัน

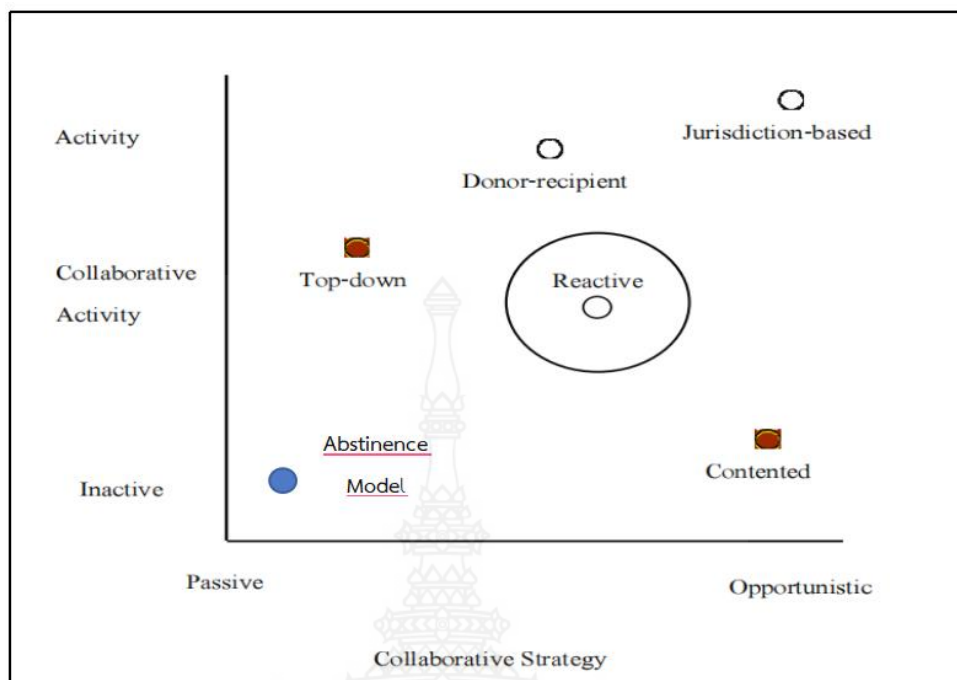
4. Donor-recipient Model เป็นการสร้างความร่วมมือระหว่างองค์การที่รับบทบาทเป็นผู้ให้เงินสนับสนุน (granter) กับองค์การที่รับบทบาทเป็นผู้รับเงินสนับสนุน โดยทั้ง 2 องค์การจะดำเนินงานแบบถ้อยทีถ้อยอาศัยซึ่งกันและกัน และมีการควบคุมกันเอง (two-party control) กล่าวคือ องค์การที่ให้เงินสนับสนุนต้องพึ่งพาองค์การที่รับเงินสนับสนุนให้มีการนำจุดประสงค์ของตนเองไปสู่การปฏิบัติ ขณะเดียวกันองค์การที่รับเงินสนับสนุนก็ต้องพึ่งพาองค์การที่ให้เงินสนับสนุนทางการเงิน อนึ่งประเด็นที่ทำให้การสร้างร่วมมือแบบ Donor-recipient Model มีความแตกต่างจากการสร้างร่วมมือแบบ Top-down Model อย่างชัดเจน คือการสร้างร่วมมือแบบ Donor recipient Model ปราศจากการควบคุมจากองค์การที่อยู่ในระดับสูงขึ้นไป

5. Reactive Model เป็นการสร้างความร่วมมือแบบครั้งคราว กล่าวคือ บางครั้งองค์การอาจให้ความร่วมมือเพื่อการปฏิบัติงาน แต่บางครั้งองค์การอาจจะไม่ให้ความร่วมมือ โดยประเด็นที่ถูกพิจารณาว่าเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดปรากฏการณ์ดังกล่าวได้แก่ (1) องค์การที่มีอำนาจอิสระและมีความมั่นคงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (autonomy and integrity) ทำให้สามารถสร้างขอบเขตขึ้นมาป้องกันตนเองจากอิทธิพลภายนอกหรือจากภัยคุกคามจากภายนอกได้ (2) การรับเอาลักษณะการบริหารจัดการแบบแยกฝ่ายการเมืองออกจากฝ่ายบริหาร (the old politics-administration dichotomy) ส่งผลให้เกิดการพิจารณาว่าการดำเนินงานร่วมกันระหว่างองค์การที่เปรียบเสมือนฝ่ายบริหารและองค์การที่เปรียบเสมือนฝ่ายการเมืองดูเหมือนจะเป็นสิ่งที่จำเป็นและไม่น่าพึงปรารถนา (3) มีการพิจารณาว่ากิจกรรมที่จะเกิดขึ้นจากการสร้างร่วมมือไม่ได้อยู่ในขอบเขตภารกิจขององค์การหรือไม่เกี่ยวข้องกับภารกิจพื้นฐานที่องค์การต้องรับผิดชอบแต่อย่างใด และ (4) กิจกรรมที่เกิดขึ้นถูกพิจารณาว่าได้ถูกอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบ และการดูแลขององค์การใดองค์การหนึ่งอยู่แล้ว ดังนั้น การที่จะเข้าไปดำเนินการอีกอาจก่อให้เกิดการทำงานที่ทับซ้อนกันได้ ตลอดจนก่อให้เกิดการบริหารจัดการที่ไม่มีประสิทธิภาพ

6. Contented Model เป็นการสร้างความร่วมมือแบบฉกฉวยโอกาส หรือเป็นการพยายามเก็บเกี่ยวโอกาสที่ดีให้แก่ตนเอง (opportunistic) กล่าวคือ องค์การบางองค์การอาจสร้างความร่วมมือแต่เฉพาะกับองค์การที่มีแนวทางการดำเนินงาน ตลอดจนมีแผนงานที่สามารถสร้าง

ผลกระทบ และขยายโอกาสที่ดีให้กับตนเองได้เพียงเท่านั้น นอกจากนี้ องค์การดังกล่าวจะพยายามรักษาทุน (cost) ที่ตนเองจะต้องลงไปให้อยู่ในระดับต่ำที่สุด เท่าที่จะเป็นไปได้

รูปแบบของความร่วมมือทั้ง 6 รูปแบบ สามารถนำมาแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมของความร่วมมือ (collaborative activity) กับกลยุทธ์ (ดังแสดงในภาพที่ 2.2) ซึ่งสังเกตได้ว่าความร่วมมือแบบ Jurisdiction-based Model เป็นสิ่งที่พึงปรารถนามากที่สุด เพราะนอกจากจะเป็นการเปิดโอกาสให้องค์การต่าง ๆ ได้เข้ามาปฏิบัติงานร่วมกันแล้ว องค์การเหล่านั้นยังมีความกระตือรือร้นที่จะดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันเพื่อสรรค์สร้างโอกาส รวมทั้งพัฒนาในหลาย ๆ ด้านให้กับกลุ่มด้วย ขณะที่ความร่วมมือแบบ Abstinence Model กลับมีลักษณะตรงกันข้าม กล่าวคือ องค์การไม่มีความกระตือรือร้นที่จะดำเนินการ ความร่วมมือใด ๆ เลย สำหรับความร่วมมือแบบ Contented Model ปรากฏว่าพยายามที่จะสร้างความร่วมมือกับองค์การอื่น ๆ ภายนอกค่อนข้างต่ำ แต่ทว่าเมื่อจำเป็นต้องสร้างความร่วมมือองค์การนั้นต้องแน่ใจว่ากิจกรรมที่จะเกิดขึ้นสามารถสร้างประโยชน์ ตลอดจนขยายโอกาสที่ดีให้กับตนเองได้ในระดับที่พอใจ ส่วนของความร่วมมือแบบ Top-down Model และ Donor-recipient Model กิจกรรมต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นล้วนมีความหลากหลายขึ้นอยู่กับ การร้องขอขององค์การที่ยื่นการสนับสนุนทางการเงินให้ ทั้งนี้ความแตกต่างระหว่างความร่วมมือทั้งสองคือ การยอมรับความร่วมมือ กล่าวคือความร่วมมือแบบ Top-down Model หมายถึง การยอมรับที่จะปฏิบัติตามองค์การที่ให้การสนับสนุนทางการเงินด้วยเช่นกัน เนื่องจากองค์การนั้น ๆ อยู่ในระดับที่สูงกว่า ตลอดจนสามารถบังคับใช้ระเบียบการต่าง ๆ เข้ามาควบคุม โดยที่องค์การที่รับเงินสนับสนุนยินดีตอบรับข้อเรียกร้อง (requirement) นั้น ๆ แม้จะไม่น่าพอใจบ้างก็ตาม ขณะที่การยอมรับความร่วมมือแบบ Donor recipient Model แม้ว่าจะก่อให้เกิดการปฏิบัติตามการเรียกร้องเช่นเดียวกับความร่วมมือแบบ Top-down Model ก็ตาม แต่การปฏิบัติตามนั้นจะเกิดขึ้นหลังจากได้มีการเจรจาต่อรองร่วมกัน (negotiation) ระหว่างองค์การที่ให้เงินสนับสนุน และองค์การที่ยอมรับเงินสนับสนุน ซึ่งเป็นไปในลักษณะที่ต้นตัวกว่า สุดท้ายความร่วมมือแบบ Reactive Model มีระดับของกิจกรรมการสร้างสัมพันธ์ ตลอดจนกลยุทธ์ของความร่วมมือในระดับปานกลาง กล่าวคือองค์การสามารถเลือกที่จะร่วมมือหรือไม่ร่วมมือก็ได้ขึ้นอยู่กับบริบทที่รายล้อม

ภาพที่ 2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมของความร่วมมือ (collaborative activity) กับกลยุทธ์ของความร่วมมือ (collaborative strategy)

ที่มา : Collaborative Public Management: New Strategies for Local Governments (p. 45), by R. Agranoff and M. McGuire, 2003, Washington, DC: Georgetown University Press.

กระบวนการสร้างความร่วมมือ มีกระบวนการที่น่าสนใจเป็นขั้นตอน ดังนี้ (อ้างใน ทวีศักดิ์ น.17-18, 2558)

Gordon (1996, p.175) ได้นำเสนอกระบวนการสร้างความร่วมมือ (collaborative model) ว่าประกอบด้วย 3 ขั้นตอน เพื่อให้ผู้อยู่ในความร่วมมือได้เรียนรู้และใช้ข้อมูลอย่างต่อเนื่อง และกว้างขวางและนำไปสู่ข้อยุติร่วมกัน โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. การกำหนดปัญหา พร้อมทั้งกำหนดการใช้ทรัพยากรและความผูกพันร่วมกัน
2. การกำหนดทิศทางโดยต้องมีการกำหนดขั้นตอน และกำหนดผู้ที่จะทำงานร่วมกัน เพื่อที่จะแสวงหาข้อมูล ทางเลือกและข้อตกลงร่วมกัน
3. การปฏิบัติการ ต้องมีการกำหนดหลักการและวิธีการตรวจสอบการปฏิบัติงานร่วมกัน

กิจกรรมที่ต้องปฏิบัติร่วมกันในกระบวนการสร้างความร่วมมือของบุคคลกับบุคคลหรือองค์การกับองค์การอื่น Agranoff and McGuire (2003 : p.69-73) ได้จำแนกประเภทกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการสร้างความร่วมมือออกเป็น 5 ประเภท ดังนี้

1. การแสวงหาข้อมูล (information seeking) เหตุผลที่ทำให้เกิดกิจกรรมชนิดนี้ขึ้น เนื่องจากการได้มีการพิจารณาว่าข้อมูลเป็นทรัพยากรที่มีความจำเป็นนอกเหนือจากศักยภาพในด้านอื่น ๆ ที่องค์การแต่ละองค์การมีอยู่แล้ว เช่น ฐานะทางการเงิน ความชำนาญ และบุคลากร เป็นต้น ซึ่งประเภทของข้อมูลที่ต้องการมีการแสวงหาประกอบด้วย ลักษณะพื้นฐานตลอดจนการปฏิบัติงานของ องค์การต่าง ๆ การช่วยเหลือทางเทคนิค (technical assistance) และการสนับสนุนทางการเงิน ทั้งนี้ ผลประโยชน์ที่จะได้รับกลับมามีการพยายามแสวงหาข้อมูลต่าง ๆ นานา คือ ทำให้แนวทางการบริหารมีความกระจ่างขึ้น ตลอดจนสามารถสร้างความรู้ความเข้าใจซึ่งกันและกันให้แก่ องค์การที่เข้ามาร่วมมือกันและสร้างข้อตกลงร่วมกันได้ เป็นต้น

2. การแสวงหาการปรับเปลี่ยนเพื่อให้เกิดความเหมาะสม (adjustment seeking) เป็นกิจกรรมที่กระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกฎ ระเบียบ หรือบางสิ่งบางอย่าง ภายในองค์การเพื่อ ก่อให้เกิดความยืดหยุ่น ตลอดจนสร้างการทำงานที่สอดคล้องกัน

3. การกำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์ร่วมกัน (policy making and strategy making) เป็นกิจกรรมที่อาจอยู่ในรูปของความสัมพันธ์แบบเป็นทางการ เช่น การร่วมกันทำข้อตกลง (agreement) ว่าด้วยการกระจายสินค้าและบริการอีกทั้งความสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการ ทั้งนี้ กิจกรรมดังกล่าวเป็นวิธีการผนวกเอาองค์การต่าง ๆ เข้าร่วมกระบวนการตัดสินใจเพื่อก่อให้เกิด เป้าหมายที่สอดคล้องกัน

4. การแลกเปลี่ยนทรัพยากร (resource exchange) เป็นกิจกรรมที่สามารถเห็นได้เด่นชัด เมื่อมีการระบุเป้าหมายร่วมกันเรียบร้อยแล้ว โดยลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างองค์การจะเป็นแบบ พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน กล่าวคือ องค์การที่จำเป็นต้องใช้ทรัพยากรต้องปฏิบัติงานร่วมกับองค์การที่ ตั้งใจจะสนับสนุนด้านทรัพยากรอยู่แล้ว ซึ่งบางครั้งสามารถขนานนามบทบาทขององค์การในลักษณะ ทั้ง 2 ว่าองค์การผู้ผลิต (craftsman) และองค์การวัตถุดิบ (raw material) อนึ่งองค์การต่าง ๆ ที่เข้า มาร่วมมือกันสามารถปฏิบัติได้ทั้ง 2 บทบาท ในเวลาเดียวกัน (Bardach, 2001:p.152) ทั้งนี้ กิจกรรม ดังกล่าวองค์การแต่ละองค์การสามารถได้รับประโยชน์ร่วมกัน ไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง

5. การสร้างความร่วมมือกัน (project-based work) ซึ่งเป็นกิจกรรมที่อาจเกิดขึ้นทั้งใน ระยะสั้นหรือระยะยาวก็ได้ โดยหลักการแล้วองค์การต่าง ๆ จะได้รับโอกาสให้เข้ามาร่วมมือกันเพื่อ แลกเปลี่ยนข้อมูลที่มีอยู่รวมทั้งการให้ความช่วยเหลือทางด้านเทคนิค (technical assistance) เฉพาะ ทางร่วมด้วย นอกจากนี้การหยิบยื่นความช่วยเหลือทางการเงินสำหรับต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นระยะสั้น หรือระยะยาว นับเป็นอีกวิธีการของการสร้างโครงการร่วมกันด้วย โดยผลประโยชน์ที่รับกลับมาคือ โครงการที่องค์การต่าง ๆ ได้ร่วมกันสร้างขึ้นสามารถถูกขับเคลื่อนไปได้ด้วยดี

2) บูรณาการ (Integration) คำว่า “บูรณาการ” มีการนิยามใช้กันอย่างแพร่หลายในหลายบริบท ด้วยกัน ซึ่งมีผู้ให้ความหมายไว้ในแต่ละมุมมองหรือทัศนคติตามความสนใจของแต่ละท่านที่น่าสนใจ เช่น (http://www.dsdw2016.dsdw.go.th/doc_pr/ndc_2560-2561/PDF/8517e/5.%pdf สืบค้น วันที่ 29 เม.ย. 2565)

คำว่าบูรณาการเกี่ยวข้องกับหลายมิติ คือ ปัจเจกบุคคล เทคโนโลยี องค์การระหว่างบุคคล และสารสนเทศ โดยที่แนวคิดหลักของการบูรณาการ คือ เชื่อมโยง (Connection) และความสอดคล้องกัน (Alignment)

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) (อ้างใน<https://asl.kpru.ac.th/main/contents/edms/EDMS-Knowledge-Management-201905041556980818.pdf>) ได้แปลคำว่า Integration ว่า หมายถึง “การทำให้สมบูรณ์” โดยมองว่าสถานะการบูรณาการ เป็นการพิจารณาสรรพสิ่งในลักษณะองค์รวม (Holistic View) ซึ่งจะเกิดขึ้นเมื่อมีปัจจัย 3 ประการ คือ

1. หน่วยย่อยหรือองค์ประกอบ
2. ความสัมพันธ์ของหน่วยย่อยซึ่งเชื่อมโยงอิงอาศัยซึ่งกันและกัน
3. ความครบถ้วนเต็มบริบูรณ์ที่เกิดจากการรวมตัวกันของหน่วยย่อยอย่างประสานสัมพันธ์ และกลมกลืนกันอย่างสมดุล

ดังนั้น สถานะที่ต้องการ (Desired State) ของการบูรณาการตามแนวคิดของพระธรรมปิฎก คือ ความพอดีและความสมดุลขององค์รวมภายหลังจากการรวมตัว ซึ่งมีลักษณะที่สำคัญ 2 ประการ คือ

ประการที่ 1 เมื่อเป็นองค์รวมแล้ว องค์รวมนั้นจะต้องมีชีวิตชีวาหรือดำเนินไปได้ด้วยดี และ

ประการที่ 2 องค์รวมนั้นเกิดมีภาวะและคุณสมบัติของมันเองที่แตกต่างหากจากภาวะ และคุณสมบัติขององค์ประกอบ หรือหน่วยย่อยทั้งหลาย แนวคิดของการบูรณาการจะอิงกับทฤษฎีระบบ (Systems Theory) ซึ่งว่าด้วยระบบที่ประกอบด้วยส่วนย่อยต่าง ๆ ที่ทำงานด้วยกันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน เมื่อระบบได้รับการกำหนดแล้ว การวิเคราะห์หน้าที่เพื่อจะแบ่งระบบทั้งหมดเป็นส่วนย่อย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจะทำความเข้าใจ สร้างและจัดการกับระบบการบูรณาการโดยนำส่วนย่อย ๆ กลับมารวมใหม่อีกครั้งเพื่อสร้างให้เกิดตัวแบบของผลการดำเนินงานที่มีความสอดคล้องกัน (Alignment) (Barkley, 2006:p.33)

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2546:น.47) กล่าวว่า ความหมายการบูรณาการตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า “Integrate” คำว่า “บูรณาการ” ในความหมายทั่วไป หมายถึง การทำสิ่งที่บกพร่องให้สมบูรณ์แบบ โดยการเพิ่มเติมบางส่วนที่ขาดอยู่ให้สมบูรณ์ หรือการนำส่วนประกอบย่อยมารวมกัน ตั้งแต่สองส่วนเพื่อทำให้เป็นส่วนประกอบใหญ่ของทั้งหมด ดังนั้นการบูรณาการเป็นการเชื่อมสิ่งหนึ่งหรือหลายสิ่งเข้ามาเป็นส่วนประกอบกับอีกสิ่งหนึ่งให้มีความสมบูรณ์กลายเป็นส่วนหนึ่งของแกนหลักหรือส่วนประกอบที่ใหญ่กว่า

Beane (1991) (อ้างใน <https://asl.kpru.ac.th/main/contents/edms/EDMS-Knowledge-Management-201905041556980818.pdf>) กล่าวว่า การบูรณาการเป็นการเชื่อมโยงความรู้ ประสบการณ์ ในลักษณะผสมผสานเข้าด้วยกันทั้งหมด เพื่อให้สอดคล้องสมบูรณ์โดยรวมกันมากกว่าการแยกส่วน การบูรณาการ (Integration) หมายถึง การประสานกลมกลืนกันของแผนกระบวนการ สารสนเทศ

การจัดสรรทรัพยากร การปฏิบัติการ ผลลัพธ์ และการวิเคราะห์ เพื่อสนับสนุนเป้าประสงค์ที่สำคัญของสถาบัน (organization-wide goal)

การบูรณาการ หมายถึง กระบวนการเชื่อมประสานสิ่งหนึ่งหรือหลายสิ่ง ผสมผสานสิ่งที่มีอยู่เข้ามารวมกันให้มีความประสานสัมพันธ์แบบองค์รวมเป็นหนึ่งเดียว ครอบคลุม สมบูรณ์ เป็นเอกภาพในตัวเองไม่แยกส่วน จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของแกนหลักหรือส่วนประกอบที่ใหญ่ขึ้น

Gusztav Names (2005, p.98) ได้ใช้แนวคิดของการบูรณาการเพื่อเสนอทางออกของระบบการบริหารจัดการของรัฐที่เป็น top-down มาเป็น bottom-up การบูรณาการสามารถกระทำได้ทั้งการบูรณาการโดยนำสิ่งที่มีอยู่จริงมาบูรณาการ (factual integration) หรือการบูรณาการความคิด (conception integration)

คู่มือเทคนิคและวิธีการบริหารจัดการสมัยใหม่ตามแนวทางการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (http://web.sut.ac.th/qa/pdf/Knowledge-general/11-Plan_Official_Integrate.pdf สืบค้นวันที่ 26 เม.ย. 2565) เกี่ยวกับการบริหารราชการแบบบูรณาการ ได้อธิบายคำว่า “บูรณาการ” ในเชิงการบริหารราชการโดยกำหนดทั้งแนวปฏิบัติและเป้าหมายที่ควรคำนึงถึง

ในปัจจุบันทุกคนจะได้ยินคำว่า “บูรณาการ” โดยเฉพาะในระบบราชการที่ทุกหน่วยงานไม่ว่าจะเป็นส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และองค์การมหาชน ต่างก็นำคำว่า “บูรณาการ” มาใช้ในการบริหารงานอย่างหลากหลาย ซึ่งคำว่า “บูรณาการ” มีความหมายใกล้เคียงกับการบริหารงานในลักษณะองค์รวม (Holistic) แต่อย่างไรก็ดี มีนักวิชาการและผู้สนใจหลายท่านได้ให้ความหมายของคำว่า “บูรณาการ” ไว้ สรุปได้ ดังนี้

จากสุนทรพจน์ของ นายกรัฐมนตรี พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร กล่าวว่า “บูรณาการ” หมายถึง การที่หน่วยงานหลายหน่วยงานมาร่วมกันคิด และร่วมทำงานด้วยกัน เพื่อให้เกิดผลประโยชน์สูงสุด โดยมีประชาชนเป็นศูนย์กลาง (citizen - centered)

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ให้ความหมายของคำว่า “บูรณาการรวมหน่วย” แปลว่า การนำหน่วยที่แยก ๆ กันมารวมเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

จากคู่มือคำอธิบายและแนวทางปฏิบัติตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ได้กล่าวถึง การบริหารราชการแบบบูรณาการ หมายถึง การร่วมมือกันระหว่างส่วนราชการที่เกี่ยวข้องเพื่อให้มีการปฏิบัติงานร่วมกัน หรือมีแผนการดำเนินงานที่สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งจะทำให้ภารกิจที่สำคัญของรัฐในแต่ละด้านเกิดเป็นผลสำเร็จ เป็นประโยชน์แก่ประชาชนส่วนรวมและมีความประหยัดโดยใช้ทรัพยากรร่วมกันให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมทั้งสามารถลดขั้นตอนการปฏิบัติราชการให้เกิดความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพจากการร่วมมือปฏิบัติงานของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยในพระราชกฤษฎีกาการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ได้กำหนดไว้ในมาตรา 10 ดังต่อไปนี้

“ในกรณีที่ภารกิจใดมีความเกี่ยวข้องกับหลายส่วนราชการหรือเป็นภารกิจที่ใกล้เคียงหรือต่อเนื่องกัน ให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องนั้นกำหนดแนวปฏิบัติราชการเพื่อให้เกิดการบริหารราชการแบบบูรณาการร่วมกัน โดยเน้นให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ

ให้ส่วนราชการมีหน้าที่สนับสนุนการปฏิบัติราชการแบบบูรณาการในจังหวัดหรือหัวหน้าคณะผู้แทนในต่างประเทศ เพื่อให้การบริหารราชการแบบบูรณาการในจังหวัดหรือในต่างประเทศแล้วแต่กรณี สามารถใช้อำนาจตามกฎหมายได้ครบถ้วนตามความจำเป็นและการบริหารราชการได้อย่างมีประสิทธิภาพ”

สรุปได้ว่า “การบริหารราชการแบบบูรณาการ” คือ การบริหารที่ทุกหน่วยงานทำงานแบบมุ่งเน้นผลงาน (Result) ตามยุทธศาสตร์เป็นหลัก เป็นการทำงานหลายหน่วยงานโดยอาศัยความเชี่ยวชาญและความชำนาญการของแต่ละหน่วยงานที่แตกต่างกันเฉพาะด้าน ทำงานภายใต้เป้าหมายและวัตถุประสงค์หลักของยุทธศาสตร์เดียวกัน โดยร่วมกันคิดร่วมกันทำงาน โดยใช้ทรัพยากรร่วมกัน เพื่อให้บรรลุผลตามยุทธศาสตร์ มุ่งสู่ผลสำเร็จและเป้าหมายของงานร่วมกัน เพื่อก่อให้เกิดความประหยัด เสริมสร้างประสิทธิผลและประสิทธิภาพของการดำเนินงานเป็นหลัก ทั้งในลักษณะของการทำงานข้ามกระทรวง กระทรวงเดียวกันแต่ต่างกรม หรือกรมเดียวกันแต่ต่างกอง รวมทั้งการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนและภาคประชาชนที่เกี่ยวข้องมาร่วมในการทำงานกับภาครัฐในระบบเครือข่าย (Network)

อย่างไรก็ดี ไม่ว่าคำว่า “บูรณาการ” จะมีความหมายอย่างไร แต่ท้ายสุดแล้วการสร้างระบบการบริหารราชการแบบบูรณาการ เป็นส่วนหนึ่งของการสร้างให้เกิดระบบการบริหารจัดการที่ดีของภาครัฐ การส่งเสริมให้มีการบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น โดยการร่วมกันสร้างพลังผลักดันให้ทุกส่วนราชการที่มีภารกิจเชื่อมโยงเกี่ยวข้องกันปฏิบัติภารกิจให้เกิดผลสำเร็จเพื่อประโยชน์สูงสุดของประเทศชาติ โดยถือประชาชนเป็นเป้าหมายที่สำคัญ

กล่าวโดยสรุป การบูรณาการ (Integration) หมายถึง การประสานกลมกลืนกันของแผน/โครงการ การปฏิบัติการ การจัดสรรทรัพยากร และผลลัพธ์ เพื่อสนับสนุนเป้าประสงค์ที่สำคัญขององค์การ การบูรณาการที่มีประสิทธิผลเป็นมากกว่าความสอดคล้องไปในแนวทางเดียวกัน (Alignment) และจะสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อการดำเนินการของแต่ละองค์ประกอบภายในระบบการจัดการผลการดำเนินการมีความเชื่อมโยงกันเป็นหนึ่งเดียวอย่างสมบูรณ์ไร้รอยตะเข็บ (Seamless)

3) การบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันหลายภาคส่วน แนวคิดการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันหลายภาคส่วน (Collaborative Governance) เป็นแนวคิดพื้นฐานจะว่าด้วยรูปแบบการร่วมมือกันดำเนินการกิจของรัฐหรือกิจการสาธารณะให้บรรลุเป้าหมายในการตอบสนองต่อปัญหาและอำนวยความสะดวกแก่สาธารณะที่มีได้จำกัดอยู่ภายใต้บทบาทภาครัฐและโครงสร้างการทำงานแบบสั่งการจากบนลงล่างของหน่วยงานราชการเพียงฝ่ายเดียว สำคัญของการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันหลายภาคส่วนนั้น มองว่าภายใต้บริบททางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองในปัจจุบันที่มีความซับซ้อน อีกทั้งมีความเป็นพลวัตตลอดเวลาจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือในการดำเนินการกิจร่วมกันระหว่างตัวแสดงจากหลากหลายภาคส่วนที่มีบทบาท

เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกันทั้งองค์กรภาครัฐ องค์กรภาคธุรกิจเอกชน และ องค์กรภาคประชาสังคม/ชุมชน เข้ามามีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน โดยทั่วไป การบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันหลายภาคส่วน จึงเป็นการบริหารงานภาครัฐในรูปแบบเครือข่ายที่มีปฏิสัมพันธ์กันในลักษณะต่าง ๆ และสามารถ กระทำผ่านตัวแสดงที่มีใช้รัฐ เพราะเป็นการบริหารจัดการผ่านการร่วมมือของบุคคลหลายฝ่าย หลายองค์กรเพื่อประโยชน์สาธารณะ การบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันหลายภาคส่วน จึงเป็นรูปแบบการสร้างความร่วมมือในการทำงานที่ปรากฏใน 3 ลักษณะ ดังนี้

การประสานงานกัน (Co-ordination) เป็นการปฏิสัมพันธ์ในเชิงความร่วมมือที่เกิดขึ้น ระหว่างตัวแสดงในระดับองค์กร การประสานการทำงานมีเป้าหมายเพื่อให้องค์กรที่เกี่ยวข้องมีการ ดำเนินการบางอย่างร่วมกัน การประสานความร่วมมือระหว่างองค์กรนั้น ปรากฏในหลายลักษณะทั้ง ที่เป็นการประสานงานระหว่างหน่วยงานย่อยภายในองค์กรเดียวกัน การประสานงานระหว่างองค์กรต่าง สังกัดหรือต่างภาคส่วนกัน จำนวนภาคที่เข้ามาประสานการทำงานร่วมกันอาจเป็นการทำงานระหว่าง 2 องค์กร หรือการประสานงานทำงานระหว่างหลายองค์กร การปฏิสัมพันธ์ในรูปการประสานความ ร่วมมือในระดับองค์กรนี้ อาจเกิดขึ้นระหว่างองค์กรจากต่างภาคส่วนกันหรือระหว่างองค์กรต่าง ๆ ที่อยู่ในภาคเดียวกันของสังคม

การประสานความร่วมมือ (Co-operation) เป็นการปฏิสัมพันธ์ในเชิงความร่วมมือที่เกิดขึ้น ระหว่างตัวแสดงทางสถาบันทางสังคม ในลักษณะการประสานความร่วมมือในการทำงานร่วมกัน ระหว่างกลุ่มเครือข่ายองค์กรที่อยู่ต่างภาคส่วนกัน ได้แก่ องค์กรภาครัฐ องค์กรภาคธุรกิจเอกชน องค์กรภาคประชาสังคม/ชุมชน การประสานความร่วมมือในการดำเนินงานร่วมกันระหว่างองค์กร ต่างภาคส่วนนี้ มักจะดำเนินไปโดยอาศัยกลไกการบริหารกิจการบ้านเมืองระดับชาติ เช่น ระเบียบ กฎหมาย มติคณะรัฐมนตรี เป็นต้น

การเข้าร่วมมือกันทำงาน (Collaboration) เป็นการปฏิสัมพันธ์ในเชิงความร่วมมือ ที่เกิดขึ้นระหว่างตัวแสดงระดับบุคคล กลุ่มคนที่เข้าร่วมมือกันทำงานนั้น ประกอบด้วยบุคลากรจาก ต่างองค์กร/หน่วยงาน หรือคนละภาคส่วนกัน การเข้าร่วมมือกันดำเนินการกิจการภายใต้การ จัดโครงสร้างความสัมพันธ์และการจัดองค์กรที่เป็นทางการ เช่น การเข้าร่วมกันจัดตั้งเป็น คณะทำงาน (working group) หรือร่วมกันตั้งทีมงานโครงการ (project) ที่ประกอบขึ้นจากบุคลากร ตัวแทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การเข้าร่วมมือกันทำงานมีเป้าหมายเพื่อร่วมกันขับเคลื่อนภารกิจ ให้บรรลุเป้าหมายทุกฝ่ายได้ร่วมกันกำหนดขึ้น

นอกจากนี้ การบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกัน มักจะมีระบบที่ประกอบไปด้วยการ ตัดสินใจอยู่สองระดับ กล่าวคือ ระดับแรกเป็นการตัดสินใจของปัจเจกบุคคลว่าตนจะให้ความร่วมมือ ทำงานต่อไปหรือไม่ ระดับที่สองเป็นการตัดสินใจขององค์กรในการทำงานเพื่อเป้าหมายขององค์กร ไม่ใช่เป็นเรื่องของบุคคลใดโดยเฉพาะ และเป็นเรื่องที่องค์กรสามารถแบ่งภาระหน้าที่การตัดสินใจ ให้กับสมาชิกหลาย ๆ คนได้ ในองค์กรที่สลับซับซ้อน ซึ่งองค์กรจะมีกระบวนการตัดสินใจ (หรือการ คิด) เป็นของตนเองในองค์กรแต่ละประเภท เช่น การค้า การเมือง เป็นต้น แล้วจะมีเทคนิคในการ ตัดสินใจที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ความร่วมมือแบบ Collaboration จะมีความสัมพันธ์ละเอียดอ่อนกว่า

กล่าวคือเป็นการผนวกเอาองค์กรอื่น ๆ ตั้งแต่ 1 องค์กรขึ้นไปเข้ามาในระบบสร้าง ความสัมพันธ์ หรือระบบพันธมิตร (Partnership) ที่มีเป้าหมาย (Purposive) และเป็นทางการ (Official) หรือเป็นการบริหารที่ต้องมีพันธสัญญา ตลอดจนการสร้างร่วมมือแบบ Collaboration อาจมีความเป็นทางการ (Formal) หรือไม่เป็นทางการ (Informal) ขึ้นอยู่กับการแลกเปลี่ยนข้อมูลเพื่อใช้ในการเจรจาตกลงซึ่งกันและกัน

3.1) ความหมายของการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันหลายภาคส่วน มีผู้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

Ansell และ Gash (2008 : p.15) ได้ให้ความหมายของการบริหารจัดการบนฐานความร่วมมือไว้ว่า หมายถึง การบริหารจัดการที่ซึ่งองค์กรภาครัฐหนึ่งองค์กรหรือมากกว่าได้รวมเอาผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอื่น ๆ ที่มีใช้ภาครัฐด้วยกันเองนั้นเข้ามามีส่วนร่วมอย่างสำคัญในกระบวนการตัดสินใจซึ่งเป็นกระบวนการที่มีความเป็นทางการ (formal) เน้นการหาฉันทามติร่วมกัน (Consensus-oriented) และเน้นการปรึกษาหารือร่วมกัน (Deliberative) ทั้งนี้เพื่อกำหนดนโยบายหรือดำเนินการนโยบายรวมไปถึงการจัดโครงสร้างหรือกิจกรรมสาธารณะร่วมกัน

Emerson และคณะ (2012 : p.13) ได้ให้ความหมายและขอบเขตการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกัน คือ กระบวนการและโครงสร้างของการบริหารจัดการและการตัดสินใจนโยบายสาธารณะที่ซึ่งได้มีการดึงดูดเอาผู้คนจากข้ามพรมแดนองค์กรทั้งองค์กรภาครัฐด้วยกันเองในระดับต่าง ๆ ของภาครัฐ ไม่ว่าจะเป็นส่วนกลาง ภูมิภาค หรือท้องถิ่น และ/หรือ ตัวแสดงจากภาคเอกชน และภาคประชาชน เพื่อที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายสาธารณะร่วมกัน

พัชร สีโรรส และพรทิพย์ แก้วมูลคำ (2560) (อ้างใน วัชรพล 2564:น.41) กล่าวว่า การบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกัน (collaborative governance) หมายถึง การที่ภาครัฐที่รับผิดชอบในการจัดทำนโยบายหรือโครงการที่มีหน่วยงานมากกว่าหนึ่งหน่วยเข้ามาเกี่ยวข้อง และมีภาคส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ภาคประชาชนและภาคธุรกิจเอกชน ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในประเด็นปัญหานั้น ๆ เข้ามาร่วมด้วย โดยหน่วยงานที่รับผิดชอบเป็นผู้เชิญตัวแทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยในการพูดคุยจะมีการเสวนา (Deliberation) หรือการพูดคุยสนทนาโดยใช้เหตุผลไตร่ตรองอย่างรอบคอบ รับฟังสภาพปัญหาของทุกกลุ่มที่เกี่ยวข้องอย่างจริงจังและตั้งใจ เพื่อร่วมกันหาทางออกที่เหมาะสม

กล่าวโดยรวม การบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันหลายภาคส่วน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ภาคส่วนอื่น ๆ ทุกภาคส่วนที่มีส่วนเกี่ยวข้องและมีมีส่วนได้ส่วนเสียในกิจกรรมหรือกระบวนการนั้น ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในลักษณะต่าง ๆ เพื่อดำเนินการตามที่ต้องการให้เกิดการยอมรับ ความผูกพัน ความสามัคคี และเกิดผลผลิต/ผลลัพธ์ ที่ทำให้สังคมและประชาคมอยู่ด้วยกันอย่างสงบสุข ปราศจากความขัดแย้งหรือมีความขัดแย้งให้น้อยที่สุด

3.2) ลักษณะสำคัญของการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกัน

วสันต์ เหลืองประภัสร์ และคณะ (2556, น.54-55) กล่าวว่า ลักษณะสำคัญของการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันถือเป็นหนึ่งในรูปแบบการบริหารงานที่ตั้งอยู่บนกระแสนวัตกรรมเกี่ยวกับการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management: NPM) มีลักษณะ 6 ประการดังนี้

ประการแรก การบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันแตกต่างจากรูปแบบการบริหารกิจการสาธารณะที่ภาครัฐมุ่งเปิดพื้นที่ให้ตัวแสดงที่มีผลประโยชน์ขัดแย้งแข่งขันและเผชิญหน้ากันเข้ามาสู่กระบวนการต่อรองเพื่อหาข้อยุติ (Adversarialism) กล่าวคือ ภายใต้กระบวนการตัดสินใจรูปแบบนี้กลุ่มผลประโยชน์ฝ่ายต่าง ๆ จะผนึกกำลังกันเพื่อเพิ่มอำนาจการต่อรองกับฝ่ายตรงข้าม ซึ่งมักจะนำไปสู่การตัดสินใจที่ฝ่ายหนึ่งได้ประโยชน์มากกว่า ในขณะที่อีกฝ่ายหนึ่งเสียประโยชน์ แม้ว่าภาครัฐจะสามารถดึงตัวแสดงผู้มีส่วนได้เสียฝ่ายต่าง ๆ เข้ามามีบทบาทร่วมกันในกระบวนการบริหารนโยบายสาธารณะได้ แต่ความร่วมมือที่เกิดขึ้นก็เป็นเพียงความร่วมมือแบบชั่วคราว อีกทั้งความสัมพันธ์แบบขัดแย้งเผชิญหน้าก็ยังคงดำรงอยู่เช่นเดิม ส่วนรูปแบบการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันนั้นตั้งอยู่บนหลักการที่ว่าแม้ภาคีผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่ายจะมีผลประโยชน์ตรงข้ามกัน แต่ก็สามารถมีความสัมพันธ์ในเชิงความร่วมมือได้ เพราะการเปิดให้ทุกฝ่ายเข้ามาแสดงบทบาทตัดสินใจร่วมกันอย่างเสมอภาคเป็นกลไกที่ช่วยแปรเปลี่ยนความสัมพันธ์แบบเผชิญหน้ามาเป็นความสัมพันธ์แบบร่วมมือกัน

ประการที่สอง การบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันเปิดให้ผู้บริหารมืออาชีพหรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเข้ามามีบทบาทในการจัดการกิจการสาธารณะ หรือเปิดให้ผู้จัดการสาธารณะภาคเอกชนเข้ามารับจ้างจัดทำบริการสาธารณะแก่ประชาชนแทนหน่วยงานภาครัฐ (Managerialism) แม้จะเป็นการเปิดให้ตัวแสดงภาคส่วนอื่น ๆ เข้ามาร่วมแสดงบทบาทกับภาครัฐมากขึ้น แต่หากพิจารณากระบวนการตัดสินใจในเชิงนโยบายภายใต้รูปแบบการบริหารในลักษณะดังกล่าว จะพบว่าภาครัฐยังคงผูกขาดการตัดสินใจฝ่ายเดียวเป็นหลัก เพียงแต่อาศัยบทบาทของมืออาชีพหรือผู้เชี่ยวชาญเข้ามาร่วมขับเคลื่อนภารกิจเท่านั้น แม้ภาครัฐอาจมีการปรึกษาหารือและเปิดรับฟังข้อคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสีย เพื่อนำมาประกอบการตัดสินใจแต่ในที่สุดแล้วก็ไม่ได้ดึงตัวแสดงเหล่านั้นเข้ามาร่วมในกระบวนการตัดสินใจ

ประการที่สาม การบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันเป็นรูปแบบการร่วมมือกันระหว่างตัวแสดงภาครัฐและภาคส่วนอื่น ๆ ในสังคมในลักษณะที่กว้างกว่าความร่วมมือแบบ “ภาครัฐสังคมนิยม” (Corporatism) เช่นรูปแบบไตรภาคีที่มีภาครัฐเป็นตัวกลางเจรจาต่อรองประนีประนอมผลประโยชน์ ระหว่างกลุ่มนายทุนกับกลุ่มแรงงานซึ่งมักเป็นการผูกขาดบทบาทการมีส่วนร่วมโดย “ตัวแทน” ของแต่ละฝ่ายโดยกระบวนการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกัน เป็นรูปแบบการบริหารงานที่มุ่งดึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายในทุกภาคส่วนของสังคม เข้ามาร่วมแสดงบทบาทอย่างเสมอภาคกันในการตัดสินใจของภาครัฐได้โดยตรงในฐานะผู้มีส่วนได้เสียในการดำเนินภารกิจหรือนโยบายสาธารณะรัฐ

ประการที่สี่ การบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันยังมีลักษณะเปิดกว้างกว่าการบริหารงานภาครัฐที่เน้นการมีส่วนร่วมของสมาคมที่เป็นทางการ (Associational governance) เช่น การเปิดให้สมาคมวิชาชีพมีอำนาจหน้าที่อนุมัติใบอนุญาตประกอบวิชาชีพของพลเมือง เป็นต้น เนื่องจากการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกัน เป็นการสร้างกลไกการมีส่วนร่วมในการบริหารงานภาครัฐที่เปิดกว้าง ถึงระดับปัจเจกบุคคลซึ่งถือเป็นผู้มีส่วนได้เสียในการดำเนินนโยบายสาธารณะ หรือการดำเนินการกิจของรัฐทั้งในฐานะพลเมืองและในฐานะสมาชิกของชุมชนท้องถิ่น

ประการที่ห้า การบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันเป็นการบริหารนโยบายสาธารณะที่มีระดับการมีส่วนร่วมสูงกว่าการบริหารภายใต้รูปแบบเครือข่ายนโยบาย (Policy network) เนื่องจากรูปแบบเครือข่ายนโยบายนั้นแม้จะเป็นความสัมพันธ์ในเชิงประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ในสังคม แต่กระบวนการตัดสินใจในนโยบายดังกล่าวก็เป็นการตัดสินใจร่วมกันแบบปิดระหว่างตัวแสดงที่เกี่ยวข้องในเครือข่ายดังกล่าวเท่านั้น การตัดสินใจในเครือข่ายนโยบายมักไม่มีแบบแผนการประสานความร่วมมืออย่างเป็นทางการ การเจรจาต่อรองมักอาศัยการขึ้นำโน้มน้าวฝ่ายอื่น ในขณะที่การบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันเป็นการบริหารนโยบายสาธารณะบนฐานความร่วมมือที่มีการจัดโครงสร้างความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการ มีกระบวนการแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และการตัดสินใจร่วมกันบนฐานฉันทามติระหว่างฝ่ายที่เกี่ยวข้องอย่างชัดเจน

ประการสุดท้าย การบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันที่เกิดจากการประสานบทบาทในการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชน อาจมีกระบวนการทำงานคล้ายกับรูปแบบภาคีหุ้นส่วนภาครัฐและเอกชน (Public-Private Partnership: PPPs) แต่กระนั้นการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันก็มีข้อแตกต่างจาก PPPs ในประการสำคัญคือในขณะที่ PPPs มีเป้าหมายเพื่อประสานการทำงานระหว่างภาคีภาครัฐและเอกชน โดยการเข้ามาร่วมกันดำเนินกิจการสาธารณะตามข้อตกลงภายใต้ระบบสัญญาซึ่งแบ่งบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบในแต่ละขั้นตอนระหว่างกันอย่างชัดเจนแต่การบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันเป็นรูปแบบความร่วมมือที่ทุกฝ่ายร่วมกันกำหนดเป้าหมาย และสร้างกระบวนการตัดสินใจร่วมกันในทุกขั้นตอนการทำงานซึ่งต่างจากหลักการของ PPPs ที่เป็นการร่วมมือจากการสร้างข้อตกลงระหว่างภาคีแต่ละฝ่าย ซึ่งต่างก็ตัดสินใจบนฐานของการตัดสินใจบนฐานของการคำนวณผลประโยชน์ที่ตนเองพึงพอใจและเป้าหมายที่ตนเองต้องการบรรลุถึงเป็นสำคัญมิใช่การร่วมกันตัดสินใจบนฐานการคำนึงถึงเป้าหมายร่วมของสังคม

3.3) องค์ประกอบของกระบวนการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือ ในขณะเดียวกัน วสันต์ เหลืองประภัสร์ (2556, น.56-57) ได้เสนอเงื่อนไขสำคัญขององค์ประกอบสำคัญของกระบวนการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกัน ดังต่อไปนี้

(1) การริเริ่มความร่วมมือ คือ การบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันหลายภาคส่วน เป็นการเปิดพื้นที่การทำงานร่วมกันที่ริเริ่มโดยหน่วยงานหรือองค์กรภาครัฐ ซึ่งครอบคลุมหน่วยราชการและองค์กรของรัฐรูปแบบต่าง ๆ ทั้งในราชการบริหารส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและระดับท้องถิ่น วัตถุประสงค์ของการที่หน่วยงาน ภาครัฐริเริ่มความร่วมมือกันทำงานกับภาคส่วนอื่นที่อาจ

เป็นไปเพื่อขับเคลื่อนภารกิจให้บรรลุเป้าหมายของหน่วยงานหรือการแสดงบทบาทพร้อมกับตัวแสดงอื่น ๆ ตามที่กฎหมายหรือระเบียบกำหนดบทบาทและอำนาจหน้าที่ไว้

(2) ตัวแสดงที่เกี่ยวข้อง คือ ตัวแสดงที่เข้าร่วมในกระบวนการต้องประกอบด้วย ตัวแสดงภาครัฐ และตัวแสดงที่ไม่ใช่ ซึ่งมีฐานะเป็นภาคีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการบริหารภารกิจหรือนโยบายสาธารณะ ฝ่ายที่มีส่วนได้ส่วนเสียในกระบวนการจึงครอบคลุมทั้งภารกิจเอกชน ภาคประชาสังคมและชุมชน ซึ่งเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารจัดการของภาครัฐในฐานะพลเมือง หรือกลุ่มทางสังคม หรือองค์กร

(3) การแสดงบทบาท คือ ภาคีที่เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันหลายภาคส่วน ต้องสามารถแสดงบทบาทพร้อมตัดสินใจกับตัวแสดงภาครัฐได้โดยตรงมิใช่บทบาทเพียงให้ข้อคิดเห็นหรือให้คำปรึกษาหารือแก่หน่วยงานภาครัฐ โดยทุกฝ่ายต้องมีการพบปะเจรจาหารือกันอย่างต่อเนื่องมีการแลกเปลี่ยน รับฟัง โต้แย้ง เสนอแนะ และตัดสินใจร่วมกันทั้งสองฝ่ายตัวแสดงที่ไม่ใช่ภาครัฐต้องมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในกิจการของภาครัฐหรือนโยบายสาธารณะของรัฐได้ในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจแม้อำนาจการตัดสินใจสุดท้ายจะอยู่ที่หน่วยงานภาครัฐก็ตาม การเชิญตัวแทนภาคเอกชนและภาคประชาสังคมมาร่วมประชุมหารือไม่ถือเป็นวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกัน เนื่องจากไม่ใช่กระบวนการที่ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและไตร่ตรองร่วมกันก่อนตัดสินใจและไม่ใช้การสื่อสารแบบสองทาง นอกจากนี้การประสานงานหรือประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับกลุ่มผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการใช้อำนาจหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐก็ไม่จัดเป็นรูปแบบการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกัน เพราะแม้กลุ่มผลประโยชน์จะเข้ามาเจรจาหารือเสนอแนะหรือมีส่วนร่วมตัดสินใจกับภาครัฐแต่การทำงานภายใต้กลไกการบริหารราชการแบบปกติภาครัฐก็ยังคงมีบทบาทผูกขาดอำนาจการตัดสินใจฝ่ายเดียว

(4) การจัดโครงสร้างการทำงาน คือ การบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกัน ต้องมีการจัดโครงสร้างความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการที่ทำให้ทุกฝ่ายเข้ามาแสดงบทบาทพร้อมกัน กลไกการทำงานร่วมกันภายใต้โครงสร้างความสัมพันธ์ที่เป็นทางการควรเกิดจากการตกลงวางกรอบกำหนดรูปแบบความสัมพันธ์ร่วมกันทุกฝ่าย การทำงานแบบร่วมมือกันระหว่างภาครัฐกับภาคส่วนต่าง ๆ ในสังคม ภายใต้กระบวนการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันหลายภาคส่วน จึงเป็นการทำงานร่วมกันโดยมีกระบวนการบริหารจัดการรูปแบบเฉพาะที่ทุกฝ่ายร่วมกันกำหนดขึ้น โดยผ่านการวางกฎเกณฑ์และระเบียบปฏิบัติต่าง ๆ ที่เป็นทางการ เพื่อรองรับการขับเคลื่อนการจัดบริการสาธารณะ ที่อยู่ในอำนาจหน้าที่รับผิดชอบของหน่วยงานภาครัฐ

(5) การตัดสินใจ คือ การทำงานร่วมกันต้องมีจุดมุ่งหมายเพื่อเปิดให้ทุกฝ่ายเข้ามาตัดสินใจร่วมกันบนฐานของการแสวงหาทางออกที่สะท้อนฉันทานุมัติของทุกฝ่าย ซึ่งเป็นทางเลือกที่เอื้อให้ทุกฝ่ายได้รับประโยชน์ร่วมกัน กระบวนการตัดสินใจในการทำงานร่วมกันต้องไม่ใช้การต่อรอง ประนีประนอม หรือแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ แม้หน่วยงานภาครัฐจะถือครองอำนาจหน้าที่การ

ตัดสินใจในการดำเนินการกิจ แต่เป้าหมายในการดำเนินการกิจนั้นต้องตั้งอยู่บนฐานของฉันทานุมัติ ที่ทุกฝ่ายร่วมกันกำหนดขึ้น การตัดสินใจในบางกรณีอาจจะไม่สามารถสร้างความคิดเห็นพ้องตรงกันได้ทั้งหมด แต่อย่างน้อยก็ต้องเป็นการตัดสินใจที่มีข้อตกลงที่ทุกฝ่ายยอมรับว่าร่วมกันได้

(6) เป้าหมายของการทำงานร่วมกัน คือ การบริหารกิจการบ้านเมืองร่วมกันหลายภาคส่วน ต้องเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเด็นหรือนโยบายสาธารณะเท่านั้น เป้าหมายของกระบวนการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันหลายภาคส่วน ต้องเป็นการร่วมมือกันทำงานที่มุ่งขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะหรือภารกิจของภาครัฐเป็นสำคัญ มิใช่การอาศัยกลไกการบริหารของภาครัฐ เพื่อสร้างพื้นที่เจรจาต่อรองผลประโยชน์ของกลุ่มผลประโยชน์ภาครัฐกิจเอกชน เฉพาะกลุ่มที่มีส่วนได้ส่วนเสียในกระบวนการตัดสินใจของภาครัฐ

3.4) กระบวนการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันหลายภาคส่วน (Collaborative Process) กระบวนการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันหลายภาคส่วนประกอบด้วย การปรึกษาหารือร่วมกัน (Face-to-Face dialogue) การสร้างความไว้วางใจ (Trust Building) ความผูกพันต่อกระบวนการ (Commitment to the process) ความเข้าใจร่วมกัน (Share Understanding) และผลลัพธ์ก่อนสิ้นสุดการดำเนินงาน (Intermediate Outcomes) ซึ่งสามารถอธิบายรายละเอียดได้ดังนี้ (วัชรพล, 2564: น. 26-27)

(1) การเสวนาแบบเผชิญหน้า (Face-to-Face dialogue) เป็นการสื่อสารพบปะพูดคุยกันอย่างใกล้ชิดระหว่างผู้มีส่วนได้เสีย เพื่อให้เกิดฉันทานุมัติ ถือเป็นหัวใจสำคัญต่อกระบวนการสร้างความไว้วางใจ การยอมรับซึ่งกันและกัน ความเข้าใจร่วมกัน และความผูกพันต่อกระบวนการ อีกทั้งยังช่วยปรับระดับการติดต่อสื่อสารให้เป็นการสื่อสารระดับง่าย อย่างไรก็ตาม การปรึกษาหารือร่วมกันอาจจะเป็นการเพิ่มความขัดแย้ง และการไม่เคารพซึ่งกันและกันได้เช่นกัน ดังนั้นจึงต้องกำหนดการปรึกษาหารือร่วมกันให้มีลักษณะเป็นการเจรจาต่อรองที่ยึดธรรมต่อผู้มีส่วนได้เสียและต้องระมัดระวังการเกิดความขัดแย้งและการไม่เคารพซึ่งกันและกัน

(2) การสร้างความไว้วางใจ (Trust-Building) เป็นการอาศัยผู้นำแบบร่วมมือในการสร้างความไว้วางใจระหว่างผู้มีส่วนได้เสียที่มีความขัดแย้งในอดีต และต้องดำเนินการก่อนการปรับความสัมพันธ์ระหว่าง ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งนี้การดำเนินการสร้างความไว้วางใจไม่ได้เป็นการดำเนินการในอีกช่วงเวลาหนึ่ง ต่างห่างจากช่วงการเจรจาต่อรองและการเสวนา แต่ต้องดำเนินการระหว่างที่กำลังเจรจาต่อรองและเสวนาซึ่งจำเป็นต้องใช้ระยะเวลานาน เพื่อสร้างความผูกพันจนบรรลุผลลัพธ์ของการร่วมมือ และถ้าหากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความขัดแย้งในอดีตสูง ผู้กำหนดนโยบายหรือผู้มีส่วนได้เสีย ต้องมีการปรับงบประมาณและเวลาให้เท่าเทียมกัน หากไม่สามารถปรับให้เท่าเทียมกันได้ ก็ไม่ควรเริ่มดำเนินกลยุทธ์การร่วมมือ

(3) ความผูกพันต่อกระบวนการ (Commitment to the process) เป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้มีส่วนได้เสียกับกระบวนการร่วมมือ ซึ่งเป็นแรงจูงใจให้ผู้มีส่วนได้เสียเข้าร่วม

กระบวนการร่วมมือ หรือเป็นการแบ่งปันความรับผิดชอบระหว่างผู้มีส่วนได้เสีย และเป็นการป้องกันการเกิดความไม่สมดุลทางอำนาจหรือการเกิดความคิดเห็นที่ต่างกันเกี่ยวกับผู้ริเริ่มกระบวนการด้วยการพัฒนาการเจรจาต่อรองให้มีความยุติธรรมในผลประโยชน์ร่วมกันและบรรลุผลลัพธ์ทางนโยบายที่น่าพอใจซึ่งต้องอาศัยความสมัครใจตั้งแต่เริ่มแรกจากผู้มีส่วนได้เสีย ตลอดจนความไว้วางใจ ความใกล้ชิด ความยุติธรรม และความโปร่งใสของกระบวนการ ขณะเดียวกันต้องระมัดระวังความล้มเหลวที่อาจเกิดจากความเปราะบางของการเจรจาต่อรอง ซึ่งทำให้เกิดข้อตกลงที่ไม่คาดหวัง กลายเป็นแรงกดดันให้ผู้มีส่วนได้เสียต้องปรับตัวโดยไม่สามารถทำตามข้อตกลงได้อย่างสมบูรณ์

(4) ความเข้าใจร่วมกัน (Share Understanding) เป็นการยอมรับหรือความตระหนักถึงการกำหนดปัญหาร่วมกันว่าจะต้องร่วมกันนำความรู้ของผู้มีส่วนได้เสียแต่ละรายมาใช้ในการกำหนดประเด็นปัญหา ซึ่งมีส่วนทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน

(5) ผลลัพธ์ก่อนสิ้นสุดการดำเนินงาน (Intermediate Outcomes) เป็นการเกิดผลขึ้นเมื่อผลประโยชน์และความได้เปรียบในการร่วมมือ รวมถึงความสำเร็จก่อนสิ้นสุดการปฏิบัติงานแผนกลยุทธ์ และการค้นพบความจริงร่วมกันได้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งผลลัพธ์ก่อนสิ้นสุดการดำเนินงานอาจถือได้ว่าเป็นผลผลิตที่รับรู้ได้ และอยู่ในกระบวนการร่วมมือ ซึ่งมีความสำคัญต่อการส่งเสริมการสร้างรากผลึกต้นที่นำไปสู่ความสำเร็จของการร่วมมือ โดยความพอใจในผลการดำเนินงานบางส่วนก่อนสิ้นสุดการดำเนินงาน ช่วยให้เชื่อมั่นว่าจะเกิดความร่วมมือต่อไปในระยะยาว

กรอบการบูรณาการเพื่อการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันหลายภาคส่วนของ Emerson, Nabatchi, and Balogh (2012) ซึ่งเป็นกรอบแนวคิดที่นักวิชาการหรือนักวิจัยหลายท่านได้ใช้ทำการศึกษา และนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางการวิจัยของตน โดยกรอบการบูรณาการเพื่อการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันหลายภาคส่วนของ Emerson, Nabatchi, and Balogh ดังกล่าว มีรายละเอียดที่สามารถสรุปได้ ดังนี้

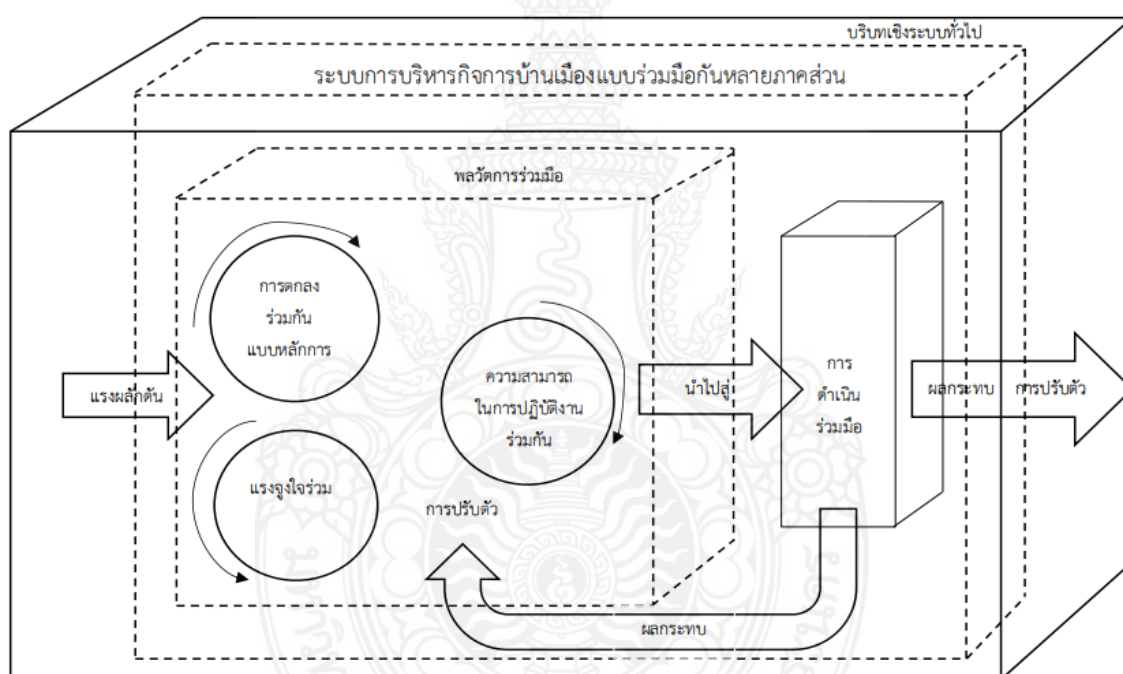
3.5) กรอบการบูรณาการการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือ กรอบการบูรณาการการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันหลายภาคส่วน ของ Emerson, Nabatchi, and Balogh (2012) เป็นกรอบที่พัฒนาต่อจากตัวแบบการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันหลายภาคส่วนของ Ansell and Gash (2008) โดยใช้วิธีการสังเคราะห์ กรอบแนวคิด ผลการวิจัย และองค์ความรู้เชิงปฏิบัติจากสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ และสาขาวิชาอื่น ๆ ในเรื่องการจัดการภาครัฐแบบร่วมมือกัน การบริหารจัดการแบบหุ้นส่วนที่หลากหลายรัฐบาล เครือข่ายการจัดการภาคส่วนผสมผสาน ระบบการจัดการร่วมกัน การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม และการตกลงร่วมกันของพลเมือง จนได้กรอบบูรณาการเพื่อการบริหารจัดการแบบร่วมมือ ซึ่งมีลักษณะเป็นมิติความสัมพันธ์ระหว่าง 3 มิติ ประกอบด้วย

มิติที่ 1 คือ บริบทเชิงระบบทั่วไป

มิติที่ 2 คือ ระบบการบริหารจัดการแบบร่วมมือ และ

มิติที่ 3 คือ พลวัตการร่วมมือที่ทำให้เกิดการดำเนินการร่วมมือ

บริบทเชิงระบบทั่วไปของการบริหารจัดการเป็นมิติที่อยู่ชั้นนอกสุดซึ่งสิ่งแวดล้อม ระบบการบริหาร โดยระบบการบริหารจัดการแบบร่วมมือกัน เป็นมิติที่อยู่ชั้นกลางซึ่งล้อมรอบพลวัตการร่วมมือและการดำเนินการร่วมมือ อีกทั้งพลวัตการร่วมมือยังล้อมรอบการตกลงร่วมกันแบบมีหลักการ แรงจูงใจร่วม และความสามารถในการปฏิบัติงานร่วมกัน ซึ่งส่งผลให้เกิดการดำเนินการร่วมมือ และส่งผลกระทบทำให้เกิดการปรับตัวในพลวัตการร่วมมือ ซึ่งระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันหลายภาคส่วน และบริบทเชิงระบบทั่วไป สามารถสรุปได้ ดังภาพที่ 2.3

ภาพที่ 2.3 กรอบการบูรณาการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันหลายภาคส่วน

ที่มา : Emerson, Nabatchi, and Balogh. An Integrative Framework for Collaborative Governance, Journal of Public Administration Research and Theory, 2011 : p.6.

รายละเอียดของกรอบการบูรณาการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันหลายภาคส่วน ของ Emerson, Nabatchi, and Balogh (2012:p.28) สามารถสรุปได้ ดังนี้

(1) บริบทเชิงระบบทั่วไป (System Context) เป็นบริบทของการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกัน ซึ่งประกอบไปด้วย เงื่อนไขทางทรัพยากร กรอบกฎหมายเชิงนโยบาย ความล้มเหลวในอดีตที่สำคัญ กระบวนการทางการเมืองหรือความสัมพันธ์ทางอำนาจ การเชื่อมโยงเครือข่าย ระดับ

ความขัดแย้งหรือความไว้วางใจทางสังคม เศรษฐกิจ สาธารณสุข และความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นโอกาสและอุปสรรคต่อระบบการบริหารจัดการแบบร่วมมือกันหลายภาคส่วน ขณะเดียวกัน ระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือ ก็มีผลกระทบต่อบริบทระบบทั่วไปเช่นเดียวกัน โดยส่งผลกระทบผ่านการดำเนินการแบบร่วมมือ

(2) แรงผลักดัน (Drivers) เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือ ประกอบด้วย ภาวะผู้นำ แรงจูงใจที่เป็นผลสืบเนื่องการพึ่งพาอาศัยกัน และความไม่แน่นอน โดยภาวะผู้นำจะสนับสนุนให้สมาชิกองค์กรเกิดการร่วมมือและความผูกพันต่อการแก้ไขปัญหา ส่วนแรงจูงใจที่เป็นผลสืบเนื่อง ซึ่งได้แก่ ปัญหา ความต้องการทรัพยากร ผลประโยชน์ โอกาสภาวะวิกฤติ และอุปสรรค เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการพึ่งพาอาศัยกัน และนำไปสู่การร่วมมือระหว่างบุคคลหรือองค์กร และความไม่แน่นอนเป็นสิ่งที่ผลักดันให้เกิดร่วมตัดสินใจ จนเกิดระบบการบริหารจัดการแบบร่วมมือและพลวัตการร่วมมือ

(3) ระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันหลายภาคส่วน (Collaborative Governance Regime) เป็นระบบการบริหารที่ประกอบไปด้วย พลวัตการร่วมมือและการดำเนินการร่วมมือ ซึ่งทั้ง 2 องค์ประกอบ มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

(3.1) พลวัตการร่วมมือ (Collaborative Dynamic) เป็นสิ่งที่ขับเคลื่อนระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันหลายภาคส่วน ได้แก่ การตกลงร่วมกันแบบมีหลักการ แรงจูงใจร่วม และความสามารถในการปฏิบัติงานร่วมกัน ซึ่งมีความสัมพันธ์กันในลักษณะเป็นการสร้างและสนับสนุนซึ่งกันและกัน โดยทั้ง 3 องค์ประกอบ มีสาระสำคัญ ดังนี้

(3.1.1) การตกลงร่วมกันแบบมีหลักการ (Principled Engagement) คือ การตกลงร่วมกันที่บุคคลซึ่งมีบริบท ความสัมพันธ์ และเป้าหมายต่างกัน มาทำงานร่วมกันข้ามสถาบัน ภาคส่วน และขอบเขตอำนาจ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งหรือสร้างค่านิยม ซึ่งมีความสำคัญต่อการอภิปรายระหว่างผู้มีส่วนร่วม โดยมีองค์ประกอบของการตกลงร่วมกันแบบมีหลักการประกอบด้วย กระบวนการพื้นฐาน 4 ประการ ได้แก่ การค้นพบ การนิยาม การปรึกษาหารือ และการกำหนด โดยกระบวนการค้นพบเป็นการค้นหาผลประโยชน์ ความสนใจ และค่านิยมทั้งที่เป็นของส่วนตัวและส่วนร่วม เพื่อนำเข้าสู่กระบวนการนิยาม ซึ่งเป็นการนิยามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วม สร้างการยอมรับแนวคิดและผู้มีส่วนร่วมหลักในการอภิปรายปัญหาและโอกาสในการแก้ไขปัญหาปรับวิธีแนวทางการแก้ไขปัญหา และความคาดหวังอื่น ๆ ให้มีความชัดเจน รวมทั้งกำหนดเกณฑ์การอภิปรายร่วมกัน ก่อนเข้าสู่กระบวนการปรึกษาหารือ หรือการติดต่อสื่อสารอย่างตรงไปตรงมาและมีเหตุผล เพื่อให้เกิดความสำเร็จในการตกลงร่วมกัน

(3.1.2) แรงจูงใจร่วม (Shared Motivation) เป็นแรงจูงใจที่เกิดขึ้นร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนได้เสีย ซึ่งประกอบด้วย ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ความเข้าใจซึ่งกันและกัน ความชอบธรรมที่ไม่เป็นการบังคับ และความผูกพันร่วมกัน โดยความไว้วางใจซึ่งกันและกันเป็น

องค์ประกอบสำคัญในการเริ่มต้นวงจรแรงจูงใจร่วม ซึ่งจะนำไปสู่การเกิดความเข้าใจซึ่งกันและกันและความผูกพันร่วมกัน ทำให้ทุกคนเข้าใจผลประโยชน์ความต้องการ ค่านิยม และข้อจำกัดของผู้อื่นส่วน ความเข้าใจซึ่งกันและกัน คือความสามารถในการเข้าใจและยอมรับฐานะและผลประโยชน์ของผู้อื่น ซึ่งก่อให้เกิดความชอบธรรมที่ไม่เป็นการบังคับ โดยเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความพยายาม ร่วมกันในการสร้างความไว้วางใจและความเชื่อถือนระหว่างผู้มีส่วนร่วม และนำไปสู่ความผูกพันร่วมกัน

(3.1.3) ความสามารถในการปฏิบัติงานร่วมกัน (Capacity for Joint Action) เป็นการร่วมมือข้ามขอบเขตหน้าที่เพื่อปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิผลร่วมกัน ด้วยการจัดการ กระบวนการและสถาบันเป็นการออกแบบองค์กรด้วยกฎ ระเบียบ และข้อบังคับ ทั้งในระดับองค์กร ภายในและระดับองค์กรภายนอก

(4) การดำเนินการร่วมมือ (Actions) เป็นองค์ประกอบที่เกิดขึ้นต่อพลวัตการร่วมมือซึ่ง ประกอบด้วย การรับประกัน การกำหนดนโยบาย กฎหมายหรือข้อบังคับ การจัดทรัพยากรและ บุคลากรให้เหมาะสมการกำหนดและอนุมัติสิ่งอำนวยความสะดวก การสร้าง ปรับปรุง และสนใจต่อ แนวทางการจัดการรูปแบบใหม่ การติดตามผลของการนำนโยบายไปปฏิบัติและการบังคับใช้นโยบาย เกิดการปฏิบัติตามมาตรฐาน

(5) ผลกระทบและการปรับตัว (Impact and Adaptation) เป็นผลที่ไม่พึงประสงค์ ซึ่งเกิด จากการดำเนินความร่วมมือ โดยจะส่งผลกระทบต่อพลวัตการร่วมมือ ระบบการบริหารจัดการแบบ ร่วมมือและบริบทเชิงระบบทั่วไปทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ ซึ่งอาจเป็นผลกระทบทางกายภาพ สิ่งแวดล้อม สังคม เศรษฐกิจ หรือการเมือง เมื่อพลวัตการร่วมมือระบบการบริหารจัดการแบบร่วมมือ และบริบทเชิงระบบทั่วไปได้รับผลกระทบจากการดำเนินการร่วมมือจะทำให้เกิดการปรับตัว ซึ่งเป็น การเปลี่ยนแปลงเชิงปฏิรูปเพื่อปรับปรุงให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการบริหารจัดการแบบ ร่วมมือ

กล่าวโดยสรุป ความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันน้ำท่วมจังหวัดนนทบุรีจะต้อง ดำเนินการแบบร่วมมือกันอย่างแท้จริง การป้องกันปัญหาน้ำท่วมไม่ใช่เป็นเรื่องของส่วนราชการเพียง หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งเท่านั้น แต่เป็นภารกิจของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับน้ำ ทั้งน้ำเหนือ น้ำฝน และน้ำท่า รวมถึงภาคอื่น ๆ ด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะภาคประชาชนที่เป็นทั้งผู้ได้รับผลกระทบ และผู้ก่อให้เกิดปัญหาน้ำท่วม

2.1.4 การบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม (ดัดแปลงจาก https://www.rid.go.th/thacid/_5_article/2549/04PIM_OM.pdf สืบค้นวันที่ 21 เม.ย. 2565)

เนื่องจากการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยของ จังหวัดนนทบุรีจะต้องเข้าใจและประยุกต์ใช้แนวคิดการบริหารจัดการชลประทานชลประทานโดย เกษตรกรมีส่วนร่วม อันเป็นนโยบายหลักของกรมชลประทาน

น้ำเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัด ประเทศต่าง ๆ ในโลกรวมทั้งประเทศไทยต่างก็ประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำในทุกภาคส่วน ปัญหาจะเกิดขึ้นถี่และทวีความรุนแรงขึ้นตามลำดับจากสาเหตุต่าง ๆ โดยภาคเกษตรกรรมถูกพ่วงถึงว่าเป็นส่วนที่ใช้น้ำเปลืองและได้ผลตอบแทนต่ำกว่าส่วนอื่น ๆ ดังนั้น ทิศทางการบริหารจัดการน้ำชลประทานจึงมุ่งไปที่การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำ ประโยชน์จากน้ำชลประทานที่ได้รับการพัฒนาแล้ว ด้วยยุทธศาสตร์การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Approach) เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการชลประทานด้วยเทคโนโลยีที่เหมาะสม (Appropriate Technology) เพื่อเพิ่มคุณค่าของน้ำชลประทาน โดยมีขบวนการที่สำคัญที่สุดคือการส่งเสริมให้เกษตรกรผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทานอย่างจริงจัง

จากวิกฤตเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 ได้มีผลต่อนโยบายของรัฐบาลในด้านการกระจายอำนาจและมุ่งเน้นให้ประชาชนมีส่วนร่วม เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน และการปฏิรูประบบราชการได้มีการกำหนดการมีส่วนร่วมของประชาชนในลักษณะต่าง ๆ เพื่อมุ่งเน้นความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และเป็นที่ยอมรับของสังคม เป็นเหตุให้ต้องมีการปรับเปลี่ยนระบบจากการจัดการชลประทานโดยรัฐ เป็นการจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม (Participatory Irrigation Management : PIM)

1) ความหมาย การจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม หรือ PIM โดยทั่วไปหมายถึง การจัดการชลประทานโดยให้เกษตรกรหรือผู้ใช้น้ำและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือผู้เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะกลุ่มเป้าหมายของการให้บริการชลประทานได้มีส่วนร่วมกับส่วนราชการในการจัดการชลประทานระดับโครงการในด้านต่าง ๆ โดยเน้นที่การจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม หรือ PIM หลังการก่อสร้างหรือการส่งน้ำบำรุงรักษา เป็นสำคัญ คือ

- การบริหารจัดการ
- การดำเนินงาน/กิจกรรม
- การก่อสร้าง ทั้งระยะก่อนการก่อสร้างและระหว่างการก่อสร้าง
- การส่งน้ำบำรุงรักษาหรือระยะหลังการก่อสร้าง

2) ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ สำหรับ PIM ในด้านการส่งน้ำ การบำรุงรักษาจะส่งผลดีต่อการบริหารจัดการน้ำดังนี้

2.1) ให้การส่งน้ำ การบำรุงรักษาโครงการเป็นไปตามแนวนโยบายของรัฐบาล นั่นคือเกษตรกรโดยกลุ่มผู้ใช้น้ำและทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมกับส่วนราชการทั้งในการบริหารจัดการและการดำเนินงาน/กิจกรรมชลประทาน

2.2) เสริมสร้างให้เกษตรกรและทุกภาคส่วนได้มีความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของโครงการชลประทานผ่านการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการงานส่งน้ำบำรุงรักษาโครงการ

2.3) ทำให้การจัดสรรน้ำบำรุงรักษาโครงการมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น การจัดสรรน้ำทั่วถึง เป็นธรรมและประหยัด โดยเกษตรกรซึ่งเป็นผู้ใช้น้ำและผู้ได้รับประโยชน์ได้มีส่วนร่วมในการจัดสรรน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทาน

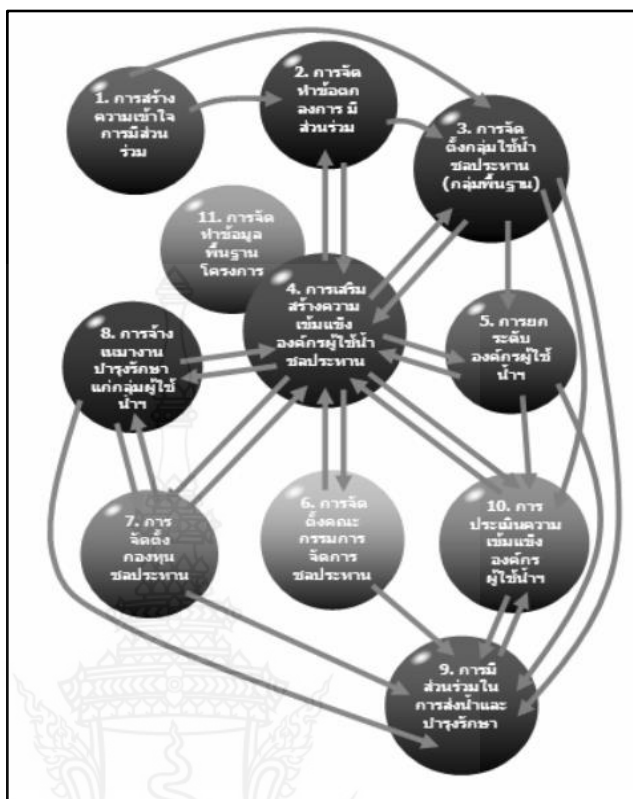
2.4) ส่งเสริมบทบาทและสร้างความเข้มแข็งแก่เกษตรกร กลุ่มของเกษตรกร และภาคส่วนต่าง ๆ

3) ขั้นตอนการดำเนินงานการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม การบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม (Participatory Irrigation Management; PIM) ด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษา หมายถึงการบริหารจัดการชลประทานทุกระดับของโครงการชลประทาน โดยให้เกษตรกรหรือผู้ใช้น้ำชลประทานเข้ามามีส่วนร่วมกับกรมชลประทานในการตัดสินใจบริหารจัดการและดำเนินงาน/กิจกรรมชลประทาน ด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษาตามที่ได้ตกลงเห็นชอบร่วมกันหรือได้กำหนดขึ้น

การดำเนินงานการมีส่วนร่วมด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษา ได้จำแนกออกเป็น 11 กิจกรรม คือ

กิจกรรมที่ 1 การสร้างความเข้าใจการมีส่วนร่วม เป็นกิจกรรมหลักเบื้องต้นที่มีความสำคัญ โดยจะต้องประชาสัมพันธ์ ฝึกอบรม เพื่อสร้างความเข้าใจในการมีส่วนร่วมให้กับ 2 กลุ่มเป้าหมาย คือ 1. เจ้าหน้าที่ชลประทาน ให้เข้าใจนโยบายของกรมชลประทาน และเข้าใจอย่างลึกซึ้งใน 11 กิจกรรมหลัก ส่วนอีกกลุ่มเป้าหมายหนึ่ง คือ เกษตรกร องค์กรปกครองท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่หน่วยงานอื่น ที่เกี่ยวข้อง ที่ต้องทราบถึงหลักการ เหตุผล และ ประโยชน์ที่จะได้รับ ตลอดจนบทบาทหน้าที่ และ กระบวนการในการมีส่วนร่วม

กิจกรรมที่ 2 การจัดทำข้อตกลงการมีส่วนร่วม เมื่อเกษตรกรมีความเข้าใจประโยชน์ที่จะได้รับและตกลงที่จะร่วมมือกับโครงการชลประทานในกิจกรรมต่าง ๆ การจัดทำข้อตกลงการมีส่วนร่วม โดยการลงนามร่วมกันทั้ง 2 ฝ่ายจะเกิดขึ้น ถือเป็นการยืนยันแสดงความสมัครใจและมุ่งมั่นในความร่วมมือกันอย่างเป็นทางการ

ภาพที่ 2.4 ขั้นตอนการดำเนินการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม
ที่มา : https://www.rid.go.th/thaicid/_5_article/2549/04PIM_OM.pdf สืบค้นวันที่ 21 เม.ย. 2565

กิจกรรมที่ 3 การจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (กลุ่มพื้นฐาน) ดำเนินการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำโดยนัดประชุมเกษตรกรผู้ใช้น้ำจากท่อน้ำหรือคูส่งน้ำสายเดียวกัน หรือในบางพื้นที่ที่ใช้น้ำในช่วงคลองเดียวกัน เพื่อคัดเลือกหัวหน้ากลุ่ม รองหัวหน้ากลุ่ม โดยการเสนอชื่อและลงคะแนนอย่างอิสระจากนั้นสมาชิกเกษตรกรผู้ใช้น้ำทุกคนจะร่วมกันจัดทำระเบียบข้อบังคับกลุ่ม เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมของกลุ่มเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และในขั้นตอนสุดท้ายกลุ่มผู้ใช้น้ำจะขึ้นบัญชีกลุ่มผู้ใช้น้ำกับโครงการชลประทาน

กิจกรรมที่ 4 การเสริมสร้างความเข้มแข็งองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน หลังจากผู้ใช้น้ำรวมตัวกันเป็นกลุ่มแล้ว เจ้าหน้าที่ชลประทานจะส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อให้เกิดความเข้าใจในงานชลประทานอย่างต่อเนื่อง โดยการพบปะ ประชุมชี้แจง นำเกษตรกรทัศนศึกษาดูงาน สัมมนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นการร่วมเวทีชุมชน เพื่อสร้างความเข้าใจเพิ่มเติม ในเรื่องของการจัดสรรน้ำและบำรุงรักษา การเกษตรชลประทาน การบริหารองค์กรผู้ใช้น้ำ การจัดการกองทุนชลประทาน และการยกระดับองค์กรผู้ใช้น้ำให้สูงขึ้น เป็นต้น

กิจกรรมที่ 5 การยกระดับองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน เมื่อสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำมีความเข้าใจในงานชลประทานอย่างเพียงพอและการดำเนินงานของกลุ่มมีความเข้มแข็งเพิ่มมากขึ้น กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (กลุ่มพื้นฐาน) ภายในคลองส่งน้ำสายเดียวกันสามารถรวมตัวกันเป็นกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทานและยกระดับเป็นกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำชลประทานหรือสมาคมผู้ใช้น้ำชลประทานหรือสหกรณ์ผู้ใช้น้ำชลประทานต่อไป

กิจกรรมที่ 6 การจัดตั้งคณะกรรมการจัดการชลประทาน เพื่อให้การบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วมในระดับอ่างเก็บน้ำหรือแหล่งน้ำ มีกลไกสำหรับการบริหารจัดการที่เป็นเอกภาพ จะต้องมีการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการชลประทานขึ้น ประกอบด้วยตัวแทน 4 ฝ่าย คือ ตัวแทนองค์กร ผู้ใช้น้ำ ตัวแทนองค์การบริหารส่วนตำบล ตัวแทนโครงการชลประทาน และเจ้าหน้าที่หน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง ลงนามคำสั่งแต่งตั้งโดยผู้ว่าราชการจังหวัดในฐานะประธาน คณะอนุกรรมการลุ่มน้ำ เพื่อให้ตัวแทนของแต่ละฝ่าย ได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการกำหนดหลักเกณฑ์การแบ่งน้ำ กำหนดมาตรการในการส่งน้ำและบำรุงรักษาตลอดจนการส่งเสริมการผลิตทางการเกษตรการตลาดเพื่อให้การใช้ประโยชน์จากน้ำมีผลตอบแทนสูงสุดโดยยึดหลักความเสมอภาคทั่วถึงและเป็นธรรม

กิจกรรมที่ 7 การจัดตั้งกองทุนชลประทาน การดำเนินงานบริหารกลุ่มผู้ใช้น้ำมีค่าใช้จ่ายส่วนกลางเกิดขึ้น เช่น ค่าติดต่อประสานงาน ค่าเอกสาร ค่าเครื่องมือ เป็นต้น ซึ่งค่าใช้จ่ายดังกล่าว จะได้จากการร่วมสมทบทุนของกลุ่ม ตามสัดส่วนพื้นที่การใช้น้ำ จัดตั้งเป็นกองทุนชลประทานโดยการใช้เงินจากกองทุนต้องกำหนดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน และมีการทำบัญชีที่โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ เมื่อกองทุนชลประทานมีเงินหมุนเวียนมากขึ้น สามารถนำไปเป็นค่าใช้จ่ายในการส่งน้ำและบำรุงรักษาอาคารชลประทานได้อีกด้วย

กิจกรรมที่ 8 การจ้างเหมางานบำรุงรักษาแก่กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน ในการบำรุงรักษาระบบชลประทาน กลุ่มผู้ใช้น้ำรับผิดชอบในระบบคันคูน้ำ นอกเหนือจากนั้น กรมชลประทานเป็นผู้ดำเนินการทั้งในรูปแบบดำเนินการเองและจ้างเหมา ซึ่งการจ้างเหมางานบำรุงรักษาในลำดับแรก ควรสนับสนุนให้กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานเป็นผู้ดำเนินการ เพื่อเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่องค์กรผู้ใช้น้ำ อีกทั้งยังเป็นการปลูกฝังให้กลุ่มผู้ใช้น้ำมีความรู้สึกเป็นเจ้าของอาคารชลประทาน ซึ่งผลกำไรจากการดำเนินงานหลังจากแบ่งปันกันแล้วสามารถนำไปสมทบเข้ากองทุนชลประทานได้อีกด้วย

กิจกรรมที่ 9 การมีส่วนร่วมในการส่งน้ำและบำรุงรักษา การบริหารจัดการชลประทาน ซึ่งหมายความว่ารวมถึงการส่งน้ำให้พื้นที่การเกษตรและการบำรุงรักษาอาคารชลประทานนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกษตรกรได้รับน้ำในปริมาณและช่วงเวลาที่ต้องการ มีขั้นตอนการดำเนินการทั้งสิ้น 14 ขั้นตอน

- โดยเริ่มจากเจ้าหน้าที่ชลประทานจะกำหนดพื้นที่ส่งน้ำเป้าหมายเบื้องต้นตามปริมาณน้ำที่มีอยู่หรือตามปริมาณน้ำที่ได้รับจัดสรร
- ในขณะเดียวกันเกษตรกรสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำก็ต้องแจ้งความต้องการปลูกพืชต่อหัวหน้ากลุ่ม และหัวหน้ากลุ่มต้องรวบรวมแจ้งต่อโครงการชลประทาน
- จากนั้นเจ้าหน้าที่ชลประทานก็จะวางแผนการส่งน้ำและบำรุงรักษาเบื้องต้น ให้สอดคล้องกับความ ต้องการใช้น้ำของเกษตรกร
- โดยในขั้นตอนต่อไป คณะกรรมการจัดการชลประทานจะประชุมเพื่อพิจารณาแผนการส่งน้ำ ฯ และหาข้อตกลงการบริหารจัดการน้ำที่ใช้จริงในฤดูกาลนั้น
- จากนั้นจึงประกาศแจ้งข้อตกลงดังกล่าวให้แก่สมาชิกกลุ่มฯได้รับทราบโดยทั่วกัน
- แล้วเกษตรกรจะต้องร่วมกันบำรุงรักษาคูส่งน้ำให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งานก่อนการส่งน้ำ
- เมื่อถึงช่วงเวลาการส่งน้ำกลุ่มผู้ใช้น้ำ ฯ และเจ้าหน้าที่ก็จะร่วมกันส่งน้ำตามแผนจนสิ้นสุดฤดูกาล เพาะปลูก
- โดยในระหว่างฤดูกาลส่งน้ำ เจ้าหน้าที่จะต้องเยี่ยมเยียนพบปะเกษตรกร ให้ความรู้เพื่อสร้างความ เข้มแข็งแก่กลุ่มผู้ใช้น้ำ ฯ
- และเจ้าหน้าที่จะทำการวัดปริมาณน้ำที่ส่งให้เกษตรกรเพื่อตรวจสอบปริมาณน้ำที่ส่งถึงแปลงเพาะปลูกจริง
- เมื่อสิ้นสุดฤดูกาลเพาะปลูก หัวหน้ากลุ่ม ฯ จะต้องรวบรวมพื้นที่เพาะปลูกที่แท้จริงจากสมาชิกผู้ใช้น้ำ รายงานต่อโครงการชลประทาน เพื่อเปรียบเทียบกับแผนการส่งน้ำที่วางไว้ในตอนต้นฤดูกาล
- ขณะเดียวกันเจ้าหน้าที่ชลประทานจะออกสำรวจผลผลิตและความพึงพอใจของเกษตรกรผู้ใช้น้ำ
- โดยที่การดำเนินงานในทุกขั้นตอนจะมีการบันทึกข้อมูลเพื่อประมวลผลการดำเนินงานประจำฤดูกาล
- เพื่อเสนอคณะกรรมการจัดการชลประทาน ประเมินผลการดำเนินงานและความเข้มแข็งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน
- จากนั้นในขั้นตอนสุดท้ายโครงการชลประทานจะสรุปรายงานผลการส่งน้ำและบำรุงรักษาประจำฤดูกาลเสนอกรมชลประทาน ต่อไป

กิจกรรมที่ 10 การประเมินความเข้มแข็งขององค์กรผู้ใช้น้ำ ในเดือนกันยายนของทุกปี สมาชิกทุกกลุ่มผู้ใช้น้ำจะตอบแบบสอบถามที่เจ้าหน้าที่ชลประทานนำมาแจก เพื่อให้เจ้าหน้าที่นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ความ เข้มแข็งขององค์กรผู้ใช้น้ำ โดยจำแนกออกเป็น “อ่อนแอ ปานกลาง เข้มแข็ง” และนำผลที่ได้ไปวางแผนการเสริมสร้างความเข้มแข็งองค์กรผู้ใช้น้ำต่อไป

กิจกรรมที่ 11 การจัดทำข้อมูลพื้นฐานโครงการ เป็นภารกิจปกติซึ่งมีความสำคัญมาก ที่โครงการชลประทานต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วย ข้อมูลด้านวิศวกรรม เช่น ข้อมูลของหัวงาน ระบบส่งน้ำและพื้นที่ชลประทาน และข้อมูลด้านองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน เช่น จำนวนกลุ่ม จำนวนสมาชิกและพื้นที่ถือครอง เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป การบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วมเป็นนโยบายของกรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่การป้องกันน้ำท่วมจังหวัดนนทบุรีจะต้องดำเนินการบนพื้นฐานของความร่วมมือจากทุกภาคส่วนเช่นกัน และดำเนินการป้องกันแบบบูรณาการอีกด้วย

2.1.5 การจัดการสถานการณ์ฉุกเฉินและภัยพิบัติ

เนื่องจากสภาวะปัจจุบันและในอนาคตมีการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว (rapid) และซับซ้อน (complex) มากขึ้น มีความขัดแย้งด้วยแนวความคิดทางการเมือง รวมทั้งการก่อเหตุร้ายด้วยการสร้างความไม่สงบขึ้น โดยใช้รูปแบบต่าง ๆ เช่น การใช้วัตถุระเบิด การยิงอาวุธร้ายแรงจากระยะไกล การลอบวางเพลิง การปิดล้อมสถานที่เพื่อการชุมนุม/ตอรอง และภัยพิบัติต่าง ๆ ส่วนราชการอาจได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ต่าง ๆ และการก่อเหตุร้ายด้วยอาวุธร้ายแรง เช่น การใช้วัตถุระเบิด อาวุธในราชการทหาร การก่อเหตุลอบวางเพลิง หรือการคุกคามด้วยการปิดล้อม การบุกทำลาย เป็นต้น ทำให้หน่วยงานของรัฐมีความเสี่ยงที่อาจเกิดภัยคุกคามจากสถานการณ์ดังกล่าว ท้องที่จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการจัดการสถานการณ์ฉุกเฉินและภัยพิบัติเพื่อเตรียมความพร้อมในการรองรับภัยพิบัติและสถานการณ์ฉุกเฉินเพื่อป้องกันความเสียหาย/ลดความเสียหายอันเกิดจากภัยพิบัติและสถานการณ์ฉุกเฉินดังกล่าว

1) ความหมายของสถานการณ์ฉุกเฉินและภัยพิบัติ

ภัยพิบัติ หมายถึง เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจากธรรมชาติหรือเกิดจากการกระทำของมนุษย์ที่อาจเกิดขึ้นปัจจุบันทันด่วนหรือค่อย ๆ เกิด มีผลต่อประชาชนหรือประเทศชาติ ส่งผลกระทบอย่างใหญ่หลวงต่อการดำเนินชีวิตและคุณภาพชีวิตของประชากรในท้องที่ ภัยพิบัติอาจเป็นได้ทั้งเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ เช่น อุทกภัย วาตภัย เป็นต้น หรือเป็นเหตุการณ์ที่มนุษย์กระทำขึ้น เช่น การแพร่กระจายของสารเคมี เป็นต้น

ภัยพิบัติ เป็น ภัยที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สิน โดยส่งผลกระทบต่อภาวะเศรษฐกิจและวิถีชีวิตของผู้นคนในสังคมทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ภัยพิบัติแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ ภัยพิบัติทางธรรมชาติ และภัยพิบัติที่มนุษย์สร้างขึ้น

(1) ภัยพิบัติทางธรรมชาติ คือ ภัยที่มีสาเหตุมาจากธรรมชาติ อาทิ แผ่นดินไหว อุทกภัย อัคคีภัย พายุ การระเบิดที่กล่าวถึงนี้คือการระเบิดของแก๊สที่ธรรมชาติปล่อยออกมาสู่ภายนอก นอกจากนั้นภัยพิบัติทางธรรมชาติยังรวมถึงภัยจากนอกโลกด้วย เช่น อุกกาบาต เป็นต้น อีกด้วย

(2) ภัยพิบัติที่มนุษย์สร้างขึ้น คือ ภัยพิบัติที่มีสาเหตุจากมนุษย์ เช่น การสูบน้ำใต้ดินปริมาณมากจนส่งผลให้เกิดการทรุดตัวของพื้นดิน การปล่อยก๊าซเรือนกระจกปริมาณมากจากโรงงาน

อุตสาหกรรมจนส่งผลให้ระดับน้ำทะเลเพิ่มสูงขึ้นและท่วมพื้นที่ในระดับต่ำ การเปลี่ยนทางน้ำจนทำให้เกิดภัยแล้งในบางพื้นที่ เป็นต้น รวมถึงการทดลองทางวิทยาศาสตร์ เช่น การทดลองระเบิดนิวเคลียร์ใต้ดิน ซึ่งส่งผลต่อชั้นหินใต้เปลือกโลก โดยอาจมีผลกระทบต่อโลกในระยะยาว เป็นต้น

สถานการณ์ฉุกเฉิน หมายถึง สถานการณ์ที่เป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ กระทบกระเทือนต่อความสงบของประชาชน รวมไปถึงภัยธรรมชาติที่กระทบต่อสาธารณชน ซึ่งจะควบคุมตั้งแต่เกิด การกบฏ จลาจล เกิดภัยธรรมชาติที่เป็นไปโดยปัจจุบันทันด่วนและจะต้องรีบแก้ไขโดยฉับพลัน เช่น เหตุฉุกเฉิน ที่อาจเป็นภัยต่อความมั่นคงหรือความปลอดภัยแห่งราชอาณาจักร

สถานการณ์ฉุกเฉิน เป็นสถานการณ์อันกระทบหรืออาจกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน หรือเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ หรืออาจทำให้ประเทศหรือส่วนใดส่วนหนึ่งของประเทศตกอยู่ในภาวะคับขัน หรือมีการกระทำความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายตามประมวลกฎหมายอาญา การรบหรือการสงคราม ซึ่งจำเป็นต้องมีมาตรการเร่งด่วนเพื่อรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เอกราชและบูรณภาพแห่งอาณาเขต ผลประโยชน์ของชาติ การปฏิบัติตามกฎหมาย ความปลอดภัยของประชาชน การดำรงชีวิตโดยปรกติสุขของประชาชน การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ความสงบเรียบร้อยหรือประโยชน์ส่วนรวม หรือการป้องกันหรือแก้ไขเยียวยาความเสียหายจากภัยพิบัติสาธารณะอันมีมาอย่างฉุกเฉินและร้ายแรง

ดังนั้น การจัดการสถานการณ์ฉุกเฉินและภัยพิบัติ หมายถึงการจัดการสถานการณ์ฉุกเฉินอันเกิดจากสิ่งที่เป็นภัยทั้งทางธรรมชาติและมิใช่ธรรมชาติ เช่น ภัยทางเทคโนโลยีที่มากับความทันสมัย และภัยจากการกระทำของมนุษย์ในรูปแบบอื่นๆ (ทวิดา กมลเวชช ,2553:น.38)

การวิเคราะห์สถานการณ์หรือภาวะฉุกเฉินที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการกระบวนการที่สร้างคุณค่าและกระบวนการสนับสนุนของท้องถิ่น โดยวิเคราะห์ระดับความรุนแรงแบบถ่วงน้ำหนักตามระดับความรุนแรงที่มีผลต่อ กระบวนการ พันธกิจตามกฎหมาย ผู้รับบริการ และโอกาสที่จะเกิด และจัดเรียงลำดับความรุนแรงของสถานการณ์หรือภาวะฉุกเฉิน

องค์ประกอบของการจัดการสถานการณ์ฉุกเฉินและภัยพิบัติ สำหรับองค์ประกอบของการจัดการสถานการณ์ฉุกเฉินและภัยพิบัติมี 6 ด้าน หรือเรียกว่า “6P’s” ดังนี้

1. Protection การกำหนดมาตรการการจัดการสถานการณ์ฉุกเฉินและภัยพิบัติให้รอดพ้นจากการโจมตีโดยภัยคุกคามชนิดต่าง ๆ หรือให้เกิดความเสียหายน้อยที่สุดนั้น จะกระทำผ่านขั้นตอนต่าง ๆ ของการจัดการความเสี่ยง (Risk Management) ซึ่งเป็นงานบริหารที่จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับทุกโครงการ

2. Policy การกำหนดนโยบาย เป็นการเขียนกฎเกณฑ์ ระเบียบ และข้อบังคับในการปฏิบัติตนของผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะต้องมีการปฏิบัติให้สอดคล้องกับสถานการณ์ฉุกเฉินและภัยพิบัติ

3. Planning เป็นสิ่งสำคัญของการจัดการสถานการณ์ฉุกเฉินและภัยพิบัติ ซึ่งต้องมีการวางแผนชนิดพิเศษโดยเฉพาะ เช่น แผนรับมือเหตุการณ์ไม่คาดคิด (Incident Response Plan) และ

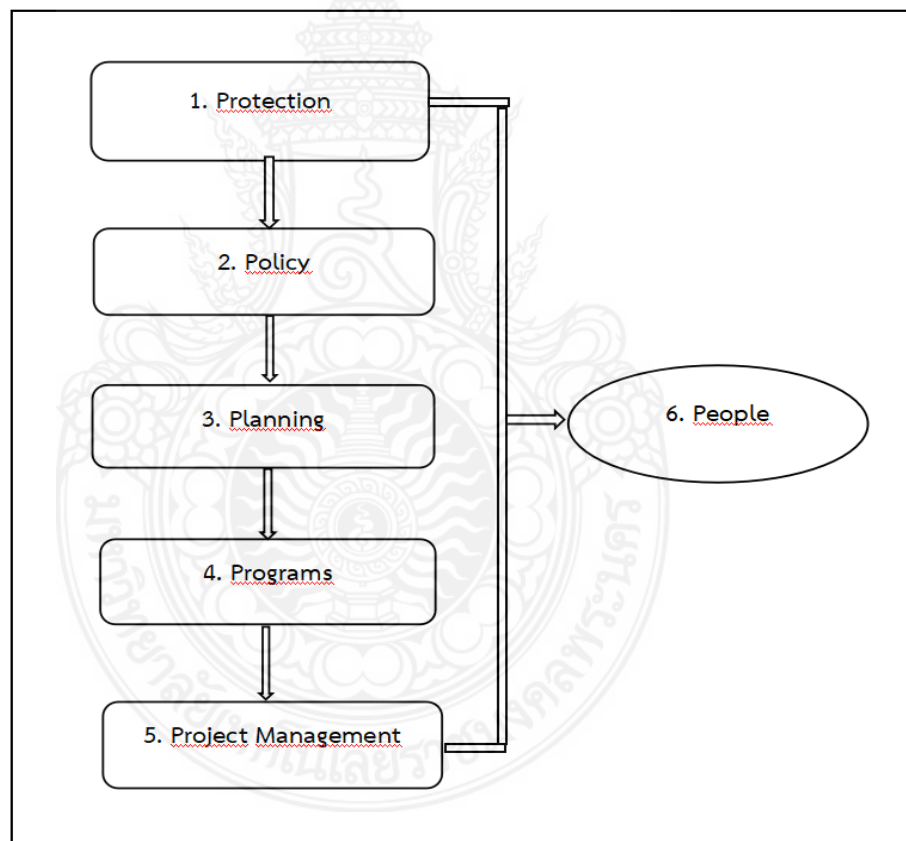
แผนฟื้นฟูจากความเสียหาย (Disaster Recovery Plan) เป็นต้น แผนทั้งหมดจะต้องถูกเขียนให้เป็นแผนงานระดับปฏิบัติการ และต้องสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของจังหวัดด้วย

4. Programs คือโครงการต่าง ๆ ที่ถูกจัดขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ในสถานการณ์ฉุกเฉินและภัยพิบัติ โครงการหนึ่งที่เป็นต่อการจัดการในเรื่องนี้ ก็คือ การฝึกอบรม ให้ความรู้ และสร้างความตระหนักในการจัดการสถานการณ์ฉุกเฉินและภัยพิบัติ

5. Project Management ทุกโครงการหรือทุกกิจกรรมของการจัดการสถานการณ์ฉุกเฉินและภัยพิบัติที่จัดทำขึ้น จะต้องอาศัยการบริหารโครงการฝึกอบรมในการดำเนินงาน

6. People บุคลากรเป็นปัจจัยสำคัญต่องานบริหารทุกด้าน เป็นจุดเชื่อมโยงไปยังความสำเร็จอื่น ๆ ดังนั้น จึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่ผู้บริหารจะต้องให้ความสำคัญกับบุคลากรทั้งนักปกครองท้องถิ่นและประชาชน

ซึ่งทั้ง 6 ประการดังกล่าวข้างต้นสามารถนำมาเสนอเป็นภาพที่ 2.5 ในเชิงความสัมพันธ์ได้ ดังนี้

ภาพที่ 2.5 ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของการจัดการสถานการณ์ฉุกเฉินและภัยพิบัติ

กลยุทธ์การจัดการภัยพิบัติและสถานการณ์ฉุกเฉิน ในการจัดการภัยพิบัติและสถานการณ์ฉุกเฉินมีประเด็นที่น่าสนใจคือ กระบวนการจัดการภัยพิบัติและสถานการณ์ฉุกเฉิน และแนวทางการจัดการภัยพิบัติและสถานการณ์ฉุกเฉิน ดังมีรายละเอียด ดังนี้

กระบวนการจัดการภัยพิบัติและสถานการณ์ฉุกเฉิน กระบวนการของการจัดการภัยพิบัติมีทั้งหมด 5 ขั้น ดังนี้ (กรมป้องกันบรรเทาสาธารณภัย, 2565 : น.51)

- 1) การบรรเทาผลกระทบ (Mitigation)
- 2) การเตรียมการ (Preparedness)
- 3) การตอบสนองในภาวะฉุกเฉิน (Response)
- 4) การฟื้นฟูความเสียหาย (Recovery)
- 5) การติดตามประเมินผล (Follow up)

สำหรับแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียด ดังนี้

1) การบรรเทาผลกระทบ เริ่มต้นด้วยการป้องกัน คือ การดำเนินการเพื่อหลีกเลี่ยงหรือขัดขวางไม่ให้เกิดภัยพิบัติ เป็นการลดหรือกำจัดความน่าจะเป็นหรือความเป็นไปได้ในการเกิดอันตราย เช่น การสร้างเขื่อนป้องกันน้ำท่วม การกำหนดมาตรฐานความปลอดภัยของสิ่งก่อสร้าง การปรับปรุงระบบแจ้งเตือนภัยและการสร้างความตระหนักรู้ของสาธารณะในการจัดการภัยพิบัติ เป็นต้น เพื่อที่จะได้เป็นการบรรเทาหรือลดผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นจากภัยพิบัติ

2) การเตรียมการ เป็นการจัดให้ประชาชนผู้ที่มีความเสี่ยงต่อภัยพิบัติได้มีความรู้และเครื่องมือที่จะช่วยเพิ่มโอกาสในการรอดชีวิตจากภัยพิบัติ และลดความเสียหายของชีวิตและทรัพย์สิน จากนั้นจะนำไปสู่การเตรียมการหรือการเตรียมความพร้อมในการรับมือกับผลกระทบของภัยพิบัติ เช่น การจัดทำแผนรองรับภาวะฉุกเฉิน การเตรียมการอพยพประชาชน และการสื่อสารในภาวะฉุกเฉิน ซึ่งการเตรียมการนั้นควรต้องดำเนินการทั้งในภาครัฐ ครัวเรือน และประชาชน

การเตรียมความพร้อมรองรับภัยพิบัติและสถานการณ์ฉุกเฉินก่อนเกิดภัยในสถานการณ์ปกติให้จัดเตรียมและจัดหาทรัพยากรที่จำเป็นเพื่อการป้องกันภัยพิบัติและสถานการณ์ฉุกเฉินที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการปฏิบัติงานของท้องถิ่น รวมทั้งการวางแผนแนวทางการปฏิบัติการให้พร้อมเผชิญกับภัยพิบัติและสถานการณ์ฉุกเฉิน และดำเนินการฝึกซ้อมตามแผนที่กำหนดอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้สามารถระงับภัยพิบัติและแก้ไขสถานการณ์ได้ในภาวะฉุกเฉิน การเตรียมความพร้อมมีขั้นตอน ดังนี้

2.1) ด้านการจัดระบบปฏิบัติการรองรับภัยพิบัติและภาวะฉุกเฉิน เพื่อให้การเตรียมการป้องกันและระงับภัยพิบัติและสถานการณ์ฉุกเฉินเป็นไปอย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพประกอบด้วย

2.1.1) กำหนดนโยบาย จัดทำแผนรับมือสถานการณ์ฉุกเฉินและภัยพิบัติ และประกาศให้ทุกฝ่ายรับทราบถึงความจำเป็นในการจัดทำวางแผน

2.1.2) จัดทำแผนปฏิบัติการรองรับภัยพิบัติและสถานการณ์ฉุกเฉิน ที่อาจส่งผลกระทบต่อกระบวนการดำเนินงาน เช่น แผนฉุกเฉินกรณีน้ำท่วม แผนฉุกเฉินกรณีไฟไหม้ แผนฉุกเฉินกรณีระบบการสื่อสาร เป็นต้น

สำหรับแผนปฏิบัติการนี้จะต้องมี การวิเคราะห์ผลกระทบต่องานที่ (Area Impact Analysis) เป็นการประเมินผลที่อาจเกิดจากเหตุการณ์ไม่พร้อมใช้ต่าง ๆ หรือเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิด การระบุพื้นที่หรือหน่วยที่วิกฤติหรือสำคัญที่สุดเมื่อเกิดเหตุการณ์ฉุกเฉิน

มีระบบมาตรการควบคุมเพื่อการป้องกัน ระบบมาตรการควบคุมต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยลดผลกระทบที่เกิดขึ้นกับงานที่ เป็นแผนรับมือเหตุการณ์ไม่คาดคิด (Incident Response Plan) เหตุการณ์ไม่คาดคิดคือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น (โดยสาเหตุจากธรรมชาติและมนุษย์) แล้วส่งผลกระทบต่องานที่ การรับมือเหตุการณ์ไม่คาดคิดก็คือขั้นตอนดำเนินการต่าง ๆ ที่ต้องกระทำเมื่อตรวจพบเหตุการณ์ไม่คาดคิด แผนรับมือเหตุการณ์ไม่คาดคิดประกอบไปด้วยรายละเอียดของกระบวนการและขั้นตอนที่ต้องดำเนินการเมื่อตรวจพบเหตุการณ์ไม่คาดคิด ตลอดจนระบุขั้นตอนในการตรวจหา และลดผลกระทบของเหตุการณ์ไม่คาดคิดที่อาจเกิดขึ้นต่องานที่

2.1.3) จัดทำแผนภูมิองค์การรองรับภัยพิบัติและภาวะฉุกเฉิน ได้แก่ สถานที่ตั้งตำแหน่งที่กำหนดไว้เป็นจุดควบคุมภาวะฉุกเฉินและภัยพิบัติหลัก และจุดที่สำรองไว้หมายเลขโทรศัพท์ของบุคคล หน่วยงาน เช่น ผู้รับผิดชอบอาคารสถานที่ผู้ประสานงานกรณีฉุกเฉิน หน่วยงานและผู้ที่มีความคุมภาวะฉุกเฉิน เป็นต้น

2.1.4) จัดให้มีคู่มือการปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการรองรับภัยพิบัติและสถานการณ์ฉุกเฉินแต่ละประเภทของส่วนราชการ

2.2) ด้านบุคลากร ให้จัดเตรียมเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบ และจัดทำบัญชีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านต่าง ๆ หรือเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องร่วมบูรณาการ พร้อมเบอร์โทรศัพท์ที่สามารถติดต่อได้และการจัดเวรยามรักษาการณ์

2.3) ด้านการฝึกอบรม เป็นการให้ความรู้ ฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ เพื่อให้การจัดการในภัยพิบัติและสถานการณ์ฉุกเฉินดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับประชาชน เป็นการให้ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับภัยประเภทต่าง ๆ ให้สามารถป้องกันและช่วยเหลือตนเองได้

2.4) ด้านการจัดเตรียมสถานที่ เครื่องจักรกล ยานพาหนะ เครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็น เช่น แผ่น BOOT แผ่นติดตั้งระบบปฏิบัติการ ระบบเครือข่าย แผ่นสำรองข้อมูล/Driver อุปกรณ์ ระบบสำรองไฟฟ้าฉุกเฉิน Hard disk สำรอง ระบบดับเพลิง เป็นต้น สำรองไว้ให้พร้อมใช้งานได้ทันทีเมื่อเกิดภัยพิบัติและสถานการณ์ฉุกเฉิน

2.5) ด้านการฝึกซ้อมแผน เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมของเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบของหน่วยงาน และที่รับผิดชอบร่วมบูรณาการแผนและแนวทางการปฏิบัติให้ประสานสอดคล้องกัน

3) การตอบสนองในภาวะฉุกเฉิน การตอบสนองต่อภาวะฉุกเฉินในช่วงระหว่างที่เกิดภัยพิบัติอย่างทันทีทันใด เช่น การค้นหาช่วยชีวิต การกู้ภัย การอพยพ การบริจาคสิ่งของ และการสร้างที่พักชั่วคราวเป็นการลงมือปฏิบัติเพื่อลดหรือกำจัดผลกระทบในช่วงระหว่างที่เกิดภัยพิบัติ และเป็นการป้องกันไม่ให้อชีวิตและทรัพย์สินเกิดความเสียหายมากขึ้น

การปฏิบัติการขณะเกิดภัยพิบัติและสถานการณ์ฉุกเฉิน ระหว่างเกิดเหตุการณ์ไม่คาดคิด (During The Incident) ผู้เกี่ยวข้องต้องจัดทำเอกสารขั้นตอนการดำเนินงานที่จะต้องกระทำในช่วงระหว่างที่เกิดเหตุการณ์ไม่คาดคิดขึ้น โดยแบ่งขั้นตอนการดำเนินงานออกเป็นกลุ่มตามกลุ่มของผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ขั้นตอนที่ใช้ต้องกระทำ ขั้นตอนที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายเทคนิคต้องกระทำ เป็นต้น

เมื่อเกิดหรือคาดว่าจะเกิดภัยพิบัติและสถานการณ์ฉุกเฉินที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการกระบวนการของห้องที่ ให้ผู้รับผิดชอบมีหน้าที่เข้าดำเนินการป้องกันระงับภัยและแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉินโดยเร็ว แล้วแจ้งผู้บริหารของห้องที่รับผิดชอบร่วมบูรณาการทราบทันที โดยให้ผู้เกี่ยวข้องมีหน้าที่ดังนี้

1) ดำเนินการควบคุมพื้นที่ที่เกิดภัยพิบัติและสถานการณ์ฉุกเฉิน และอำนวยความสะดวกปฏิบัติการทั้งปวงในพื้นที่นั้น เพื่อลดอันตรายและความเสียหาย

2) เมื่อสถานการณ์รุนแรงเกินกำลังของห้องที่จะระงับเหตุได้โดยลำพัง หรือไม่อาจจะระงับได้โดยรวดเร็วตามขีดความสามารถที่มีอยู่ ให้แจ้งขอกำลังสมทบจากส่วนราชการที่รับผิดชอบร่วมบูรณาการหรือศูนย์อำนาจการเฉพาะกิจโดยเร็ว

3) ประกาศแนะนำแจ้งเตือนประชาชนและเจ้าหน้าที่ (ผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย) ให้หลบภัย หรือเตรียมการป้องกัน เช่น ภัยจากน้ำท่วม ส่งผลกระทบต่อการกระบวนการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร ต้องประกาศแจ้งเตือนเกษตรกรให้ทราบล่วงหน้า เพื่อประกอบการตัดสินใจในการเพาะปลูกหรือเก็บเกี่ยว รวมทั้งส่งผลกระทบต่อการกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการป้องกันและรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องประกาศแจ้งเตือนประชาชนเพื่อการป้องกันและหลบภัย เป็นต้น

4) การฟื้นฟูหลังความเสียหาย เป็นการทำให้ผู้ประสบภัยหรือผู้รอดชีวิตจากภัยพิบัติกลับสู่สภาพชีวิตที่ปกติ หลังจากภัยพิบัติผ่านพ้นไป เมื่อภัยพิบัติผ่านพ้นไปจะต้องมีการฟื้นฟูหลังความเสียหาย เช่น การซ่อมแซมโครงสร้างพื้นฐาน การจัดตั้งชุมชนใหม่ และหากเป็นการฟื้นฟูในระยะยาวจะนำไปสู่การพัฒนา (Development) ต่อไป

การปฏิบัติการฟื้นฟูบูรณะหลังเกิดภัยพิบัติและสถานการณ์ฉุกเฉิน เมื่อเกิดภัยพิบัติและสถานการณ์ฉุกเฉินได้กลับคืนสู่ภาวะปกติแล้ว ผู้มีหน้าที่ออกคำสั่งยุติการปฏิบัติงาน ประเมินความเสียหาย และหาแนวทางดูแลให้กลับสู่สภาพเดิม เพื่อให้การจัดการกระบวนการดำเนินการต่อได้อย่างต่อเนื่องเป็นแผนฟื้นฟูจากความเสียหาย (Disaster Recovery Plan) ภายหลังเกิดเหตุการณ์ไม่คาดคิด (After The Incident) ซึ่งเนื้อหาภายในต้องมีรายละเอียดข้อแนะนำและขั้นตอนวิธีการฟื้นฟู

ระบบให้กลับคืนสู่สภาพเดิม ทีมงานจะต้องจัดทำเอกสารแสดงขั้นตอนการดำเนินงานของผู้ที่เกี่ยวข้องแต่ละฝ่าย หลังจากเหตุการณ์ไม่คาดคิดได้เกิดขึ้นและส่งลงแล้วกำหนดกลยุทธ์การฟื้นฟู ท้องที่ ได้แก่ การแจกแจงรายการอุปกรณ์และต้นทุนที่ต้องใช้ การประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อ รายงานหรือขอการสนับสนุนทรัพยากร เป็นต้น การกำหนดกลยุทธ์การฟื้นฟูระบบจะทำให้มั่นใจได้ว่า องค์กรสามารถฟื้นฟูระบบได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

สำหรับในขั้นตอนนี้จะต้องดำเนินการมีรายละเอียด ดังนี้

4.1 การฟื้นฟูผู้ประสบภัยพิบัติและสถานการณ์ฉุกเฉินมีแนวทางปฏิบัติ ดังนี้

1) ให้ความช่วยเหลือบรรเทาความเดือดร้อนให้กับผู้รับบริการในขั้นต้น ร่วมกับส่วน ราชการหน่วยงานที่รับผิดชอบร่วมบูรณาการระงับภัยพิบัติและสถานการณ์ฉุกเฉินอย่างต่อเนื่อง เช่น การปฐมพยาบาลผู้บาดเจ็บและผู้ป่วย การขนย้ายผู้ประสบภัยและทรัพย์สินไปยังที่ปลอดภัย การเลี้ยง ดูผู้ประสบภัยที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ในระยะแรก การรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัย แก่บุคคลและสถานที่ การใช้ระบบ Manual ในการเปิดให้บริการในเบื้องต้น เป็นต้น

2) สำรวจความเสียหายและบันทึกข้อมูลการเกิดภัยพิบัติ การแก้ไขสถานการณ์ ฉุกเฉิน บัญชีรายชื่อผู้ประสบภัยและทรัพย์สินที่เสียหายไว้เป็นหลักฐานในการชดเชย และเพื่อ ปรับปรุงกระบวนการในอนาคต

3) ควบคุมความปลอดภัยพิบัติและสถานการณ์ฉุกเฉินเพื่อป้องกันมิให้เกิดภัยซ้ำขึ้น
อีก

4.2 การฟื้นฟูโครงสร้างพื้นฐาน เป็นการฟื้นฟูพื้นที่หรือสถานที่ประสบภัยพิบัติ จะ ดำเนินการภายหลังที่ภัยพิบัติยุติหรือผ่านพ้นไปแล้ว โดยการซ่อมแซมสภาพพื้นที่และบูรณะโครงสร้าง พื้นฐานที่ชำรุดเสียหายให้กลับคืนสู่สภาพเดิมตามขั้นตอน ดังนี้

1) สำรวจความเสียหายของระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ สิ่ง สาธารณประโยชน์ระบบเครือข่าย ระบบสื่อสารสารสนเทศต่าง ๆ เพื่อซ่อมแซมส่วนที่เสียหายหรือที่ ได้รับผลกระทบตามที่พิจารณาเห็นว่าเป็นสิ่งที่สามารถซ่อมแซมกู้คืนได้โดยเร็ว เพื่อให้สามารถ ดำเนินการต่อได้อย่างต่อเนื่อง ในกรณีที่ไม่สามารถซ่อมแซมได้ให้จัดการรื้อถอนออกไปเพื่อป้องกัน อันตรายที่อาจจะเกิดขึ้น

2) กรณีที่เกินขีดความสามารถของท้องที่ ให้ขอรับการสนับสนุนจากหน่วยเหนือขึ้น ไปตามลำดับ ได้แก่ งบประมาณของจังหวัด งบประมาณของกรม กระทรวงงบประมาณของหน่วยงาน นอกภาครัฐ องค์การระหว่างประเทศ หรือบกลาง

5) การติดตามประเมินผล การทบทวน และศึกษาประสบการณ์การจัดการภัยพิบัติที่เกิดขึ้น แล้วทำการปรับปรุงระบบต่าง ๆ ที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และเพื่อลดความสูญเสียให้เหลือน้อยที่สุด เมื่อภัยพิบัติและสถานการณ์ฉุกเฉินยุติแล้ว ให้เจ้าหน้าที่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบดำเนินการ ติดตามและประเมินผลการป้องกันและแก้ไขปัญหาสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ทั้งด้านสถานการณ์ภัยพิบัติ

ด้านการปฏิบัติในการระงับและบรรเทาภัย ด้านการให้ความช่วยเหลือ และด้านอื่น ๆ ต่อผู้มีอำนาจต่อไป เพื่อให้ทราบข้อบกพร่องที่ต้องปรับปรุงแก้ไข และเป็นแนวทางในการบริหารจัดการภัยพิบัติและสถานการณ์ฉุกเฉินในอนาคต ดังนี้

5.1 กำหนดเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบตรวจสอบความพร้อมของระบบปฏิบัติการรองรับภัยพิบัติ และสถานการณ์ฉุกเฉินเป็นประจำทุกเดือน และรายงานต่อผู้เกี่ยวข้องหรือผู้กำกับดูแลเป็นประจำทุก 3 เดือน

5.2 รายงานผลการซักซ้อมตามที่กำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการ

5.3 รายงานปัญหาและการแก้ไขสถานการณ์ให้ทราบทันทีตามแผนภูมิองค์การรองรับสถานการณ์ฉุกเฉิน

ในขั้นนี้ยังรวมถึงการจัดทำแผนดำเนินการอย่างต่อเนื่องในสถานการณ์คับขัน (Area Continuity Plan) บำรุงรักษาแผนงาน ทบทวนและปรับปรุงข้อมูลในแผนงานให้เป็นปัจจุบันประสานงานกับหน่วยงานภายในและภายนอกที่เกี่ยวข้อง ควบคุมดูแลการเผยแพร่เอกสารแผนงาน และควบคุมการเปลี่ยนแปลงแผนงาน

แนวทางในการจัดการภัยพิบัติและสถานการณ์ฉุกเฉิน ในการจัดการภัยพิบัติและสถานการณ์ฉุกเฉินมีแนวทางที่น่าสนใจ โดยใช้คำว่า “DIASTER” ในการนำเสนอ คือ

D = Data collection

I = Inform

A = Action by network

S = Support

T = Time management

E = Enforcement

R = Rapid recovery

สำหรับรายละเอียดของในเรื่องนี้มี ดังนี้

D = Data collection หมายถึง การเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นภารกิจหนึ่งที่สำคัญ เพราะจะทำให้มีข้อมูลความจริงที่บ่งบอกถึงสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ในปัจจุบันและอดีตที่เกี่ยวข้องกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ที่จะบ่งบอกถึงอนาคต ซึ่งการจัดการภัยพิบัติและสถานการณ์ฉุกเฉินจะขาดการรวบรวมข้อมูลไปไม่ได้เด็ดขาด ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มีความสำคัญต่อการวางแผนและการตัดสินใจในการดำเนินการเรื่องนี้ รวมถึงในขั้นการฟื้นฟูอีกด้วย

การเก็บรวบรวมข้อมูล เป็น กระบวนการรวบรวมและการวัดข้อมูลเกี่ยวกับตัวแปรที่สนใจให้เป็นระบบที่ทำให้ได้ข้อมูลนำไปใช้ได้ โดยการเก็บข้อมูลจะช่วยให้ผู้เกี่ยวข้องสามารถตอบคำถามการจัดการในเรื่องนี้ เช่น กลุ่มอาชีพ อายุ การศึกษา รายได้ แหล่งน้ำ เป็นต้น

I = Inform หมายถึง การบอกกล่าว การชี้แจง การอธิบาย การให้ความรู้ หรือการสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ การติดต่อสื่อสารมีประโยชน์ต่อการจัดการในเรื่องนี้ คือ

1. เพื่อแจ้งข้อมูลข่าวสาร คือ การแจ้งข้อมูลข่าวสารของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นต่อชุมชน เพื่อให้ชุมชนเข้าใจ ตระหนัก รับรู้ รวมถึงการปฏิบัติที่ก่อให้เกิดความปลอดภัยในที่สุด

2. เพื่อกระตุ้นและจูงใจ การกระตุ้นและการจูงใจเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ก่อให้เกิดการสร้างความปลอดภัยหรือทำให้เกิดปัญหาน้อยที่สุดโดยการชี้แนะให้เห็นผลถึงการปฏิบัติตามการจัดการในเรื่องนี้จะมีประสิทธิภาพหรือไม่จึงขึ้นอยู่กับความสามารถในการชักจูงผ่านการสื่อสารดังกล่าว

3. เพื่อประเมินผลการทำงาน ปัจจุบันสถานการณ์มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาจึงทำให้ต้องมีการประเมินผลการทำงานสม่ำเสมอเพื่อประเมินความก้าวหน้าของการจัดการ ดังนั้นกระบวนการสื่อสารจะต้องมีประสิทธิภาพและสมบูรณ์พร้อมมีการส่งข้อมูล ย้อนกลับ ซึ่งจะทำให้การจัดการสามารถดำเนินงานไปในแนวทางที่ถูกต้อง

A = Action by network หมายถึง การดำเนินการโดยเครือข่าย การจัดการภัยพิบัติและสถานการณ์ฉุกเฉินนั้นไม่สามารถปฏิบัติหรือดำเนินการได้ด้วยตนเอง เนื่องจากมีข้อจำกัดต่าง ๆ มากมาย ดังนั้นจึงต้องอาศัยเครือข่ายร่วมดำเนินการ

S = Support หมายถึง การสนับสนุนจะต้องมีการสนับสนุนทรัพยากร ทั้งกำลังคน กำลังทรัพย์ หรือเครื่องมือเครื่องใช้ รวมถึงอื่น ๆ ตามที่จำเป็น เนื่องจากในสถานการณ์ดังกล่าวจะต้องอาศัยความร่วมมือจากเครือข่าย ดังนั้นจึงอาศัยทรัพยากรจากเครือข่ายได้เพียงบางส่วน แต่ก็จะต้องจัดเตรียมการสนับสนุนสิ่งต่าง ๆ ด้วยเช่นกัน การมีทรัพยากรที่เพียงพอต่อการจัดการภัยพิบัติและสถานการณ์ฉุกเฉินจะทำให้เกิดความง่าย ความสะดวก และเกิดประสิทธิผลได้ในที่สุด

T = Time management หมายถึง การจัดการเวลา การจัดการเวลา คือ การรู้จักวางแผนและจัดสรรเวลาในการทำงานอย่างถูกต้อง เหมาะสม ต้องรู้จักที่จะแบ่งเวลา โดยจัดสรรเวลาให้ถูกต้องและเหมาะสมตามวันเวลาที่กำหนด การจัดการเวลาที่ดีจะสามารถทำงานสำเร็จลุล่วงไปได้ อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยอาจจะมีการจัดลำดับความสำคัญและความเร่งด่วนการวางแผน การเร่งรีบดำเนินการ เป็นต้น

ถ้ามีการจัดการเวลาที่ดีก็จะไม่เกิดปัญหา เรื่องความล่าช้าทางด้านเวลา (time lag) หมายถึง ว่า เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น กว่าจะมีการดำเนินการต้องใช้ระยะเวลา ไม่สามารถดำเนินการตอบสนองได้ทันที ทำให้การแก้ปัญหาขาดประสิทธิผล ดังที่เคยมีคำกล่าวว่า “กว่าที่จะช่วยเหลือคน “ยากจน” ต้องใช้เวลา เมื่อถึงเวลาที่มาช่วยเหลือจะเหลือแต่พวก “อยากจน” รอรับบริจาค เนื่องจากคนยากจนไม่สามารถรอเวลาได้”

E = Enforcement หมายถึง การบังคับให้เป็นไปตามกฎหมาย ในสถานการณ์เช่นนี้จะต้องมีการออกกฎหมายหรือกฎระเบียบให้ท้องที่ที่มีการปฏิบัติเพื่อความสะดวก ความราบรื่น และความเป็นระเบียบเรียบร้อย ซึ่งในสถานการณ์เช่นนี้อาจจะเกิดความไม่เป็นระเบียบ โกลาหล (chaos) ดังนั้น

การออกกฎหมายหรือมาตรการต่าง ๆ เพื่อจัดระเบียบในการจัดการภัยพิบัติและสถานการณ์ฉุกเฉิน ถือว่าเป็นภาวะจำเป็นถ้าสมาชิกไม่ปฏิบัติตาม ก็จะมีการลงโทษทั้งทางสังคมและทางกฎหมาย

R = Rapid recovery หมายถึง การฟื้นฟูอย่างรวดเร็ว สถานการณ์ที่สมาชิกทุกคนต้องการ ก็คือทำให้มีสภาพการณ์ปกติให้กลับมาอย่างรวดเร็ว การดำเนินการฟื้นตัวจึงเป็นสภาพการณ์ที่จะต้องมีการวางแผนดำเนินการ

การฟื้นฟูเป็นการดำเนินการภายหลังจากที่ภาวะฉุกเฉินจากสาธารณภัยบรรเทาลง หรือได้ผ่านพ้นไปแล้วเพื่อปรับสภาพระบบสาธารณูปโภค การดำรงชีวิต และสภาวะวิถีความเป็นอยู่ของชุมชนที่ประสบภัยให้กลับสู่สภาวะปกติหรือพัฒนาให้ดีกว่าและปลอดภัยกว่าเดิม (Build Back Better and Safer) ตามความเหมาะสม โดยการนำปัจจัยต่าง ๆ ในการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยเข้ามาช่วยในการฟื้นฟู ซึ่งหมายรวมถึง การซ่อมสร้าง (Reconstruction) และการฟื้นฟูสภาพ (Rehabilitation) โดยมีหลักการสำคัญของการฟื้นฟู ได้แก่

1. การช่วยเหลือผู้ประสบภัยให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้ เพื่อให้การดำรงชีวิตกลับเข้าสู่สภาวะปกติโดยไม่จำเป็นต้องพึ่งพิงความช่วยเหลือจากภายนอกแต่เพียงอย่างเดียว
2. ผู้ประสบภัยต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ เพื่อให้เกิดกระบวนการยอมรับและมีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ ที่จะดำเนินการ
3. การพิจารณาความเสี่ยงต่อภัยในการฟื้นคืนสภาพและการสร้างใหม่เสมอ เพื่อไม่ให้เกิดงบประมาณต้องสูญเสียไปโดยเปล่าประโยชน์จากการเกิดสาธารณภัยครั้งต่อไป

กล่าวโดยสรุปการจัดการภัยพิบัติและสถานการณ์ฉุกเฉินเป็นภาวะการณ์ที่โลกเราทุกวันนี้จะต้องเผชิญอย่างหลีกเลี่ยงมิได้ การจัดการภัยพิบัติและสถานการณ์ฉุกเฉินจึงต้องมีการดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอน มีการวางแผนดำเนินการทั้งก่อน ระหว่าง และภายหลังการเกิดภัยพิบัติและสถานการณ์ฉุกเฉิน

2.1.6 อุทกภัย (Flood)

การบริหารจัดการอุทกภัยอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเป็นระบบจะช่วยลดความเสี่ยงความรุนแรงและความเสียหายที่เกิดขึ้นทั้งทางด้านสังคมและเศรษฐกิจให้น้อยที่สุด รวมทั้งประชาชนจะได้รับประโยชน์สูงสุดต่อการปฏิบัติงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการเตรียมการป้องกันระงับบรรเทาผลกระทบและการกอบกู้ สถานการณ์น้ำอุทกภัยในพื้นที่ให้คืนสู่สภาวะปกติหรือคืนสู่สภาพเดิมทั้งในระยะสั้นและระยะยาว การกำหนดนโยบายการปฏิบัติงานในภาวะฉุกเฉินให้สามารถดำเนินไปได้อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน ตลอดจนใช้เป็นข้อมูลหรือกรอบแนวคิดในการวางแผนเพื่อการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการ เพื่อการป้องกันและบรรเทาอุทกภัยอย่างเป็นระบบ มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับสถานการณ์เป็นสถานการณ์ที่จำเป็นอย่างยิ่ง

1) ความหมายของอุทกภัย มีนักวิชาการให้ความหมายไว้หลากหลาย เช่น

สมิทธ ธรรมสโรช (2533:น.9) ได้ให้ความหมายของอุทกภัยว่าเป็นอันตรายที่เกิดจากระดับน้ำในทะเลและแม่น้ำสูงมากจนท่วมล้นฝั่งและตลิ่งไหลท่วมบ้านเรือน ด้วยความรุนแรงของกระแสน้ำทำความเสียหายแก่ทรัพย์สิน ทำให้การคมนาคมหยุดชะงักและก่อให้เกิดโรคระบาดได้

ประเสริฐ มลิณทางกูร (2533:น.8) ให้ความหมายว่าอุทกภัยหมายถึงภัยที่เกิดจากน้ำท่วมเป็นสภาวะที่มีระดับน้ำไหลในลำธารไหลบ่ามาสูงกว่าระดับฝั่งลำธารผิดปกติในช่วงใดช่วงหนึ่งในลำธารธรรมชาติหรือที่มนุษย์สร้างขึ้น ภัยดังกล่าวจะมีความหนักเบาเล็กน้อยประการใดขึ้นกับสภาวะและขนาดของน้ำท่วมนั้น ๆ กล่าวคือถ้าอุทกภัยเล็กน้อยก็จะทำให้เกิดความรำคาญในการเดินทางทรัพย์สินเสียหายไม่มากนัก ถ้าขนาดของอุทกภัยใหญ่โตกว้างขวางหรือเกิดขึ้นรวดเร็วฉับพลันก็จะทำให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินและอาคารบ้านเรือนเป็นจำนวนมาก รวมไปถึงการสูญเสียชีวิตของผู้คน

วิชา นิยม (2535:น.12) กล่าวถึงความหมายของ อุทกภัยว่า หมายถึง สภาวะที่มีน้ำในลำธารไหลบ่าสูงขึ้นผิดปกติ ให้เกิดน้ำท่วมพื้นที่ต่าง ๆ เช่น พื้นที่การเกษตรกรรม ถนนหนทางตัวเมือง ฯลฯ ทำให้เกิดการสูญเสียทรัพย์สินไปทั้งทางตรงและทางอ้อมเสมอ

กล่าวโดยสรุป อุทกภัย คือ ภัยและอันตรายที่เกิดจากสภาวะน้ำท่วมหรือน้ำท่วมฉับพลันมีสาเหตุมาจากธรรมชาติหรือการกระทำของมนุษย์ก็ได้ เช่น การเกิดฝนตกหนักหรือฝนตกต่อเนื่องเป็นเวลานาน เนื่องมาจากหย่อมความกดอากาศต่ำ เป็นต้น ซึ่งลักษณะของอุทกภัยมีความรุนแรงและรูปแบบต่าง ๆ กัน ขึ้นอยู่กับลักษณะภูมิประเทศ และสิ่งแวดล้อมของแต่ละพื้นที่ สภาวะที่น้ำในแหล่งน้ำขึ้นสูงกว่าระดับปกติ จนเอ่อล้นออกมาสู่พื้นที่โดยรอบส่งผลกระทบต่อทรัพย์สิน ชีวิต รวมถึงการดำเนินชีวิตในพื้นที่นั้น ๆ

2) ลักษณะของอุทกภัย เจริญ ฝูประกายเพชร (2553 : น.28) ได้กล่าวถึงลักษณะของการเกิดอุทกภัยออกเป็น 2 ลักษณะ คือ 1) ลักษณะของอุทกภัยที่เกิดจากเหตุการณ์ทางธรรมชาติ 2) ลักษณะของอุทกภัยที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ ซึ่งมีรายละเอียดพอสังเขป ดังนี้

ลักษณะของอุทกภัยที่เกิดจากเหตุการณ์ทางธรรมชาติ มีดังนี้

(1) น้ำท่วมฉับพลันหรือน้ำป่า (Flash Floods) เป็นสภาวะน้ำท่วมที่เกิดขึ้นและลดอย่างฉับพลันเนื่องจากฝนตกหนักในพื้นที่ซึ่งมีความชันมากและมีคุณสมบัติในการกักเก็บน้ำต่ำ ทำให้น้ำไหลอย่างรุนแรง

(2) น้ำท่วมขัง (Drainage Floods) เป็นสภาวะน้ำท่วมที่เกิดขึ้นเนื่องจากระบบระบายน้ำไม่มีประสิทธิภาพหรืออาจจะมีปริมาณน้ำมากเกินไปเกินกว่าพื้นที่นั้น ๆ จะรับน้ำอยู่ได้ มักเกิดบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำและบริเวณชุมชนเมืองใหญ่ ๆ มีลักษณะค่อยเป็นค่อยไป ซึ่งเกิดจากฝนตกหนักบริเวณนั้น ๆ ติดต่อกันเป็นเวลาหลายวันหรือเกิดจากสภาวะน้ำล้นตลิ่ง

(3) ลักษณะน้ำป่าไหลหลากอย่างช้า ๆ (Steady Floods) เป็นสภาวะน้ำท่วมที่เกิดขึ้นเนื่องจากการเคลื่อนที่ของปริมาณน้ำจำนวนมากจากที่สูงลงสู่ที่ต่ำซึ่งมักเกิดขึ้นหลังจากฝนตกไม่หนักมาก แต่ต่อเนื่องเป็นเวลานาน น้ำที่ไหลบ่าลงมารวมตัวกันบริเวณที่ราบเชิงเขาและที่ราบระหว่างเนินลอนลาดน้ำป่าไหลหลากจะไม่มี ความรุนแรงเนื่องจากสภาพภูมิประเทศไม่ลาดชันมาก

(4) น้ำท่วมบริเวณปากแม่น้ำ (River Floods) เป็นสภาพน้ำท่วมตามปกติของแม่น้ำต่าง ๆ บริเวณปากแม่น้ำ สภาพน้ำท่วมลักษณะนี้เกิดจากในระย่น้ำนองของแม่น้ำ ปริมาณน้ำของแม่น้ำที่ไหลหลากลงมาถูกน้ำทะเลหนุนทำให้เกิดน้ำล้นตลิ่งบริเวณที่ต่ำของแม่น้ำ

ลักษณะอุทกภัยที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ มีดังนี้

(1) อุทกภัยเนื่องจากการพังทลายของเขื่อนกั้นน้ำ สภาพน้ำท่วมลักษณะนี้จะเกิดความเสียหายอย่างรุนแรงและรวดเร็ว โดยกระแสน้ำที่ทะลักออกจากเขื่อนและไหลลงสู่ด้านท้ายน้ำอย่างรุนแรง พัดพาบ้านเรือนที่ตั้งอยู่บริเวณทั้งสองลำนํ้าท้ายเขื่อนพังทลายลง อาจมีประชาชนเสียชีวิตตลอดจนสัตว์เลี้ยงล้มตายเป็นจำนวนมาก

(2) อุทกภัยที่เกิดจากการก่อสร้างถนนกีดขวางทางน้ำ การก่อสร้างถนนขวางทางน้ำโดยออกแบบสะพานและท่อระบายน้ำหลกไม่เพียงพอ จะทำให้เกิดการกีดขวางการไหลของน้ำทำให้ถนนขาดหรือน้ำล้นข้ามถนนเป็นช่วง ๆ ก่อให้เกิดความเสียหายต่อถนน การคมนาคม บ้านเรือนราษฎร และพื้นที่เกษตรกรรมทั้งสองฝั่งถนน

(3) สภาพน้ำท่วมที่เกิดจากน้ำฝนท่วมขังในเขตชุมชนและในเขตเมือง เมื่อเกิดฝนตกหนักติดต่อกันพื้นที่รับน้ำตามธรรมชาติ เช่น ที่ลุ่ม บ่อ บึง มีสภาพน้ำเต็มเมื่อเกิดฝนตกหนักในบริเวณนั้นอีกจะเกิดน้ำฝนท่วมขัง เนื่องจากทางระบายน้ำไม่พอเพียง โดยการขยายตัวของเมืองเร็วกว่าการก่อสร้างระบบระบายน้ำได้ทัน

3) สาเหตุของปัญหาน้ำท่วม ปัญหาน้ำท่วมสืบเนื่องมาจากความเจริญของเมืองได้เติบโตขึ้นอย่างรวดเร็วเกินกว่าที่ผังเมือง การใช้ที่ดินและสาธารณูปโภค รวมถึงมาตรการในการระบายน้ำและป้องกันน้ำท่วมที่วางไว้จะรับได้ ผนวกกับปัญหาแผ่นดินทรุด จึงทำให้ปัญหาน้ำท่วมทวีความรุนแรงขึ้น สาเหตุของน้ำท่วมแบ่งออกเป็น 2 สาเหตุ ได้แก่ สาเหตุจากธรรมชาติ และสาเหตุจากมนุษย์

สาเหตุจากธรรมชาติ ร่องมรสุม (Monsoon Trough) หรือร่องความกดอากาศต่ำ (Low Pressure Trough) เกิดจากลมสินค้าตะวันออกเฉียงเหนือของทางซีกโลกเหนือพัดเข้าหาลมสินค้าตะวันตกเฉียงใต้ของทางซีกโลกใต้ ในแนวตรงบริเวณเส้นศูนย์สูตร ฤดูฝนเริ่มในเดือนพฤษภาคม สิ้นสุดในเดือนตุลาคม มีปริมาณและความถี่ของฝนสูงสุดระหว่างกลางเดือนสิงหาคมถึงกลางเดือนตุลาคม ซึ่งในช่วงนี้มีโอกาสที่จะได้รับผลกระทบจากพายุหมุนเขตร้อนที่เคลื่อนตัวเข้ามาในประเทศไทย

ลักษณะของฝนที่ตกลงมา (Precipitation Characteristics) ส่งผลต่อการเกิดอุทกภัยในพื้นที่ต่าง ๆ ซึ่งแตกต่างกันดังนี้

(1) การกระจายของฝน (Rainfall Distribution) การกระจายตัวของน้ำฝนที่ตกครอบคลุมพื้นที่ขนาดเล็ก อาจมีผลให้เกิดอุทกภัยครอบคลุมพื้นที่ไม่มาก ในกรณีเดียวกัน หากฝนตกครอบคลุมพื้นที่เป็นบริเวณกว้าง อาจทำให้เกิดอุทกภัยที่รุนแรงได้

(2) ความหนาแน่นของฝน (Rainfall Intensity) คือปริมาณน้ำฝนที่ตกในหน่วยเวลา (มิลลิเมตรต่อชั่วโมง) ซึ่งเกิดแตกต่างกันไป หากฝนมีความหนาแน่นสูงหรือที่เรียกกันว่า ฝนตกหนัก น้ำฝนซึมลงผิวดินไม่ทันปริมาณน้ำฝนที่ตกลงมาทำให้เกิดน้ำไหลบ่าหน้าดิน

(3) ระยะเวลาของฝนที่ตก (Rainfall Duration) ระยะเวลาที่ฝนตกมีระยะเวลายาวนาน เช่น 2 วัน หรือ 3 เดือน เป็นต้น ระยะเวลาของฝนตกยังรวมถึงฝนตกติดต่อกันอีกด้วย เช่น ติดต่อกัน 3 วัน หรือ 7 วัน เป็นต้น และฝนตกแต่ละครั้งห่างกันยาวนานเท่าไรอีกด้วย

(4) ปริมาณน้ำฝน (Amount of Rainfall) ปริมาณน้ำฝนทั้งหมด สามารถใช้จำแนกชนิดภูมิอากาศหรือเขตความชื้น

สาเหตุจากมนุษย์ ลักษณะการตั้งที่อยู่อาศัยของมนุษย์ที่ต้องตั้งถิ่นฐานใกล้กับแหล่งน้ำ ซึ่งบางครั้งก็อยู่ในเขตพื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดอุทกภัย นอกจากนี้การเปลี่ยนสภาพการใช้พื้นที่ (Change in Land Use Condition) ก็มีส่วนทำให้เกิดอุทกภัยได้ กล่าวคือ เมื่อฝนตกลงมาทำให้เกิดน้ำท่าไหลบนพื้นที่ระบายน้ำถ้าพื้นที่ระบายน้ำมีแอ่งน้ำ หนองน้ำ หรือเป็นพื้นที่เกษตรกรรม น้ำส่วนหนึ่งจะถูกพักไว้ (Retention Capacity) ซึ่งช่วยลดอัตราการไหลของน้ำท่าได้ แต่ในทางตรงกันข้ามถ้าพื้นที่ดังกล่าวถูกนำมารองรับการขยายตัวของความเจริญเติบโตของเมืองก็จะต้องมีการปรับปรุงที่ดิน กล่าวคือ มีการถมและปรับพื้นที่ ทำให้ความสามารถพักน้ำของพื้นที่เสียไปและจะก่อให้เกิด ความเสียหายขึ้น (สุพิชฌาย์ ธนารุณ, 2553 : น.68)

น้ำท่วมเนื่องจากปัญหาของทางระบายน้ำ ปัญหาที่ระบายน้ำไม่เพียงพอต่อชุมชนที่ขยายตัวมากขึ้น เป็นปัญหาด้านการจัดการและการวางผังเมืองที่สามารถพบเห็นได้ในชุมชนเก่าแก่ที่มีการเพิ่มจำนวนของประชากร จำนวนบ้านและโครงการที่อยู่อาศัยที่เพิ่มขึ้น แต่กลับต้องพึ่งพากระแสน้ำเดิมของชุมชน ซึ่งปริมาณน้ำที่มีจำนวนมากขึ้น ซึ่งระบบระบายน้ำแทบจะไม่สามารถระบายได้หมด เมื่อเกิดฝนตกลงมาทำให้ไม่สามารถระบายน้ำได้ทัน ก่อให้เกิดน้ำท่วมในชุมชนได้ ปัญหาขยะอุดตันที่ระบายน้ำทำให้การระบายน้ำไม่เต็มประสิทธิภาพหรืออาจทำให้น้ำเสียเอ่อล้นขึ้นมาได้ โดยสิ่งที่สามารถอุดตันที่ระบายน้ำเป็นได้ตั้งแต่เศษดิน หิน ซากพืช ซากสัตว์ จนไปถึงขยะมูลฝอยและถุงพลาสติก

4) ทฤษฎีหรือแนวคิดในการบริหารจัดการอุทกภัย สำหรับทฤษฎีในเรื่องนี้มีที่น่าสนใจ ดังนี้

4.1) ทฤษฎีการแก้ไขปัญหาน้ำท่วมอันเนื่องมาจากแนวพระราชดำริ เนื่องจากประเทศไทยตั้งอยู่ในเขตรมรสุม มีฝนตก และปริมาณน้ำฝนสูง จึงเกิดปัญหาน้ำท่วมอยู่ในหลายพื้นที่เกือบทุกภูมิภาค พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงห่วงใยในปัญหาที่เกิดขึ้นอยู่เสมอ และทรงวิเคราะห์ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ที่ประสบปัญหาน้ำท่วมและทรงคำนึงถึงการ

เลือกใช้วิธีการต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น และสมรรถนะของกำลังเจ้าหน้าที่ที่มีอยู่ ตลอดจนงบประมาณค่าใช้จ่ายในส่วนที่เกี่ยวข้องด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 พระราชทานพระราชดำริในการแก้ไขปัญหา น้ำท่วม คือ

(1) การก่อสร้างคันกันน้ำ เพื่อป้องกันน้ำท่วมซึ่งเป็นวิธีการดั้งเดิมแต่ครั้งโบราณ โดยการก่อสร้างคัน ดินกันน้ำขนาดที่เหมาะสมขนานไปตามลำน้ำ ห่างจากขอบตลิ่งพอสมควร เพื่อป้องกันมิให้น้ำล้นตลิ่งไปท่วมในพื้นที่ต่าง ๆ ด้านใน เช่น คันกันน้ำโครงการมูโนะและโครงการปีเหล็งอันเนื่องมาจากพระราชดำริจังหวัดนราธิวาส เป็นต้น

(2) การก่อสร้างทางผันน้ำ เพื่อผันน้ำทั้งหมดหรือบางส่วนที่ล้นตลิ่งท่วมท้นให้ออกไป โดยการก่อสร้างทางผันน้ำหรือชุดคลองสายใหม่เชื่อมต่อกับลำน้ำที่มีปัญหาน้ำท่วม โดยให้น้ำไหลไปตามทางผันน้ำที่ขุดขึ้นใหม่ไปลงลำน้ำสายอื่น หรือระบายออกสู่ทะเลตามความเหมาะสม ซึ่งการดำเนินการสนองพระราชดำรินี้ ดำเนินการโดยกรมชลประทาน ในการแก้ไขปัญหาจากแม่น้ำโก-ลก เข้ามาท่วมไร่นาของราษฎรเสียหายหลายหมื่นไร่ทุกปี การขุดคลองมูโนะได้ช่วยบรรเทาได้เป็นอย่างดี

(3) การปรับปรุงและตกแต่งสภาพลำน้ำ เพื่อให้ น้ำที่ท่วมทะเลาะสามารถไหลไปตามลำน้ำได้สะดวกหรือช่วยให้กระแสน้ำไหลเร็วยิ่งขึ้น อันเป็นการบรรเทาความเสียหายจากน้ำท่วมซึ่งได้โดยใช้วิธีการ ได้แก่ การขุดลอกลำน้ำตื้นเขินให้น้ำไหลสะดวกขึ้น การตกแต่งดินตามลาดตลิ่งให้เรียบมิให้เป็นอุปสรรคต่อทางเดินของน้ำ การกำจัดวัชพืช ผักตบชวา และรื้อทำลายสิ่งกีดขวางทางน้ำไหลให้ออกไปจนหมดสิ้น ถ้าหากลำน้ำคดโค้งมากให้หาแนวทางขุดคลองใหม่เป็นลำน้ำสายตรงให้น้ำไหลสะดวก

(4) การก่อสร้างเขื่อนเก็บกักน้ำ เป็นมาตรการป้องกันน้ำท่วมที่สำคัญประการหนึ่งในการกักเก็บน้ำที่ไหลท่วมล้นในฤดูน้ำหลาก โดยเก็บไว้ทางด้านเหนือเขื่อนในลักษณะอ่างเก็บน้ำ ซึ่งปัจจุบันดำเนินการตามพระราชดำริมากมายหลายแห่งในประเทศไทย

(5) การจัดหาพื้นที่ทำแก้มลิง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 พระราชทานแนวพระราชดำริให้มีระบบการบริหารจัดการด้านน้ำท่วมในวิธีการที่ตรัสว่า แก้มลิงซึ่งได้พระราชทานพระราชอรรถาธิบายว่า “ลิง โดยทั่วไปถ้าเราส่งกล้วยให้ ลิงจะรีบปอกแล้วเอาเข้าปากเคี้ยวแล้วเอาไปเก็บไว้ที่แก้มลิงจะเอากล้วยเข้าไปไว้ที่กระพุ้งแก้มได้เกือบทั้งหัว โดยเอาไปไว้ที่แก้มก่อนแล้วจึงนำมาเคี้ยวบริโภคและกลืนกินเข้าไปภายหลัง” เปรียบเทียบได้กับเมื่อเกิดน้ำท่วมก็ขุดคลองต่าง ๆ เพื่อชักน้ำให้มารวมกันแล้วนำมาเก็บไว้เป็นบ่อพักน้ำอันเปรียบได้กับแก้มลิง แล้วจึงระบายน้ำลงทะเลเมื่อปริมาณน้ำทะเลลดลง ลักษณะและวิธีการของแก้มลิง มีดังนี้

(5.1) ดำเนินการระบายน้ำออกจากพื้นที่ตอนบนให้ไหลไปตามคลองในแนวเหนือ-ใต้ ลงคลอง พักน้ำขนาดใหญ่ที่บริเวณชายทะเล เช่น คลองชายทะเลของฝั่งตะวันออก ซึ่งจะทำให้หน้าที่เป็นบ่อเก็บน้ำขนาดใหญ่ คือ แก้มลิง ต่อไป

(5.2) เมื่อระดับน้ำทะเลลดต่ำกว่าระดับน้ำในคลอง ก็ทำการระบายน้ำจากคลองดังกล่าวออกทางประตูระบายน้ำ โดยใช้หลักการทฤษฎีแรงโน้มถ่วงของโลก (Gravity Flow) ตามธรรมชาติ

(5.3) สูบน้ำออกจากคลองที่ทำหน้าที่กักตุนน้ำให้ระบายออกในระดับต่ำที่สุดออกสู่ทะเล เพื่อจะได้ทำให้น้ำตื้นบนค่อย ๆ ไหลมาเองตลอดเวลา ส่งผลให้ปริมาณน้ำท่วมพื้นที่ลต่น้อยลง

(5.4) เมื่อระดับน้ำทะเลสูงกว่าระดับน้ำในลำคลองให้ทำการปิดประตูระบายน้ำเพื่อป้องกันมิให้น้ำย้อนกลับ โดยยึดหลักน้ำไหลทางเดียว (One Way Flow)

แก้มลิงนับเป็นนิมิตหมายอันเป็นสิ่งที่ชาวไทยทั้งหลายได้รอดพ้นจากทุกข์ภัยที่นำความเดือดร้อนแสนลำเค็ญมาสู่ชีวิตที่อบอุ่นปลอดภัยซึ่งแนวพระราชดำริ อันเป็นทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการด้านน้ำท่วมนี้มีพระราชดำริเพิ่มเติมว่า “ได้ดำเนินการในแนวทางที่ถูกต้องแล้ว ขอให้รีบเร่งหาวิธีปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพต่อไป เพราะโครงการแก้มลิงในอนาคตจะสามารถช่วยพื้นที่ได้หลายพื้นที่” หลักการ 3 ประการที่โครงการแก้มลิงจะสามารถมีประสิทธิภาพบรรลุผลสำเร็จตามแนวพระราชดำริ คือ 1. การพิจารณาสถานที่ที่จะทำหน้าที่เป็นบ่อพักและวิธีการชักน้ำท่วมไหลเข้าสู่บ่อพักน้ำ 2. เส้นทางน้ำไหลที่สะดวกต่อการระบายน้ำเข้าสู่แหล่งที่ทำหน้าที่บ่อพักน้ำ 3. การระบายน้ำออกจากบ่อพักน้ำอย่างต่อเนื่อง

4.2 ความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน (Inter-Agency Cooperation) McQuaid, R.W., Lindsay, C., Dutton, M. and McCracken, M. (2006) ได้เสนอประเด็นสำคัญการบูรณาการระหว่างหน่วยงานและความเป็นพันธมิตรว่าผู้มีหน้าที่กำหนดนโยบายมีความพยายามเป็นอย่างมากที่จะส่งเสริมความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน เนื่องจากจะก่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกันต่อส่วนรวม ความร่วมมือที่มีประสิทธิภาพสามารถทำให้การดำเนินงานมีความยืดหยุ่นมากขึ้นและเกิดเป็นนวัตกรรมนโยบายของการแก้ปัญหาในหลาย ๆ ด้าน ส่งผลให้เกิดการแบ่งปันความรู้และการดูแลรักษาทรัพยากรร่วมกัน สร้างความสามารถในองค์กรและชุมชนได้รับการยอมรับจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่สำคัญในท้องถิ่น ทุกระดับและก่อให้เกิดบูรณาการที่สอดคล้องกันจากนโยบายที่ข้ามหน่วยงานและท้องถิ่น ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานและความเป็นพันธมิตรจะเกิดประโยชน์ดังนี้

1. มีนโยบายที่เน้นผลประโยชน์ส่วนรวมที่สำคัญเกิดจากความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน
2. การพัฒนาวิธีการใช้นโยบายให้มีความยืดหยุ่นและมีประสิทธิผลมากขึ้น
3. ปรับปรุงการสร้างนวัตกรรมและการประเมินผลให้ทำได้ง่ายขึ้น
4. มีการแบ่งปันความรู้ความเชี่ยวชาญและการใช้ทรัพยากรร่วมกัน
5. มีการใช้ทรัพยากรร่วมกันและลดงบประมาณของรัฐ
6. มีการพัฒนาการบริหารงานที่สอดคล้องระหว่างหน่วยงานมากขึ้น
7. มีการปรับปรุงประสิทธิภาพและความรับผิดชอบของหน่วยงานเพิ่มขึ้น

8. สร้างศักยภาพภายในหน่วยงานภาครัฐ เอกชนและประชาชน เพิ่มขึ้น

9. หน่วยงานได้รับความชอบธรรมและยอมรับในระดับท้องถิ่น

อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อจำกัดของการบูรณาการและผลประโยชน์ร่วมระหว่างหน่วยงาน จากองค์กรที่ขาดความเป็นผู้นำและความรับผิดชอบ ความขัดแย้งระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

5) ผลกระทบของอุทกภัย ปัญหาน้ำท่วมหากปล่อยให้ดำรงอยู่และดำเนินเช่นนี้ต่อไปเรื่อย ๆ จะก่อให้เกิดความรุนแรงและความเสียหายทั้ทวีและมีความซับซ้อนของปัญหามากยิ่งขึ้น หรือหากจะปล่อยให้แต่ละฝ่ายแต่ละหน่วยงาน เช่น กรมชลประทาน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น ไปดำเนินการก็คงไม่สำเร็จ และอาจทำให้เกิดการใช้จ่ายงบประมาณของแผ่นดินอย่างไม่คุ้มค่าหรืออาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อนพื้นที่อื่น ๆ ตามมาอย่างคาดไม่ถึง ทั้งนี้เพราะปัญหาเรื่องน้ำแตกต่างจากปัญหาอื่นโดยสิ้นเชิง ตรงที่ไม่สามารถแก้ไขเฉพาะแห่งหรือเฉพาะจุดได้เพราะลำน้ำมีความยาวและมีการไหลผ่านพื้นที่หรือชุมชนต่าง ๆ ต่อเนื่องกันไป ดังนั้นการแก้ปัญหาเรื่องน้ำท่วมจะต้องอาศัยผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องน้ำโดยเฉพาะ โดยจะต้องศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาอย่างเป็นระบบทั้งลุ่มน้ำ โดยการสร้างรูปแบบการป้องกันปัญหาน้ำท่วมโดยเร่งด่วน

เมธี สุตรสุนทร (2548:น.24) กล่าวว่า ผลเสียหายจากอุทกภัยมีหลายประการ เช่น ผลเสียหายต่อบ้านเรือน สิ่งปลูกสร้าง อาจจะถูกกระแสน้ำพัดพังทลายได้ หรือพัดพาจมหายไปกับกระแสน้ำ ผลเสียหายต่อผลิตผลทางเกษตรกรรม สัตว์เลี้ยงต่าง ๆ ถูกพัดพาไป หรือถึงแก่ความตายพืชผล ถูกกระแสน้ำทำลายให้เสียหาย ผลเสียหายต่อการคมนาคม ถูกกระแสน้ำพัดพังทลายการเดินทางถูกตัดขาด หรือเสียเวลาในการเดินทางมาก การสื่อสารและสาธารณูปโภคทั่วไปได้รับผลกระทบกระเทือนเป็นอย่างมาก ผลเสียหายต่อธุรกิจและเศรษฐกิจส่วนบุคคลและส่วนรวม ธุรกิจต่าง ๆ หยุดชะงัก การเงินหมุนเวียนช้าลง ต้องเพิ่มค่าใช้จ่ายในการขนส่งและการติดต่อต่าง ๆ ทำให้ได้กำไรลดน้อยลง ส่งผลให้เศรษฐกิจของประเทศชาติเสียไปด้วย รัฐบาลยังต้องเสียค่าใช้จ่ายในการอพยพ การจัดหาที่อยู่อาศัยชั่วคราว การบริการสาธารณูปโภคและการรักษาพยาบาล

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2549:น.14) ระบุว่าน้ำท่วมก่อให้เกิดผลกระทบอันตรายและความเสียหายดังนี้ อันตรายและความเสียหายต่อชีวิตทรัพย์สิน อาคารบ้านเรือนโดยตรง เกิดน้ำท่วมในบ้านเมือง โรงงาน คลังพัสดุ โกดังสินค้า บ้านเรือนไม่แข็งแรง อาจถูกกระแสน้ำไหลเชี่ยวพังทลาย หรือคลื่นซัดลงไปทะเลไปได้ ผู้คน สัตว์พาหนะ สัตว์เลี้ยง อาจจมน้ำตาย หรือถูกพัดพาไปกับกระแสน้ำไหลเชี่ยว เส้นทางคมนาคมถูกตัดขาดทั้งทางถนน ทางรถไฟ ชำรุดเสียหายโดยทั่วไป รวมทั้งยานพาหนะ วั่งรับส่งสินค้าไม่ได้ เกิดความเสียหายและชะงักงันทางเศรษฐกิจ กิจกรรมสาธารณูปโภคจะได้รับความเสียหาย เช่น กิจกรรมโทรเลข โทรศัพท์ การไฟฟ้า การประปา และระบบการระบายน้ำ เป็นต้น ทำอากาศยาน สวนสาธารณะ โรงเรียน สิ่งก่อสร้างสาธารณสถาน เกิดความเสียหาย เช่น สถานีขนส่ง ทำอากาศยาน สวนสาธารณะ โรงเรียน วัด สถาปัตยกรรม และศิลปกรรมต่าง ๆ ความเสียหายของแหล่งเกษตรกรรม ได้แก่ แหล่งกลสิกรรมไร่นา สัตว์เลี้ยง สัตว์พาหนะ ตลอดจนแหล่งเก็บเมล็ดพันธุ์พืช ยุงฉาง ความเสียหายทางเศรษฐกิจ รายได้

ของประเทศลดลง ผลกำไรจากภารกิจต่าง ๆ ถูกกระทบกระเทือน รัฐต้องมีรายจ่ายสูงขึ้นจากการบูรณะซ่อมแซม และช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัย และเกิดข้าวยากหมากแพงทั่วไป ความเสียหายทางด้านสุขภาพอนามัยของประชาชน ขณะเกิดอุทกภัยขาดน้ำดีในการอุปโภคบริโภค ขาดความสะดวกด้านห้องน้ำ ห้องส้วม ทำให้เกิดโรคระบาด เช่น โรคน้ำกัดเท้า โรคผิวหนัง โรค รวมทั้งโรคเครียด มีความวิตกกังวลสูง โรคประสาทตามมา ความเสียหายที่มีต่อทรัพยากรธรรมชาติฝนตกที่หนัก น้ำที่ท่วมท้นขึ้นมานบนแผ่นดิน และกระแสน้ำที่ไหลเชี่ยวทำให้เกิดแผ่นดินถล่ม (landslides) ได้นอกจากนั้น ผิวน้ำดินที่อุดมสมบูรณ์จะถูกน้ำพัดพาลงสู่ที่ต่ำ ทำให้ดินขาดปุ๋ยธรรมชาติ และแหล่งน้ำเกิดการตื้นเขิน เป็นอุปสรรคในการเดินเรือ

ฤทัยรัตน์ มั่งคิลป์ (2551:น.42) กล่าวว่า ผลกระทบจากอุทกภัยทำให้เกิดอันตรายและความเสียหายต่อชีวิต ทรัพย์สิน อาคาร บ้านเรือน โดยตรง เกิดอุทกภัยในบ้านเมือง โรงงาน คลังพัสดุ โกดังสินค้า บ้านเรือนไม่แข็งแรง อาจถูกกระแสน้ำไหลเชี่ยวพังทลายหรือคลื่นซัดลงไปทะเลไปได้ ผู้คน สัตว์พาหนะ สัตว์เลี้ยง อาจจมน้ำตาย หรือถูกพัดพาไปกับกระแสน้ำไหลเชี่ยว เส้นทางคมนาคม ถูกตัดขาดทั้งทางถนน ทางรถไฟ ขาดรายได้เสียหายโดยทั่วไป รวมทั้งยานพาหนะวิ่งรับส่งสินค้าไม่ได้เกิดความเสียหายและชะงักงันทางเศรษฐกิจ กิจกรรมสาธารณูปโภคจะได้รับความเสียหาย เช่น กิจกรรมโทรเลข โทรศัพท์ การไฟฟ้า การประปา และระบบการระบายน้ำเป็นต้น ทำอาภาศยาน สวนสาธารณะ โรงเรียน สิ่งก่อสร้างสาธารณสถานเกิดความเสียหาย เช่น สถานีขนส่ง ทำอาภาศยาน สวนสาธารณะ โรงเรียน วัด สถาปัตยกรรม และศิลปกรรมต่าง ๆ

ประสิทธิ์ เมฆอรุณ (2554:น.46) กล่าวว่า ผลกระทบจากอุทกภัยมีดังนี้ความเสียหายเกิดขึ้นแล้วทั้งภาคการเกษตร อุตสาหกรรม และบริการ พืชผลเกษตรเสียหายกว้างขวาง โรงงาน อุตสาหกรรมทั้งเล็ก กลาง ใหญ่ ถูกกระทบอย่างหนักด้วย ความเชื่อมั่นนักลงทุนที่หายไป การกอบกู้การผลิตให้กลับมาทำงานได้ล่าช้า การปลูกข้าวนาปรัง พืชสวนที่เสียหาย โรงงานที่เสียหายขนาดเล็ก และธุรกิจบริการที่ซบเซา ความสูญเสียที่เกิดขึ้นในส่วนบุคคลคนจำนวนมากที่แทบสิ้นเนื้อประดาตัว บางคนประสบกับภาวะว่างงาน ภาวะสุขภาพกายและจิตเสื่อม ความเสียหายที่เกิดแก่ถนนหนทาง สาธารณูปโภค วัดวาอาราม โบราณสถาน เกิดความเสียหายหนักอย่างกว้างขวางความสูญเสียอื่น ๆ เช่น การเกิดโรคระบาด การลักขโมยเนื่องจากความอดอยาก การขาดแคลนวัตถุดิบหรือชิ้นส่วนในภาคการผลิต ปัญหาหนี้สูญจะเกิดขึ้นกับทั้งสถาบันการเงิน ลูกหนี้ทั้งภาครัฐกิจและส่วนบุคคลจำนวนมากจะต้องผินผินชำระหนี้

จากที่กล่าวมาอาจจะกล่าวได้ว่าผลกระทบของการเกิดอุทกภัยมี 5 ประการ ได้แก่

(1) อันตรายและความเสียหายต่อชีวิต ทรัพย์สิน อาคาร บ้านเรือนโดยตรง เกิดน้ำท่วมในบ้านเมือง โรงงาน คลังพัสดุ โกดังสินค้า

(2) ความเสียหายต่อสิ่งก่อสร้าง เส้นทางคมนาคมถูกตัดขาดทั้งทางถนน ทางรถไฟ ขาดรายได้เสียหายโดยทั่วไป รวมทั้งยานพาหนะรับส่งสินค้าไม่ได้ เกิดความเสียหายและชะงักงันทางเศรษฐกิจ กิจกรรมสาธารณูปโภคจะได้รับความเสียหาย เช่น กิจกรรมโทรเลข โทรศัพท์ การไฟฟ้า การประปา และระบบการระบายน้ำ เป็นต้น ทำอาภาศยาน สวนสาธารณะ โรงเรียน เป็นต้น

(3) ความเสียหายของแหล่งเกษตรกรรม ได้แก่ แหล่งกสิกรรม ไร่นา สัตว์เลี้ยง สัตว์พาหนะ ตลอดจนแหล่งเก็บเมล็ดพันธุ์พืชยังฉาง

(4) ความเสียหายทางเศรษฐกิจ รายได้ของประเทศลดลง ผลกำไรจากภารกิจต่าง ๆ ถูกกระทบกระเทือน รัฐต้องมีรายจ่ายสูงขึ้นจากการบูรณะซ่อมแซม และช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัย และเกิดข้าวยากหมากแพงทั่วไป

(5) ความเสียหายทางด้านสุขภาพอนามัยของประชาชน ขณะเกิดอุทกภัยขาดน้ำดีในการอุปโภคบริโภค ขาดความสะดวกด้านห้องน้ำ ห้องส้วม ทำให้เกิดโรคระบาด

กล่าวโดยสรุป อุทกภัยเป็นภัยที่เกิดจากน้ำท่วมซึ่งส่งผลกระทบต่อประชาชนที่เกี่ยวข้อง สาเหตุที่สำคัญมี 2 ประการคือมาจากธรรมชาติและมาจากมนุษย์ โดยมีแนวคิดในการป้องกันน้ำท่วมที่จะต้องดำเนินการร่วมมือจากทุกภาคส่วนในสังคม

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องแบ่งออกได้ 2 ประเภทด้วยกัน คือ งานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการอุทกภัย ที่เน้นการมีส่วนร่วมและความร่วมมือเชิงบูรณาการ ดังนี้

2.2.1 งานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการอุทกภัยที่เน้นการมีส่วนร่วม มีดังนี้

1.1 ณฐภัฏสร อนนท์ (2554) ศึกษาเรื่อง “การบริหารวิกฤติการณ์น้ำท่วมปี 54 : กรณีศึกษา ชุมชนเทศบาลนครปากเกร็ด (ปากเกร็ดโมเดล)” Management of Flooding Crisis 2011 : A Case Study of Nakorn Pakkret Municipality Community (Pakkred model) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของคนในชุมชนเทศบาลนครปากเกร็ด การประสานงานในการทำงาน รวมถึงวิธีการบริหารจัดการด้านคนและกลยุทธ์การทำงานของคนในชุมชนเทศบาลนครปากเกร็ดในการป้องกันน้ำท่วมปี 2554 ได้สำเร็จ ซึ่งการศึกษารั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Dept Interview) กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยผู้บริหารและประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนเทศบาลนครปากเกร็ดจำนวน 13 คน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) อธิบายความในรูปแบบการพรรณนาเพื่ออธิบายให้เห็นถึงวิธีการบริหารงานเทศบาลนครปากเกร็ดที่ประสบความสำเร็จในการป้องกันน้ำท่วม

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยหลักที่นำไปสู่ความสำเร็จในการป้องกันน้ำท่วมของเทศบาลนครปากเกร็ด ประกอบไปด้วย 5 ปัจจัย ได้แก่ 1) แผนการพัฒนาของเทศบาลนครปากเกร็ดที่สามารถครอบคลุมยุทธศาสตร์ทั้ง 7 ด้านและเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน นอกจากนั้นแล้ว 2) ภาวะผู้นำของผู้บริหารที่มีมุมมองและวิสัยทัศน์เป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ การเห็นความสำคัญของประชาชนเป็นหลัก 3) การจัดกิจกรรมทุกปีของชุมชนทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างชุมชนทำให้เกิดชุมชนเข้มแข็ง 4) รวมถึงความดั้งเดิมของชุมชนและการรักพื้นที่ที่อาศัยอยู่ โดยลักษณะของพื้นที่ส่วนใหญ่ ที่ท่วมจะเป็นแนวชายน้ำนอกเขื่อนที่ได้รับผลกระทบ และ 5) ทางผู้บริหารของเทศบาลนครปากเกร็ดได้มีการให้ความช่วยเหลือประชาชนที่เดือดร้อนจากน้ำท่วม โดยการจัดสรรงบประมาณ

ที่มีอยู่มาใช้อย่างมีเอกภาพและเพียงพอ ซึ่งปัจจัยทั้ง 5 จะเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน โดยจะต้องดำเนินการครบทั้ง 5 ปัจจัยจึงจะประสบความสำเร็จได้

1.2 มะอีซอ ดือเร๊ะ และคณะ (2555) ศึกษา “การบริหารจัดการน้ำสำหรับทำนาในพื้นที่ชลประทานโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบริเวณโครงการฝายบ้านกาเต็ง ตำบลกาลิซา อำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส ระยะที่ 2” มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการพื้นที่ทำนาให้ได้ผลผลิตเพิ่มขึ้นด้วยการใช้ประโยชน์จากโครงการฝายบ้านกาเต็งให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด 2) เพื่อศึกษาแนวทางการจัดตั้งธนาคารข้าวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในบริเวณโครงการฝายบ้านกาเต็ง 3) เพื่อศึกษารูปแบบการทำนา การบริหารจัดการน้ำ และการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานของรัฐกับประชาชนของรัฐเคดาห์ ประเทศมาเลเซีย

กระบวนการวิจัยเริ่มจากการคัดเลือกพื้นที่ดำเนินโครงการวิจัยร่วมกับเจ้าหน้าที่ของโครงการชลประทานนราธิวาส และเจ้าหน้าที่ของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลุ่มน้ำบางนราของนักประสานงานชุมชนชลประทาน (ปส.ชป.) ประมวลสภาพปัญหา คัดเลือกประเด็นเป็นโจทย์วิจัยที่สามารถแก้ไขโดยชุมชน จัดกิจกรรมสัมพันธ์ สร้างการเคลื่อนไหวของชุมชนเพื่อรวมใจในการทำวิจัยเพื่อท้องถิ่น ร่วมกันสร้างฝายชะลอน้ำขนาดเล็ก เพิ่มต้นทุนให้ฝายกาเต็ง ขุดลอกตะกอนทรายหน้าฝายบ้านกาเต็ง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์จากฝาย ปรับพื้นที่ทดลองปลูกข้าวพื้นบ้าน 5 สายพันธุ์ ผลิตปุ๋ยหมักชีวภาพเพื่อใช้ในการทำนา และเรียนรู้การเก็บตัวอย่างดินส่งวิเคราะห์ จัดเวทีเปรียบเทียบความเปลี่ยนแปลงก่อนหลังดำเนินโครงการวิจัย ศึกษาดูงานและสรุปบทเรียนจากการดูงานสำนักงานพัฒนาเกษตรกรรมลุ่มน้ำมูดา ประเทศมาเลเซียจัดกิจกรรมแข่งขันเกี่ยวข้าว และสรุปผลการดำเนินงาน แก้ปัญหาหนูนาระบาดร่วมกันกับกรมวิชาการเกษตร การจัดทำแผนผังการทำนา เพื่อจัดรูปที่ดินให้เหมาะสมกับระบบชลประทาน และขยายผลผ่านกิจกรรมการประกวดผลงานบริหารโครงการพัฒนาชลประทานขนาดเล็กอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ผลการวิจัยพบว่า สภาพพื้นที่การทำนาของบ้านกาเต็งได้รับความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติจากดินภูเขาที่ไหลลงมาพร้อมอินทรีย์วัตถุในฤดูฝน รวมไปถึงมีลำคลองธรรมชาติไหลผ่านตลอดแนว แต่ในระยะหลังมีความรู้สึกว่าปริมาณข้าวน้อยลง บางส่วนเริ่มมีการใช้ปุ๋ยเคมีบำรุงต้นข้าว ขณะที่ยังไม่ได้มีการตรวจพิสูจน์ว่าดินที่เป็นอยู่มีความอุดมสมบูรณ์หรือเสื่อมโทรมอย่างไรจึงได้มีการเก็บตัวอย่างดินส่งวิเคราะห์ ซึ่งได้รับความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาที่ดินจังหวัดนราธิวาสในการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการชุดเก็บตัวอย่างดิน และรอรับผลการตรวจวิเคราะห์

การระบาดของหนูนากำลังเป็นปัญหาของชุมชน ประสบการณ์ในการกำจัดหนูในสมัยหนึ่งร่วมกับทางอำเภอระแงะ จัดให้มีการแข่งขันจับหนูนา โดยผู้จับหนูนาได้จะตัดหางหนูเก็บสะสมไว้ จากนั้นจะนำหางหนูนามานับเพื่อแจกรางวัลสำหรับผู้จับหนูนาได้มากที่สุด แต่การแข่งขันจับหนูนาดังกล่าวก็ไม่ได้ทำอย่างต่อเนื่อง ทำให้หนูนากลับฟื้นตัวขยายพันธุ์จำนวนมากเหมือนเดิมที่วิจัย ได้แก้ปัญหาแบบชีวภาพ คือเพิ่มห่วงโซ่อาหารที่เป็นนักล่ากำจัดหนูนาในพื้นที่ โดยอาจจะใช้ภูมิปัญญาแบบที่มาเลเซียใช้ คือปลูกต้นตาลแซมในพื้นที่นาเพื่อให้นักแสบเข้ามาทำรังสำหรับล่าหนูนา แต่ที่ชุมชนไม่ทำการจับหนูนาเพื่อนำมาบริโภคเหมือนภาคอื่น ๆ เนื่องจากบทบัญญัติของศาสนา

อิสลามห้ามบริโภคสัตว์ทำลาย เช่น หนู ตะขาบ แมลงป่อง และสัตว์ที่คล้ายกัน อื่น ๆ นอกจากนี้ยังได้ร่วมกับกรมวิชาการเกษตรที่ให้ความรู้เกี่ยวกับหนูชนิดต่าง ๆ อธิบายให้ชาวบ้านรู้จักการประเมินความเสียหายของข้าวที่เกิดจากหนู การสำรวจร่องรอยต่าง ๆ ที่เกิดจากการกระทำของหนู การป้องกันและกำจัดหนู ซึ่งได้ทดลองนำก้อนแป้งเพาะเชื้อโปรโตซัวสกุล *Sarcocystis singaporensis* มาใช้ในพื้นที่ พร้อมกับการอธิบายเครื่องมือพื้นบ้านสำหรับการดักจับหนูรูปแบบต่าง ๆ

การผลิตปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพโดยอาศัยเก็บเศษผักและปลาที่เน่าเสียแล้วจากตลาดนัดมาเป็นวัตถุดิบหลักในการผลิต และได้นำมาใช้ในช่วงก่อนเก็บเกี่ยวข้าวแล้ว

การจัดทำปฏิทินการเพาะปลูก นอกจากจะเป็นการถอดประสบการณ์ของการทำอาชีพเกษตรกรรมของตนเองแล้ว ยังเป็นข้อมูลที่มีส่วนสำคัญในการวางแผนการเพาะปลูกในอนาคตด้วย เมื่อพิจารณาจากปฏิทินการเพาะปลูกที่เกษตรกรผู้ใช้น้ำช่วยกันจัดทำขึ้น จะเห็นลักษณะการเพาะปลูกพืชหลากหลายชนิด มีการทำนาข้าวเป็นหลัก และมีสวนผลไม้เสริม ได้แก่ ทุเรียน เงาะ มังคุด ลองกอง สำหรับยางพาราเป็นพืชเศรษฐกิจที่เริ่มหันมาทำกันมากขึ้นด้วยราคาน้ำยางที่เป็นแรงจูงใจให้เปลี่ยนที่นาเป็นสวนยางพารา

การจัดทำแผนผังการทำนาและการใช้ประโยชน์จากที่ดินในพื้นที่โครงการฝายบ้านกาเต็ง เมื่อเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์การมีโครงการชลประทานเพื่อรองรับการทำนา 1,300 ไร่ แต่เมื่อพิจารณาถึงแผนผังการทำนาแล้วพบว่า มีการปลูกพืชที่หลากหลาย ที่เห็นได้ชัดเจนคือการเปลี่ยนที่นาเป็นสวนยางพารากระจายอยู่หลายจุด ขณะที่มีการระบาดของหนูกระจายอยู่ทั่วไปและกำลังเป็นปัญหาสำคัญของชาวนามากขึ้นเรื่อย ๆ

พันธุ์ข้าวพื้นบ้านและการคัดสรรพันธุ์ข้าวเพื่อการเพาะปลูกในท้องถิ่น มีพันธุ์ข้าวพื้นบ้านที่ปลูกอยู่แล้วกว่า 5 สายพันธุ์ ได้แก่ ปาตีปาสะ หรือ “ข้าวพานไถ” ปาตียามุง หรือ “ข้าวโบราณ” ปาตีบูเวะห์บูเต๊ะ หรือ “ข้าวขาว” และปาตียากูนิง หรือ “ข้าวระย้าเหลือง” ส่วนข้าว “เล็กนกปัดตานี” ได้รับมาปลูกเมื่อคราวที่สร้างฝายบ้านกาเต็งเป็นครั้งแรก และในฤดูกาลเพาะปลูกนี้โครงการวิจัยได้รับความอนุเคราะห์จากสำนักงานเกษตรอำเภอระแงะที่มอบเมล็ดพันธุ์ข้าวเล็กนกปัดตานีมาปริมาณ 300 กิโลกรัม และข้าวหอมมะลิจากหน่วยทหารในพื้นที่เพื่อทดลองปลูกด้วย

การจัดตั้งธนาคารข้าวยังไม่เป็นผล เนื่องจากการระบาดของหนูน้อย่างหนัก ทำให้ไม่สามารถเก็บข้อมูลผลผลิตของพันธุ์ข้าวแต่ละชนิดได้ จึงไม่สามารถคัดเลือกสายพันธุ์ที่เหมาะสมกับการขยายพื้นที่ปลูกเพื่อเหลือการบริโภคมาตั้งเป็นธนาคารสำหรับตั้งเป็นกองทุนได้

ประสบการณ์จากการศึกษาดูงานสำนักงานพัฒนาเกษตรกรรมลุ่มน้ำมูดา (Muda Agriculture Development Authority - MADA) รัฐเคดาห์ ประเทศมาเลเซีย ทำให้ทราบว่าเขื่อนมูดาสร้างขึ้นมีเป้าหมายหลักเพื่อส่งน้ำให้กับเกษตรกรใช้ทำนา เป้าหมายรองคือเพื่อใช้บริโภคทั่วไป การทำนาของรัฐเคดาห์จะพึ่งพาน้ำฝนเป็นหลัก ส่วนน้ำในระบบชลประทานจะถูกใช้เพียงร้อยละ 30 ของน้ำที่ใช้ทำนาตลอดทั้งปี

ปริมาณข้าวจากการทำนาในพื้นที่ของรัฐเคดาห์และเปอร์ลิส สามารถเลี้ยงประชากรมาเลเซียได้เพียงร้อยละ 40 ส่วนที่ยังขาดแคลนอีกร้อยละ 60 ต้องนำเข้าจากต่างประเทศ สายพันธุ์ข้าวที่ใช้ คือ MR 202 เป็นพันธุ์ข้าวที่ปลูกมากที่สุด

เจ้าหน้าที่ประจำเขื่อนมูตามีประมาณ 2,000 คน ที่คอยควบคุมดูแลเปิด-ปิดน้ำและด้วยพื้นที่ในการดูแลกว้างขวาง กว่าจะจัดสรรน้ำตั้งแต่ต้นน้ำถึงท้ายน้ำไปจนถึงข้าวแปลงสุดท้ายต้องใช้เวลาราว 3 วัน

สิ่งที่น่าสนใจคือรูปแบบ “การรักษาพื้นที่เกษตรกรรม” การกำหนดเขตพื้นที่ปลูกข้าวได้ติดต่อกันเป็นผืนกว้าง นับเป็นจุดเด่นของการจัดการของมาเลเซีย เมื่อรัฐบาลกำหนดให้เป็นพื้นที่ปลูกข้าวโดยดูจากความเหมาะสมกับสภาพดินและแหล่งน้ำแล้ว จะสร้างแรงจูงใจให้ชาวนาด้วยการสนับสนุนสิ่งจำเป็นต่อการทำนา หากชาวนารายใดไม่ประสงค์จะทำนาในพื้นที่ของตนเอง รัฐบาลจะจัดจ้างบุคคลเข้ามาทำแทนโดยไม่ปล่อยพื้นที่ว่างให้เป็นนาร้าง แล้วจัดแบ่งผลประโยชน์ให้เจ้าของที่ดินอย่างเหมาะสม จึงมีโอกาสได้เห็นเจ้าของที่นาขี้อายยอมตัดพื้นที่นาของตนเองว่าจะได้ผลผลิตเท่าใดแต่ละรอบทำนา หรือหากต้องการเปลี่ยนพื้นที่ของตนไปปลูกพืชชนิดอื่นที่ไม่ใช่ข้าว จะต้องได้รับการอนุญาตจากรัฐบาลระดับรัฐเสียก่อน ซึ่งมักจะไม่ได้รับการอนุญาตให้เปลี่ยนพื้นที่นาไปทำอย่างอื่น นอกจากนี้ยังมีโรงงานแปรรูปข้าวไปเป็นผลิตภัณฑ์ชนิดอื่น เช่น แป้ง ขนมขบเคี้ยว ฯลฯ ซึ่งเกษตรกรรายใดไม่ประสงค์จะทำนา หรืออาจจะเป็นคนรุ่นใหม่ที่ไม่นิยมใช้แรงงานเพื่อการทำนาก็สามารถผันตนเองเข้าสู่โรงงานแปรรูปผลผลิตข้าวได้

1.3 วิรุฎา แก้วสมบุญ (2556) ศึกษาเรื่อง “บทบาทของภาคประชาสังคมกับการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำท่วม พ.ศ. 2554 ในพื้นที่เทศบาลนครปากเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี.” เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาคประชาสังคมในพื้นที่เทศบาลนครปากเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรีว่ามีการก่อเกิด พัฒนาการ ลักษณะของบทบาทและรูปแบบปฏิสัมพันธ์กับรัฐ และเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาคประชาสังคมกับเทศบาลนครปากเกร็ดและตัวแทนแสดงทางสังคมการเมืองอื่น ๆ ในการแก้ไขจัดการปัญหาน้ำท่วม พ.ศ. 2554 โดยผลการศึกษาพบว่าความสำเร็จของการจัดการน้ำท่วม พ.ศ. 2554 ในพื้นที่เทศบาลนครปากเกร็ดเกิดมาจากการพัฒนาของภาคประชาสังคมที่มีความเข้มแข็งอย่างต่อเนื่อง ภายใต้เงื่อนไขของการปฏิรูปทางการเมืองและการได้รับการกระจายอำนาจตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ที่ภาคประชาสังคมได้รับการถ่ายโอนภารกิจการบริหารจัดการสาธารณะมาจากภาครัฐจนสามารถระดมทรัพยากรและสร้างช่องทางให้ประชาชนในท้องถิ่นสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการน้ำท่วมและการจัดการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในท้องถิ่นครั้งนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.4 ศิริพัชร วัชรภาสกร (2556) ศึกษาเรื่อง “การจัดการปัญหาน้ำท่วมและการมีส่วนร่วมของชุมชน: กรณีศึกษา หมู่บ้านนักกีฬาแหลมทอง เขตสะพานสูง กรุงเทพมหานคร” การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาผลกระทบจากปัญหาน้ำท่วม ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความพร้อมรับมือ และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการรับมือและแก้ไขปัญหา น้ำท่วม และ

ศึกษาการจัดการปัญหาน้ำท่วมของหน่วยงานราชการ และคณะกรรมการชุมชน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ประชาชนในชุมชนหมู่บ้านนักกีฬาแหลมทอง เขตสะพานสูง กรุงเทพมหานคร จำนวน 360 คน จำแนกตามประเภทที่อยู่อาศัย 4 ประเภท ได้แก่ ที่อยู่อาศัยชั้นเดียว ที่อยู่อาศัย 2 ชั้นขึ้นไป อาคารชุด/ห้องพัก และอาคารพาณิชย์ที่ใช้ประกอบกิจการ ประเภทละ 90 ตัวอย่าง ทำการสุ่มแบบบังเอิญตัวแทนครัวเรือน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ สถิติพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติอนุมาน ได้แก่ การทดสอบ t-Test, F-Test และ Pearson Correlation ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

จากการสำรวจพบว่า กลุ่มตัวอย่างเกินกว่ากึ่งหนึ่งเป็นเพศหญิง กลุ่มตัวอย่างจำนวนมากที่สุดมีอายุระหว่าง 31-45 ปี และมีวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาตรี กลุ่มตัวอย่างมากกว่ากึ่งหนึ่งสมรสแล้ว มีสถานะเป็นลูกบ้านหรือผู้อยู่อาศัย กึ่งหนึ่งมีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง กลุ่มตัวอย่างจำนวนมากที่สุดประกอบอาชีพธุรกิจเอกชน และมีรายได้เฉลี่ยอยู่ที่ 15,001-25,000 บาทต่อเดือน

กลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยความรู้และการรับทราบสภาพปัญหาน้ำท่วมอยู่ในระดับสูง ปัจจัยที่มีผลต่อความรู้และการรับทราบสภาพทั่วไปของปัญหาน้ำท่วมในชุมชนคือ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และการรับข้อมูลข่าวสารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในขณะที่ปัจจัยที่มีผลต่อการรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปัญหาน้ำท่วมภายในชุมชน คือ อายุและอาชีพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยช่องทางการกระจายข่าวสารภายในชุมชนที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด คือ การกระจายข่าวสารโดยการบอกเล่าต่อ ๆ กันแบบปากต่อปาก และช่องทางการกระจายข่าวสารที่เผยแพร่โดยหน่วยงานราชการ (สำนักงานเขต สำนักงานระบายน้ำ กทม.) ที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด คือ การแจ้งข่าวสารผ่านทางสื่อต่าง ๆ (โทรทัศน์ วิทยุ) โดยข้อมูลที่ประชาชนได้รับคือ ข้อมูลการเตรียมตัวรับมือปัญหาน้ำท่วม ทั้งจากคณะกรรมการชุมชน และหน่วยงานราชการ

กลุ่มตัวอย่างได้รับผลกระทบจากปัญหาน้ำท่วมในระดับปานกลาง ซึ่งมีผลกระทบต่อประชาชนในด้านการคมนาคมมากที่สุด โดยระดับของผลกระทบจากปัญหาน้ำท่วมภายในชุมชนขึ้นอยู่กับลักษณะของที่อยู่อาศัยและอาชีพ และปัจจัยที่มีผลต่อการเตรียมตัวรับมือปัญหาน้ำท่วม คือ ลักษณะของที่อยู่อาศัย อาชีพ และรายได้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กลุ่มตัวอย่างมีการเตรียมความพร้อมในการรับมือปัญหาน้ำท่วมในระดับปานกลาง

ระดับของการมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาน้ำท่วมของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับต่ำ ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาน้ำท่วมของประชาชนในชุมชนคือ อายุ ระดับการศึกษาการประกอบอาชีพ รายได้ และการรับข้อมูลข่าวสาร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับมือปัญหาน้ำท่วมในชุมชน โดยการบริจาคเงินเพื่อซื้อทราย กระสอบทราย และช่วยในการบรรจุกระสอบทรายเพื่อนำไปป้องกันน้ำท่วม

กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของหน่วยงานราชการ โดยรวมอยู่ในระดับต่ำ โดย กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในการติดตั้งเครื่องสูบน้ำภายในชุมชนมากที่สุด ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับสูง โดยกลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในการสร้างแนวกันน้ำตามแนวลำคลองที่ติดกับชุมชนมากที่สุด

แนวทางการแก้ปัญหาที่ท่วมภายในชุมชนหมู่บ้านนักกีฬาแหลมทองสามารถดำเนินการได้โดยการใช้นโยบายด้านการก่อสร้าง ได้แก่ การปรับปรุงเส้นทางคมนาคม การปรับปรุงทางระบายน้ำ และการติดตั้งเครื่องสูบน้ำภายในชุมชน การสร้างแนวป้องกันน้ำรอบชุมชน และนโยบายด้านการจัดการ ได้แก่ การให้ความรู้ในการป้องกันที่อยู่อาศัยและทรัพย์สิน เพื่อหลีกเลี่ยงหรือบรรเทาผลกระทบจากปัญหาน้ำท่วม การขุดลอกท่อระบายน้ำเพื่อกำจัดสิ่งอุดตัน การพร่องน้ำในท่อระบายน้ำในช่วงฤดูฝนเพื่อเตรียมรับปริมาณน้ำฝน การจัดหาพาหนะขนส่งประชาชนในขณะเกิดน้ำท่วม การใช้พาหนะร่วมทางกันของประชาชนในชุมชน

1.5 ชนกานต์ อุดลยพิจิตร (2558) ศึกษาเรื่อง “การบริหารจัดการอุทกภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลระแหง อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี The Flooding Disaster Management of Rahaeng Tambon Administration Organization of Lat Lum Kaeo, Pathum Thani Province.” การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษากระบวนการบริหารจัดการอุทกภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลระแหง อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี เพื่อศึกษาประสิทธิภาพด้านการบริหารจัดการอุทกภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลระแหง อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกันต่อกระบวนการจัดการอุทกภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลระแหง อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี และเพื่อศึกษาเปรียบเทียบระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการอุทกภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลระแหง อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เก็บข้อมูลจากประชากรกลุ่มตัวอย่าง 1 คน/ครัวเรือน ทั้งสิ้น 344 คน/ครัวเรือน ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้การศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เป็นการสำรวจความคิดเห็น และความพึงพอใจของประชาชนเกี่ยวกับการบริหารจัดการอุทกภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลระแหง อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี โดยใช้แบบสอบถามปลายปิดและปลายเปิดที่ผู้วิจัยได้พัฒนาและปรับปรุงขึ้น

ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อกระบวนการบริหารจัดการอุทกภัยและความพึงพอใจของประชาชนต่อประสิทธิภาพด้านการบริหารจัดการอุทกภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลระแหง อำเภอลาดหลุมแก้ว อยู่ในระดับมาก โดยประชาชนกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อกระบวนการบริหารจัดการอุทกภัยในด้านการสั่งการของผู้บริหารที่มีความเหมาะสมเป็นอันดับแรก รองลงมาเป็นด้านการวางแผนจัดการอุทกภัยด้านการจัดการองค์การให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์อุทกภัย และด้านการควบคุมกระบวนการจัดการอุทกภัย ตามลำดับ ซึ่งประชาชนกลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อประสิทธิภาพด้านการบริหารจัดการอุทกภัยใน ช่วงการฟื้นฟูหลังเกิดภัย

พิบัติเป็นอันดับแรกและพึงพอใจต่อการบริหารจัดการอุทกภัยในช่วงระหว่างเกิดและก่อนเกิดภัยพิบัติเป็นอันดับรองลงมาตามลำดับ โดยปัจจัยส่วนบุคคลไม่ว่าจะเป็น เพศอายุ อาชีพ ระดับการศึกษา และระยะเวลาการอยู่อาศัยแตกต่างกัน ไม่มีผลต่อความคิดเห็นในกระบวนการบริหารจัดการอุทกภัย และความพึงพอใจในประสิทธิผลด้านการบริหารจัดการอุทกภัย

1.6 ทวีศักดิ์ ธนเดโชพล (2558) ศึกษาเรื่อง “ความร่วมมือในการจัดการภัยพิบัติเพื่อป้องกันและบรรเทาอุทกภัย กรณีศึกษา: จังหวัดชุมพรและจังหวัดสงขลา COLLABORATION IN DISASTER MANAGEMENT FOR FLOOD PREVENTION AND MITIGATION: A CASE STUDY OF CHUMPHON AND SONGKHLA PROVINCES.” มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย 3 ประการคือ (1) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการสร้างความร่วมมือและรูปแบบความร่วมมือในการจัดการภัยพิบัติเพื่อป้องกันและบรรเทาอุทกภัยของจังหวัดชุมพรและจังหวัดสงขลา (2) เพื่อวิเคราะห์หาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของความร่วมมือในการจัดการภัยพิบัติเพื่อป้องกันและบรรเทาอุทกภัยและ (3) เพื่อศึกษาหาตัวแบบความร่วมมือในการจัดการภัยพิบัติเพื่อป้องกันและบรรเทาอุทกภัยที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทยผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความร่วมมือในการจัดการภัยพิบัติ ได้สิ่งที่ศึกษาได้แก่ (1) กระบวนการสร้างความร่วมมือ ประกอบด้วย การร่วมในการค้นหาปัญหาการร่วมในการวางแผน การร่วมในการดำเนินการและการร่วมในการติดตามประเมินผล (2) รูปแบบความร่วมมือในการจัดการภัยพิบัติ ประกอบด้วยรูปแบบ Jurisdiction-based Management, Top-down, Donor-recipient และ Reactive (3) ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของความร่วมมือ ประกอบด้วย ด้านสถานการณ์ ด้านขีดความสามารถด้านความเป็นผู้นำด้านการติดต่อสื่อสาร ด้านการบริหารงาน ด้านความสัมพันธ์ทางสังคมและความเข้มแข็งของชุมชน ด้านกระบวนการเรียนรู้และด้านงบประมาณ

การศึกษานี้ มุ่งเน้นที่ความร่วมมือในการจัดการภัยพิบัติเพื่อป้องกันอุทกภัยและบรรเทาอุทกภัยโดยให้ความสำคัญเกี่ยวกับความร่วมมือในการจัดการภัยพิบัติตั้งแต่ก่อนการเกิดเหตุ (pre-incident) ระหว่างการเกิดเหตุ (during-incident) และหลังการเกิดเหตุ (post-incident) เพื่อให้ได้มาซึ่งกระบวนการสร้างความร่วมมือและรูปแบบความร่วมมือที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพเชิงการบริหารและเกิดประสิทธิผลต่อผู้ได้รับผลกระทบจากปัญหาภัยพิบัติ ในด้านชีวิตและทรัพย์สินที่ลดลงการศึกษาในครั้งนี้จึงไม่ใช่เป็นเพียงการชี้ให้เห็นถึงความร่วมมือในการบริหารจัดการภัยพิบัติเพื่อป้องกันและบรรเทาอุทกภัยเพียงด้านเดียว แต่ได้ให้ความสำคัญในการหาคำตอบเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของความร่วมมือในการจัดการภัยพิบัติเพื่อป้องกันและบรรเทาอุทกภัยให้เกิดผลสัมฤทธิ์

ผู้วิจัยใช้การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลักโดยใช้รูปแบบในการวิจัย 2 วิธีคือ (1) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) เพื่อเข้าถึงทัศนคติความรู้สึก ความคิดและเจตนาของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key-informants) และ (2) การวิจัยเอกสารเพื่อทราบประวัติความเป็นมาการ

ดำเนินงานที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน รายละเอียดของโครงการรวมถึงปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในเขต จังหวัดชุมพรและจังหวัดสงขลา

ผลการศึกษา พบว่า กระบวนการสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน และภาควิชาการของจังหวัดชุมพรและจังหวัดสงขลา ภายใต้กรอบของภาครัฐคือการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ซึ่งมีพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 และแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดเป็นตัวกำหนดภารกิจว่าต้องดำเนินการอย่างไรใน 3 สถานการณ์ ซึ่งได้แก่ก่อนการเกิดเหตุ (pre-incident) ระหว่างการเกิดเหตุ (during-incident) และหลังการเกิดเหตุ (post incident) โดยมีกระบวนการสร้างความร่วมมือในการจัดการภัยพิบัติ คือร่วมในการค้นหาปัญหาร่วมในการวางแผน ร่วมในการดำเนินการและร่วมในการติดตามประเมินผล โดยที่จังหวัดสงขลา มีกระบวนการสร้างความร่วมมือในการจัดการภัยพิบัติเต็มรูปแบบมากกว่า มีการเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้าร่วมมือในการจัดการภัยพิบัติของจังหวัดโดยเฉพาะชุมชนได้ดำเนินการจัดทำแผนชุมชนรับมือและป้องกันอุทกภัย ซึ่งเกิดจากการร่วมคิดร่วมทำและร่วมตัดสินใจของชุมชนเอง ด้านรูปแบบความร่วมมือในการจัดการภัยพิบัติเพื่อป้องกันและบรรเทาอุทกภัยของจังหวัดชุมพรและจังหวัดสงขลา พบว่า เป็นรูปแบบผสมระหว่าง Jurisdiction-based Management, Top-down, Donor-recipient และ Reactive โดยมีรูปแบบที่เหมาะสมที่สุด คือ Jurisdiction-based Management เนื่องจากเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้าร่วมมือ ในการจัดการภัยพิบัติเพื่อป้องกันและบรรเทาอุทกภัยให้ประสบความสำเร็จและเป็นรูปธรรมและมีการพึ่งพาซึ่งกันและกันด้านทรัพยากร โดยที่จังหวัดสงขลา มีรูปแบบครบทั้ง 4 รูปแบบ ส่วนจังหวัดชุมพรมีเพียง 3 รูปแบบ ยกเว้น รูปแบบ Donor-recipient ซึ่งเป็นรูปแบบที่มีการสนับสนุนเงินจากองค์การภายนอกจังหวัดโดยในความร่วมมือในการจัดการภัยพิบัติเพื่อป้องกันและบรรเทาอุทกภัยนี้ มีปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของความร่วมมือในการจัดการภัยพิบัติ พบว่า มี 8 ปัจจัยได้แก่ ด้านสถานการณ์ ด้านขีดความสามารถ ด้านความเป็นผู้นำ ด้านการติดต่อสื่อสาร ด้านการบริหารงาน ด้านความสัมพันธ์ทางสังคมและความเข้มแข็งของชุมชน ด้านกระบวนการเรียนรู้และด้านงบประมาณ

จากการศึกษานี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล พร้อมทั้งนำมาบูรณาการกับแนวคิดและทฤษฎีที่ได้ทบทวนวรรณกรรมมาจัดทำเป็นตัวแบบ (model) ความร่วมมือในการจัดการภัยพิบัติเพื่อป้องกันและบรรเทาอุทกภัยที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย ซึ่งตัวแบบนี้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ด้านความร่วมมือในการจัดการภัยพิบัติต่าง ๆ ได้ ซึ่งจะเกิดประโยชน์ต่อภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน และภาควิชาการ หรือผู้สนใจได้โดยตรง

1.7 สมคิด สมศรี ศรีปริญา ฐปกระจำ และสุดาวรรณ สมใจ. (2560) ได้ศึกษา “ปัจจัยความสำเร็จในการป้องกันปัญหาอุทกภัย เทศบาลนครปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี” การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลของลักษณะพื้นฐาน นโยบายการป้องกันปัญหาอุทกภัย บทบาทพหุภาคี และการบริหารจัดการเพื่อรองรับเหตุการณ์อุทกภัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการป้องกันปัญหาอุทกภัยของเทศบาลนครปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ใช้วิธีการวิจัยผสมผสาน (Mixed Methods

Research)เชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลจากประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลนครปากเกร็ดขณะที่เกิดเหตุการณ์อุทกภัยปี พ.ศ. 2554 จำนวน 400 ราย ส่วนกลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ คือ ผู้บริหารท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ และประชาชนในชุมชน จำนวน 20 ราย เพื่อได้ข้อค้นพบสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง วิเคราะห์ผลด้วยเทคนิคแบบจำลองสมการโครงสร้าง การวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิเคราะห์เนื้อหาผลการวิจัย พบว่า นโยบายการป้องกันปัญหาอุทกภัยมีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการป้องกันปัญหาอุทกภัยของเทศบาลนครปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี มากที่สุดรองลงมาคือ การบริหารจัดการเพื่อรองรับเหตุการณ์อุทกภัยและบทบาทพหุภาคี ตามลำดับผลการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า ปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้เกิด ปัจจัยความสำเร็จ คือ ความร่วมมือร่วมใจของทุกภาคส่วน โดยเฉพาะการมีผู้บริหารที่ดี มีความใส่ใจเข้าใจปัญหา ลงมือปฏิบัติ ห่วงใย และมีความเสียสละ มีภาวะผู้นำ การแผนงานและปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ และ สิ่งที่สำคัญที่สุด คือ ประชาชนมีความสามัคคีร่วมมือ เสียสละ เอื้อเฟื้ออาทร ทำให้งานบรรลุผลประสพผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้

นโยบายการป้องกันปัญหาอุทกภัยมีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการป้องกันปัญหาอุทกภัยของเทศบาลนครปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี มากที่สุด เป็นเพราะว่าเทศบาลนครปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรีได้มีการดำเนินนโยบายสาธารณะด้านการป้องกันปัญหาอุทกภัย คือ ปากเกร็ดโมเดลของเทศบาลนครปากเกร็ดสืบเนื่องมาจากหลังวิกฤตปี พ.ศ. 2538 และโมเดลดังกล่าวเสร็จในปี พ.ศ. 2545 ซึ่งโครงการนี้ถือเป็นนโยบายสำคัญในการป้องกันปัญหาอุทกภัยและช่วยกระชับพื้นที่น้ำท่วมในปากเกร็ดได้ โดยเทศบาลนครปากเกร็ดมี (1) การกำหนดนโยบาย (2) การนำนโยบายไปปฏิบัติ และ (3) การประเมินผลในนโยบายการป้องกันปัญหาอุทกภัยอย่างต่อเนื่อง

ส่วนการบริหารจัดการเพื่อรองรับเหตุการณ์อุทกภัยมีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการป้องกันปัญหาอุทกภัยของเทศบาลนครปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี มากที่สุด เป็นเพราะว่า เทศบาลได้เริ่มหลังปี พ.ศ.2538 เป็นต้นมาได้ดำเนินป้องกันริมน้ำเจ้าพระยา โดยประสานกรมโยธาธิการและผังเมืองในการป้องกันเป็นปากเกร็ดโมเดล วิสัยทัศน์นครปากเกร็ดโมเดลน้ำต้องมิต่างไป หลักต้องไม่ขวางทางน้ำสร้างชุมชนให้รู้และเข้าใจ บริหารงานท้องถิ่นให้พร้อมรับมือน้ำสวดคล้องกันนั่นเอง

นอกจากนี้ บทบาทพหุภาคีมีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการป้องกันปัญหาอุทกภัยของเทศบาลนครปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ไม่มีอิทธิพลทางตรง หากแต่มีอิทธิพลทางอ้อมมากที่สุด เป็นเพราะว่าเทศบาลนครปากเกร็ดเน้นการสื่อสารและช่องทางการสื่อสารที่ให้ประชาชนได้รับข้อมูลที่ครบถ้วนอย่างต่อเนื่อง การเตรียมความพร้อมของทุกภาคส่วน การใช้ทุนทางสังคม และความร่วมมือจากภาคประชาสังคม ได้แก่ หน่วยงานราชการในพื้นที่ โรงเรียน วัด เข้ามาหนุนเสริมการดำเนินงานให้บรรลุสัมฤทธิ์ผลมากขึ้น เพราะการใช้ความรู้ทาง สังคมศาสตร์ในการบริหารจัดการน้ำไม่เพียงพอ จำเป็นต้องอิงภูมิปัญญา ความเป็นวิทยาศาสตร์ หลักศีลธรรม ตลอดจนการสร้างการผนึกกำลังที่คำนึงถึงวัฒนธรรมชุมชน และเครือข่ายความร่วมมือในชุมชน ที่เรียกว่า “บ ว ร” กล่าวคือ บ้าน วัด โรงเรียน รัฐ หากแต่อาจจะสื่อสารไม่ทั่วถึงทั้งนี้ ต้องอาศัย 4 แกนนำดังกล่าวร่วมกันอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ

1.8 อัครนัย ขวัญอยู่ จุฬารัตน์ ผดุงชีวิตและธนวุฒิ ศรีสวัสดิ์ (2561) ศึกษาเรื่อง “พฤติกรรมกรรมการปรับตัวของผู้ประสบภัยพิบัติทางธรรมชาติ กรณีศึกษา: ผู้ประสบภัยอุทกภัยจากเหตุการณ์มหาอุทกภัย ปี 2554 ในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี พระนครศรีอยุธยา และนครปฐม Adaptive Behavior of Natural Disaster Victims: A Case Study of Disaster Victims from Severe Flooding in 2011 over Pathum Thani, Phra Nakhon Si Ayutthaya and Nakhon Pathom” งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์มหาอุทกภัย 2554 2) ความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการน้ำ 3) การปรับตัวของประชาชนที่ประสบเหตุการณ์มหาอุทกภัย 2554 และ 4) อิทธิพลของสถานการณ์จิตลักษณะตามสถานการณ์ และพฤติกรรม การปรับตัวในอิทธิพลทางตรงและทางอ้อม ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นผู้ประสบภัยอุทกภัยจากเหตุการณ์มหาอุทกภัย ปี 2554 ในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี พระนครศรีอยุธยา และนครปฐมจำนวน 11,649 คน สุ่มตัวอย่างโดยอาศัยวิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple random sampling) จากทั้งสามพื้นที่จังหวัด กำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตร Taro Yamane ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 5% ได้กลุ่มตัวอย่าง 450 คน สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างได้รับผลกระทบจากอุทกภัยใน 3 ด้าน ได้แก่ 1) ผลกระทบด้านร่างกายจากเหตุการณ์น้ำท่วม เช่น มีอาการการนอนไม่หลับ ป่วยเป็นโรคต่าง ๆ เช่น ตาแดง ใช้เลือดออก น้ำกัดเท้า ได้รับบาดเจ็บจากอุบัติเหตุที่เกิดจากน้ำท่วม เป็นต้น 2) ผลกระทบด้านจิตใจจากเหตุการณ์น้ำท่วม มีอาการเครียด กลัวและวิตกกังวลต่อน้ำท่วมที่จะเกิดในอนาคตในระดับที่ค่อนข้างสูงมีอาการรู้สึกเศร้าโศกเสียใจและรู้สึกไม่มั่นคงปลอดภัยอยู่บ้างในระดับปานกลาง และ 3) ผลกระทบด้านความเป็นอยู่ เช่น บ้านเรือนเสียหายการเดินทางลำบาก ขาดรายได้จากการประกอบอาชีพ รายจ่ายเพิ่มขึ้น แสงสว่างไม่เพียงพอในตอนกลางคืน เครื่องอำนวยความสะดวกขาดแคลน น้ำเน่า และมีขยะมูลฝอยหรือสิ่งปฏิกูลในระดับที่ค่อนข้างสูงในทั้งสามจังหวัด

2. กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการน้ำใน 2 ระดับ ดังต่อไปนี้ 1) ความคิดเห็นที่มีต่อความร่วมมือภายในชุมชนในการจัดการปัญหาน้ำท่วม พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ชุมชนไม่มีความพร้อมในการรับมือกับน้ำท่วม กระสอบทรายสร้างปัญหาให้กับชุมชน และคั่นกั้นน้ำสร้างความขัดแย้งภายในชุมชนและกับชุมชนใกล้เคียง และ 2) ความคิดเห็นที่มีต่อความร่วมมือระหว่างชุมชนกับรัฐในการจัดการปัญหาน้ำท่วม พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความเห็นว่าคนในชุมชนขาดศรัทธาในรัฐบาลต่อการจัดการน้ำ ชุมชนไม่มีโอกาสในการตัดสินใจในการจัดการน้ำท่วม และผู้มีอำนาจบริหารจัดการอย่างไม่เป็นธรรม

3. การปรับตัวของประชาชนที่ประสบเหตุการณ์มหาอุทกภัย 2554 คณะผู้วิจัยได้จำแนกการปรับตัวออกเป็น 2 มิติ ได้แก่ 1) การปรับตัวภายใน ซึ่งพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีการปรับตัวในประเด็นเรื่องที่อยู่อาศัยในระดับที่สูงมาก รวมถึงการปรับปรุงระบบการเกษตรและสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยอยู่ในระดับมากเช่นกัน และ 2) การปรับตัวภายนอก ซึ่งพบว่ากลุ่มตัวอย่าง

ส่วนใหญ่มีความรู้สึกภาคภูมิใจต่อชุมชนในการร่วมแก้ปัญหาน้ำท่วม และมีความไว้วางใจหน่วยงานต่าง ๆ ที่เข้ามาให้ความช่วยเหลือ อยู่ในระดับมาก

การปรับตัวของกลุ่มตัวอย่างในมิติด้านการปรับตัวภายในหรือด้านจิตใจมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติกับตัวแปรการได้รับความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ จากหน่วยงานภาครัฐ ผลกระทบทางด้านความเป็นอยู่ ความร่วมมือภายในชุมชน ความร่วมมือระหว่างชุมชนกับรัฐ และอารมณ์ทางบวกที่มีต่อรัฐ ในขณะที่การปรับตัวภายนอกหรือด้านกายภาพมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับตัวแปรความร่วมมือภายในชุมชน และความร่วมมือระหว่างชุมชนกับรัฐในการจัดการปัญหาน้ำท่วม

1.9 อังกูร แก้วย่อง. (2562) ได้ศึกษาเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการน้ำแบบบูรณาการ: โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษา ลุ่มน้ำโก-ลก จังหวัดนราธิวาส.” การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินสภาพปัญหาการบริหารจัดการน้ำของโครงการส่ง น้ำและบำรุงรักษาลุ่มน้ำโก-ลก จังหวัดนราธิวาส 2) พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการน้ำแบบบูรณาการและยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วม และ 3) รวบรวมข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและแนวทางในการบริหารจัดการน้ำของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลุ่มน้ำโก-ลก จังหวัดนราธิวาส โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงผสม (Mixed Method) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประชากรแบ่งออกเป็น 3กลุ่ม ได้แก่ ประชากรที่อาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่ลุ่มน้ำโก-ลก จังหวัดนราธิวาส จำนวน 50,171 คน ผู้นำเกษตรกรและชุมชนที่มีส่วนได้ส่วนเสียจำนวน 80 คน หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำจำนวน 20 คน รวมเป็น 51,271 คน กลุ่มตัวอย่างแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ประชากรที่อาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่ลุ่มน้ำโก-ลก ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้น (Multi-Stage Sampling) จำนวน 400 คน ใช้เทคนิคการเลือกตัวอย่างแบบผสมผสาน (Mixed Sampling) คือ ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบชั้น (Stratified Sampling) โดยกำหนดให้ทุกตำบลเป้าหมายในเขตอำเภอสุไหงโก-ลกและอำเภอตากใบ เป็นหน่วยสุ่มแล้วจึงสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) และกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อหาแนวทางในการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการน้ำแบบบูรณาการในเขตชลประทานโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลุ่มน้ำโก-ลก ได้แก่ ตัวแทนผู้นำเกษตรกร จำนวน 40 คน ตัวแทนกลุ่มผู้ใช้น้ำจำนวน 20 คน ประชาชนที่สนใจจำนวน 20 คน ตัวแทนจากโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลุ่มน้ำโก-ลกจำนวน 2 คน ตัวแทนจากองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส จำนวน 8 คน ตัวแทนจากการประปาจำนวน 2 คน ตัวแทนจากกรมพัฒนาที่ดินจำนวน 2 คน ตัวแทนจากกรมปศุสัตว์จำนวน 2 คน ตัวแทนจากกรมป่าไม้จำนวน 2 คน ตัวแทนจากกรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืชจำนวน 2 คน โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) รวมเป็น 100 คน เครื่องมือการวิจัยประกอบด้วย 2 ส่วน คือ 1) เครื่องมือแบบสอบถามสำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ และ 2) แบบสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพจัดกระทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างและการสนทนากลุ่มโดยใช้ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอผลการวิเคราะห์แบบพรรณนาความ

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัญหาการบริหารจัดการน้ำของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลุ่มน้ำโก-ลก จังหวัดนราธิวาส พบว่ามีปัญหาด้านการบริหารจัดการน้ำแบบบูรณาการและยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วม องค์กรหรือกลุ่มผู้ใช้น้ำไม่เข้าใจในด้านการบริหารจัดการน้ำแบบยั่งยืน และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการน้ำตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างยั่งยืนในภาพรวม มีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง 2) รูปแบบการบริหารจัดการน้ำของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลุ่มน้ำโก-ลก จังหวัดนราธิวาส เป็นการบริหารจัดการน้ำท่วม น้ำแล้ง น้ำเค็มและน้ำเปรี้ยว โดยนำศาสตร์พระราชามาใช้ ได้แก่ ความรู้ คุณธรรม มีเหตุผล พอประมาณ และมีภูมิคุ้มกันอาศัยหลักการของการบูรณาการและมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนวิธีการคือบริหารจัดการน้ำและอาคารชลประทาน ก่อสร้างใหม่อาคารชลประทาน ปรับปรุงอาคารชลประทานและซ่อมแซมอาคารชลประทาน เพื่อให้เกิดเป็นรูปแบบการบริหารจัดการน้ำแบบบูรณาการและยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วม ร่วม 3) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและแนวทางในการบริหารจัดการน้ำของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลุ่มน้ำโก-ลก จังหวัดนราธิวาส ต้องพัฒนาขีดความสามารถทักษะและเทคนิคในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการน้ำตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างยั่งยืน ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาพลังคนและพลังแห่งการเรียนรู้การพัฒนาพลังคน เพื่อให้คนในชุมชนมีคุณภาพ มีคุณธรรม และคนในชุมชนมีความสุข และพลังแห่งการเรียนรู้ ส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนตระหนักถึงความสำคัญ ความจำเป็นของการเรียนรู้ มีทักษะและกระบวนการในการคิด การวิเคราะห์และการแก้ปัญหาและนำความรู้มาใช้ประโยชน์ในการบริหารจัดการน้ำสู่ความสมดุลพอเพียงและยั่งยืน

1.10 เรื่องฤทธิ์ ประเทียบอินทร์. (2564) ศึกษาเรื่อง “การบริหารจัดการอุทกภัยของเทศบาลตำบลบ้านกลาง อำเภอมะนัง จังหวัดนราธิวาส Flood disaster management of Ban Klang Subdistrict Municipality, Mueang Pathum Thani District, Pathum Thani Province.” วัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาการจัดการอุทกภัยของเทศบาลตำบลบ้านกลาง อำเภอมะนัง จังหวัดนราธิวาส โดยผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การวิจัยเอกสารและการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล ใช้ข้อมูล 2 ด้าน ข้อมูลที่ได้จากการจัดเก็บข้อมูล โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลซึ่งเป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการบริหารจัดการอุทกภัยในพื้นที่ จำนวน 5 คน ได้แก่ ข้าราชการเทศบาลตำบลบ้านกลาง เจ้าหน้าที่ของเทศบาลตำบลบ้านกลาง อปพร. ข้าราชการสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จังหวัดนราธิวาส และข้าราชการศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเขต 1 นราธิวาส และข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการต่าง ๆ หนังสือวารสาร สิ่งพิมพ์ รายงานการวิจัย สื่ออิเล็กทรอนิกส์ วิทยานิพนธ์ คู่มือการปฏิบัติงาน ระเบียบประกาศ คำสั่ง พระราชบัญญัติ พระราชกฤษฎีกา แผนงาน แผนพัฒนาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการ

จัดการอุทกภัย ผลการวิจัยพบว่า เทศบาลตำบลบ้านกลางได้ดำเนินการจัดทำแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยรวมทั้งด้านการจัดการอุทกภัย โดยนำแนวคิดการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย มาเป็นแนวทางในการปฏิบัติ เช่น วิเคราะห์พื้นที่เสี่ยงภัยในพื้นที่และวางแผนการปฏิบัติการช่วงก่อนเกิดภัย ระหว่างเกิดภัย และหลังจากเกิดภัย และเป็นหน่วยงานหลักในการจัดการอุทกภัยในพื้นที่ เนื่องจากมีความชอบธรรมทั้งในด้านอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายและในทางปฏิบัติที่ต้องมีความรับผิดชอบต่อประชาชนในฐานะที่เป็นองค์กรที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด

การบริหารจัดการอุทกภัย ของเทศบาลตำบลบ้านกลาง เป็นการดำเนินการตามแนวคิดการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย มุ่งเน้นให้ความสำคัญมากขึ้นกับ การดำเนินการอย่างยั่งยืนซึ่งประกอบด้วย การลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย (Disaster Risk Reduction : DRR) ควบคู่กับการจัดการในภาวะฉุกเฉิน (Emergency Management) รวมถึงการฟื้นฟู (Recovery) ซึ่งเน้นเรื่องการป้องกันก่อนเกิดภัยเป็นหลัก โดยมีความพร้อมในด้านเครื่องมือ อุปกรณ์ และบุคลากรในการป้องกันและบรรเทาอุทกภัย ระบบการแจ้งเตือนภัยล่วงหน้า รวมถึงมีการบูรณาการร่วมกับทุกภาคส่วนในการจัดการอุทกภัยอีกด้วย

ปัญหาอุปสรรคด้านการจัดการอุทกภัย พบว่าเทศบาลตำบลบ้านกลาง มีปัญหาอุปสรรคด้านงบประมาณ ในการแก้ไขปัญหาอุทกภัยแบบยั่งยืน เนื่องจากต้องใช้งบประมาณจำนวนมากซึ่งงบประมาณนั้นเกินกว่าขีดความสามารถของเทศบาลตำบลทำได้ ต้องขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น บุคลากรด้านป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยมีไม่เพียงพอ และยังมีปัญหาเรื่องของการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ การให้ความรู้เรื่องการป้องกันไม่ให้เกิด การเตรียมความพร้อม และการดำรงชีพอยู่ในสถานการณ์ที่เกิดอุทกภัย

1.11 บัวสิต พิมพะเสน ศศิธร เขาวรัตน์ และอุทัย โคตรตก (มปป.) ศึกษาเรื่อง “การบริหารจัดการชลประทานแบบมีส่วนร่วมของเกษตรกรผู้ใช้น้ำ โครงการสูบน้ำด้วยไฟฟ้า บ้านส้มโฮง เมืองจำปาสัก แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว Participatory Irrigation Management of Farmer Water Users in Somhong Electric Pumping Station, Champasak District, Champasak Province, Lao People’s Democratic Republic.” การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพทั่วไปของเกษตรกรผู้ใช้น้ำโครงการสูบน้ำด้วยไฟฟ้าบ้านส้มโฮง เมืองจำปาสัก แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว 2) ศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชลประทาน และ 3) เพื่อศึกษาแนวทางในการบริหารจัดการชลประทานแบบมีส่วนร่วมของเกษตรกรผู้ใช้น้ำโครงการสูบน้ำด้วยไฟฟ้า บ้านส้มโฮง เมืองจำปาสัก แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย เกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานในพื้นที่รับน้ำจากโครงการสูบน้ำด้วยไฟฟ้าบ้านส้มโฮง เมืองจำปาสัก แขวงจำปาสัก กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Yamane ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 173 คน แล้วสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่มเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารจัดการชลประทานแบบมีส่วนร่วม และแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการชลประทานแบบมีส่วนร่วม สถิติที่ใช้ในการ

วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยใช้ค่า t (t-test Independent) และค่า F-test (One-way ANOVA)

ผลการศึกษาพบว่า 1) สภาพทั่วไปของกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำ โครงการสูบน้ำด้วยไฟฟ้าบ้านส้มโอง เมือง จำปาสัก แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 41-50 ปี สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา มีอาชีพหลัก คือ ทำนา มีรายได้ครัวเรือน/ต่อปี 5,000,001-10,000,000 กีบ มีพื้นที่ทำการเกษตรที่อยู่ในเขตพื้นที่ชลประทานขนาดกลาง (1.01-1.5 เฮกตาร์) มีประสบการณ์ในการใช้น้ำ ต่ำกว่า 10 ปี มีสถานภาพทางสังคมเป็นลูกบ้าน

2) การบริหารจัดการชลประทานโดยรวมมีการบริหารจัดการอยู่ใน ระดับปานกลางโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานเพื่อประชาชน อย่างจริงจัง และจริงใจ เจ้าหน้าที่จัดประชุมชี้แจงเรื่องการบริหารจัดการน้ำชลประทานให้แก่สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ และเจ้าหน้าที่จัดพิมพ์แผ่นพับเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับโครงการระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชลประทานของกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำ โดยรวมกลุ่มเกษตรกรมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์อยู่ในระดับมาก และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล อยู่ในระดับปานกลาง โดยผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชลประทานของกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำ โครงการสูบน้ำด้วยไฟฟ้าบ้านส้มโอง เมือง จำปาสัก แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่ากลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพทางสังคม และประสบการณ์ในการใช้น้ำมีรายได้ครัวเรือนต่อปี ที่มีขนาดพื้นที่การเกษตรที่อยู่ในพื้นที่ชลประทานแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชลประทานโดยรวมและรายด้านทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ

3) แนวทางการบริหารจัดการการชลประทานของกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำ โครงการสูบน้ำด้วยไฟฟ้าบ้านส้มโอง เมืองจำปาสัก แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้แก่ ควรสร้างความเข้าใจในการมีส่วนร่วมถึงเหตุผลความจำเป็น หน้าที่และประโยชน์ที่ได้รับ ให้เกษตรกรได้รับทราบเข้ามามีส่วนร่วมด้วยความเต็มใจและสมัครใจ ฝึกอบรมพัฒนาเจ้าหน้าที่ให้มีความพร้อมมีความรู้ความเข้าใจในการทำกิจกรรมแบบให้เกษตรกรมีส่วนร่วมโดยมีการทำข้อตกลงของการมีส่วนร่วมระหว่างเกษตรกรและเจ้าหน้าที่พัฒนากลุ่มผู้ใช้น้ำด้วยการก่อตั้งฟื้นฟูและสร้างความเข้มแข็งให้สอดคล้องกับเป้าหมายการมีส่วนร่วมกำหนดบทบาทหน้าที่ของเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ให้ชัดเจน ประกาศให้ทราบทั่วกัน โดยมีระบบติดตามประเมินผลการดำเนินงานเพื่อทราบความสำเร็จและปัญหาอุปสรรค นำมาปรับแผนการดำเนินงานให้เหมาะสมสู่ความสำเร็จและยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะ คือ

1. กระตุ้นให้เกษตรกรกลุ่มผู้ใช้น้ำได้มีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทาง กติกา และบทลงโทษ ร่วมกันในการบริหารจัดการน้ำ โดยประธานกลุ่มหรือเจ้าหน้าที่ฝ่ายส่งน้ำและเจ้าหน้าที่หน่วยงานที่

เกี่ยวข้องเป็น ผู้ช่วยเหลือหรือเป็นที่ปรึกษาแก่เกษตรกรกลุ่มผู้ใช้น้ำให้สมาชิกกลุ่มได้ร่วมแสดงความคิดเห็นในเรื่องประโยชน์ของรอบการปลูกพืชกับปริมาณน้ำให้เหมาะสมและไม่สิ้นเปลืองน้ำกับชนิดของพืชที่ปลูก จึงสามารถส่งผลให้เห็นถึงการบริหารจัดการน้ำได้อย่างประหยัด พอเพียง และเหมาะสมกับพืชที่ปลูกในระดับบุคคล ให้สมาชิกภายในกลุ่มได้ร่วมแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนปัญหาที่เกิดขึ้นของแต่ละคนที่แตกต่างกัน เพื่อเป็นแนวทางในการพิจารณาหาทางออกที่เหมาะสมและเป็นวิธีในการป้องกันการเกิดปัญหาซ้ำซ้อนที่อาจเกิดขึ้นได้อีก ให้สมาชิกกลุ่มจัดสรรแปรรูปผลผลิตเป็นกองทุนเพื่อสนับสนุนให้เกษตรกรผู้มีความถนัดในการเข้าร่วมกิจกรรมได้รับการจัดสรรผลประโยชน์ที่เหมาะสม เพื่อกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมของสมาชิกในกลุ่ม

2. ประชาสัมพันธ์ให้เกิดความเข้าใจและรับรู้เกี่ยวกับเวลาที่เหมาะสมในการเปิด/ปิดประตูคลองส่งน้ำอย่างทั่วถึงแก่สมาชิกกลุ่ม

3. กำหนดนโยบายให้สมาชิกได้มีส่วนร่วมในการประชุมร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ เช่นชลประทาน และร่วมกับกลุ่มผู้ใช้น้ำ คู่น้ำสายอื่น ๆ เพื่อรับทราบปัญหาและนำมากำหนดเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหา และเพื่อประเมินการดำเนินงานร่วมกัน

2.2.2. งานวิจัยเกี่ยวกับความร่วมมือเชิงบูรณาการ ที่น่าสนใจมี ดังนี้

2.1 วสันต์ เหลืองประภัสร์และคณะ (2557) ได้ศึกษาวิเคราะห์การจัดการปกครองแบบร่วมมือกันในประเทศไทย ในรายงานผลการวิจัยเรื่อง “การศึกษาและรวบรวมตัวอย่างการบริหารกิจการบ้านแบบร่วมมือกัน (Collaborative Governanace) ระหว่างภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคธุรกิจเอกชน ภาคประชาสังคมและชุมชน” โดยเป็นการสำรวจตัวอย่างการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันและศึกษาปัจจัยหรือเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการดำเนินงานของรัฐในลักษณะการประสานความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ที่มีอยู่ในปัจจุบันเกิดความสำเร็จ ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการ และแนวทางการแก้ไขปัญหาหรือแนวทางเตรียมความพร้อมของภาครัฐในการพัฒนารูปแบบการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันในก้าวต่อไป

หลังจากเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม จัดสนทนากลุ่ม และสัมภาษณ์เชิงลึก ปรากฏว่าการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือของไทยมีอยู่ 3 รูปแบบ คือ 1. การประสานงานระหว่างหน่วยงาน (co-ordination) ถือเป็นระดับความร่วมมือขั้นต่ำที่สุด ซึ่งเป็นการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้บรรลุเป้าหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง การประสานงานระหว่างกันเป็นเพียงแค่การปรึกษาหารือหรือแลกเปลี่ยนในประเด็นที่เกี่ยวข้อง โดยไม่มีการกำหนดเป้าหมายและแลกเปลี่ยนทรัพยากร ซึ่งหลังจากนั้นแต่ละหน่วยงานก็จะดำเนินการหรือปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่อย่างเป็นเอกเทศ 2. การร่วมมือในการปฏิบัติงาน (co-operation) เป็นระดับความร่วมมือที่สูงกว่าการประสานงานระหว่างหน่วยงาน ภาคีเครือข่ายความร่วมมือต่างเข้ามามีบทบาทในกระบวนการเดียวกันหรืออาจจะปฏิบัติกิจกรรมบางอย่างร่วมกัน ซึ่งได้มีการกำหนดเป้าหมาย ขอบเขตความรับผิดชอบและบทบาทหน้าที่ระหว่างกัน เพื่อบูรณาการการทำงานให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ การร่วมมือในการปฏิบัติงานภาคีที่เข้าร่วมต่างได้รับประโยชน์ร่วมกัน จึงมีการสร้างข้อผูกมัดบางอย่าง

ร่วมกัน เช่น บันทึกข้อตกลง แต่อย่างไรก็ตามกิจกรรมที่ภาคีเครือข่ายร่วมดำเนินการเป็นความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานตามปกติ โดยมีได้เกิดขึ้นมาจากการริเริ่มกำหนดขึ้นมาใหม่ระหว่างภาคีเครือข่าย และ 3. การร่วมกันดำเนินการกิจ (collaboration) เป็นระดับความร่วมมือขั้นสูงสุด โดยภาคีความร่วมมือในเครือข่ายจะมีการกำหนดเป้าหมายในการปฏิบัติงานร่วมกันขึ้นมาใหม่ อีกทั้งยังมีการแบ่งปันแลกเปลี่ยนทรัพยากร งบประมาณ บุคลากร รวมทั้งมีการจัดระบบและขั้นตอนในการดำเนินการร่วมกัน ความร่วมมือลักษณะนี้ตั้งอยู่บนผลประโยชน์ของเครือข่าย เพื่อแก้ปัญหาที่ไม่สามารถบรรลุได้ด้วยระบบราชการ จากทั้ง 3 รูปแบบ ทางคณะผู้วิจัยได้ทำการพิจารณาคัดเลือกหน่วยงาน/โครงการในรูปแบบการร่วมมือกัน (collaboration) ดำเนินการกิจที่มีความยั่งยืนจำนวน 10 ตัวอย่าง เช่น สถาบันการแพทย์ฉุกเฉิน การบริหารชลประทานที่กระเสี้ยว จังหวัดสุพรรณบุรี โครงการอุตสาหกรรมเพื่อการสร้างงานที่ยั่งยืนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นต้น ขณะที่ปัจจัยความสำเร็จของกระบวนการบริหารบ้านเมืองแบบร่วมมือกันขึ้นอยู่กับขีดความสามารถในการประสานความร่วมมือกัน (collaborative capacity) และขีดความสามารถขององค์การภาคีที่เข้าดำเนินการร่วมกัน

2.2 วิจิตร แสงทองล้วน. (2561) ศึกษาเรื่อง “แนวทางการบูรณาการการทำงานร่วมกันของหน่วยงานภาครัฐ ทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และท้องถิ่น ในพื้นที่จังหวัด” The Collaboration among central, regional and local organization in the province. พบว่าพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ได้จัดระเบียบการบริหารราชการแผ่นดินออกเป็น (1) การบริหารราชการส่วนกลาง (2) การบริหารราชการส่วนภูมิภาค และ (3) การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น โดยการบริหารราชการส่วนกลาง เป็นการบริหารราชการแบบรวมอำนาจมีอำนาจและใช้อำนาจเพื่อการบริหารและจัดการให้เป็นไปตามนโยบายที่กำหนด ขณะที่การบริหารราชการส่วนภูมิภาคจะเป็นการบริหารราชการตามระบบแบ่งอำนาจ โดยรับมอบหมายภารกิจและอำนาจหน้าที่จากราชการส่วนกลางเพื่อนำไปปฏิบัติในพื้นที่ สำหรับการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นเป็นการบริหารจัดการตามระบบกระจายอำนาจ มีอำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับกิจการต่าง ๆ ที่เป็นสาธารณะของท้องถิ่นด้วยตนเอง ซึ่งจำเป็นต้องมีการประสานความร่วมมือกันอย่างหลากหลาย โดยยึดหลักการ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไขปัญหา และร่วมรับผิดชอบในผลที่เกิดขึ้น

อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติแล้ว การประสานความร่วมมือของราชการทั้ง 3 ส่วนดังกล่าว ยังขาดประสิทธิภาพและไม่ประสบความสำเร็จ ซึ่งอาจเกิดจากปัญหาและข้อจำกัดในหลายประการ เช่น ปัญหาการขาดเอกภาพในการบริหารราชการของผู้ว่าราชการจังหวัด หรือบทบาทและอำนาจหน้าที่ยังคงมีการทับซ้อนกัน ดังนั้นวัตถุประสงค์ของงานวิจัยนี้จึงเป็นการศึกษาและวิเคราะห์เพื่อหารูปแบบหรือแนวทางการปฏิบัติงานร่วมกันของหน่วยงานภาครัฐทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่นที่อยู่ในพื้นที่จังหวัด โดยมีขอบเขตเริ่มต้นจากการศึกษาและวิเคราะห์รูปแบบการทำงานร่วมกันภายใต้นโยบายรัฐบาลหรือยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการท่องเที่ยว ซึ่งมีนโยบายในการเพิ่ม

รายได้จากการท่องเที่ยว จากนั้นจะเป็นการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องและทำให้การขับเคลื่อนการพัฒนาประสบความสำเร็จ

สำหรับวิธีการดำเนินการวิจัยจะเป็นการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาข้อเท็จจริงจากการลงพื้นที่ที่มีตัวอย่างและรูปแบบการบูรณาการการทำงานร่วมกันในพื้นที่ รวมทั้งรวบรวมความเห็นที่ได้รับจากสัมภาษณ์ผู้บริหารจังหวัดและหัวหน้าหน่วยงานภาครัฐในประเด็น การพัฒนาการท่องเที่ยว ทั้งนี้ผลการวิจัยดังกล่าวประกอบด้วย 3 ส่วนหลัก ได้แก่

1. ตัวอย่างรูปแบบของการบูรณาการการปฏิบัติงานร่วมกันของหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่จังหวัดที่มีการเริ่มต้นจากการวิเคราะห์และสภาพปัญหาประเด็นการพัฒนาหรือการแก้ไขปัญหาที่ต้องอาศัยการบูรณาการจะมีผลต่อการกำหนดภาคส่วนหรือผู้ที่มีบทบาทหลักในการบูรณาการ จากนั้นเป็นขั้นตอนการเชื่อมโยงแผนงานที่จัดทำภายใต้กลไกห่วงโซ่คุณค่าแบบเบ็ดเสร็จ (Total Value Chain) รวมทั้งการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการจัดบทบาทอำนาจหน้าที่และความสัมพันธ์ที่เป็นทางการและที่ไม่เป็นทางการระหว่างตัวแสดงของรัฐระดับต่าง ๆ และภาคส่วนอื่นที่เกี่ยวข้องกับการทำงานร่วมกันเพื่อให้ได้รูปแบบความสัมพันธ์ที่เหมาะสมกับการดำเนินการให้สำเร็จและเป็นไปตามเป้าหมายการพัฒนา ตลอดจนการประเมินผลโดยภาคส่วนต่าง ๆ ผ่านกลไกต่าง ๆ เช่น ห้องปฏิบัติการนวัตกรรมภาครัฐ (Government Lab)

2. ปัจจัยสู่ความสำเร็จในการบูรณาการการทำงานที่สำคัญ และช่วยให้ขับเคลื่อนการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ความเข้าใจของบุคลากรและการสื่อสารอย่างทั่วถึงและมีเป้าหมายเดียวกันการอนุมัติอนุญาตในบริการภาครัฐที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ การประเมินเพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าห่วงโซ่คุณค่าตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง

3. ปัจจัยสู่ความสำเร็จในการบูรณาการการทำงานด้านการท่องเที่ยว ได้แก่การกำหนดช่วงเวลาในการสนับสนุนและประชาสัมพันธ์ที่เหมาะสมให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง การบูรณาการการเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และผู้ประกอบการท่องเที่ยว

สำหรับข้อเสนอแนะในการบูรณาการนั้นจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนทั้งด้านนโยบายและระบบการบริหารจัดการ โดยด้านนโยบายจะต้องส่งเสริมสนับสนุนให้มีการบูรณาการระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ โดยการตรากฎหมายใหม่ หรือพิจารณากฎหมายหรือระเบียบที่มีอยู่ในปัจจุบันที่เอื้อหรือส่งผลต่อการบูรณาการ รวมทั้งการปฏิรูประบบงบประมาณเชิงพื้นที่ที่สามารถบริหารจัดการได้เบ็ดเสร็จ ในพื้นที่ ในขณะที่ด้านระบบบริหารจัดการในเรื่องการมอบอำนาจที่อาจมอบบางส่วนในเรื่องที่จำเป็นหรือมีความเร่งด่วนในการแก้ไขปัญหาหรือวางแผนการพัฒนาในระยะยาว รวมทั้งพิจารณาตามศักยภาพการพัฒนาของจังหวัดได้ อย่างไรก็ตาม การวิจัยครั้งนี้เป็นเพียงการศึกษาเบื้องต้นและมีข้อจำกัดในการหาตัวอย่างที่ไม่หลากหลาย ดังนั้นควรต้องมีการศึกษาในประเด็นที่กว้างขวางมากขึ้น ทั้งในเรื่องของประเด็นการพัฒนาในจังหวัดและพื้นที่ตัวอย่าง เพื่อให้เกิดการบูรณาการได้หลากหลายมิติและเกิดผลเป็นรูปธรรมอย่างยั่งยืน

2.3 งานศึกษาของ Joseph S. Mayunga (2007) เรื่อง Understanding and Applying the Concept of Community Disaster Resilience: a Capital-based Approach. การทำความเข้าใจและประยุกต์ใช้แนวคิดเรื่องความยืดหยุ่นของชุมชนโดยใช้ฐานทุนในสังคมหรือต้นทุนอื่นๆ ที่มีศึกษาประสบการณ์บทเรียนเผชิญเหตุในภัยพิบัติขนาดใหญ่ที่เกิดขึ้นนับตั้งแต่ปี ค.ศ. 2000 เป็นต้นมา เกิดความเสียหายทั้งกับทรัพย์สิน ทรัพยากร และพบว่าการเน้นความยืดหยุ่นของชุมชน (resilience based approach) เป็นคุณสมบัติที่พร้อมเผชิญเหตุทั้งก่อน (pre disaster) ระหว่าง (disaster) และหลัง (restoration) โดยอาศัยกรอบแนวคิดที่ครอบคลุมที่เรียกว่า กรอบการดำเนินงานเฮียวโกะ (Hyogo Framework for Action: HFA)

กรอบการดำเนินงานเฮียวโกะเป็นกรอบการทำงานเพื่อลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยที่รับรองโดย รัฐบาล ของ 168 ประเทศที่เป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติ ใช้ในปี 2005 – 2015 กรอบการดำเนินงานเฮียวโกะเน้นไปที่ความยืดหยุ่นของทุนต่างๆ ทั้งทุนทางสังคม ทุนมนุษย์ ทุนทางธรรมชาติ ซึ่งก็มีข้อถกเถียงกันมาว่า ความยืดหยุ่นนั้นมีลักษณะอย่างไรบ้าง ชั่วได้อย่างไร Mayunga ได้อ้างความพยายามเสนอสิ่งใหม่ของ Zhang จากวิทยานิพนธ์ปริญญาเอกที่ศึกษาการเผชิญเหตุและการฟื้นคืนจากภัยพิบัติระดับครัวเรือนในปี 2006 โดย Zhang เสนอว่า นอกจาก 3 ขั้นตอนในการเผชิญเหตุตามกรอบของเฮียวโกะแล้ว ยังต้องเพิ่มระยะที่ 4 คือ การฟื้นฟูระยะยาว ซึ่งนอกจากความยืดหยุ่นของชุมชนแล้ว ต้องอาศัยทุนจำนวน 5 ประเภท คือ (1) ทุนทางสังคม (social capital) ความเชื่อใจกัน ขนบธรรมเนียม และความเป็นเครือข่าย (2) ทุนทางเศรษฐกิจ (economic capital) รายได้ การเก็บออม และการลงทุน (3) ทุนมนุษย์ (human capital) การศึกษา สุขภาพ ความรู้และการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร (4) ทุนกายภาพ (physical capital) สภาพบ้านเรือน พื้นที่สาธารณะ หรือพื้นที่สำหรับการประกอบอาชีพ และ (5) ทุนธรรมชาติ (natural capital) ทรัพยากรป่า น้ำที่ดิน และระบบนิเวศที่เหมาะสม

2.4 Haase (2009) ศึกษาเรื่อง “Administrative Networks and Disaster Management: Exploring Indonesia’s Response to the Great Sumatran Earthquake and Tsunami” ซึ่งเป็นการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารเครือข่ายและการจัดการภัยพิบัติ โดยใช้กรณีศึกษาการรับมือภัยพิบัติของประเทศอินโดนีเซียจากเหตุการณ์แผ่นดินไหวครั้งใหญ่ที่เกาะสุมาตราและมีสนามิเกิดขึ้น เมื่อวันที่ 26 ธันวาคม พ.ศ. 2547 ในการวิจัยครั้งนี้ Haase ต้องการตอบคำถามงานวิจัย 3 ข้อคือ (1) มืองค์การใดบ้างที่เข้าร่วมรับมือภัยพิบัติ- สึนามิของประเทศอินโดนีเซีย (2) การทำงานขององค์การเหล่านี้ส่งผลในการพัฒนาระบบการรับมือภัยพิบัติสึนามิของประเทศอินโดนีเซียอย่างไรและ (3) ปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์การนำไปสู่การพัฒนาระบบการรับมือภัยพิบัติสึนามิเชิงโครงสร้างของประเทศอินโดนีเซียอย่างไร จากการศึกษาของ Haase พบว่าระบบการจัดการภัยพิบัติที่เป็นทางการของประเทศอินโดนีเซียล้มเหลวโดยสิ้นเชิง ในขณะที่เกิดระบบการจัดการภัยพิบัติอย่างไม่เป็นทางการขึ้นมาแทนที่หลังเหตุการณ์สึนามิเกิดขึ้น โดยมีองค์การทั้งในประเทศและต่างประเทศที่เข้าร่วมบริหารจัดการภัยพิบัติสึนามิในประเทศอินโดนีเซีย แบ่งออกเป็นองค์การภาครัฐ 61.7% ภาคเอกชน 19.1%

องค์การไม่แสวงหากำไร 17.7% และกลุ่มผลประโยชน์เฉพาะ 1.4% โดยมีองค์การที่เข้าร่วมมือ 350 องค์การ ซึ่งองค์การเหล่านี้มีความแตกต่างกันทั้งขนาดเป้าหมายและทรัพยากรจำนวนองค์การที่เข้าร่วมมือเพิ่มเป็น 80% ภายใน 2 สัปดาห์ หลังการเกิดเหตุ โดยที่องค์การที่เข้าร่วมมือในการรับภัยพิบัติสึนามิไม่ได้มีการยึดเกาะกันเป็นหน่วยเดียว ต่างคนต่างทำงาน ทำให้เกิดความซ้ำซ้อนในการทำงานขึ้น ซึ่งส่งผลให้ไม่สามารถพัฒนาระบบการรับมือภัยพิบัติภายหลังเหตุการณ์กว่าหนึ่งเดือน นอกจากนี้ ความหนาแน่นของปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์การมีความหนาแน่นต่ำแสดงว่าองค์การที่เข้าร่วมมือมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันน้อยเกินไปจึงพลาดโอกาสที่จะได้รับความร่วมมือและการใช้ทรัพยากรที่จำเป็นร่วมกันเพื่อรับมือ ภัยพิบัติสึนามิ คล้ายกับปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่อบุคคลกล่าวคือ มีคนมาร่วมกันทำงาน แต่ต่างคนต่างทำงานในหน้าที่ ต่างคนต่างมีเป้าหมายจึงทำให้ระบบการรับมือภัยพิบัติของประเทศอินโดนีเซียไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

2.5 Russell (2009) ศึกษาเรื่อง “Intergovernmental Cooperation and Coordination Within Canadian Disaster and Emergency Management-what Make It” โดยการศึกษาชิ้นนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการประสานงานและการทำงานร่วมกันระหว่างองค์การในการจัดการสถานการณ์ฉุกเฉินและภัยพิบัติของประเทศแคนาดา โดยใช้กรณีศึกษาหน่วยงานจัดการภัยพิบัติในเขตพื้นที่ภาคเหนือของประเทศแคนาดา โดยมีประเด็น การศึกษา ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียความสัมพันธ์แบบไว้วางใจ การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและการสร้างความรู้ความเข้าใจในการจัดการภัยพิบัติและสถานการณ์ฉุกเฉิน ผลการวิจัยพบว่า การทำงานโดยเน้นการสั่งการแบบบนลงล่าง (top down) ของรัฐบาลกลางยังไม่ประสบความสำเร็จในการเสริมสร้างประสิทธิภาพของการประสานงานและการทำงานร่วมกันระหว่างองค์การในการจัดการภัยพิบัติและสถานการณ์ฉุกเฉิน เมื่อเทียบกับเกณฑ์หน่วยงานต่าง ๆ ยังมีความขัดแย้งกัน และไม่มีส่วนร่วมเท่าที่ควรเมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่ทางไกลและกันดารอย่างตอนเหนือของประเทศแคนาดา ส่วนการประสานงานแบบล่างขึ้นบน (bottom up) พบว่า มีการแบ่งปันข้อมูลและการประสานงานกันดี ทำให้หน่วยงานสามารถแก้ไขปัญหาได้ภายใต้ทรัพยากรที่มีจำกัด มีการเสริมสร้างสมรรถนะโดยการฝึกซ้อมและการฝึกอบรม ซึ่งเป็นการแสดงถึงความร่วมมือและการประสานงานที่มีประสิทธิภาพในการจัดการภัยพิบัติและสถานการณ์ฉุกเฉิน

2.6 Tove Bodland and Mikael Granberg. (2018). ศึกษาเรื่อง “The community Resilience Challenge-a case study from Sweden.” ใช้กรอบการเผชิญภัยพิบัติสากล “เซนได” (Sendai Framework) “กรอบเซนได” เป็นแนวทางการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติประเทศสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ 187 ประเทศรวมทั้งประเทศไทย กรอบนี้ได้รับการรับรองในการประชุมสหประชาชาติระดับโลกว่าด้วยการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติครั้งที่ 3 ระหว่างวันที่ 14-18 มีนาคม 2558 ณ เมืองเซนได ประเทศญี่ปุ่น เป้าหมายเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ พ.ศ.2558-2573 ป้องกันและทำให้ความล่อแหลมและเปราะบางต่อภัยพิบัติลดลง ช่วยให้มีการเตรียมความพร้อมสำหรับการเผชิญเหตุและฟื้นฟูที่ดียิ่งขึ้น นำไปสู่ความสามารถที่จะรับมือและ

ฟื้นคืนกลับได้ในระยะเวลาที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ พัฒนา ต่อจากกรอบการดำเนินงานเพื่อลดความเสี่ยงภัยพิบัติ ชื่อว่า กรอบการดำเนินงานเฮียวโกะ (Hyogo Framework for Action 2005-2015) กรอบเซนไดและเฮียวโกะ มีความแตกต่างกัน เฮียวโกะ (Hyogo Framework) การลดการสูญเสียจากภัยพิบัติลงทั้งในชีวิตและทรัพย์สิน คำนึงถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรม และใช้ทุนทางทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งเครือข่ายทั้งในระดับนานาชาติ ส่วนเซนได (Sendai Framework) มุ่งลดความเสี่ยงภัยพิบัติโดยที่รัฐตระหนักในบทบาทหลักของตนเองและแบ่งปันความรับผิดชอบดังกล่าวกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ รวมถึงรัฐบาลท้องถิ่น ภาคเอกชน และผู้มีส่วนได้ ส่วนเสียอื่น ๆ

2.7 Seigo Nasu.(2022) ได้ศึกษาเรื่อง “River Basin Water Management under Extreme and Climate Change Impacts” พบว่า ประเด็นเร่งด่วนในประเทศญี่ปุ่นคือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเป็นปัญหาเร่งด่วนของประเทศซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่ซับซ้อนที่ต้องเข้าใจและต้องแก้ไขด้วยวิทยาศาสตร์แขนงต่าง ๆ แบบบูรณาการ ปัญหาเร่งด่วนนี้ต้องได้รับการแก้ไขด้วยการ ผสมผสานนวัตกรรมของเทคโนโลยีใหม่ขั้นสูงเพื่อเอาชนะความไม่แน่นอนที่เกิดขึ้น

การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและการบริหารจัดการน้ำ กฎหมายใหม่ กำหนดให้ฝ่ายบริหารรับฟังความคิดเห็นของผู้อยู่อาศัย นายกเทศมนตรีและผู้เชี่ยวชาญต่าง ๆ การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอุทกภัยในปัจจุบัน หน่วยงานที่เป็นหน่วยงานกลาง ต้องทำหน้าที่ในการให้ข้อมูล รวมถึงการคาดการณ์สภาพฝนและอุทกภัยที่จะเกิดขึ้น และหน่วยงานท้องถิ่นก็จะมีวางแผนเพื่อรับมือและบรรเทาผลที่จะเกิดขึ้นทั้ง 108 กลุ่มน้ำหลักของประเทศญี่ปุ่น และองค์ประกอบที่สำคัญคือ คณะกรรมการลุ่มน้ำประกอบด้วยคนในพื้นที่ลุ่มน้ำและผู้เชี่ยวชาญ ในสาขาต่าง ๆ ได้แก่ แหล่งน้ำ เกษตร วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ สื่อมวลชน นักวางแผน เมือง เพื่อมาทำงานร่วมกัน โดยที่ผู้แทนของหน่วยงานรัฐสามารถเข้าร่วมประชุมได้เป็น platform ที่เป็นให้ผู้มีส่วนได้เสียได้แสดงความเห็นและ แลกเปลี่ยนข้อมูลต่าง ๆ ในส่วนของการจัดสรรน้ำ มีสิทธิการใช้น้ำ 2 ลักษณะ คือ 1) Right to Use Water with permission 2) Practical Right to Use Water. ซึ่งอ้างอิงจากปริมาณน้ำที่แต่ละ stakeholder ใช้ในอดีต และในช่วงภัยแล้งมีคณะกรรมการที่จะดูแลในเรื่องของการปรับความต้องการน้ำตามแต่ละลุ่มน้ำจะมาประชุมและหาข้อตกลงร่วมกัน

2.8 Seungho Lee. (2022) ศึกษาเรื่อง “Water Policy Reform in South Korea การปฏิรูปนโยบายน้ำในประเทศเกาหลีใต้” มีประเด็นสำคัญประกอบด้วย ความเสี่ยง กรอบนโยบาย ด้านน้ำ การปฏิรูปนโยบายด้านน้ำปี ค.ศ. 2018 และแนวทางเพื่อมุ่งสู่ความมั่นคงด้านน้ำ พบว่า ภัยพิบัติด้านน้ำในประเทศเกาหลีใต้ ความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่เกิดขึ้นในประเทศเกาหลีใต้ ส่งผลให้รูปแบบฝนเปลี่ยนแปลง จำนวนวันที่ฝนตกลดลง การเพิ่มขึ้นของการเกิดฝนตกหนักในช่วงเวลาที่สั้นและเฉพาะพื้นที่ และความถี่ของการเกิดฝนตกหนักเพิ่มมากขึ้น ในส่วนของภัยแล้งก็มีความรุนแรงมากขึ้นและมีระยะเวลายาวขึ้น โดยเฉพาะในปี ค.ศ. 2015

สำหรับแนวทางเพื่อมุ่งสู่ความมั่นคงด้านน้ำใช้หลัก Integrated Water Resources Manage (IWRM) นโยบายและโครงการที่ครอบคลุมหลายมิติ ความสามารถในการฟื้นตัวจากภัยพิบัติ ด้านน้ำอันเป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โครงสร้างองค์กรและกลไกในการประสาน Water-Energy-Food Nexus และ smart water management จากการมุ่งเน้นการใช้น้ำมาตรการเชิงโครงสร้าง ไปสู่การใช้น้ำมาตรการไม่ใช่โครงสร้าง และให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมและการพัฒนาที่ยั่งยืน

แนวนโยบาย IWRM คือ

- แนวทางบูรณาการในการจัดการน้ำผิวดิน น้ำบาดาล แม่น้ำ ปากแม่น้ำ และน่านน้ำชายฝั่ง ปริมาณน้ำและคุณภาพสิ่งแวดล้อมน้ำ อุทกภัยและความแห้งแล้ง การวางแผนน้ำและที่ดิน

- นโยบาย แผนงาน และโครงการต่าง ๆ เพื่อฟื้นฟูวัฏจักรอุทกวิทยา การจัดการลุ่มน้ำด้วยการมีส่วนร่วม ความร่วมมือ และการสื่อสาร

- การจัดตั้งธรรมาภิบาลร่วมกันในลุ่มน้ำ

- การจัดการทรัพยากรน้ำตามหลักธรรมาภิบาลที่ดี

เมื่อนำผลงานวิจัยและวรรณกรรมที่น่าเสนอมาเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อหาความสอดคล้องซึ่งกันและกัน ดังตารางที่ 2. 1

ตารางที่ 2.1 ความสอดคล้องระหว่างงานวิจัยและวรรณกรรมกับวัตถุประสงค์การวิจัย

ลำดับ	ผู้วิจัย	ชื่องานวิจัย	วัตถุประสงค์ข้อที่
1	ณัฐภัสสร อนนท์ (2554)	การบริหารวิกฤติการณ์น้ำท่วมปี 54 : กรณีศึกษา ชุมชนเทศบาลนครปากเกร็ด (ปากเกร็ดโมเดล)	1 และ 2
2	มะอียะฮ์ ดือเร๊ะ และคณะ (2555)	การบริหารจัดการน้ำสำหรับทำนา ในพื้นที่ชลประทานโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบริเวณโครงการฝายบ้านกาแดง ตำบลกาลิสา อำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส ระยะที่ 2	1 และ 2
3	วิรุญา แก้วสมบุญ (2556)	บทบาทของภาคประชาสังคมกับการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำท่วม พ.ศ. 2554 ในพื้นที่เทศบาลนครปากเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี	1 และ 2
4	ศิริพัชร วัชรภาสกร (2556)	การจัดการปัญหาน้ำท่วมและการมีส่วนร่วมของชุมชน: กรณีศึกษา หมู่บ้านนักกีฬาแหลมทอง เขตสะพานสูง กรุงเทพมหานคร	1 2 และ 3

ตารางที่ 2.1 ความสอดคล้องระหว่างงานวิจัยและวรรณกรรมกับวัตถุประสงค์การวิจัย (ต่อ)

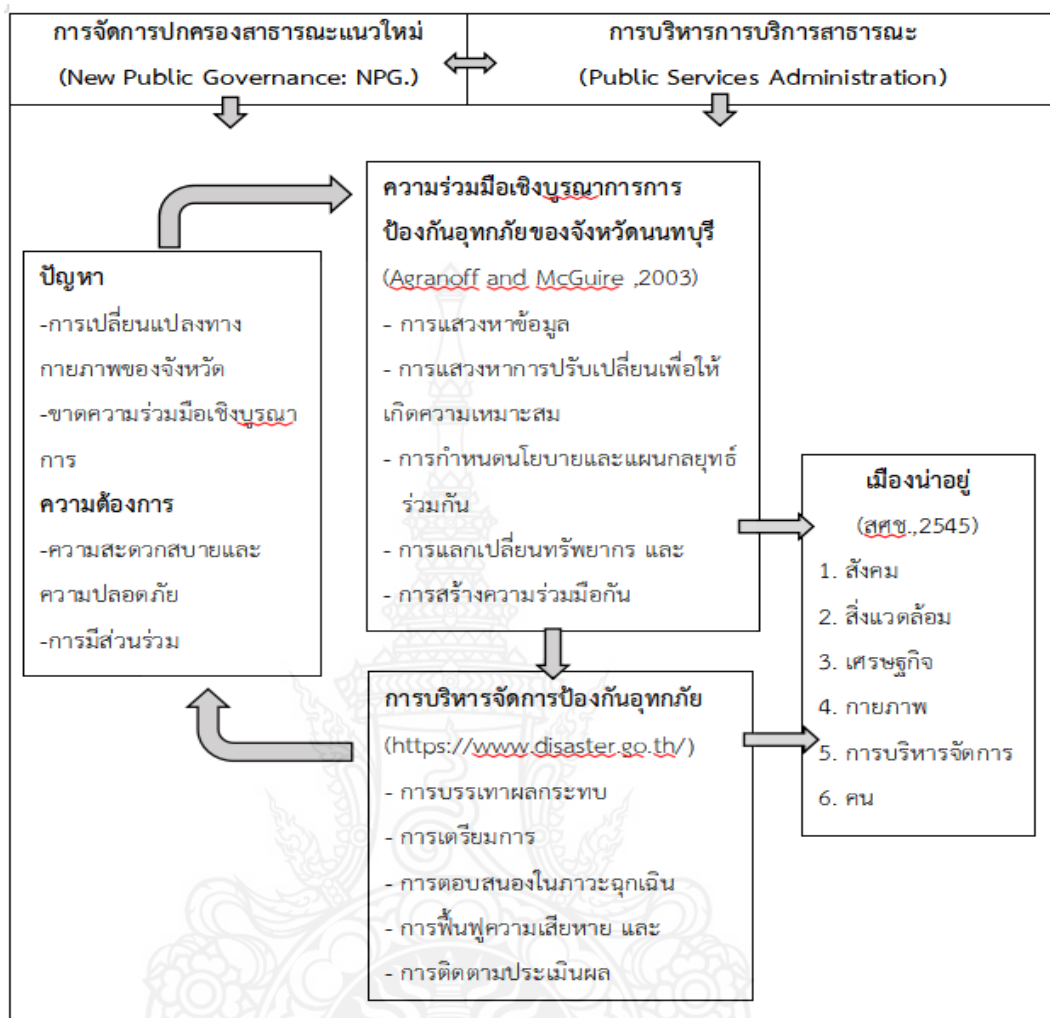
ลำดับ	ผู้วิจัย	ชื่องานวิจัย	วัตถุประสงค์ข้อที่
5	ชนากานต์ อุดุลยพิจิตร (2558)	การบริหารจัดการอุทกภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลระแหง อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี	3
6	ทวีศักดิ์ ธนเดโชพล (2558)	ความร่วมมือในการจัดการภัยพิบัติเพื่อป้องกันและบรรเทาอุทกภัย กรณีศึกษา: จังหวัดชุมพร และจังหวัดสงขลา	1 และ 2
7	สมคิด สมศรี ศรีปริญญา ฐประจ่าง และสุดาวรรณ สมใจ. (2560)	ปัจจัยความสำเร็จในการป้องกันปัญหาอุทกภัยเทศบาลนครปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี	1 2 และ 3
8	อัคนัย ขวัญอยู่ จุฬารัตน์ ผดุงชีวิตและธนวุฒิ ศรีสวัสดิ์ (2561)	พฤติกรรมการปรับตัวของผู้ประสบภัยพิบัติทางธรรมชาติ กรณีศึกษา: ผู้ประสบภัยอุทกภัยจากเหตุการณ์มหาอุทกภัย ปี 2554 ในพื้นที่จังหวัดปทุมธานีพระนครศรีอยุธยา และนครปฐม	1 2 และ 3
9	อังกูร แก้วย่อง (2562)	รูปแบบการบริหารจัดการน้ำแบบบูรณาการ: โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษา ลุ่มน้ำโก-ลก จังหวัดนราธิวาส	1 2 และ 3
10	เรืองฤทธิ์ ประเทียบอินทร์ (2564)	การบริหารจัดการอุทกภัยของเทศบาลตำบลบ้านกลาง อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี	1
11	บัวสิต พิมพ์เสน ศศิธร เขาวรัตน์ และอุทัย โคตรตก (มปป.)	การบริหารจัดการชลประทานแบบมีส่วนร่วมของเกษตรกรผู้ใช้น้ำ โครงการสูบน้ำด้วยไฟฟ้าบ้านส้มโฮง เมืองจำปาสัก แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว	1 2 และ 3
12	วสันต์ เหลืองประภัสร์ และคณะ (2557)	การศึกษาและรวบรวมตัวอย่างการบริหารกิจการบ้านแบบร่วมมือกัน (Collaborative Governanace) ระหว่างภาครัฐ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคธุรกิจเอกชน ภาคประชาสังคมและชุมชน	1 และ 2

ตารางที่ 2.1 ความสอดคล้องระหว่างงานวิจัยและวรรณกรรมกับวัตถุประสงค์การวิจัย (ต่อ)

ลำดับ	ผู้วิจัย	ชื่องานวิจัย	วัตถุประสงค์ข้อ ที่
13	วิจิตร แสงทองล้วน (2561)	แนวทางการบูรณาการการทำงานร่วมกันของ หน่วยงานภาครัฐ ทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และท้องถิ่น ในพื้นที่จังหวัด	1 และ 2
14	Joseph S. Mayunga (2007)	Understanding and Applying the Concept of Community Disaster Resilience: a Capital- based Approach.	1 และ 2
15	Haase (2009)	Administrative Networks and Disaster Management: Exploring Indonesia's Response to the Great Sumatran Earthquake and Tsunami.	1 และ 2
16	Russell (2009)	Intergovernmental Cooperation and Coordination Within Canadian Disaster and Emergency Management-what Make It.	2
17	Tove Bodland and Mikael Granberg. (2018)	The community Resilience Challenge-a case study from Sweden.	1
18	Seigo Nasu.(2022)	River Basin Water Management under Extreme and Climate Change Impacts.	1 และ 2
19	Seungho Lee. (2022)	Water Policy Reform in South Korea.	1 และ 2

กรอบแนวคิดการศึกษา

ในการศึกษาการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยของ
จังหวัดนนทบุรีนี้ ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมแล้วสามารถสร้างกรอบแนวคิดในการศึกษาได้ดังนี้

ภาพที่ 2.6 กรอบความคิดในการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้กำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษา ดังภาพที่ 2.6 กล่าวคือในการบริหารแห่งรัฐต้องเริ่มจากการศึกษาและวิเคราะห์ ปัญหาและความต้องการของประชาชน เป็นสำคัญ (สำหรับเรื่องที่ทำการศึกษาวิจัยคือปัญหาน้ำท่วม) ในการดำเนินการเพื่อตอบสนองปัญหาและความต้องการดังกล่าวให้ได้ผลอย่างเป็นเลิศควรจะต้องมุ่งเน้น ความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี (ความร่วมมือเชิงบูรณาการ และการบริหารจัดการชลประทานโดยมีส่วนร่วม) ในความร่วมมือดังกล่าวจะต้องดำเนินการเป็นขั้นเป็นตอนตามหลัก การบริหารจัดการป้องกันอุทกภัย (การจัดการสถานการณ์ฉุกเฉินและภัยพิบัติ รวมถึงอุทกภัย)

การปกครองตามระบอบประชาธิปไตย เสี่ยงประชาชนคือเสี่ยงสวรรค์ที่ภาครัฐจะต้องคำนึงถึงกระแสแนวคิด การจัดการปกครองสาธารณะแนวใหม่ ได้รับการยอมรับว่าเป็นกระแส ที่เหมาะสมที่สุด เนื่องจากเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการของรัฐสอดคล้องกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย สามารถตอบสนองปัญหา/ความต้องการของประชาชนเพื่อ

จัดสรรบริการสาธารณะหรือ การบริหารบริการสาธารณะ การป้องกันอุทกภัยถือได้ว่าเป็นบริการสาธารณะประการหนึ่งซึ่งเป็นไปตามหน้าที่ของภาครัฐ ในขณะเดียวกัน ในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี ที่จะต้องมีการบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วน อันจะทำให้ตอบสนองปัญหาและความต้องการได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม เข้าทำนอง “เกาฏุกที่คั่น” และได้รับการยอมรับจากทุกภาคส่วนของสังคม ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวจะทำให้จังหวัดนนทบุรีเป็นเมืองน่าอยู่ (Livable city)

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการดำเนินการศึกษาในเรื่อง “การบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี” (The Integrated Collaborative Administration and Management in Flood Protection of Nonthaburi Province.)” ได้กำหนดระเบียบวิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการติดตามและประเมินผล การวิเคราะห์ข้อมูล และแผนดำเนินงาน ดังนี้

3.1 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการประเมินผลครั้งนี้ จะใช้การศึกษาและรวบรวมข้อมูลแบบผสม กล่าวคือ ใช้ทั้งวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ดังนี้

ข้อมูลปฐมภูมิ

การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลความคิดเห็นของประชาชนซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ และมีการสร้างแบบสอบถามความคิดเห็น การบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี และข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์กับผู้เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะกลุ่มตัวอย่างระดับผู้นำของชุมชน ผู้ได้รับผลกระทบในพื้นที่เสี่ยงภัยน้ำท่วม นอกจากนี้ยังมีการสอบถามความเห็นและรับฟังปัญหาอุปสรรคจากเจ้าหน้าที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องนี้

ข้อมูลทุติยภูมิ

การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ ใช้ข้อมูลที่ได้จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กรมชลประทาน ชุมชน และทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องจากการค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารและเว็บไซต์ ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มที่ 1 ที่จะใช้วิธีการสัมภาษณ์ ซึ่งจะต้องอาศัยข้อมูลเชิงลึก ได้แก่

- ข้าราชการและเจ้าหน้าที่กรมชลประทาน
- ข้าราชการและเจ้าหน้าที่รัฐจังหวัดนนทบุรี ผู้นำชุมชนจังหวัดนนทบุรี
- ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการเกิดอุทกภัย ในพื้นที่จังหวัดนนทบุรีที่มีความเสี่ยงเนื่องจากเป็นพื้นที่ลุ่มต่ำ ประกอบด้วย 11 พื้นที่ ได้แก่ 1) ชุมชนมัสยิดท่าอิฐ ต.ท่าอิฐ

อ.ปากเกร็ด 2) ชุมชนบริเวณคลองบางภูมิ อ.ปากเกร็ด 3) ชุมชนนอกคันกั้นน้ำหมู่ 1 และ 2 ต.บางพลับ อ.ปากเกร็ด 3) ชุมชนนอกคันกั้นน้ำวัดตาล และชุมชนวัดเตย ต.บางตะไนย์ อ.ปากเกร็ด 4) ชุมชมริมแม่น้ำของเกาะเกร็ด ต.เกาะเกร็ด อ.ปากเกร็ด 5) ชุมชนวัดบางจาก ต.คลองพระอุดม อ.ปากเกร็ด 6) ชุมชนนอกคันกั้นน้ำวัดแจ้งศิริสัมพันธ์ ชุมชนนอกคันกั้นน้ำวัดแคนอก อ.เมืองนนทบุรี 7) ชุมชนทำนายนนทบุรี ชุมชนตลาดขวัญ อ.เมืองนนทบุรี 8) ชุมชนวัดเขียน ชุมชนวัดค้ำคาว ต.บางไผ่ อ.เมืองนนทบุรี 9) ชุมชนไทรมา-ท่าอิฐ อ.เมืองนนทบุรี 10) ชุมชนคลองบางกรวยและคลองบางสีทอง อ.บางกรวย และ 11) พื้นที่ใต้สะพานพระรามห้า

▪ ภาครัฐกิจและภาคการเมือง

กลุ่มที่ 2 ที่จะใช้วิธีการเก็บรวบรวมเชิงปริมาณ ได้แก่ ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการเกิดอุทกภัยในแต่ละอำเภอของจังหวัดนนทบุรี โดยแบ่งได้ 2 ประเภท คือ

- อำเภอในจังหวัดนนทบุรีที่มีแม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่าน คือ อำเภอปากเกร็ด อำเภอเมืองนนทบุรี และอำเภอบางกรวย ซึ่งเป็นอำเภอที่ได้รับผลกระทบเบื้องต้นหรือปฐมภูมิจากอุทกภัย
- อำเภอในจังหวัดนนทบุรีที่ไม่มีแม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่าน แต่ได้รับกระทบในกรณีที่มีมวลน้ำจำนวนมากไหลผ่านใน 3 อำเภอที่มีแม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่าน จึงต้องมีการผันน้ำไปยังอำเภออื่น ๆ ได้แก่ อำเภอบางบัวทอง อำเภอไทรน้อย และอำเภอบางใหญ่

จากประชากรในการวิจัยดังกล่าว ได้กำหนดกลุ่มตัวอย่าง แบ่งได้ 5 ประเภท คือ

- ข้าราชการ/เจ้าหน้าที่ของกรมชลประทาน จำนวน 2 คน
- ข้าราชการ/เจ้าหน้าที่รัฐจังหวัดนนทบุรี ผู้นำชุมชนจังหวัดนนทบุรี อำเภอละ 1 คน รวมจำนวน 6 คน
- ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการเกิดอุทกภัยในพื้นที่จังหวัดนนทบุรีที่มีความเสี่ยงเนื่องจากเป็นพื้นที่ลุ่มต่ำ ดำเนินการสุ่มโดยการจับสลากจำนวน 3 พื้นที่ ได้แก่พื้นที่ ชุมชนคลองบางกรวยและคลองบางสีทอง อ.บางกรวย ชุมชนนอกคันกั้นน้ำหมู่ 1 และ 2 ต.บางพลับ อ.ปากเกร็ด และมัสยิดท่าอิฐ ต.ท่าอิฐ อ.ปากเกร็ด พื้นที่ละ 2 คน จำนวนทั้งหมด 6 คน
- ภาครัฐกิจและภาคการเมืองจำนวน 2 คน

กลุ่มตัวอย่าง 4 ประเภทแรกนี้จะใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ส่วนประเภทที่ 5 ที่จะกล่าวต่อไปจะใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ

- ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการเกิดอุทกภัย จำนวน 400 คน ซึ่งในการคำนวณหาขนาดตัวอย่างนั้นมีความสำคัญมากในงานวิจัยเพราะถ้าได้ขนาดตัวอย่างที่มีความเหมาะสมข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างมีมากพอส่งผลให้ได้งานวิจัยที่มีคุณค่าและน่าเชื่อถือการหาขนาดตัวอย่าง สามารถคำนวณได้จากสูตร ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

$$n = \frac{1,344,420}{1 + (1,344,420)(0.5)^2}$$

$$n = \frac{1,344,420}{3,362.05}$$

$$n = 399.88$$

เมื่อ $e = .05$ จะได้จำนวนตัวอย่าง = 399.88 คน หรือ 400 คน

ตารางที่ 3.1 ประชากรในการวิจัย

ลำดับ	อำเภอ	ตำบล	หมู่บ้าน	ประชากร
1	เมืองนนทบุรี	10	32*	361,155
2	บางกรวย	9	60	149,649
3	ปากเกร็ด	12	85	216,478
4	บางใหญ่	6	69	166,596
5	บางบัวทอง	8	81	375,944
6	ไทรน้อย	7	69	74,598
รวม		52	396	1,344,420

* อำเภอเมืองนนทบุรีมีการยกเลิกระบบหมู่บ้าน 5 ตำบล

ต่อมาคือ การกำหนดพื้นที่ (ตำบล) และจำนวนตัวอย่างในแต่ละพื้นที่ การกำหนดตัวอย่างจะใช้วิธีการจับสลาก ดังตารางที่ 3.2

ตารางที่ 3.2 จำนวนตัวอย่าง

ลำดับ	อำเภอ	ประชากร	ตัวอย่าง	จำนวนตำบล	ตำบลตัวอย่าง	
					จำนวน	รายชื่อ
1	เมืองนนทบุรี	361,155	107	10	2	ตำบลตลาดขวัญและตำบลท่าทราย
2	บางกรวย	149,649	45	9	2	ตำบลบางสีทองและตำบลมหาสวัสดิ์
3	ปากเกร็ด	216,478	64	12	2	ตำบลเกาะเกร็ดและตำบลบางพูด
4	บางใหญ่	166,596	50	6	1	ตำบลบางม่วง
5	บางบัวทอง	375,944	112	8	2	ตำบลบางรักใหญ่และตำบลบางบัวทอง
6	ไทรน้อย	74,598	22	7	1	ตำบลไทรน้อย
รวม		1,344,420	400	52	10	-

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย

3.3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่สุ่มตัวอย่างจากประชากรในกลุ่มที่ 1 ซึ่งแบบสัมภาษณ์จะใช้แบบกึ่งโครงสร้าง โดยกำหนดข้อคำถามไว้และมีการปรับคำถามให้สอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์และบริบทต่าง ๆ ดังนี้

- 1) การแสวงหาข้อมูล
 - ชาวบ้านมีข้อมูลเหล่านี้หรือไม่ เช่น น้ำท่วมในแต่ละช่วงเวลา ข้อมูลหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับน้ำท่วมข้อมูลพื้นที่ที่อาศัย
 - ชาวบ้านมีความรู้และเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการน้ำท่วมมากน้อยเพียงไร
 - ชาวบ้านมีศักยภาพเพียงพอในการจัดการน้ำท่วมหรือไม่ อย่างไร
- 2) การแสวงหาการปรับเปลี่ยนเพื่อให้เกิดความเหมาะสม
 - ชาวบ้านสามารถใช้ชีวิตได้อย่างปกติหรือไม่
 - ชาวบ้านมีการเดินทางเข้าออกได้อย่างสะดวกสบายหรือไม่

- ชาวบ้านสามารถติดต่อหน่วยงานหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องได้อย่างปกติ

3) การกำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์ร่วมกัน

- ท่านคิดว่าควรให้ภาคส่วนต่าง ๆ การกำหนดเข้ามามีส่วนร่วมกำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์ร่วมกัน

- ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมกำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์ร่วมกันอย่างไร
- ท่านคิดว่านโยบายและแผนกลยุทธ์ร่วมกันควรแจ้งให้ทุกภาคส่วนรับรู้หรือไม่

4) การแลกเปลี่ยนทรัพยากร

- ชาวบ้านหรือภาคส่วนอื่น ๆ ได้ช่วยเหลือในการจัดการน้ำท่วมอย่างไร มากน้อยเพียงไร

- ชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบจากน้ำท่วมมีความคิดเห็นอย่างไร
- ส่วนราชการหรือภาคส่วนต่าง ๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมหรือไม่ อย่างไร

5) การสร้างความร่วมมือกัน

- การให้ความช่วยเหลือด้านต่าง ๆ เช่น การเงิน เทคนิค จากภาคส่วนอื่น ๆ หรือไม่อย่างไร

- มีช่องทางให้มีการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้ได้รับผลกระทบจากน้ำท่วมกับภาคส่วนอื่น ๆ หรือไม่อย่างไร

- มีแผนหรือแนวทางในการป้องกันอุทกภัยหรือไม่ อย่างไร

การบริหารจัดการน้ำท่วม

1) การบรรเทาผลกระทบ

- มีการแจ้งข่าวสารเกี่ยวกับปริมาณน้ำของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือไม่ อย่างไร
- มีการแจกจ่ายอุปกรณ์หรือสิ่งของป้องกันน้ำท่วมหรือไม่ อย่างไร
- มีการให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันน้ำท่วมหรือไม่ อย่างไร

2) การเตรียมการ

- การจัดทำแผนรองรับภาวะฉุกเฉิน การเตรียมการอพยพประชากรหรือไม่ อย่างไร
- การสื่อสารในภาวะฉุกเฉินหรือไม่ อย่างไร
- การจัดเตรียมและจัดหาทรัพยากรที่จำเป็นหรือไม่ อย่างไร
- การวางแผนแนวทางการปฏิบัติการให้พร้อมหรือไม่ อย่างไร

3) การตอบสนองในภาวะฉุกเฉิน

- การค้นหาช่วยชีวิต การกู้ภัย การอพยพ การบริจาคสิ่งของ และการสร้างที่พักชั่วคราว มีหรือไม่ อย่างไร

- การแจ้งขอกำลังสมทบจากส่วนราชการที่รับผิดชอบร่วมบูรณาการมีหรือไม่ อย่างไร
- มีการประกาศแนะนำแจ้งเตือนประชาชนและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการน้ำท่วมมีหรือไม่ อย่างไร

4) การฟื้นฟูความเสียหาย

- การซ่อมแซมโครงสร้างพื้นฐานมีหรือไม่ อย่างไร
- แผนฟื้นฟูจากความเสียหายมีหรือไม่ อย่างไร
- การให้ความช่วยเหลือบรรเทาความเดือดร้อนให้กับผู้รับผลกระทบจากน้ำท่วมหรือไม่

อย่างไร

- การประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อรายงานหรือขอการสนับสนุนทรัพยากรหรือไม่

อย่างไร

5) การติดตามประเมินผล

- ชาวบ้านหรือหน่วยงานของท่านมีการทบทวน การถอดบทเรียนจากการจัดการน้ำท่วมหรือไม่ อย่างไร

- มีการติดตามผลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือไม่ อย่างไร
- ความคิดเห็นเกี่ยวกับน้ำท่วมกับจังหวัดนนทบุรี

ปัญหา/อุปสรรคและข้อเสนอแนะ

- 1) ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการป้องกันน้ำท่วมมีอะไร
- 2) ข้อเสนอแนะในการจัดการป้องกันน้ำท่วม

3.3.2 การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างที่สุ่มตัวอย่างจากประชากรในกลุ่มที่ 2 ซึ่งใช้แบบสอบถาม โดยแบบสอบถามมีลักษณะเป็นคำถามปลายปิด และแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ประกอบด้วย มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด แบ่งออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม เช่น เพศ อายุ รายได้ การศึกษา สถานภาพ ระยะเวลาที่อาศัยในจังหวัดนนทบุรี เป็นต้น

ตอนที่ 2 ความร่วมมือเชิงบูรณาการซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดให้กลุ่มตัวอย่างตอบตามที่ตนเองคาดหวังและสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันน้ำท่วม เพื่อต้องการหาความแตกต่างตามทัศนะของ Agranoff and McGuire (2003 : p.69-73) ดังนี้

1) การแสวงหาข้อมูล (information seeking) ประกอบด้วยข้อคำถาม ดังนี้

- รู้และสามารถค้นหาข้อมูลปริมาณน้ำในแต่ละช่วงเวลา
- รู้และเข้าใจบทบาทหน้าที่ของแต่ละส่วนราชการเกี่ยวกับการป้องกันอุทกภัยจังหวัด

นนทบุรี

- รู้และเข้าใจวิธีการจัดการน้ำท่วม
- ท่านมีความพร้อมอย่างเพียงพอในการจัดการน้ำท่วม
- เมื่อเกิดน้ำท่วมขึ้น ท่านรู้ว่าจะขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานไหน

- 2) การแสวงหาการปรับเปลี่ยนเพื่อให้เกิดความเหมาะสม (adjustment seeking)
- ท่านสามารถเดินทางเข้าออกจากที่พักอาศัยไปดำเนินชีวิตประจำวันได้
 - ท่านสามารถรักษาพยาบาลเมื่อเกิดการเจ็บป่วยในช่วงน้ำท่วม
 - ท่านสามารถพักผ่อนและขับถ่ายได้ปกติในช่วงน้ำท่วม
 - ท่านสามารถหาอาหารมารับประทานได้อย่างปกติ
 - ท่านสามารถติดต่อสื่อสารกับภายนอกได้อย่างปกติ
- 3) การกำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์ร่วมกัน (policy making and strategy making)
- ท่านได้มีส่วนร่วมในการบอกกล่าวให้ข้อมูลและเสนอแนวทางเกี่ยวกับการป้องกัน
- อุทกภัย
- ท่านได้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นกับชุมชนในการป้องกันอุทกภัย
 - ท่านได้เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการหรือคณะทำงานของชุมชนหรืออื่น ๆ ในการป้องกัน
- อุทกภัย
- ท่านได้ช่วยติดต่อส่วนราชการหรือภาคส่วนอื่น ๆ ในการป้องกันอุทกภัย
- 4) การแลกเปลี่ยนทรัพยากร (resource exchange)
- ท่านได้ลงมือดำเนินการในการป้องกันอุทกภัย เช่น การกรอกถุงทราย การยกถุงทราย
- เป็นต้น
- ท่านได้เข้าช่วยเหลือชุมชนในการให้หรือบริจาค เงิน อาหาร ในการป้องกันอุทกภัย
 - ท่านได้เข้าช่วยเหลือชุมชนในการให้หรือบริจาคทรัพยากรอื่น ๆ เช่น อุปกรณ์
- เครื่องมือ เป็นต้นในการป้องกันอุทกภัย
- ท่านได้ร่วมให้ข้อมูลหรือความรู้ในการป้องกันอุทกภัยกับสมาชิกชุมชน
- 5) การสร้างความร่วมมือกัน (project-based work)
- ในชุมชนของท่านมีช่องทางในการติดต่อสื่อสารเกี่ยวกับการป้องกันน้ำท่วม
 - ในชุมชนของท่านมีการจัดตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานเพื่อการป้องกันน้ำท่วม
- ร่วมกัน
- เมื่อเกิดอุทกภัยในชุมชนของท่านมีส่วนราชการเข้ามาช่วยเหลือ
 - เมื่อเกิดอุทกภัยในชุมชนของท่านมีภาคส่วนอื่น ๆ เช่น ธุรกิจ มูลนิธิ เป็นต้นเข้ามา
- ช่วยเหลือ
- เมื่อเกิดอุทกภัยในชุมชนของท่านมีแผนหรือแนวทางในการป้องกันอุทกภัย
- ตอนที่ 3 การบริหารจัดการอุทกภัย
- 1) การบรรเทาผลกระทบ (Mitigation)
- หน่วยงานทางราชการหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการให้ความรู้กับชาวบ้าน
- เกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำท่วม
- ผู้นำชาวบ้านหรือคณะกรรมการที่จัดตั้งในชุมชนมีการให้ความรู้กับชาวบ้านเกี่ยวกับ
- การบริหารจัดการน้ำท่วม

- มีระบบการแจ้งหรือการติดต่อสัญญาณเตือนภัยเมื่อเกิดน้ำท่วม
- มีการสร้างเขื่อนริมแม่น้ำในการป้องกันน้ำท่วมช่วยบรรเทาผลกระทบ

2) การเตรียมการ (Preparedness)

- หน่วยงานทางราชการมีการเตรียมอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ในการบริหารจัดการน้ำท่วม
- ผู้นำชาวบ้านหรือคณะกรรมการที่จัดตั้งในชุมชนมีการเตรียมอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ในการบริหารจัดการน้ำท่วม
- หน่วยงานทางราชการหรือผู้นำชาวบ้านหรือคณะกรรมการที่จัดตั้งในชุมชนมีการแจ้งแผนรองรับในกรณีเกิดน้ำท่วม เช่น การอพยพ การติดต่อสื่อสาร เป็นต้น
- มีการดำเนินการฝึกซ้อมตามแผนที่กำหนดอย่างสม่ำเสมอ
- มีการกำหนดสถานที่ตั้งหรือตำแหน่งที่กำหนดไว้เป็นจุดควบคุมการจัดการน้ำท่วมและจุดที่สำรองไว้

3) การตอบสนองในภาวะฉุกเฉิน (Response)

- หน่วยงานในพื้นที่มีการแจ้งเตือนและให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตต่อไป
- หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการตอบสนองต่อภาวะฉุกเฉินในช่วงระหว่างเกิดน้ำท่วมอย่างทันทีทันใด เช่น การค้นหาช่วยชีวิต การกู้ภัย และการสร้างที่พักชั่วคราว
- หน่วยงานในพื้นที่มีการขอความร่วมมือจากจังหวัดหรือส่วนราชการอื่น ๆ ในช่วงระหว่างเกิดน้ำท่วม
- มีหน่วยงานเข้ามาอำนวยความสะดวกในการขนย้ายสิ่งของ

4) การฟื้นฟูความเสียหาย (Recovery)

- หน่วยงานในพื้นที่มีการสำรวจความเสียหายที่เกิดขึ้นจากน้ำท่วม
- มีสถานศึกษาหรือองค์กรอื่น ๆ ร่วมมาให้ความช่วยเหลือการซ่อมแซมบ้านเรือน การซ่อมแซมเครื่องใช้ไฟฟ้า ภายหลังจากน้ำท่วม
- มีหน่วยงานด้านสาธารณสุขมาดำเนินการเกี่ยวกับการรักษาพยาบาลหรือโรคภัยไข้เจ็บ ภายหลังจากน้ำท่วม
- มีหน่วยงานที่เข้ามาดูแลความเสียหายและซ่อมแซมด้านสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ภายหลังจากน้ำท่วม

5) การติดตามประเมินผล (Follow up)

- ท่านได้มีการทบทวนและศึกษาประสบการณ์การจัดการน้ำท่วมที่เกิดขึ้น แล้วทำการปรับปรุงสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพ
- มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาติดตาม ตรวจสอบ ความเป็นอยู่ของท่านภายหลังจากเกิดน้ำท่วม
- ท่านคิดว่าสามารถจัดการและรับมือกับน้ำท่วมได้

- ท่านคิดว่าจังหวัดนนทบุรีกับเรื่องน้ำท่วมเป็นเรื่องปกติ

ตอนที่ 4 ปัญหา/อุปสรรคและข้อเสนอแนะ

4.1 ปัญหา/อุปสรรค

4.2 ข้อเสนอแนะ

สำหรับข้อคำถามแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ มีการให้คะแนน ดังนี้

เกณฑ์การให้คะแนนในแบบสอบถาม เป็นข้อคำถามชนิดประเมินค่า (Rating scale) ประเมินค่า 5 ระดับ เกณฑ์การตอบมี 5 ระดับ ดังนี้

5 หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด

4 หมายถึง เห็นด้วยอย่างมาก

3 หมายถึง เห็นด้วยปานกลาง

2 หมายถึง เห็นด้วยน้อย

1 หมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด

เกณฑ์การให้คะแนนวัดระดับความคิดเห็น (แปลผล) จากการคำนวณอัตราภาคชั้น โดยใช้

สูตร

คะแนนสูงสุด — คะแนนต่ำสุด

จำนวนระดับ

$$= \frac{5-1}{5}$$

$$= 0.80$$

ได้เกณฑ์ 5 ระดับ ดังนี้

เห็นด้วยอย่างมากที่สุด	ค่าเฉลี่ย	4.21 - 5.00
เห็นด้วยอย่างมาก	ค่าเฉลี่ย	3.41 - 4.20
เห็นด้วยอย่างปานกลาง	ค่าเฉลี่ย	2.61 - 3.40
เห็นด้วยอย่างน้อย	ค่าเฉลี่ย	1.81 - 2.60
เห็นด้วยอย่างน้อยที่สุด	ค่าเฉลี่ย	1.00 - 1.80

3.4 การทดสอบคุณภาพเครื่องมือ

เพื่อให้ได้แบบสอบถามที่มีประสิทธิผลและนำมาใช้ในการศึกษาได้ตามวัตถุประสงค์ ดังนั้นแบบสอบถามที่พัฒนาขึ้น จึงต้องผ่านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย ได้แก่ การทดสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และการหาความเชื่อมั่นหรือความน่าเชื่อถือ (Reliability)

1. การตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity)

1.1 ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นปรึกษาผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์ ในเรื่องที่ทำวิจัย 5 ท่าน ได้แก่

- 1) ศาสตราจารย์ ดร.อรรถกฤต ปัจฉินันท์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- 2) รองศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมพงศ์ มีสมนัย สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- 3) รองศาสตราจารย์ ดร.ดำรงศักดิ์ จันทพิชัย คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- 4) รองศาสตราจารย์ ดร.ชนินทร์ วัฒนินท์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
- 5) ดร.นพดล โคว์สุวรรณ กรรมการประจำหลักสูตรวิศวกรรมชลประทาน วิทยาลัยการชลประทาน และ ผู้อำนวยการส่วนสื่อสารองค์กร และเทคโนโลยีสารสนเทศ สถาบันพัฒนาการชลประทาน กรมชลประทาน

เพื่อพิจารณาตรวจสอบเนื้อหาและโครงสร้างแบบสอบถาม ตลอดจนขอคำแนะนำและความคิดเห็นในแต่ละข้อว่าตรงตามจุดมุ่งหมายของการวิจัยครั้งนี้หรือไม่ มีข้อบกพร่องอย่างไร จากนั้นนำแบบสอบถามที่ได้รับการแนะนำแก้ไขและดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

1.2 การวัดความตรงเชิงเนื้อหา ใช้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความสอดคล้องแล้วนำผลการตรวจสอบมาคำนวณหาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ หรือนิยาม (IOC: Item Objective Congruence Index) การหาความสอดคล้องแบบ IOC เพื่อพิจารณาด้านภาษาที่ใช้ในข้อคำถามการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญมี 3 ประเด็นคือเหมาะสม ไม่เหมาะสมและไม่แน่ใจโดยพิจารณาข้อคำถามนั้น ๆ วัดได้ตรงหรือสอดคล้องหรือไม่

ถ้าเห็นด้วยให้ค่า = 1

ไม่เห็นด้วยให้ค่า = -1

และไม่แน่ใจให้ค่า = 0

ผู้เชี่ยวชาญจะพิจารณาตามความเป็นไปได้ของรายละเอียดของคำถามคะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 0.50 ถึง 1.00 ซึ่งแสดงว่าแบบสอบถามนั้นดีใช้ได้ตามเนื้อหาที่ระบุไว้ในรายละเอียด และตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย งานวิจัยฉบับนี้ ได้ค่าความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเท่ากับ 0.73 แปลผลว่าใช้ได้

2. การหาความเชื่อมั่นหรือความน่าเชื่อถือได้ของเครื่องมือ (Reliability) งานวิจัยชิ้นนี้ได้มีการทดสอบแบบสอบถาม (Pre-test) กับกลุ่มที่มีลักษณะประชากรใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง คือที่ชาวบ้านที่อาศัยใน ต.บางตลาด อ.ปากเกร็ดจำนวน 15 ฉบับและ ต.โทรใหญ่ อ.โทรน้อยจำนวน

15 ฉบับ ใช้ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นจำนวน 30 ชุด เพื่อทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) ด้วยวิธีของ Cronbach Method และนำข้อบกพร่องมาทำการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้มีความสมบูรณ์มากขึ้นก่อนที่จะดำเนินเก็บข้อมูลจริงจากกลุ่มตัวอย่าง ผลการทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.79 แสดงให้เห็นว่า แบบสอบถามฉบับนี้มีความน่าเชื่อถืออยู่ในเกณฑ์ที่ใช้ได้ สามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยในครั้งนี้

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามที่สมบูรณ์ จำนวน 400 ชุด ผู้วิจัยได้ทำการประมวลผล และวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีขั้นตอนการประมวลผลข้อมูลดังนี้

- 1) การตรวจสอบข้อมูล (Editing) นำแบบสอบถามที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลมาทำการสำรวจ ความถูกต้อง และความสมบูรณ์ของข้อมูล
 - 2) การลงรหัสข้อมูล (Coding) นำข้อมูลของแบบสอบถามทั้งหมดมาแปรเป็นสัญลักษณ์ตัวเลขแทนค่าตัวแปรต่าง ๆ ทำการลงรหัสตามที่กำหนดไว้
 - 3) การบันทึกข้อมูล นำแบบสอบถามที่ผ่านการลงรหัสบันทึกข้อมูลลงในเครื่องคอมพิวเตอร์ประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อกำหนดค่าทางสถิติ และทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ต่อไป
- ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลเริ่มจากการสำรวจสภาพการณ์การเกิดอุทกภัย การสัมภาษณ์เบื้องต้น เพื่อให้ทราบสถานะของการดำเนินการและปัญหาหรืออุปสรรค จากนั้นทำการวิเคราะห์การนำเทคโนโลยีในการสร้างเครือข่ายแจ้งเตือนอุทกภัย จากข้อมูลแบบสอบถามที่ได้และข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้รับจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- 1) การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก จะใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยอาศัยรายละเอียด การตีความ การหาความหมาย อธิบายความและสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้เทียบเคียงกับบริบทของการศึกษาและสรุปสาระสำคัญจากบทสัมภาษณ์
- 2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถามจะมีการตรวจสอบความถูกต้องของเครื่องมือ และนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive) เพื่อวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ใช้สถิติเชิงอนุมาน (Prescriptive) เพื่อทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติ t-test และ F-Test (One Way ANOVA)
- 3) การวิเคราะห์ข้อมูลจากข้อมูลที่ได้รับจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จะตีความและสังเคราะห์ข้อมูลใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของการศึกษา รวมถึงการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานทางด้านกายภาพและวิเคราะห์ปัจจัยในการเกิดปัญหาของพื้นที่

ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการติดตามผล โดยทดสอบความเชื่อถือได้ (Reliability) ของเนื้อหาเพื่อนำไปเก็บข้อมูลจริง ด้วยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's Alpha Coefficient

งานวิจัยชิ้นนี้จะให้ความสำคัญกับการวิจัยคุณภาพเป็นหลักโดยสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) ซึ่งบุคคลเหล่านี้มีความเกี่ยวข้องอย่างลึกซึ้งกับการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี และใช้ข้อมูลจากการวิจัยเชิงปริมาณเป็นตัวเสริมเพื่อจะได้พิจารณาอย่างครบถ้วน ครบคลุม และมีความสมบูรณ์

ตารางที่ 3.4 เปรียบเทียบจำนวนกลุ่มตัวอย่าง

ลำดับ	กลุ่มตัวอย่าง	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง ที่วางแผน ฯ	จำนวนกลุ่ม ตัวอย่างที่เก็บจริง
1	ข้าราชการ/เจ้าหน้าที่ของกรมชลประทาน	2	4
2	ข้าราชการ/เจ้าหน้าที่รัฐจังหวัดนนทบุรี ผู้นำ ชุมชนจังหวัดนนทบุรี	6	6
3	ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการเกิดอุทกภัย ในพื้นที่จังหวัดนนทบุรีที่มีความเสี่ยง ฯ	6	10
4	ภาคธุรกิจและภาคการเมือง	2	2
รวม		16	22

บทที่ 4

ผลการศึกษาและการวิเคราะห์ผลการศึกษา

ในการนำเสนอในบทนี้จะนำเสนอตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาเรื่อง การบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี ซึ่งมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อ 1. เพื่อวิเคราะห์ความคิดเห็นทั้งที่คาดหวังและความเป็นจริงในการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี

ผลการศึกษาจากการวิจัยเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยจังหวัดนนทบุรีตามทัศนะของ Agranoff and McGuire ทั้ง 5 มิติ มีดังนี้

1. การแสวงหาข้อมูล Case (2007:p.27) ได้กล่าวว่า การแสวงหาข้อมูล (Information seeking) คือการที่บุคคลมีความใส่ใจหรือความต้องการในการได้รับข้อมูลเพื่อการตอบสนองความต้องการหรือลดช่องว่างทางความรู้ โดยสถานการณ์ที่ทำให้เกิดการแสวงหาความรู้อาจเป็นสถานการณ์ที่บุคคลเกิดความต้องการข้อมูล แนวคิด คำตอบ เพื่อการวางแผนแก้ไขปัญหาหรือเพื่อการตัดสินใจที่ถูกต้องในวิกฤตที่เผชิญอยู่หรืออาจเป็นเพียงสถานการณ์ที่ต้องการคำตอบเพื่อความอยากรู้คลายข้อสงสัยของตนเองได้ การแสวงหาข้อมูลเกี่ยวกับน้ำท่วม/อุทกภัยถือได้ว่ามีความสำคัญและความจำเป็นต่อการปรับตัวให้สอดคล้องกับสถานการณ์ทั้งก่อนน้ำท่วม ระหว่างน้ำท่วมและภายหลังน้ำท่วม

ในเรื่องการประชาสัมพันธ์นั้นส่วนราชการที่เกี่ยวข้องได้พยายามประชาสัมพันธ์และให้ข้อมูล ต่าง ๆ เช่น

“กรมชลประทานได้ประชาสัมพันธ์ การปรับปรุงการเพาะปลูกข้าวนาปีให้เร็วขึ้น ในพื้นที่ลุ่มต่ำเสี่ยงภัยน้ำท่วมจำนวน 12 ตำบล ซึ่งเป็นพื้นที่อยู่ใต้จังหวัดนครสวรรค์ลงมา ได้แก่ ตำบลเชียงราก จ.สิงห์บุรี ตำบลชัยคลองชัยนาท-ป่าสัก ตำบลท่าวัง จ.ลพบุรี ตำบลบางกลุ่ม ตำบลบางกุ้ง ตำบลป่าโมก จ.อ่างทอง ตำบลผักไห่ ตำบลเจ้าเจ็ด ตำบลพระยาบรรลือ ตำบลโพธิ์พระยา ตำบลบางบาล จ.พระนครศรีอยุธยา และตำบลรังสิตได้โดยได้เริ่มส่งน้ำให้เพาะปลูกตั้งแต่วันที่ 1 พ.ค.ที่ผ่านมา จากเดิมที่ต้องรอน้ำฝนในการเตรียมแปลง เพื่อเก็บเกี่ยวผลผลิตให้เสร็จทันก่อนฤดูน้ำหลากจะมาในช่วงเดือน ก.ย. - ต.ค.

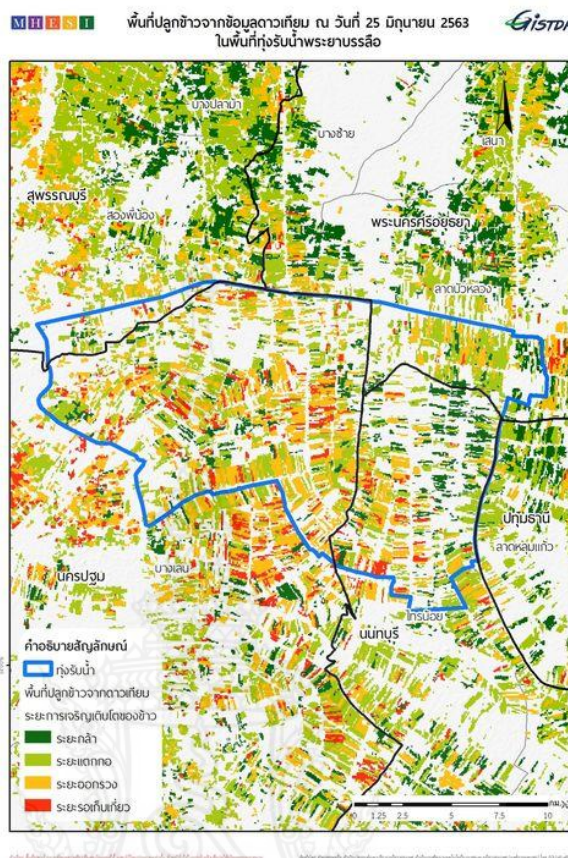
- พื้นที่ทุ่งพระยาบรรลือ จะมีการผลักดันน้ำออกทางแม่น้ำท่าจีนและแม่น้ำเจ้าพระยา ผ่านคลองพระพิมลที่จะใช้ในการบริหารจัดการน้ำไม่ให้ไหลลงสู่ทุ่งพระพิมล

- พื้นที่ทุ่งพระพิมล จะใช้คลองมหาสวัสดิ์ในการควบคุมและบริหารจัดการน้ำ โดยจะใช้ประตูระบายน้ำที่ตั้งอยู่ตามแนวแม่น้ำท่าจีนและแม่น้ำเจ้าพระยาช่วยในการผลักดันน้ำออกจากพื้นที่ในทุ่งต่าง ๆ ให้ไหลลงสู่แม่น้ำโดยเร็วที่สุด นอกจากนี้ประตูระบายน้ำบรมธาตุและประตูระบายน้ำพลเทพจะปรับลดการรับน้ำเข้าให้น้อยลง เพื่อลดปริมาณน้ำให้เหลือเพียงครึ่งหนึ่งของลำน้ำ ซึ่งจะช่วยลดปริมาณน้ำที่จะไหลลงสู่พื้นที่ตอนล่างฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา” (<https://www.thaibps.or.th/news/content/319741> สืบค้นวันที่ 9 พ.ค. 2567)

หรือ GISTDA สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน) ได้มีการแจ้งข่าวสถานการณ์ในทุ่งรับน้ำพระยาบรรลือเกี่ยวกับการปลูกข้าวในปี พ.ศ. 2563 ซึ่งมีพื้นที่ประมาณ 161,518 ไร่ มีการปลูกข้าวเกือบครึ่งหนึ่งของพื้นที่ ในจำนวนพื้นที่ปลูกข้าวในทุ่งพระยาบรรลือแบ่งออกเป็น 4 ระดับด้วยกัน คือ ระยะกล้า ระยะแตกกอ ระยะออกรวง และระยะเก็บเกี่ยว คาดว่าจะเก็บเกี่ยวได้ทั้งหมดในช่วงเดือนสิงหาคม-กันยายน ก่อนที่น้ำหลากจะมาถึง GISTDA ก็ได้แจ้งข้อมูลเกี่ยวกับการปลูกข้าวให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ใช้ไปบริหารงานของตนเอง โดยเฉพาะกรมชลประทานที่เกี่ยวข้องกับระบบชลประทานและอุทกภัย ดังข่าว

“สวัสดิ์ชาวแฟนเพจทุกท่าน วันนี้แอดมินจะพาทุกท่านไปรู้จักกับ “ทุ่งรับน้ำพระยาบรรลือ” กันครับ ซึ่งเป็นอีกหนึ่งทุ่งรับน้ำที่สำคัญของประเทศไทย

ทุ่งรับน้ำพระยาบรรลือถือเป็นอีกหนึ่งทุ่งขนาดใหญ่ที่มีพื้นที่ประมาณ 161,518 ไร่ โดยตั้งอยู่ในพื้นที่บริเวณจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สุพรรณบุรี นครปฐม และจังหวัดนนทบุรี จากข้อมูลล่าสุดมีการปลูกข้าวถึงร้อยละ 46 ของพื้นที่ทั้งหมด โดยแบ่งออกเป็นระยะกล้าจำนวน 11,104 ไร่ (สีเขียวเข้ม) ระยะแตกกอจำนวน 28,878 ไร่ (สีเขียวอ่อน) ระยะออกรวงจำนวน 25,994 ไร่ (สีส้ม) และระยะเก็บเกี่ยวจำนวน 7,517 ไร่ (สีแดง) ทั้งนี้ คาดว่าจะเก็บเกี่ยวได้ทั้งหมดในช่วงเดือนสิงหาคม-กันยายน ก่อนที่น้ำหลากจะมาถึง เพื่อให้การเตรียมพื้นที่รับน้ำในทุ่งพระยาบรรลือเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด ซึ่งที่ผ่านมา จิสต้าได้วางแผนรับสัญญาณดาวเทียม เพื่อวิเคราะห์และติดตามพื้นที่ปลูกข้าวในทุ่งรับน้ำ โดยใช้ข้อมูลภาพจากดาวเทียม Sentinel, Landsat และ Radarsat ในการจำแนกพื้นที่ปลูกข้าวตามระยะการเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่อง เพื่อสนับสนุนการทำงานและส่งต่อข้อมูลให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้นำไปใช้บริหารจัดการในพื้นที่ต่อไป”

ภาพที่ 4.1 พื้นที่ปลูกข้าวในทุ่งพระยาบรรลือ

ที่มา : <https://www.facebook.com/gistda/posts/10158160260116265/> สืบค้นวันที่ 9 พ.ศ. 2567)

สำหรับภาคการเมืองและภาครัฐแล้ว มีความคิดเห็นสอดคล้องไปในแนวทางเดียวกันก็คือมีการให้ข้อมูลและความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับการจัดการน้ำท่วม เช่น นักการเมืองท่านหนึ่งกล่าวว่า มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง มีการแจ้งเตือนล่วงหน้า เป็นประโยชน์ต่อชาวบ้านในพื้นที่ ชาวบ้านควรตื่นรู้ติดตามข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับปริมาณน้ำ ดังคำสัมภาษณ์

“ปัจจุบันนะครับ เราก็จะเห็นว่าการสื่อสารนะครับ ข้อมูลต่าง ๆ ครับ มีแพร่หลายนะครับ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ นะครับ เพราะฉะนั้นผมคิดว่าชาวบ้านนะครับควรตื่นรู้ในปัญหาที่จะเกิดขึ้นนะครับ ติดตามการแจ้งเตือนล่วงหน้าแจ้งเตือนล่วงหน้าของทางราชการหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนะครับ ตรงนี้จะทำให้ชาวบ้านสามารถช่วยเหลือตนเองได้ในระดับเบื้องต้น” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, นักการเมืองรายหนึ่ง, วันที่ 11 พ.ค. 2567)

เมื่อสอบถามเกี่ยวกับบทบาทของนักการเมืองรายนี้ แล้วท่านได้ไปมีส่วนให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่อง การป้องกันน้ำท่วมของชาวบ้าน ก็กล่าวว่าได้เข้าไปในพื้นที่ สอบถามความเป็นอยู่ของชาวบ้าน บอกกล่าวข้อมูลเกี่ยวกับน้ำท่วม แจ้งช่องทางการติดต่อสื่อสารกับหน่วยราชการที่รับผิดชอบเพื่อขอความช่วยเหลือ และยังนำข้อมูลความเดือดร้อนของชาวบ้านไปแจ้งให้กับส่วนราชการที่เกี่ยวข้องอีกด้วย ร่วมด้วยช่วยกันในการป้องกันอุทกภัย เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการบูรณาการความร่วมมือในการป้องกันน้ำท่วม ดังคำสัมภาษณ์

“ในฐานะที่ทำการเมืองท้องถิ่นตรงนี้ ผมก็ได้มีส่วนนะครับในการเข้าไปติดตามสภาพปัญหา การใช้ชีวิต ความเป็นอยู่ของประชาชนทั้งในช่วงปกติและช่วงน้ำหลากตรงนี้นะครับก็จะสามารถให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์กับพี่น้องประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ที่ผมได้ไปรับใช้ดูแลเค้า ให้รับทราบถึงสถานการณ์ต่าง ๆ แจ้งข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องสถานการณ์ของอุทกภัยหรือน้ำหลากในพื้นที่ แล้วก็แจ้งเกี่ยวกับช่องทางการติดต่อสื่อสารกับหน่วยงานที่รับผิดชอบเพื่อที่จะให้ประชาชนเหล่านั้นนะครับได้มีการร้องขอ ขอความช่วยเหลือ หรือแจ้งข่าวให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับทราบครับ” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, นักการเมืองรายหนึ่ง, วันที่ 11 พ.ค. 2567)

สอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้อำนวยการโครงการชลประทานนนทบุรีกล่าวว่า มีการแจ้งข่าวสารทางสื่อสังคม มีการจัดตั้ง Line group โดยร่วมกับป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดนนทบุรี มีการแจ้งข่าวแบบ real time มีเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องพร้อมในการให้ข้อมูลตลอดเวลา ผู้อำนวยการโครงการชลประทานนนบุรียังกล่าวอีกว่า จำเป็นจะต้องให้ชาวบ้านมาให้ความร่วมมือในการป้องกันน้ำท่วม เปรียบเสมือนตาสับประดะ ช่วยกันดูแล ดังคำสัมภาษณ์

“ก็ทางเราก็มีเครือข่ายนะครับในการรายงาน ส่วนหนึ่งของจังหวัดนนท์เองครับ ซึ่งแต่ก่อนเราก็ใส่ตั้งแต่มีไลน์ใหม่ๆ นะครับ เราตั้งกลุ่มไลน์แก๊วกฤตน้ำท่วมกันขึ้นมาที่ร่วมกับทาง ปภ. เนียนะครับ ที่นี้เครือข่ายที่เข้ามาพอมิจุดไหนเสี่ยงหรือจุดที่เกิดปัญหา ก็จะรายงานได้เรียลไทม์เลย แล้วก็จะมีเจ้าหน้าที่ สแตนดบายอยู่นะครับ ก็มีเราก็ให้ความรู้ส่วนนี้ก็คือตั้งก็เป็นส่วนร่วมก่อนนะครับส่วนแรก เพราะเหมือนกับได้เป็นหูเป็นตาสับประดะ มันก็จะแก้ไขสถานการณ์ได้ดีขึ้น” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, ผู้อำนวยการโครงการชลประทานนนทบุรี, วันที่ 3 พ.ค. 2567)

ผู้อำนวยการโครงการชลประทานนนบุรียังเพิ่มเติมอีกว่าจำเป็นต้องให้กลุ่มผู้นำชาวบ้านมาอยู่ในเครือข่ายมาให้ความร่วมมือในการป้องกันน้ำท่วม เนื่องจากผู้นำชาวบ้านเหล่านี้อยู่ในพื้นที่ที่น่าจะรู้ดีเกี่ยวกับเรื่องการจัดการน้ำท่วม กรมชลประทานมีประตูน้ำมากมาย จึงต้องอาศัยผู้นำ

ชาวบ้านมาช่วยในการปิดเปิดประตูระบายน้ำ ช่วยในการแจ้งข่าวสาร ประกอบกับกรมชลประทานมีบุคลากรน้อยอีกด้วย การจัดการในเรื่องนี้จึงยากที่จะให้กรมชลประทานดำเนินการเพียงหน่วยเดียว จึงต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนแบบบูรณาการ ดังคำสัมภาษณ์

“อย่างน้อยชาวบ้านที่เป็นระดับศิษย์แมนะครับที่ระดับเป็นผู้นำชุมชนนะ ครับ พวกนี้เราก็ดึงเข้ามาเป็นเครือข่าย เพราะเนื่องจากกรมชลประทานเอง บุคลากรมีน้อย เรามีประตูน้ำริมแม่น้ำเจ้าพระยา 70-80 แห่ง เพราะฉะนั้นจะ อาศัยนะครับผู้นำชุมชนเลยเป็นคนช่วยในการปิดเปิดประตู เพราะฉะนั้นความรู้ ว่าเวลาไหนควรปิดไม่ควรปิดอันนี้โดยเซนส์เค้าต้องมีส่วนหนึ่ง เราก็ตอบรับใน เรื่องการจัดการน้ำและสถานการณ์มาอย่างนี้ควรจะทำยังไง” (สัมภาษณ์ส่วน บุคคล, ผู้อำนวยการโครงการชลประทานนนทบุรี, วันที่ 3 พ.ค. 2567)

สอดคล้องกับความคิดเห็นของนายช่างโยธาของเทศบาลแห่งหนึ่งให้ข้อมูลว่า มีการแจ้ง ข่าวสารเกี่ยวกับประมาณน้ำ การคาดการณ์ในแต่ละพื้นที่ โดยแจ้งข่าวสารผ่านช่องทางต่าง ๆ ทั้งสื่อ สังคม หอกระจายข่าว วิทยุ ซึ่งสื่อต่าง ๆ ถือว่ามีความสำคัญในโลกปัจจุบัน ทำให้มีการติดต่อสื่อสาร กับชาวบ้านที่รวดเร็วและถูกต้องแม่นยำ การสร้างการตระหนักรู้และเกิดพฤติกรรมร่วมมือกันในการ ป้องกันน้ำท่วมถือได้ว่าเป็นจุดหมายของการจัดการปกครองสาธารณะแนวใหม่ จะได้ดำเนินการใน เรื่องน้ำแบบบูรณาการไร้รอยตะเข็บ ดังคำสัมภาษณ์

“ก็ทางหน่วยงานเองนะครับ ก็จะมีการแจ้งเตือนภัยว่าระดับน้ำของแม่น้ำ เจ้าพระยาปัจจุบันอยู่ระดับไหนของตลิ่งแล้ว ซึ่งเราคาดการณ์ว่าอีกกี่วันระดับน้ำ จะสูงขึ้นเป็นปริมาณเท่าไร และที่บ้านเรือนราษฎรแต่ละจุด ถ้าเกิดน้ำขึ้นจะใช้ เวลากี่วันกว่าจะไปถึงเขา ซึ่งเขาก็จะได้มีการเตรียมตัวล่วงหน้าในการเผชิญเหตุ ครบ.....ก็มีหลายช่องทางครับอาจจะเป็นในกลุ่มไลน์ของผู้นำชุมชน ในเสียงตาม สายของแต่ละชุมชน หรืออาจจะเป็นทางสื่อวิทยุ แล้วก็เฟซบุ๊กแฟนเพจของ หน่วยงานอะไรพวกนี้ครับ....ก็คิดว่าได้ได้รับการรับรู้ดีครับ เพราะว่าส่วนใหญ่ทุก วันนี้สื่อโซเชียลมีผลต่อการดำรงชีวิตของทุกคนอยู่แล้วนะครับ ในการที่เราจะ สื่อสารอะไรออกไป มันทำให้การสื่อสารกระจายไปเร็วนะครับ ซึ่งสารที่เราจะสื่อ ไปก็ต้องมีความถูกต้องมีความแม่นยำด้วยนะครับ” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, นายช่าง โยธา อบท. แห่งหนึ่ง, วันที่ 4 เม.ย. 2567)

ผู้นำชาวบ้านรายหนึ่งให้ความเห็นสอดคล้องกับข้าราชการทั้งสองรายดังกล่าวข้างต้นว่า มี การแจ้งข่าวสารผ่านสื่อสังคมทุกวัน ถ้าพบว่ามีสถานการณ์น้ำที่บางไทรถึง 2,500 ลบ.ม./วินาที โดย ผู้นำชาวบ้านรายนี้จะเข้าไปติดตามสถานการณ์น้ำที่ผ่านตามจุดต่าง ๆ ตั้งแต่ผ่านเขื่อนเจ้าพระยา จ. นครสวรรค์ ไหลลงมาจนถึง จ.อยุธยา จุดที่บางไทร อยุธยามีความสำคัญอย่างมาก เพราะจะเป็นตัว

บอกว่าน้ำจะท่วมมากน้ำท่วมน้อยจะได้แจ้งข่าวสารให้ชาวบ้านได้เตรียมการรับภาวน้ำท่วม การป้องกันอุทกภัยจะช่วยลดความสูญเสียของชาวบ้านและของประเทศ ทำให้ชาวบ้านรู้สึกชื่นชอบและมั่นใจในการบริหารประเทศ อันจะเป็นผลดีต่อความร่วมมือในเรื่องอื่น ๆ กับภาครัฐต่อไป ดังคำสัมภาษณ์

“แจ้งก่อนเลย แจ้งตลอดเลยแจ้งทั้งไลน์กลุ่ม แจ้งลงทั้งเฟซบุ๊กก็ลง ระดับน้ำนี้ลงทุกวันก่อนตั่งแต่น้ำเพิ่งเริ่มมาลงทุกวัน ไลน์กลุ่มนี้มีกลุ่มผู้นำชาวบ้าน หรือกลุ่มชาวบ้านสารพัดเลย สื่อโซเชียลมีเดียช่วยได้เยอะ คือผมจะรู้ว่าปีนี้น้ำอะไร อย่างนี้จะติดตามสื่อหลายช่องทาง เช่น เข้าไปดูที่นครสวรรค์ ดูชัยนาท ไล่มาเลยอยุธยา ปริมาณน้ำที่ปล่อยจากเขื่อนเจ้าพระยามาปล่อยมาเท่าไรผ่านชัยนาท ผ่านบางโทรเท่าไร คือบางโทรเป็นจุดขึ้นน้ำขึ้นตาย คือบางโทรถ้าปล่อยผ่าน บางโทรไม่ได้มีเขื่อน และน้ำที่มันมาบรรจบกันหลายเส้นทางก็จะมาบางโทร แล้วก็มาปทุม มานนทบุรี คือถ้าบางโทรถึง 2500 ลบ.ม.ก็เตรียมตัว ที่ลุ่มต่ำก็เตรียมตัวยกของ” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, ผู้นำชาวบ้านรายหนึ่ง, วันที่ 24 เม.ย. 2567)

ผู้นำชาวบ้านรายนี้ได้กล่าวเพิ่มเติมว่าปริมาณน้ำ 2,500 ลบ.ม. ต่อวินาทีส่งผลต่อพื้นที่ลุ่มต่า นั้นมากจากกรมชลประทานได้บอกกล่าวไว้ กรมชลประทานจะส่งข้อมูลทุกวัน และผู้นำชาวบ้านรายนี้ก็จะแจ้งข่าวสารที่กรมชลประทานส่งมาให้ชาวบ้านในพื้นที่รับทราบทุกวันเช่นกัน ชาวบ้านเมื่อรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ก็มีการให้ความร่วมมือในลักษณะต่าง ๆ อีกด้วย ดังคำสัมภาษณ์

“ก็กรมชลฯครับ ชลประทานนนทบุรีบอกไว้ คือเราดูที่เขื่อนเจ้าพระยาด้วยแต่ว่าที่สถานีวัดน้ำบางโทร ตัวนี้ก็คือจุดสำคัญที่น้ำจากตรงนั้น มันจะมานนทบุรีมากรุงเทพฯ ก็คือเขาก็จะแจ้งทางกรมชลฯเขาจะแจ้งมาคาดการณ์ระดับน้ำแต่ละเดือนจะเป็นกราฟ ผมก็จะส่งลงไป แล้วก็เข้าไปหยิบข้อมูลจากตรงโน้นตรงนั้นมาประกอบ แล้วก็แจ้งไปคือผมจะแจ้งทุกวันว่าวันนี้ปริมาณน้ำผ่านเจ้าพระยาเท่าไร ผ่านบางโทรเท่าไร” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, ผู้นำชาวบ้านรายหนึ่ง, วันที่ 24 เม.ย. 2567)

ทางผู้อำนวยการสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดนนทบุรีได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมอีกว่า การแสวงหาข้อมูลนั้นหาข้อมูลจากกรมชลประทานเกี่ยวกับปริมาณน้ำ ซึ่งน่าจะมีข้อมูลที่น่าเชื่อถือได้มากที่สุด เนื่องจากเป็นส่วนราชการเกี่ยวกับเรื่องนี้โดยตรง ดังคำสัมภาษณ์

“คนที่ผมขอข้อมูลเรื่องน้ำอย่างเช่น น้ำแม่น้ำเจ้าพระยาล้นตลิ่ง ผมก็เช็คกรมชลประทานตลอดว่าวันนี้เท่าไร วันนี้ปล่อยมาเท่าไรคือเค้าจะรู้ ผมไม่รู้แน่ครับ เพราะป้องกันฯไม่มีข้อมูลตรงนี้ กรมชลประทานครับน่าเชื่อถือที่สุด ผมจะไม่

เชื้อไครนนอกจากชลประทาน” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, ผู้อำนวยการสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดนนทบุรี, วันที่ 2 พ.ค. 2567)

ผู้อำนวยการสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดนนทบุรียังได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่าการปล่อยน้ำของกรมชลประทานอาจจะไม่ตรงกับข้อมูลที่กรมชลประทานให้มาก็เป็นไปได้ ซึ่งชาวบ้านในพื้นที่จะรับรู้ได้ว่าจริงหรือไม่ แล้วชาวบ้านหรือผู้นำชาวบ้านจะร้องเรียนมา กรมชลประทานอาจจะไม่ยากบอกความจริงกลัวชาวบ้านจะแตกตื่น จนเกิดความวุ่นวาย แต่เมื่อสอบถามไปทางกรมชลประทานก็จะได้รับคำตอบว่า สามารถจัดการน้ำได้ นอกจากนี้ในปัจจุบันจะมีระเบียบในเรื่องการปล่อยน้ำนี้ กล่าวคือการปล่อยน้ำในปริมาณต่าง ๆ จะต้องขออนุมัติจากผู้มีอำนาจตามลำดับขั้น และตามปริมาณน้ำที่จะปล่อย อันทำให้เกิดความชอบธรรมและความโปร่งใสในการจัดการป้องกันน้ำท่วมแบบบูรณาการจากทุกภาคส่วน จะไม่สามารถปล่อยน้ำได้ตามอำเภอใจ โดยมีสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติคอยกำกับไว้ ดังคำสัมภาษณ์

“คือบางทีมันเป็นเรื่องของจิตวิทยาว่า อย่างเช่น ถ้าผมมีข้อมูลเรื่องวันนี้ น้ำจากเจ้าพระยามา 2000 นะ แต่ในความจริงเขาอาจจะปล่อยมา 3000 ก็ได้ แต่ความรู้สึกชาวบ้านตรงนั้นเขาไม่รู้ทำไมวันนี้ น้ำสูงจัง น้ำริมแม่น้ำมันเข้ามาเยอะมาก เขาก็จะร้องเรียนมาอะไรมาผมก็จะเช็คกับเขา แต่ส่วนใหญ่ชลประทานเขาก็จะไม่อยากให้แตกตื่นเค้าบอกว่าเอาอยู่ แล้วก็บอกในตัวเลขที่ประชาชนรับได้ แต่ความจริงแล้วประชาชนก็รู้เขาเองก็อยู่ริมน้ำ คือเค้ารู้อยู่แล้ว แต่อย่างปี 54 นี่ ยกเว้น อันนี้คือทะเลาะมา 5000 ลูกบาศก์ แต่หลังจากนั้นมาชลประทานดีขึ้นมาก คือเวลาเค้าจะปล่อยน้ำเกินเท่าไร ๆ เค้าจะมี ผมไม่แน่ใจนะระเบียบของ สทช. นะครับว่าเกิน 2000 ต้องขออนุมัติบอร์ด เกิน 2500 ต้องขอรอนายกฯอนุมัติ ปล่อยอะไรเงี้ยครับ เพราะฉะนั้นเราก็จะรู้ว่ามันเกิน 2500 แล้วเพราะว่าเขาขออนุมัติรองนายกฯแล้วหรืออะไรอย่างนี้นะครับ แต่สมัยก่อนไม่มีอย่างนี้นะครับคิดจะปล่อยก็ปล่อยเลย ครับน้ำกลัว เพราะก่อนไม่มีเลยปล่อยเลยไม่สนใจใครเลยอันนี้น้ำกลัว แต่ยุคนี้หลัง ๆ มีสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติมาอยู่แล้วจะไม่ปล่อย เค้าจะไม่ปล่อยมั่ว” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, ผู้อำนวยการสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดนนทบุรี, วันที่ 2 พ.ค. 2567)

ผู้นำชาวบ้านอีกราย ยังกล่าวถึงการติดต่อสื่อสารผ่านช่องทางไลน์กลุ่มมีความสำคัญอย่างมาก โดยจัดตั้งไลน์กลุ่มแต่ละประตู่ระบายน้ำ เพื่อบอกกล่าวการเปิดปิดประตู่ระบายน้ำ โดยที่แต่ละประตู่จะต้องมีการร่วมมือประสานกัน ทั้งนายประตู่ อปท. ในพื้นที่ ความร่วมมือต้องอาศัยการประสานงานอย่างกลมกลืน เพื่อผลประโยชน์ของชาวบ้านในพื้นที่ สมาชิกในไลน์กลุ่มของผู้นำชาวบ้านรายนี้มีประมาณเกือบ 200 ราย ชาวบ้านสามารถติดตามสถานการณ์การเปิดปิดประตู่ระบาย

น้ำ รวมถึงชาวบ้านในพื้นที่บางรายใช้ลำราง/คลองสาธารณะเดินทางเข้าออกที่พักอาศัย ดังคำสัมภาษณ์

“เวลาปิด-เปิดประตูน้ำจะลงครับว่าปิดประตูน้ำแล้ว เปิดประตูน้ำแล้ว สูบแล้วอะไรยังไงครับจะให้ชาวบ้านได้รับรู้ จะไปตั้งกลุ่มขึ้นมากับเทศบาลบางกรวยครับ เพราะว่าประตูของเราชนกับประตูของที่เทศบาลบางกรวยดูแลอยู่ข้างหลังวัดชะลอครับมีสองประตูครับคลอง ต้องใช้สองประตูปิดพร้อมกันครับ...ก็อยู่ร่วมกันครับ ทุกประตูน้ำจะมีหลายกลุ่มอยู่แล้ว ของผมที่เทศบาลเขาเป็นคนจัดตั้งขึ้นมาแล้วมีประมาณ 170-200 คนประมาณนี้ของผมมีกลุ่มเดียวครับเราก็ประสานกับเทศบาลบางกรวยครับ ทำงานร่วมกันครับ ผมปิดเขาก็ปิด ผมสูบเขาก็สูบทำงานร่วมกันครับ...ใช้ครับผม ชาวบ้านรู้หมดครับเวลาปิดตอนไหนเวลาสูบตอนไหน บางทีแจ้งล่วงหน้าให้ชาวบ้านรับรู้ด้วยครับเพราะมีเรือสัญจรต้องเข้าออกประตูครับ” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, ผู้นำชาวบ้านรายหนึ่ง, วันที่ 6 เม.ย. 2567)

เมื่อสัมภาษณ์จากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นชาวบ้านในเรื่องการแสวงหาข้อมูลพบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่มาให้ความรู้บ้าง มาแนะนำวิธีการในการป้องกันน้ำท่วม เช่น กระสอบทราย เป็นต้น และรับปากว่าเมื่อน้ำท่วมจะส่งช่างมาให้ว่าจะต้องทำอะไร แต่เมื่อถึงเวลาก็ไม่มา ซึ่งทางชาวบ้านก็ต้องช่วยเหลือตนเอง ดังคำสัมภาษณ์ของชาวบ้านรายหนึ่ง

“เคยมีก็มีเทศบาล เทศบาลก็จะเข้ามาช่วยให้ความรู้ เขาก็จะมาแนะนำว่าป้องกันแบบนี้ละ ใช้กระสอบทรายแล้วกันก่อน เดินเข้ามาในบ้านเลยบ้าน ถามว่าบ้านท่วมป่าว ก็บอกท่วมครับแล้วก็ยืนยันรูปให้เขาดูว่าท่วมจริง เขาก็พูดแค่ว่าเดี่ยวส่งช่างมาดูให้ท่วมมีต้องแก้ไขอะไรยังไง แต่ซึ่งเราก็ทำไปหมดแล้วเราป้องกันตัวเองอยู่แล้ว เพราะว่าช่างก็ไม่มา เราก็ป้องกันตัวเอง” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, ชาวบ้านรายหนึ่ง, วันที่ 1 พ.ค. 2567)

กล่าวโดยสรุปการแสวงหาข้อมูลเกี่ยวกับน้ำท่วมถือได้ว่าเป็นเรื่องสำคัญที่ส่วนราชการและ ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องจะต้องให้ข้อมูลเกี่ยวกับอุทกภัยหรือน้ำท่วมอย่างถูกต้องและทันการณ์ ชาวบ้านในพื้นที่เองก็จะต้องแสวงหาข้อมูลเกี่ยวกับน้ำท่วมเช่นกัน เพื่อจะได้ป้องกันอุทกภัยไม่ให้ส่งผลกระทบต่อตนเอง หรือถ้าส่งผลกระทบต่อตนเองก็ส่งผลกระทบให้น้อยที่สุด

2. การแสวงหาการปรับเปลี่ยนเพื่อให้เกิดความเหมาะสม สภาพสังคมปัจจุบันและอนาคตต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว สลับซับซ้อน และรุนแรงมากขึ้น เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ทั้งในด้านการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม ตลอดจนความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี เมื่อมีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นการปรับตัวเองให้สอดคล้องกับบริบท เช่น เปลี่ยนวิธีการคิด การเตรียมตัวเองให้พร้อม ไม่ว่าเราจะต้องเผชิญกับสถานการณ์ใด จะสามารถรับมือได้ และพร้อมที่จะเรียนรู้ตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

ดังกล่าวแล้วว่าจังหวัดนนทบุรีอยู่ในพื้นที่ลุ่มต่ำ มีพื้นที่รับน้ำที่มาจากตอนเหนือ ในอดีตที่ผ่านมาเมื่อมีปริมาณน้ำเหนือ น้ำท่า และน้ำหนุน ที่มากพอก็จะทำให้จังหวัดนนทบุรีเกิดน้ำท่วม โดยเฉพาะน้ำเหนือที่มาจากการปล่อยน้ำของเขื่อนเจ้าพระยาและปริมาณฝนตกทางตอนเหนือของจังหวัดนนทบุรี ทำให้จังหวัดนนทบุรีเกิดน้ำท่วมอยู่บ่อยครั้ง ชาวบ้านในพื้นที่โดยทั่วไปยอมรับว่าเป็นเรื่องปกติ เนื่องจากสภาพที่ดินเป็นพื้นที่ลุ่มต่ำ จึงต้องทำใจยอมรับสภาพที่เป็นอยู่ ดังคำสัมภาษณ์ของผู้นำชาวบ้านรายหนึ่งว่า

“ก็ชีวิตมันอยู่อย่างนี้นั่นก็เหมือนมันก็ชินอยู่แล้ว ของเราไม่มีปัญหากับคนท้องที่ แต่คนหมู่บ้านจัดสรรเค้าจะไม่เคยเค้าจะโทรประจำเลย กำนันเอาอยู่ไหมจะท่วมไหม ผมบอกว่าไม่ท่วม ไม่ต้องกังวลสูงกว่าบ้านผมอีก....แบบนี้เขาจะไม่คุ้นชินกับพื้นที่ แล้วก็ไม่รู้ข้อมูลเดิมว่าตรงนี้น้ำท่วมไปแคไหนอะไรยังไง เขาจะไม่รู้แต่ผมรู้อย่างไรแล้วก็เฉย ๆ” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล,ชาวบ้านรายหนึ่ง,วันที่ 1 พ.ค. 2567)

สอดคล้องกับความคิดเห็นของนักธุรกิจรายหนึ่งที่เห็นว่า จังหวัดนนทบุรีคู่กับน้ำ มีคลอง/ลำรางสาธารณะมากมายทั้งที่เกิดโดยธรรมชาติและเกิดจากการขุด เป็นพื้นที่รับน้ำที่จะนำแร่ธาตุที่เหมาะสมกับการปลูกพืช น้ำท่วมก็ส่งผลให้จังหวัดนนทบุรีมีดินที่อุดมสมบูรณ์ รสชาติผลไม้ของจังหวัดนนทบุรีเป็นที่ขึ้นชื่อว่ามีรสชาติอร่อย ดังคำสัมภาษณ์

“นนทบุรีอยู่กับน้ำครับ คนนนทบุรีเนี่ยอยู่กับน้ำมาตั้งแต่โบราณกาล คลองสาขาเราเยอะมากครับถ้าให้ผมนับหลายร้อยมากครับ ซึ่งเกิดอาการขุดเองก็เยอะ เพราะประชาชนใช้เรือในการสัญจรทางน้ำมาตั้งแต่โบราณ แล้วเราเป็นจังหวัดที่รับน้ำแล้วก็พืชผลทั้งผลไม้หรืออะไร ก็คงมารสชาติดีก็เกิดจากการที่เราน้ำเยอะนี้แหละครับ คนนนทบุรีเองจะรู้ว่านนทบุรีอยู่กับน้ำ” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล,นักธุรกิจรายหนึ่ง,วันที่ 11 พ.ค. 2567)

เมื่อสอบถามเกี่ยวกับลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดนนทบุรีที่แบ่งได้ 2 ประเภท คืออำเภอที่มีแม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่านกับอำเภอที่ไม่มีแม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่าน ว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร ก็ได้รับคำตอบว่าน้ำท่วมเหมือนกันหมด คนนนทบุรีเกิดมาก็พบกับสภาพน้ำท่วม แต่อาจจะแตกต่างกันในรายละเอียด เพราะคนที่อยู่ริมน้ำมักจะเป็นชุมชนแออัด มีชาวสวน แต่คนที่อยู่ในอำเภอที่ไม่มีแม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่านมักจะเป็นเกษตรกรทำนาทำไร่ ยิ่งในปัจจุบันสภาพของอำเภอที่ไม่มีแม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่านมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก สภาพความเป็นเมืองมีมากขึ้น ชาวบ้านในพื้นที่เหล่านี้ก็จะโดนน้ำท่วมจากฝนตก ดังคำสัมภาษณ์ของนักธุรกิจรายเดิมว่า

“ถึงโดนอยู่เหมือนกันหมดครับ คลองจะล้นเหมือนกัน แต่ว่าคนบางบัวทอง คนไทรน้อย เขาจะไม่มีปัญหาเรื่องน้ำล้นตลิ่ง เขาเหมือนเกิดมาเขาก็เจอแล้วครับ คือ

หน้าน้ำยังง ิ คนนนทบุรีก็ต้องได้รับน้ำจากแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นประจำอยู่แล้ว ที่จะมีปัญหาก็คือ อ.ปากเกร็ดกับ อ.เมือง แล้วก็ต้องยอมรับว่าคนที่อยู่ริมน้ำจะเป็นชุมชนที่แออัด คนอำเภอ ที่ไม่มีแม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่าน คือ อ.ไทรน้อย อ.บางบัวทอง อ.บางใหญ่ ก็โดนน้ำท่วมเหมือนกัน แต่เดี๋ยวนี้อสภาพของเมืองมากขึ้น เมืองจะมีปัญหาเรื่องน้ำฝนท่วมถนน น้ำท่วมถนนแต่คนชุมชนแออัดจะมีปัญหาเรื่องน้ำ ล้นตลิ่งคนละกลุ่มลูกค้ำกัน” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล,นักธุรกิจรายหนึ่ง,วันที่ 11 พ.ค. 2567)

สอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้อำนวยการสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จังหวัดนนทบุรีที่ระบุว่า เป็นเรื่องปกติของจังหวัดนนทบุรี โดยได้อธิบายอย่างละเอียดว่า ประการแรกคือน้ำท่วมในเขตเมืองจากปริมาณน้ำฝน ถ้ามีปริมาณฝนตกเกิน 80 มิลลิเมตรจะเกิดน้ำท่วมขัง ก็จะใช้วิธีสูบลงคลองสาธารณะ ประมาณ 2- 3 ซม.ก็ว่าจะไม่มีน้ำท่วมขัง ถึงตอนเช้าที่มีประชาชนเดินทางต้องแห่หมดไปจากถนน ดังคำสัมภาษณ์

“ปกติครับ เพราะเรารับเราจะมีปัญหาเรื่องน้ำท่วมอยู่สองประเภทนะ น้ำท่วม อย่างแรกก็คือ น้ำฝนที่ตกประจำฤดูกาลนะฮะก็ตกขึ้นมาในชุมชนเมืองนี้แหละครับ ตกเข้ามาหนักค่อนข้างหนักจังหวัดนนทบุรีถ้าเกิน 80 มิลลิเมตรขึ้นไปจะเกิดภาวะน้ำท่วมขังละ แต่ท่วมขังในเมืองก็ต้องเข้าใจว่าเป็นเมืองครับ เราก็เหมือนกรุงเทพมหานคร ทางระบายน้ำเราค่อนข้างจะเป็นเมืองไปหมดแล้ว ที่ให้น้ำอยู่น้อย เพราะฉะนั้นเราจะใช้สูบเป็นหลัก ช่วงหลังนี้ระบบสูบดีขึ้น ประมาณ 2-3 ชั่วโมง อย่างช้าก็ยังไม่ช้าก็ต้องแห้งครับ ถ้าไม่ติดเหตุอะไรจริง ๆ อันนี้คือท่วมชุมชนเมืองจากน้ำฝนที่ตกปกติครับ” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล,ผู้อำนวยการสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดนนทบุรี,วันที่ 2 พ.ค. 2567)

ส่วนประการที่ 2 เกิดจากน้ำเหนือที่ไหลมาจากเขื่อนเจ้าพระยา คือแม่น้ำปิง วัง ยมและน่าน ที่จังหวัดนนทบุรีเป็นทางผ่านของน้ำที่ไหลลงไปยังกรุงเทพมหานคร ซึ่งกรุงเทพมหานครได้สร้างคันหรือเขื่อนกันน้ำไว้ตลอดแนว น้ำก็มีรอการระบายที่จังหวัดนนทบุรี ถ้ากรมชลประทานปล่อยน้ำเกินกว่า 1,500 ลบ.ม.ต่อวินาที จะทำให้น้ำท่วมริมตลิ่งแม่น้ำเจ้าพระยา แต่ยังไม่กระทบต่อชุมชนที่อยู่ด้านใน ประกอบกับมีน้ำขึ้นและน้ำลง ของแม่น้ำเจ้าพระยา โดยเฉพาะช่วงน้ำขึ้นหรือน้ำหนุนจากทะเล ก็ต้องคอยเฝ้าระวัง ดังคำสัมภาษณ์

“อย่างที่สองก็คือน้ำจากเจ้าพระยา คือ น้ำเหนือครับ ปิง วัง ยม น่าน ลงมานครสวรรค์สุดท้ายก็ต้องมาที่นนทบุรีนะครับก่อนที่จะออกปากน้ำ แล้วก็ผ่านทางผ่านก่อนที่จะเข้ากรุงเทพมหานคร ปัญหาก็คือเราไม่ได้มีคันกันน้ำตลอดแม่น้ำเจ้าพระยาจะต่างกับกรุงเทพมหานครที่มีคันตลอดแนว พอกรุงเทพมหานครมีคัน

ตลอดแนวน้ำก็จะมาเยอะที่เรามากขึ้นอีก ก็จะค้างอยู่เป็นเวลานาน ขึ้นอยู่กับปริมาณน้ำเหนือที่กรมชลประทานปล่อยมาจากด้านบน เราไม่มีอ่างเก็บน้ำอะไรอยู่แล้ว เราเป็นทางผ่านของแม่น้ำเจ้าพระยาเลย อย่างถ้าเราชลประทานปล่อยจากเหนือมาถ้าเกิน 1,500 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาทีที่เขื่อนเจ้าพระยา เราประสบปัญหาน้ำจะล้นตลิ่งกระทบกับชาวบ้านที่อยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา แต่ยังไม่ได้กระทบกับชุมชนทั้งหมด แล้วก็การที่เราอยู่ใกล้ปากน้ำด้วยน้ำขึ้นน้ำลง ก็จะเหมือนกับเราต้องลุ้นครับ ต่อให้มา 1,500 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาทีที่เขื่อนเจ้าพระยาเราอาจจะไม่กระทบ แต่พอดูช่วงเวลาที่น้ำหนุนสูง ขึ้นอยู่กับช่วงเวลาขึ้นลงขึ้นลงครับ ” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, ผู้อำนวยการสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จังหวัดนนทบุรี, วันที่ 2 พ.ค. 2567)

ชาวบ้านรายหนึ่งให้ข้อสังเกตว่า จังหวัดนนทบุรีกับน้ำนั้นเป็นวิถีชีวิตอยู่แล้ว แต่ก็ไม่ใช่ยอมรับสภาพจนไม่มีการจัดการจากภาครัฐ ภาครัฐต้องเข้ามาช่วยเหลือดูแล และต้องทำให้ชาวนนทบุรีอยู่ร่วมกับน้ำ ต้องอยู่ด้วยกันให้ได้ระหว่างคนกับน้ำ ดังคำสัมภาษณ์

“อันนี้อาจจะเห็นด้วยในแง่ของชุมชนที่อยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยามากกว่านะคะ อันนั้นอาจจะคู่กัน ซึ่งมันเป็นวิถีชีวิตของเขาอยู่แล้วที่จะต้องเจอพวกนี้นะคะ แต่ต้องทำยังไงที่น้ำพอเกิดน้ำท่วมแล้วหรือมีการไหลเอ่อขึ้นมาแล้ว ต้องให้ชาวบ้านที่อยู่ในริมแม่น้ำเค้าได้รับรู้ถึงว่าอันนี้ได้มีการดูแลจากทางภาครัฐเข้ามาช่วยมากกว่า เพราะนั่นก็คือนนทบุรีคู่กับน้ำท่วมก็คงไม่ใช่ซะทีเดียวนะคะ แต่เป็นลักษณะของการอยู่ร่วมกันมากกว่าระหว่างน้ำกับคนต้องอยู่ด้วยกันให้ได้คะ ” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, ชาวบ้านรายหนึ่ง, วันที่ 6 พ.ค. 2567)

การอยู่ร่วมกันระหว่างชาวบ้านกับน้ำ ต้องปรับตัวเองให้อยู่ได้อย่างมีความเข้าใจธรรมชาติ ไม่สามารถกลับไปมีวิถีชีวิตแบบคนยุคก่อนสมัยใหม่ได้ แต่ต้องหารหัสลับให้เจอ นั่นคือ ภูมิปัญญาที่บรรพบุรุษเราใช้ในการดำรงชีวิต มีสติ มีปัญญา มีเมตตา มีความอ่อนน้อมต่อธรรมชาติ เรียนรู้ที่จะปรับตัวให้อยู่ได้อย่างเหมาะสมกับจังหวะของฤดูกาลที่แปรเปลี่ยน เข้าใจทั้งภูมิศาสตร์และระบบนิเวศของตน ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local wisdom หรือ Indigenous Knowledge) เป็นองค์ความรู้ที่พัฒนาขึ้นในบริบททางกายภาพและวัฒนธรรม ทางปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อม เป็นความรู้ของชุมชน กลุ่มชนต่าง ๆ ที่ได้สั่งสมมาสืบทอดและพัฒนาเป็นเวลานานร้อยนับพันปี ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวข้องกับความรู้ การสะสม ความสามารถและประสบการณ์ ในด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นและมีการถ่ายทอดสืบทอดมาตั้งแต่บรรพบุรุษถึงปัจจุบัน ภูมิปัญญาในการจัดการน้ำของชาวบ้านมีพื้นฐานอยู่ที่ทำที่ซึ่งมีต่อธรรมชาติ กล่าวคือยอมรับว่าความแปรผันของธรรมชาติเป็นเรื่องปกติ ฤดูน้ำท่วม มีน้ำหลาก ฤดูแล้งก็ยอมแล้งเป็นธรรมดา ปัญหาไม่ได้อยู่ที่การเปลี่ยนแปลงหรือควบคุมธรรมชาติ เช่น เปลี่ยนให้แล้งกลายเป็นน้ำ คือควบคุมมิให้เกิดน้ำหลากในหน้าน้ำ แต่ปัญหาอยู่ที่จะทำให้ประโยชน์อย่างยั่งยืนจากธรรมชาติได้อย่างไร

ภูมิปัญญาสำหรับชาวบ้านในทำนายว่าจะมีปริมาณน้ำมากหรือน้ำน้อยประการหนึ่งคือการสร้างรังของนกกระจาบริมน้ำ ถ้านกกระจาบริมน้ำสร้างรังระดับสูงแสดงว่าน้ำในปีนั้นจะมีมาก แต่ถ้านกกระจาบริมน้ำสร้างรังในระดับต่ำ ปริมาณน้ำก็จะน้อย แต่เดิมนี้นกกระจาบริมน้ำหายากมาก เพราะมีความเป็นเมือง นกกระจาบริมน้ำชอบอยู่ในที่เงียบๆ ดังคำสัมภาษณ์นำชาวบ้านรายหนึ่งว่า

“แต่ก่อนผู้เฒ่าผู้แก่ดูจากการสร้างรังของนกกระจาบริมน้ำ เราไม่มีข้อมูลเหมือนปัจจุบันที่กรมชลประทานส่งมาให้ การติดต่อสื่อสารก็ยากลำบากและไม่ทั่วถึง จึงต้องดูจากระดับของรังนกกระจาบริมน้ำ ถ้าสร้างสูงแสดงว่าน้ำมาก แต่ถ้าสร้างต่ำแสดงว่าน้ำน้อย เราก็ต้องสังเกตจากสัตว์พวกนี้เขาจะมีเซนส์หรืออะไรทำนองนั้น ซึ่งที่ผ่านมาจากคำบอกเล่าก็ไม่ผิดพลาด แต่เดิมนี้นกกระจาบริมน้ำหายากมาก เพราะไปหมด ที่ดินติด ถ.ราชพฤกษ์ อ.เมืองนนทบุรี ราคาแพงกว่า 100 ล้านบาท ไม่ต้องไปหาสร้างรังนกกระจาบริมน้ำแล้ว นกกระจาบริมน้ำจะสร้างรังในบริเวณที่ไม่พลุกพล่าน ที่เงียบสงบมีใบหญ้าให้เขาใช้ทำรัง” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, ผู้นำชาวบ้านรายหนึ่ง, วันที่ 24 เม.ย. 2567)

ภาพที่ 4.2 รังนกกระจาบริมน้ำ

ที่มา : <https://teenee-angthong.blogspot.com/2017/08/blog-post.html> สืบค้นวันที่ 12 พ.ค. พ.ศ. 2567

ชาวบ้านในพื้นที่ยังได้ปลูกต้นไม้ที่น้ำท่วมแล้วไม่ตาย คือ ต้นสนุ่น ต้นมะเดื่อ ต้นมะกอกน้ำ และ กอไผ่ใหญ่ ปลูกไว้เพื่อลดทอนความแรงของกระแสน้ำและคลื่น ต้นไม้เหล่านี้สามารถดำรงอยู่ได้แม้จะมีน้ำท่วม ส่วนต้นไม้อื่น ๆ เช่น มะม่วง ทุเรียน เป็นต้น ตายหมด ดังคำสัมภาษณ์

“ที่ทำน้ำเราก็ดันไม้ที่น้ำท่วมไม่ตาย พวกสนุ่น มะเดื่อ มะกอกน้ำ กอไผ่ ใหญ่ พวกนี้ น้ำท่วม 2-3 เดือนไม่ตาย เพื่อคอยทอนหรือซับความรุนแรงของ กระแสน้ำและคลื่น” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, ผู้นำชาวบ้านรายหนึ่ง, วันที่ 24 เม.ย. 2567)

ชาวบ้านยังได้ปรับเปลี่ยนบ้านพักอาศัยให้สอดคล้องกับบริบทน้ำท่วมอีกด้วย โดยการย้ายไป อยู่ที่ดิน หรือที่พักอาศัยไว้พักอาศัยในช่วงน้ำท่วม การติดบ้านให้สูงขึ้น หรือเปลี่ยนโครงสร้าง ของเสาบ้านเป็นปูน เพื่อให้เกิดความมั่นคงแข็งแรง ดังภาพที่ 4.3

ภาพที่ 4.3 การปรับเปลี่ยนโครงสร้างบ้านพักอาศัยริมน้ำ

ชาวบ้านบางรายกล่าวว่าไม่ขอย้ายไปที่อื่น แม้ว่าจะได้รับผลกระทบจากน้ำท่วมทั้งในปี พ.ศ. 2554 ที่ระดับน้ำสูงประมาณครึ่งประตูหรือ 1 เมตร ส่วนในปี พ.ศ. 2564 ระดับน้ำสูงประมาณ 40 เซนติเมตรก็ตาม ดังภาพที่ 4. แต่ก็ได้เตรียมการซื้อที่ดินถัดออกไปประมาณ 2 ไร่ เพื่อรองรับน้ำท่วมที่มีปริมาณมากจนพักอาศัยอยู่ไม่ได้ เนื่องจากบริเวณที่อาศัยมีความสะดวกในการดำรงชีวิต เป็นบริเวณทำ น้ำ การเดินทางสะดวก มีความเจริญ แม้ว่าจะเสียค่าเช่าให้วัดเนื่องจากเป็นที่ดินของวัดปีละ 300 บาทก็ตาม

ภาพที่ 4.4 ระดับน้ำท่วมในบ้านของชาวบ้านรายหนึ่งตามแนวน้ำขึ้นในปี พ.ศ. 2554 (ภาพซ้าย) และ พ.ศ. 2564 (ภาพขวา)

ชาวบ้านอีกรายชื่อ นางเรียม บุญประเสริฐ ชุมชนมัสยิดท่าอิฐ ที่มีบ้านอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา และมักจะมีสื่อมวลชนมาขอสัมภาษณ์ พบว่ามีน้ำท่วมทุกปี สร้างความเดือดร้อนให้กับครอบครัวป่าเรียม อย่างมากต้องพายเรือเข้าออกประมาณ 2-3 เดือน เรือก็ต้องขอลาจาก อบต. ในปี พ.ศ. 2554 ได้รับเงินช่วยเหลือจากรัฐ ป่าเรียมก็นำเงินมาทำนุบำรุงบ้าน อยากย้ายบ้านไปอยู่ที่อื่นแต่เป็นห่วงบ้าน ลูกหลาน ได้ย้ายออกไปอยู่ที่อื่น ป่าเรียมอยู่บ้านคนเดียว ในเวลาปกติน้ำไม่ท่วม กลางวันก็ลงมาพักอาศัยชั้นล่าง กลางคืนก็ไปพักอาศัยชั้นบน แต่ทำเลบ้านของป่าเรียมติดริมแม่น้ำเจ้าพระยาและติดท่าเทียบเรือเหมาะกับการค้าขาย จึงเป็นที่หมายปองของนักธุรกิจต่าง ๆ โดยมีการให้ราคาบ้านป่าเรียม 1.2 ล้านบาท ตั้งคำถามสัมภาษณ์ป่าเรียม

“ป่าเรียมก็อยากจะย้าย ป่าเรียมไม่อยากอยู่แล้ว ป่าเรียมแช่น้ำมา 2-3 เดือน ป่าเรียมไม่ไหวแล้ว ป่าแช่ทุกปี ก็ไม่มีปีไหนที่ไม่ท่วมเพราะว่าพายเรือตลอดทั้ง 3 เดือนนะ พายเรือเข้าออกเข้าออก อันนี้ที่ผ่านมา 3 เดือนนี้ อบต. ไม่ได้ให้เรือ ป่าเรียมก็ลงน้ำสिलงแค่นี้ เราเอาสตางค์ใส่ถุงไปซื้อของ ลำบากมาก แล้วก็ชั่ง 7 มาชั่ง 31 มา ชั่ง 3 มา ป่าเรียมจะให้หน่วยไหนช่วยก็บอกมานะ ป่าเรียมก็บอกป่าเรียมอยากจะได้ตั้งค้มาซื้อผ้าไหมเพราะผ้าไปหมดเลย กระดานหาย ปี 54 ที่น้ำท่วมเขาก็บอก ป่าเรียมไปอยู่โรงเรียนเถอะ ป่าเรียมก็บอกเป็นห่วงบ้าน....อบต. สมัยนั้นเค้าก็ให้เราให้คนละ 27,000 อะนะ ป่าเรียมก็มาซื้อหินไป กำนันเค้าก็ให้ช่วยกันก็ให้ชั่งมา 300 บาท ลูกมันไปทำงานมันก็ไปซื้อบ้านอยู่ข้างนอกกันป่าก็อยู่คนเดียว ป่าก็นอนอยู่ข้างบนไปอยู่ข้างบน....ไม่ไปอยู่กับลูกหรือ ป่าไม่ไป ไม่ไปไหนเลยเป็น

ห้วงบ้าน บ้านหลังนี้เขามาให้ 1.2 ล้านนะ เขาจะทำโอท็อป ทำที่ขายของ มีเรือพานักท่องเที่ยว พาแขกทางใต้มา” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล,นางเรียม บุญประเสริฐ,วันที่ 11 พ.ค. 2567)

ภาพที่ 4.5 สภาพภายนอกบ้านป่าเรียม

ภาพที่ 4.6 สภาพภายในบ้านป่าเรียมขณะน้ำท่วม

ที่มา : https://www.tnews.co.th/social/social-news/574990#google_vignette สืบค้นวันที่ 15 พ.ค. 2567

ภาพที่ 4.7 สภาพภายในบ้านป่าเรียมในภาวะปกติ (วันที่ 11 พ.ค. 2567)

มีชาวบ้านรายหนึ่งมีความคิดเห็นว่า น้ำท่วมไม่ใช่เรื่องปกติ แต่เกิดจากการบริหารจัดการน้ำของนายประจวบที่กรมชลประทานมอบหมายให้รองนายกเทศมนตรีแห่งหนึ่งเป็นนายประจวบคอยควบคุมการปิดเปิดประตู แต่ปรากฏว่า มีการปิดเปิดประตูไม่เหมาะสมกับบริบทของน้ำ เช่นช่วงน้ำหนุนควรปิดประตู แต่ก็เปิดประตูทิ้งไว้ ทำให้น้ำท่วมประกอบกับมีฝนตกทำให้บ้านที่อยู่ด้านในโดยเฉพาะบ้านที่อยู่ในลุ่มต่ำหรือบ้านชั้นเดียวก็จะท่วม แต่โดยส่วนมากน้ำจะท่วม ดังคำสัมภาษณ์

“คนนนทบุรีกับน้ำท่วม ถ้าเป็นบ้านของผมคือมันอยู่หลังประตูมันถ้าพูดโดยความเป็นจริง มันไม่สมควรที่จะเกิดน้ำท่วมเพราะว่ามันมีประตูป้องกันน้ำครับ แต่ที่นี้ก็เกิดการบกร่องเนื่องจาก นายประจวบปิดประตูบ้างไม่ปิดประตูบ้าง อย่างช่วงน้ำทะเลหนุนนายประจวบเขาก็บางทีก็ไม่ปิดประตู และบ้านชั้นในมันเป็นพื้นที่ที่ลุ่มน้ำมันเลย ท่วมโดยที่ท่วมจากพื้นที่ประมาณสัก 60 ซม. คือที่แบบว่าน้ำทะเลลึกเข้ามายังไม่รวมฝน แต่ถ้าวันไหนมีฝนด้วยก็คือ

ทะเลลึกเข้าบ้าน จะมีบ้านที่ว่าตรงนั้นจะเป็นบ้านชั้นเดียว บ้านชั้นเดียวที่เป็นแบบพื้นที่เขาใช้นอนกันอะไรนี้ครับเป็นเหมือนบ้านสวน บางบ้านก็จะเป็นบ้านยกสูงบ้านที่เขาไม่ได้ต่อเติมชั้นล่างอย่างนี้เค้าก็จะไม่ท่วม แต่ส่วนมากจะท่วม”
(สัมภาษณ์ส่วนบุคคล,ชาวบ้านรายหนึ่ง,วันที่ 1 พ.ค. 2567)

กล่าวโดยสรุป จังหวัดนนทบุรีกับสภาพน้ำท่วมถือได้ว่าเป็นเรื่องปกติ โดยเฉพาะบ้านหรือชุมชนที่อยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาจะได้รับผลกระทบจากน้ำเหนือ น้ำหนุน และน้ำฝน การแสวงหาการปรับเปลี่ยนเพื่อให้เกิดความเหมาะสมจึงนับว่ามีความสำคัญ ชาวบ้านบางรายได้มีการอพยพไปอยู่ที่

อื่น บางรายจัดหาที่ดินในบริเวณใกล้เคียงเพื่อไปพักอาศัยในช่วงน้ำท่วม บางรายติดบ้านให้สูงมากขึ้น การปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสภาพน้ำท่วมพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงของจังหวัดนนทบุรีจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง

3. การกำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์ร่วมกัน นโยบายและแผนกลยุทธ์ในการป้องกันน้ำท่วมเปรียบเสมือนแนวทางในการดำเนินการป้องกันน้ำท่วม โดยที่นโยบายจะเป็นแนวทางกว้างๆ แต่ยังไม่สามารถนำไปปฏิบัติได้ ในขณะที่แผนกลยุทธ์จะกำหนดรายละเอียดที่สามารถนำไปปฏิบัติได้ โดยผ่านการวิเคราะห์ให้เหมาะสมกับบริบทในขณะนั้น การกำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์ร่วมกันเป็นวิธีการผนวกเอาองค์การต่าง ๆ เข้าร่วมกระบวนการตัดสินใจเพื่อก่อให้เกิดเป้าหมายที่สอดคล้องกัน

เมื่อสอบถามผู้อำนวยการโครงการชลประทานนนทบุรีว่าในการป้องกันน้ำท่วม ส่วนราชการใดควรเป็นเจ้าภาพในเรื่องนี้เพื่อหาหน่วยงานกลางในการดำเนินการกำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์ร่วมกัน ได้รับคำตอบคือ สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดนนทบุรี เนื่องจากมีอุปกรณ์เครื่องมือมากมาย ทั้งเครื่องสูบน้ำ รถยนต์ เครื่องจักรในการขุดลอก ดังคำสัมภาษณ์

“ถ้าเอาตามภารกิจจริง ๆ นะครับในเขตชุมชนเมือง ภารกิจป้องกันภัยก็ต้องเป็นของ ปก. แต่ถ้าที่ว่าการกิจมันหยิบโยงมันอยู่ชลประทานนะ ปก.ตอนนี้จะมีเครื่องสูบน้ำขนาดใหญ่ระยะไกล รถ เครื่องจักรเครื่องมือในการขุดลอกเดี๋ยวนี้เขาจะพัฒนาขึ้นเยอะถ้าเทียบกับแต่ก่อนนะครับ ดูรถในการกู้ภัย รถดับเพลิงรถเดี๋ยวนี้ก็มีที่ทันสมัยเยอะ เครื่องสูบน้ำจากแต่ก่อนไม่มีเดี๋ยวนี้ก็มีเยอะนะครับ เพราะพื้นที่นนทบุรีส่วนใหญ่เป็นชุมชนเมืองครับ ” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, ผู้อำนวยการโครงการชลประทานนนทบุรี, วันที่ 3 พ.ค. 2567)

แต่เมื่อไปสอบถามผู้อำนวยการสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดนนทบุรีกลับตอบว่า สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดนนทบุรีเป็นฝ่ายอำนาจการให้ผู้ว่าราชการจังหวัดนนทบุรี คอยให้ข้อมูลข่าวสารและวิเคราะห์ข้อมูลแก่ผู้ว่าฯ นนทบุรีและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่วนหน่วยงานของ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่มีเครื่องจักรอุปกรณ์หรือเป็นหน่วยปฏิบัติคือ ศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เขต 1 ปทุมธานี ซึ่งรับผิดชอบ 5 จังหวัด คือ จ. นนทบุรี จ.ปทุมธานี จ.นครปฐม จ.สมุทรปราการ และ จ.สมุทรสาคร ดังคำสัมภาษณ์

“หน้าที่ของ ปก.จังหวัดคือเป็นฝ่ายอำนาจการให้ท่านผู้ว่าฯ ในเรื่องนี้ครับ มันก็หลัก ๆ เลยที่ผมทำอะ คือผมไม่ใช่ฝ่ายปฏิบัตินะครับ ฝ่ายปฏิบัติคือศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เขต 1 ปทุมธานี อย่างเช่นตามหน้าที่ผมเป็นฝ่ายอำนาจการมีหน้าที่ในการแจ้งเตือนให้ข้อมูลวิเคราะห์ แจ้งเตือนว่าอุตุแจ้งมา กรมป้องกันแจ้งมาว่ามีฝนตกหนักในช่วงวันนี้ ต้องสื่อสารไปทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง”

สัมภาษณ์ส่วนบุคคล,ผู้อำนวยการสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
จังหวัดนนทบุรี,วันที่ 2 พ.ค. 2567)

เมื่อในระดับจังหวัดมีความไม่แน่ชัดเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์ร่วมกัน ในระดับพื้นที่มีประเด็นที่น่าสนใจคือ การดำเนินการของโครงการชลประทานจังหวัดนนทบุรีเกี่ยวกับโครงการปรับปรุงอาคารประกอบประตูระบายน้ำแลสถานีสูบน้ำคลองบางกรวย ต.บางกรวย อ.บางกรวย ได้รับงบประมาณจากกองทุนพัฒนาไฟฟ้าโรงไฟฟ้าพลังความร้อนร่วมพระนครเหนือจำนวน 38,920,000 บาท ได้มีการรับฟังความคิดเห็นจากชาวบ้านในพื้นที่ทั้ง 2 ชุมชน คือชุมชนวัดลุ่มคงคา และชุมชนวัดคางคาว รับฟังความคิดเห็น 2 ครั้ง ครั้งละเกือบ 100 คน ดังคำสัมภาษณ์

“ก่อนเดือนกันยายนจะมีการทำประชาพิจารณ์ร่วมกันกับชาวบ้านนะครับ บริเวณสองชุมชนโดยเฉพาะชุมชนวัดลุ่มคงคาและวัดคางคาวนะครับมีการทำประชาพิจารณ์ร่วมกันจำนวนสองครั้งครับเป็นการเตรียมการนั้น ประชาพิจารณ์เกี่ยวกับการก่อสร้างเขื่อน ซ่อมแซมเขื่อนครับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในคลองบางกรวย และริมคลองบางกรวยครับ มากันสองครั้งแต่ละครั้งเกือบร้อยคนนะครับถ้าจำไม่ได้นะ พอตีผมจำเอกสารตัวเลขไม่ได้ครับ” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล,เจ้าหน้าที่โครงการชลประทานนนทบุรีรายหนึ่ง,วันที่ 10 พ.ค. 2567)

เมื่อสอบถามว่าการรับฟังความคิดเห็นของชาวบ้านในพื้นที่เกี่ยวกับโครงการปรับปรุงอาคารประกอบประตูระบายน้ำและสถานีสูบน้ำคลองบางกรวย ต.บางกรวย อ.บางกรวย มีชาวบ้านเห็นด้วยมากน้อยเพียงใด เจ้าหน้าที่โครงการชลประทานนนทบุรีรายกล่าวว่าโดยส่วนมากเห็นด้วยและสนับสนุน คัดค้านไม่ถึง 5% จำนวน 4 รายด้วยกัน เป็นชาวบ้านที่อยู่ริมน้ำเจ้าพระยา กล่าวว่าเมื่อมีการสร้างเขื่อนริมตลิ่งจะทำให้เกิดปัญหาการระบายน้ำเสีย ที่แต่ก่อนปล่อยน้ำเสียลงไปในแม่น้ำเจ้าพระยา แต่เมื่อมีการสร้างเขื่อนริมตลิ่งน้ำก็จะวนอยู่ในพื้นที่บ้านพักอาศัยของตนเอง ดังคำสัมภาษณ์

“ณ ตอนนั้นก็มีทั้งคัดค้าน แล้วก็สนับสนุนนะครับ ส่วนใหญ่ก็สนับสนุนมากกว่าอยู่แล้ว คำนประมาณผมว่าไม่ถึง 5% ด้วยครับ เขาคัดค้านเรื่องความเป็นห่วง ณ ตอนนั้นก็คัดค้านว่าถ้าเกิดทำไปแล้วชาวบ้านจะมีผลกระทบเรื่องที่อยู่อาศัย แล้วก็เรื่องน้ำเสียในชุมชนครับเพราะว่าถ้าเกิดทำแล้วปัจจุบัน มันจะมีพื้นที่ชุมชนที่ริมคลองก็ไม่มีระบบสาธารณะระบบบำบัดน้ำอะไรต่าง ๆ ทุกอย่างก็จะทิ้งลงหน้าเขื่อนหมดเลย สมัยก่อนก็คือทิ้งลงแม่น้ำเจ้าพระยา พอมีเขื่อนมาปุ๊บเขื่อนมันก็พรทศน้ำ พอมีการสร้างเขื่อนแบบนี้ น้ำเสียก็ไม่ไปไหนคราวนี้มันก็จะอยู่ในพื้นที่เค้า เค้าก็จะเป็นห่วงกรณีนี้ครับ” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล,เจ้าหน้าที่โครงการชลประทานนนทบุรีรายหนึ่ง,วันที่ 10 พ.ค. 2567)

ชาวบ้านที่ประท้วงอาศัยอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาและมีการสร้างในที่สาธารณะ ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของเทศบาลบางกรวย เมื่อมีการสร้างเขื่อนป้องกันก็มีผลทำให้ชาวบ้านที่ประท้วงเหล่านี้ต้องย้ายออกไปเพราะเป็นพื้นที่ก่อสร้าง โดยที่ 3 หลังได้ย้ายออกไปแล้วเหลือเพียงอยู่หลังเดียวยังไม่ยอมย้ายออก โดยทางเทศบาลบางกรวยได้รับปากว่าจะดำเนินการเจรจา เพื่อทางโครงการชลประทานนทบุรีจะได้ดำเนินการตามโครงการ ฯ ต่อไป ดังคำสัมภาษณ์

“บ้านริมที่อยู่ริมน้ำมันเป็นแหล่งชุมชนที่ตั้งเดิม ถือว่าระดับปานกลางแล้ว กันครับปานกลางไปจนถึงค่อนข้างที่จะอาจจะลำบากระดับหนึ่ง แต่ถ้าบ้านอยู่ลึก ๆ ก็ไม่มีปัญหา รายหนึ่งก็คือเค้ารู้อยู่แล้วว่าเค้าล่า เค้าปลูกกล้าเพราะว่ามีการทำก่อสร้าง เค้ารู้เลยว่าเค้ามีโอกาสที่จะโดนขับไล่ ประมาณ 3-4 หลัง ปัจจุบันนี้ก็ผมก็ขอไปครึ่งหลัง โดยที่ว่าตอนนี้เขาก็มีหลังหนึ่งที่ยังอยู่อีก 3 หลังก็ตอนนี้ก็อยู่ไม่ได้ แต่ก็แจ้งกับทางท้องถิ่นไปแล้วเพราะว่าพื้นที่สาธารณะดังกล่าวตรงนั้นมันไม่ได้อยู่ในความดูแลของโครงการนะครับ ซึ่งก่อนหน้านี้ ทางท้องถิ่นก็รับปากว่าเดี๋ยวจะจัดการ แต่พอเหตุการณ์มาปั๊บ เขาก็ยังไม่คืนพื้นที่ให้เราทำงานทั้ง ๆ ที่เป็นที่สาธารณะ” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล,เจ้าหน้าที่โครงการชลประทานนทบุรีรายหนึ่ง,วันที่ 10 พ.ค. 2567)

เมื่อสอบถามอดีตผู้นำชาวบ้านรายหนึ่งเกี่ยวกับการไปประชุมรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับการป้องกันน้ำท่วมที่ส่วนราชการจัดขึ้น บอกว่ามักจะไปรับฟังแนวทางที่ให้มาดำเนินการมากกว่าเหมือนรับคำสั่งมา ไม่ค่อยมีการเสนอความคิดเห็น เนื่องจากเสนอไปแล้วก็มักจะรับปากไปพิจารณา แต่เมื่อถึงเวลาก็ไม่เกิดผลอะไร จนหลายคนทำใจ ไปประชุมตามหน้าที่ ดังคำสัมภาษณ์

“มีประชุมครับ เกี่ยวกับการป้องกันน้ำท่วม แต่เหมือน ๆ กันทุกปี ไปรับฟังตามที่หน่วยงานกำหนดมา เคยเสนอความคิดเห็นหลายอย่าง แต่ก็ไม่ค่อยมีผล บอกว่ารับไปพิจารณา หลายปีละพิจารณาหลายปี ถ้ามไปก็ครั้งก็บอกว่าจะรับไปพิจารณา ถ้ามมาก ๆ ก็ไม่ดี เขาบอกให้ทำอะไรก็ตามนั้น ไปประชุมตามหน้าที่” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล,ผู้นำชาวบ้านรายหนึ่ง,วันที่ 24 เม.ย. 2567)

ผู้นำชาวบ้านอีกรายให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า การกำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์ร่วมกัน ควรจะต้องรับฟังความคิดเห็นของชาวบ้านในพื้นที่ มีการรับฟังความคิดเห็นหลายรอบ แต่ในการก่อสร้างประตูและเขื่อนริมน้ำมีชาวบ้านไม่เห็นด้วยจำนวนมาก ดังคำสัมภาษณ์

“ถามว่ายอมไหม ตอนแรกเขาก็ไม่ยอมกันหรอก แต่ตอนนั้นผมยังไม่เป็นผู้ใหญ่บ้านยังเป็นอาอยู่ เขาปรึกษาพิจารณาแล้วที่จะสร้าง ผมหมายถึงว่าตอนที่เค้าจะสร้าง ทำพร้อมกันเลยประตูและเขื่อน ทำปรึกษาพิจารณาก่อนปี 2554

ชาวบ้านไม่เอา มีคนค้านเยอะครับตอนนั้นไม่เอา ตอนนั้นบรรพชาญเป็นคนทำโครงการ” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล,ผู้นำชาวบ้านรายหนึ่ง,วันที่ 24 เม.ย. 2567)

เมื่อสอบถามชาวบ้านเกี่ยวกับการสร้างประตุน้ำและเขื่อนริมตลิ่ง ปรากฏว่ามีชาวบ้านคัดค้านจำนวนมาก แต่ก็มีการก่อสร้างเกิดขึ้น แม้ว่าจะป้องกันน้ำท่วมได้ก็ตาม แต่ส่งผลกระทบต่อภายนอกเชิงลบ (Negative externality) ต่อชุมชนและวิถีชาวบ้าน แต่ก่อนเป็นคลองขนมหวาน เรือนักท่องเที่ยวเข้าออกได้อย่างสะดวกสบาย ชาวบ้านในคลองก็มีรายได้ นอกจากนี้ยังทำให้ไม่สามารถหาปลา กุ้งต่าง ๆ มาประกอบอาหารได้ น้ำดีที่มาจากแม่น้ำเจ้าพระยาไม่สามารถเข้าไปไม่ถึงช่วงท้ายคลองน้ำในช่วงท้ายคลองเน่าเสีย ส่งผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้าน ดังคำสัมภาษณ์

“ผมก็ไม่เข้าใจครับ ผมจำได้ว่านานแล้วชาวบ้านถึงกับว่าต้องล่ารายชื่อเลยนะว่าไม่เอาอะ ผมจำได้เลยไม่เอากัน และอยู่ดี ๆ มันก็เหมือนจบมาได้ไงไม่รู้ แต่ถามว่าตอนนั้นก็เหมือนว่าตอนมีมันก็ดี แต่ถามว่าพอมีประตุน้ำทุกอย่าง บ้านผมอยู่ในคลองทุกอย่างจบหมดเลยนะ เราเคยกินอาหารกับแม่น้ำ เคยตกปลาในน้ำได้มกึ่งในคลองได้ มันเป็นผลกระทบที่แบบต่อจากประตูลงมาหมดเลย เพราะอะไรผมก็ไม่รู้เหมือนกัน เรือนี่คือเข้าไม่ได้ ยิ่งเรือใหญ่ยิ่งเข้าไม่ได้ แต่ก่อนนั้นมันจะเป็นคลองขนมหวานให้มีเรือนำเที่ยวเข้าไปในคลอง เดียวนี้เดินลงไปมกึ่งปลานี่หาไม่ได้เลย แล้วเหมือนการระบายน้ำมันไม่ไหลด้วย น้ำมันเน่า น้ำมันดินมันเข้าไปไม่มากพอ สมมุติคลองมีสักร้อยเมตรใช้ไหมคลองนี้มีร้อยเมตรน้ำดีเข้าไปไม่ถึง 30 เมตร ข้างในโดนน้ำแฉะหมด” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล,ผู้นำชาวบ้านรายหนึ่ง,วันที่ 24 เม.ย. 2567)

เมื่อสอบถามชาวบ้านรายหนึ่งเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์ร่วมกัน ก็ให้คำตอบว่าไม่เคยเห็นมารับฟังความคิดเห็นของประชาชน มากำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์ร่วมกัน จะทำให้รู้ปัญหา/ความต้องการของชาวบ้าน รวมถึงชาวบ้านก็จะกลายเป็นสื่อประชาสัมพันธ์ให้กับกลไกของภาครัฐ ดังคำสัมภาษณ์

“มาพักอาศัยซื้อบ้านมาประมาณ 15 ปี ไม่เคยเห็นป้ายประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้เข้าร่วมการกำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์ หรืออาจจะใช้สื่อประชาสัมพันธ์อื่น ๆ ก็ไม่รู้ หรือทางเราไม่สนใจมัวแต่ทำงาน ถ้ามีจริงคนมีเพื่อนบ้านมาคุยกัน แลกเปลี่ยนกัน แต่ก็ควรที่จะมารับฟังความคิดเห็นของชาวบ้าน จะได้สะท้อนปัญหาความต้องการได้ ทางชาวบ้านจะได้นำไปบอกต่อได้ ภาพลักษณ์ของภาครัฐก็จะดีขึ้น” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล,ชาวบ้านรายหนึ่ง,วันที่ 2 พ.ค. 2567)

กล่าวโดยสรุปเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์ร่วมกันในการป้องกันอุทกภัยแบบไม่เกิดขึ้นทั้งในระหว่างหน่วยงานของรัฐ ที่ไม่มี “เจ้าภาพ” อย่างชัดเจน รวมถึงระหว่างภาครัฐและ ภาคประชาชนก็ขาดการพิจารณาร่วมกัน ชาวบ้านต้องยอมรับการดำเนินการของภาครัฐ จนเกิดผลกระทบเชิงลบกับการดำเนินชีวิตของชาวบ้านในพื้นที่

4. การแลกเปลี่ยนทรัพยากร ทรัพยากร หมายถึง สิ่งที่มีอยู่รอบ ๆ ตัวเรา ซึ่งสามารถนำมาใช้ในการอุปโภคและบริโภค มาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและใช้ประโยชน์ในการดำรงชีพอย่างมีความสุขและสะดวกสบาย ในทุกวันนี้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ก็ด้วยการนำทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ประโยชน์ต่อการดำรงชีพ ทั้งในด้านปัจจัยสี่ ได้แก่ เครื่องนุ่งห่ม อาหาร เสื้อผ้า และยารักษาโรค อีกทั้งเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ นานา ด้วย สำหรับทรัพยากรในการป้องกันน้ำท่วมคือปัจจัยใด ๆ ที่จำเป็นต่อการบรรลุปเป้าหมายหรือดำเนินกิจกรรมการป้องกันน้ำท่วม กล่าวคือสิ่งเหล่านี้เป็นองค์ประกอบที่ต้องการในการดำเนินงานการป้องกันน้ำท่วม ทรัพยากรมักจะรวมถึงเจ้าหน้าที่รัฐ ประชาชน ความรู้ความเชี่ยวชาญ ทักษะการป้องกันน้ำท่วม ภาพลักษณ์ชื่อเสียง พื้นที่ วัสดุและอุปกรณ์ และงบประมาณ

สำหรับการแลกเปลี่ยนทรัพยากรในความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรีจะพิจารณา 3 มิติดังนี้ คือ มิติแรกระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ทั้ง 5 ภาคส่วน คือภาคประชาชน ภาคประชาสังคม ภาคธุรกิจ ภาคการเมือง และภาครัฐ มิติที่ 2 คือเรื่องภาษี

มิติแรกระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ทั้ง 5 ภาคส่วน คือภาคประชาชน ภาคประชาสังคม ภาคธุรกิจ ภาคการเมือง และภาครัฐ มีการแลกเปลี่ยนทรัพยากรซึ่งกันและกันหมายถึงว่าฝ่ายหนึ่งมีทรัพยากรนำมาแลกเปลี่ยนกับอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งก็มีทรัพยากร หรือฝ่ายหนึ่งมีทรัพยากรแต่ไม่พร้อมจะให้หรือเสียไปซึ่งทรัพยากรนั้นจึงจัดหาทรัพยากรอื่นมาชดเชยทดแทน โดยที่อีกฝ่ายหนึ่งก็มีทรัพยากรอื่นมาชดเชยกัน เช่น ชาวบ้านในหมู่บ้านจัดสรรไม่พร้อมที่จะนำแรงงานของตนเองมาช่วยบรรจุกะสอบทรายและแบกกระสอบทราย จึงจัดหาสิ่งของ เช่น ข้าว น้ำ ปลากระป๋อง เป็นต้น หรือเงินมาชดเชย ถ้าเกิดน้ำท่วมขึ้นมาทรัพยากรบางส่วนของชาวบ้านหมู่บ้านจัดสรรก็จะเสียหาย การเดินทางก็จะลำบาก หรือการแลกเปลี่ยนทรัพยากรกับภาคการเมือง ภาคการเมืองเข้ามามีบทบาทในเรื่องน้ำท่วมเนื่องจากเป็นหน้าที่ นอกจากนี้แล้วถ้าไม่เข้ามาช่วยป้องกันน้ำท่วม ภาพลักษณ์และชื่อเสียงของตนเองก็จะเสียหาย จึงต้องพยายามจัดหาทรัพยากรมาช่วยเช่นกัน เหล่านี้เป็นต้น

จะพบว่าในพื้นที่เริ่มจากการร่วมมือร่วมใจของชาวบ้านในพื้นที่ ทั้งผู้นำชาวบ้าน ชาวบ้าน ตักทราย ใส่กระสอบ และแบกกระสอบไปวางตามจุดต่าง ๆ ไม่สามารถใช้รถขนกระสอบทรายได้หยุดทำอาชีพเดิมก่อน คือ ขายขนม บางปีตั้งกระสอบทรายป้องกันน้ำท่วมสู้ไม่ไหว เลยขอคืนจากผู้บริหารกรมชลประทานมาช่วยป้องกัน ดำเนินการแบบนี้ประมาณ 3 เดือน ดังคำสัมภาษณ์

“ชาวบ้านครับ เป็นผู้นำชุมชนก่อนผู้นำผู้ใหญ่บ้านทุกอย่าง คือชาวบ้านอัดอยู่ตรงนี้หมด ที่เมื่อก่อนนี้ยาวตลอดแนวนะไม่ใช่แค่นี้ครับ เป็นกิโละครับต้องมี

กิเลสสองกิเลส เขาจะตามนี้ไปชนกับโรงเรียน เป็นร้อยชีวิตนี้ส่วนมากเป็นชาวบ้านหลัก ๆ คือกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และกักขฬาวบ้าน ใครว่างก็ต้องมาตักทรายใส่กระสอบ แยกกระสอบกันไปครีบไม่ได้ใส่รถ ต้องแบกผ่านเป็นสวนไป ลูกหนึ่งก็หนักแล้ว แล้วขนมคือไม่ทำแล้วก็เสียรายได้จนคันมันแตกถึงเอาดิน เอาดินมาไอนี้เลยไม่จั่นก็สู้ไม่ไหว เราก็มาอยู่ตรงนี้ได้ 3 เดือนครับ” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล,ผู้นำชาวบ้านรายหนึ่ง,วันที่ 24 เม.ย. 2567)

ในพื้นที่มีภาคธุรกิจ คือ โรงงานลูกชิ้น ซึ่งมีพนักงานจำนวนมากก็คอยช่วยเหลือสนับสนุนแรงงานให้มาวันละ 10-20 คน และอาจจะมีการบริจาคเป็นเงินอีกด้วย ร้านอาหารในพื้นที่ก็สนับสนุนอาหาร ร้านสะดวกซื้อสนับสนุนน้ำดื่ม แต่ภายหลังมีเงินบริจาคจำนวนมากขึ้น ทางผู้นำชาวบ้านก็ไม่ขอรับบริจาคจากร้านค้าต่าง ๆ และนำเงินบริจาคมาใช้หนี้ร้านค้าในกรณีที่ขออาหารและน้ำดื่มไปก่อน ภาคธุรกิจทราบดีว่าถ้าป้องกันน้ำท่วม ไม่ได้ ภาคธุรกิจก็จะได้รับผลกระทบตามมา จึงต้องมีการแลกเปลี่ยนทรัพยากร ดังคำสัมภาษณ์ผู้นำชาวบ้าน รายเดิม

“มีโรงงานหนึ่งโรงงานครับ โรงงานลูกชิ้นช่วยครับ ๆ หลัก ๆ ที่อยู่ได้เพราะโรงงานนะครับ เพราะช่วยกำลังพล กำลังเงิน คนงานนะครับ เขาให้คนงานมาช่วยเหลือครับผม 10-20 คนนะ โรงงานเขามีคนงานเยอะครับ เยอะเท่าไรผมไม่รู้นะ แต่เยอะครับเค้าจะแบ่งมา 10 คน 20 คน ส่วนมากก็ 10 คน จนมาอยู่จนขึ้นทั้งหมดที่หนึ่งโรงงาน หนึ่งร้านอาหาร หนึ่งร้านค้า โรงงานอยู่ได้เราก็ออยู่ได้ ถ้าเราปล่อยเขาก็จมเหมือนกัน ร้านอาหารนี้ช่วยแรงกับข้าว ก็คือต้องช่วยเหลือทุกอย่างก็ต้องช่วยเหลือกัน ร้านค้าข้างหน้าช่วยสนับสนุนพวกน้ำดื่ม แต่ตอนหลังเราเริ่มมีเงินทุนที่คนมาให้ แล้วก็ไม่ได้เอาเค้าแล้ว เราก็กะลี่ยเค้าหมด โรงงานเค้าช่วยเป็นค่าใช้จ่ายครั้งละ 1,000-2,000 บาท ก็ให้มาเป็นเป็นค่าข้าว ค่าอาหาร พอหลัง ๆ มันจะกลายเป็นว่าเงินมันจะหลังไหลมามาก” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล,ผู้นำชาวบ้านรายหนึ่ง,วันที่ 24 เม.ย. 2567)

เนื่องจากในพื้นที่นี้อยู่ใน ต.ท่าอิฐ อ.ปากเกร็ด จึงทำให้หมู่บ้านจัดสรรมากมาย ซึ่งถ้าเกิดน้ำท่วม หมู่บ้านจัดสรรเหล่านี้ก็ท่วมด้วยกัน แต่เนื่องจากชาวบ้านในหมู่บ้านจัดสรรมีงานประจำไม่สะดวกมาร่วมมือในการใช้แรงงาน จึงมุ่งเน้นการบริจาคสิ่งของและเงิน ซึ่งชาวบ้านในหมู่บ้านจัดสรรมีฐานะปานกลางไปถึงฐานะดี จึงมีการบริจาคสิ่งของมากมาย จนมีเหลือเฟือ ดังคำสัมภาษณ์ของผู้นำชาวบ้านรายเดิมว่า

“หมู่บ้านจัดสรรมีเยอะครับเยอะมาก จะไปอยู่ที่หมู่ 3 หมู่ 1 หมู่ 2 เขาก็ได้รับผลกระทบเหมือนกัน หมู่บ้านจัดสรรเขาก็บริจาคสิ่งของ มันเหมือนจะเป็นกระแสเลย ส่วนมากหมู่บ้านจัดสรรให้เป็นของ มันเอามาทิ้งกันเป็นกองเลย

ข้าวนี้กินกันจนกินทั้งกินข้างเลย หมู่บ้านจัดสรรไม่ส่งคนมาช่วย ส่วนมากเค้าจะรวม ๆ เงินมา แล้วก็เอามาให้ แต่ก็ไม่ได้เยอะอะไรครับ จะเป็นอย่างนี้ทุกปี” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, ผู้นำชาวบ้านรายหนึ่ง, วันที่ 24 เม.ย. 2567)

นอกจากภาคธุรกิจแล้ว ภาคประชาสังคมก็เป็นภาคที่ได้รับผลกระทบเช่นกัน ในพื้นที่มีวัดทำอิฐ ซึ่งมีเจ้าอาวาสเป็นผู้นำชาวบ้านที่ดี ต่อมาเมื่อประกาศเป็นพื้นที่ภัยพิบัติทางภาคการเมืองและภาครัฐก็เข้ามาร่วมมือในการป้องกันน้ำท่วมจัดหางบประมาณมา ทำให้ผู้นำชาวบ้านและชาวบ้านลดภาระค่าใช้จ่ายลง ดังคำสัมภาษณ์

“วัดก็จมไปด้วย เพราะที่นี่ต้องมีเจ้าอาวาสเป็นหลัก เจ้าอาวาสเป็นผู้นำหลักฝ่ายชาวบ้าน พระอาจารย์ว่าไงเราก็ต้องทำตามเขา แล้วตอนหลังก็มีลุงผมเป็นนายก อบจ. เค้าก็มาอันนี้ส่ง สจ. ลงมาตามพื้นที่ไ้ม้ย่เค้าก็เอาเงินมาให้ ก่อนที่จะมาให้ผมก็หมดไปประมาณ 70,000 แล้ว รวมทั้งหมดไปนะแล้วก็อันนี้ก็มาช่วย เพราะเงินหลากหลายมาช่วยเราก็เบาลงหน่อย กว่าเขาจะมาช่วยก็อาจจะเดือน 2-3 ที่มาที่หลวงประกาศว่ามันก็เป็นพื้นที่ประสบภัยพิบัติอะไรนี้ แต่ก่อนหน้านี้เราทำกันมานั่นนาน” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, ผู้นำชาวบ้านรายหนึ่ง, วันที่ 24 เม.ย. 2567)

อีกมิติหนึ่งก็คือพิจารณาในแง่ของ ภาษีอากร (tax) ซึ่งภาษีหมายถึง หมายถึง สิ่ง (เงิน สิ่งของ และ/หรือแรงงาน) ที่รัฐบาลบังคับจัดเก็บจากประชาชนเพื่อนำมาใช้จ่ายในการกิจของรัฐบาลอันเป็นประโยชน์ส่วนรวม โดยถือว่าเป็นภาระกับประชาชนที่มีรายได้ ผู้เสียภาษีอาจจะไม่ได้รับผลประโยชน์ตอบแทนกลับมาโดยตรง และรัฐบาลสามารถใช้เป็นเครื่องมือทางการคลังเพื่อบริหารประเทศ (ไตรรัตน์, 2564: น.8-3) โดยที่ภาษีอากรมีลักษณะการบังคับจัดเก็บจากประชาชนผู้เสียภาษี ถือว่าเป็นหน้าที่ของประชาชนที่มีรายได้ตามที่กำหนดต้องเสียภาษี จนมีการกล่าวกันว่า “คนเราหนีไม่ได้ 2 อย่าง คือ “ความตายและภาษี” ดังนั้นจึงต้องกำหนดหน้าที่ไว้ในกฎหมายสูงสุดของประเทศ คือ รัฐธรรมนูญ ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 หมวด 4 กำหนดหน้าที่ของปวงชนชาวไทยตามมาตรา 50 บุคคลมีหน้าที่ วั 10 ประการด้วยกัน ที่เกี่ยวกับเรื่องนี้มี 2 หน้าที่ด้วยกัน คือ (5) รับราชการทหารตามที่กฎหมายบัญญัติ และ (9) เสียภาษีอากรตามที่กฎหมายบัญญัติ เมื่อมีการจัดเก็บภาษี ทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายทรัพยากร การจัดเก็บภาษีอากรมีการเคลื่อนย้ายทรัพยากรจากภาคเอกชนไปสู่ภาครัฐบาล เพื่อรัฐบาลนำงบประมาณไปใช้จ่ายในกิจการของรัฐบาลเพื่อพัฒนาประเทศ เช่น การป้องกันน้ำท่วม เป็นต้น อันเป็นการแลกเปลี่ยนทรัพยากรระหว่างภาครัฐและภาคประชาชน

เมื่อมีการสอบถามถึงการเสียภาษีชาวบ้านรายหนึ่งตอบว่า ชาวบ้านชาวสวนไม่ควรเสียภาษี บางบ้านผู้พักอาศัยมีอายุมาก ไม่ได้มีรายได้อะไรมากนัก และชาวบ้านหลายคนไม่รู้ว่าจะต้องเสียภาษี ไม่มีส่วนราชการมาทำความเข้าใจว่าเมื่อมีรายได้ถึงเกณฑ์ที่กำหนดจะต้องเสียภาษี ดังคำสัมภาษณ์

“แต่คิดว่าไม่น่าเสียภาษี ชาวบ้านส่วนมากจะเป็นชาวสวน แล้วก็รับเหมาก่อสร้าง บางหลังแกก็อยู่แค่ตายายครับ บางที่ตายายก็ไม่ได้มีรายได้อะไร แกก็แค่ใช้ชีวิตประคองไปแต่ละวันชาวบ้านบางบ้านเขาก็ไม่รู้ว่าจะต้องเสียภาษี คือเขาอาจจะมียาได้แต่เขาไม่รู้ที่ว่ารายได้พวกนี้ต้องเสียภาษีนะอะไรยังไง เพราะว่ายังไม่มีความหมายไหนเข้าไปบอกเขาว่าคุณมียาได้เท่านี้คุณต้องเสียภาษีนะ ชาวบ้านบางคนไม่รู้ อันนี้พูดเลยว่าชาวบ้านจะเป็นไม่ค่อยรู้อะ บางคนหนังสืออ่านยังไม่รู้เรื่อง” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล,ชาวบ้านรายหนึ่ง,วันที่ 10 พ.ค. 2567)

คนไทยที่เป็นโสดที่มีรายได้ต่อปี 310,000 บาทต่อปี มีหน้าที่ต้องทำการยื่นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา โดยยื่นแบบแสดงรายการปีละครั้งภายในวันที่ 31 มีนาคมของปีถัดไปและต้องเสียภาษี แต่ในกรณีที่มีคู่สมรสเพิ่มอีก 60,000 บาท มีลูก 1 คนเพิ่มอีก 30,000 บาท ดังนั้นในกรณีที่มีคู่สมรสและมีลูกชาย 1 คน มีรายได้ 400,000 บาทต่อปีมีหน้าที่ต้องทำการยื่นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาและเสียภาษี จำนวนเงินที่จะเสียภาษีน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับค่าใช้จ่ายและค่าลดหย่อน เพื่อนำเงินได้สุทธิมาประเมินภาษี

เมื่อสอบถามว่าชาวสวนทุเรียนในพื้นที่ที่มีที่ดินปลูกทุเรียนประมาณ 3-4 ไร่ ไร่ละ 20 ต้น ให้ผลผลิตต้นละประมาณ 10 ลูก ลูกละ 2 กก. กก.ละ 2,000 บาท เจ้าของสวนทุเรียนจะมีรายได้ $3 \times 20 \times 10 \times 2 \times 2,000 = 2,400,000$ บาทต่อปี หรือ 200,000 บาท/เดือน ดังคำสัมภาษณ์

“เป็นทุเรียนก็มีอยู่ประมาณ 2-3 สวนครับ ทุเรียนนนท์ แล้วก็สวนนึ่งก็ได้ อยู่ประมาณสัก 3-4 ไร่ ทุเรียนนนท์เริ่มต้นน่าจะอยู่ประมาณ 1 กิโลกรัมประมาณ 2,000 บาทครับ เขาก็เลยไร่หนึ่งไม่เกิน 20 ต้น 3 ไร่ก็ประมาณ 60 ต้น ทุเรียนนนท์ต้นหนึ่งประมาณซีกสัก 10 ลูกครับ เพราะว่าต้นทุเรียนนนท์ไม่ใหญ่และ เพราะต้นดั้งเดิมจะไม่มีแหละ ส่วนมากทุเรียนจะปลูกเป็นหมอนทองครับ เฉลี่ยลูกทุเรียนนนท์น่าจะอยู่ประมาณสัก 2 กิโลขึ้นไป” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล,ชาวบ้านรายหนึ่ง,วันที่ 10 พ.ค. 2567)

ตามหลักความเป็นธรรมในการเสียภาษีตามหลักความเป็นธรรมสัมพัทธ์ (Principle of Relative Equity) นั้นมี 2 ประการคือ คือ หลักความสามารถในการเสียภาษี (The Ability – to-pay Principle) ตามหลักการนี้ถือว่าภาษีที่ยุติธรรมจะต้องเก็บตามความสามารถในการเสียภาษีของผู้เสียภาษี คือ ผู้มีความสามารถเสียภาษีมากก็ควรเสียมาก ผู้มีความสามารถเสียภาษีน้อยก็ควรเสียน้อย โดยไม่คำนึงว่าประโยชน์ที่ผู้เสียภาษีได้รับจากรัฐนั้นเป็นเท่าใด จะเห็นได้ว่าชาวบ้านในพื้นที่ที่เป็นเจ้าของสวนทุเรียนมีความสามารถในการจ่ายภาษี มีรายได้เกินขั้นต่ำที่จะต้องยื่นแบบเพื่อการเสียภาษี

อีกประการหนึ่งคือ หลักประโยชน์ที่ได้รับ (The Benefit Principle) หลักนี้ถือว่าผู้ใดได้รับประโยชน์จากรัฐมากก็ควรเสียภาษีมาก ผู้ใดได้รับประโยชน์จากรัฐน้อยก็ควรเสียภาษีน้อย คือให้ทุก

คนเสียภาษีตามสัดส่วนแห่งประโยชน์ที่ตนได้รับจากรัฐ ใครไม่ได้รับประโยชน์เลยก็ไม่ต้องเสียภาษีเลย ดังนั้นใครได้ประโยชน์จากการป้องกันน้ำท่วมก็จะต้องเสียภาษี แต่เมื่อสอบถามผู้นำชาวบ้านรายหนึ่ง ได้รับคำตอบว่า

“เรื่องนี้พูดยากครับ คนไทยไม่นิยมเสียภาษี บอกให้เสียภาษีเหมือนกับให้ไปโรงพยาบาล แม้ว่าเขาจะได้ประโยชน์ก็ตาม มักจะบอกว่าตนเองมีรายได้น้อย ไม่เพียงพอต่อการยังชีพ ขอให้รัฐช่วยเหลือ รัฐมีงบประมาณตั้งมากมาย เอามาทำแค่นี้ไม่ได้ เอาไปทำอย่างอื่นมากกว่า เคยแต่รับครับ ไม่เคยจ่าย” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, ผู้นำชาวบ้านรายหนึ่ง, วันที่ 24 เม.ย. 2567)

สอดคล้องกับความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่โครงการชลประทานนนทบุรีรายหนึ่ง ที่เห็นว่าไม่ควรเก็บภาษีจากชาวบ้านที่ได้ประโยชน์จากการป้องกันน้ำท่วม เนื่องจากเป็นเรื่องที่มีรายละเอียด ดังคำสัมภาษณ์

“ผู้ได้ประโยชน์ใช้ไหมครับ ผมว่าตัวนี้จริง ๆ แล้วเรื่องนี้มันเป็นเรื่องลึกซึ้งนะครับ ว่าจริง ๆ แล้วภาษีทุกคนก็จ่าย แต่ว่าทำไมถึงถ้าเกิดพูดเห็นการนี้มันก็จะไปถึงว่าภาษีบางอย่างยังงั้นชาวบ้านก็แต่ละคนประชาชนทุกคนในประเทศไม่มีใครได้เท่ากันจากภาษีกันอยู่แล้ว ซึ่งเหตุการณ์นี้มันก็คงจะไม่ควรเก็บเพราะว่าจะบอกว่าเขาได้ประโยชน์จากภาษีประชาชนมาทำในส่วนนี้ ซึ่งมันมีความสำคัญไม่เหมือนกัน แล้วก็ผมคิดว่าไม่ควรที่จะไปเก็บเขาหรอกครับ” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, เจ้าหน้าที่โครงการชลประทานนนทบุรีรายหนึ่ง, วันที่ 10 พ.ค. 2567)

กล่าวโดยสรุป การแลกเปลี่ยนทรัพยากรในการป้องกันน้ำท่วมระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ มีการแลกเปลี่ยนระหว่างสิ่งของ แรงงาน และภาพลักษณ์ ทำให้เกิดความร่วมมือเชิงบูรณาการระหว่างภาคส่วน ในขณะที่การแลกเปลี่ยนทรัพยากรในเรื่องการเสียภาษี ยังไม่เห็นด้วยที่จะให้ชาวบ้านชาวสวนในพื้นที่เสียภาษีให้กับรัฐบาลทั้งที่กลุ่มนี้ได้รับประโยชน์จากบริการสาธารณะที่รัฐจัดให้ และชาวสวนบางรายมีความสามารถในการเสียภาษีให้กับรัฐบาล

5. การสร้างความร่วมมือกัน การสร้างความร่วมมือเป็นการเปิดโอกาสให้ภาคส่วนต่าง ๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมเพื่อแลกเปลี่ยนบางอย่าง เพื่อดำเนินการการป้องกันน้ำท่วมให้เกิดความสำเร็จ ซึ่งในเรื่องนี้จะขอกล่าวออกเป็น 2 เรื่อง คือ วิธีการและองค์กร

ในเรื่องวิธีการการสร้างความร่วมมือนั้นต้องเริ่มจาก การเจรจา (negotiation) การที่ภาคส่วนต่าง ๆ จะมาร่วมมือกันได้ต้องมีการเจรจาหรือมีการต่อรองทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ รวมถึงการสร้างความเข้าใจและการรับรู้ให้ตรงกัน ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มที่จะก่อให้เกิดการยอมรับร่วมกันต่อไป หากการเจรจาร่วมกันเกิดผลประโยชน์ต่างตอบแทนด้วยกันทุกฝ่าย ภาคส่วนต่าง ๆ ที่เข้าร่วมก็จะดำเนินการต่อไปพร้อมทั้งนำไปสู่การตกลงยอมรับซึ่งกันและกัน

การเจรจาหมายถึง กระบวนการที่คน 2 คนหรือ 2 ฝ่ายหรือมากกว่า 2 คน หรือ 2 ฝ่ายมา พุดคุยกันอย่างฉันทมิตรเพื่อแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างกัน ซึ่งอาจจะเป็นสิ่งของหรือบริการ โดยผู้ ที่เข้าร่วมในการเจรจาและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต่างมีเจตนาที่จะแก้ไขปัญหาหรือความขัดแย้งให้หมดไป หรือมีน้อยที่สุด รวมทั้งมีความต้องการจะหาข้อยุติอันเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย

ผู้นำชาวบ้านรายหนึ่งกล่าวว่าจะต้องไปเจรจาขอร้องชาวบ้านให้เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม เนื่องจากน้ำท่วมจะท่วมไม่เฉพาะบ้านที่อยู่ริมตลิ่งเท่านั้น แต่น้ำท่วมบ้านที่อยู่ด้านในด้วย ทำให้เกิด ความเสียหาย ในวงกว้าง แม้ว่าชาวบ้านบางรายบอกว่าน้ำจะไม่ท่วมบ้านของเขา เพราะได้มีการถม ดินจนสูงหรือมีอุปกรณ์ ในการป้องกันน้ำท่วมก็ตาม ก็ต้องไปเจรจากับชาวบ้านเหล่านี้เพื่อขอความ ร่วมมือเชิงบูรณาการ ถ้ามีการสร้างเขื่อนริมแม่น้ำ ชาวบ้านริมแม่น้ำจะได้รับผลกระทบอย่างแน่นอน บ้านไหนทำอาชีพประมงก็ต้องหาทางลงเรือให้เขา จะพยายามชี้ข้อดี เช่น การสร้างเขื่อนริมตลิ่งจะทำให้ เข้าออกได้ง่ายขึ้น ไปหาหมอไปโรงพยาบาลสะดวกมากขึ้น เป็นต้น ซึ่งชาวบ้านริมแม่น้ำที่ประกอบ อาชีพประมงมีน้อยมาก แต่ก็ต้องคำนึงถึงด้วย ดังคำสัมภาษณ์

“มันก็ต้องไปเจรจาก่อนว่าเขาเห็นกับประโยชน์ส่วนรวม พวกคุณก็ได้ ประโยชน์ด้วย คุณก็ได้ประโยชน์ด้วย ก็เป็นแนวป้องกันน้ำให้บ้านคุณด้วย แล้วก็ อีกนับไม่ถ้วนสารพัดบ้านไปเจอคนประเภทบอกว่าน้ำไม่ท่วมครับ เพราะเขาถมสูง แล้ว หรือถ้าอย่างนั้นเขาเอากระสอบทรายมาบังได้ ถ้ามีป้อมพร้อมดูด ก็ลำบาก เหมือนกัน ผมว่าก่อนที่จะหน่วยงานรัฐจะทำเขื่อน บางบ้านชาวบ้าน ผมว่ามันก็จริง ๆ แล้วมันก็มีผลกระทบสำหรับบ้านที่อยู่ริมแม่น้ำ เพราะว่าบ้านที่อยู่ริมแม่น้ำเขาก็ มีประกอบอาชีพ เช่น ประมง เป็นพ่อค้าแม่ค้าขายของใช้เรือเพราะว่าเขาใช้เรือ เป็นหลัก บางจุดถนนเข้าไม่ถึงเขาจะใช้เรือเป็นหลัก เพราะฉะนั้นถ้าทำเขื่อนตรงนี้ เรียบร้อยเลยจะเป็นประโยชน์ในการเดินทางเข้าออก เรือเข้าบ้านไม่ได้แล้ว ผมก็ ไปเจรจาก่อนเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ถ้าชาวบ้านคนใดยังทำการประมงอยู่ก็ต้อง หาทางลงเรือให้ ซึ่งก็มีน้อยมาก” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, ผู้นำชาวบ้านรายหนึ่ง, วันที่ 24 เม.ย. 2567)

ประการถัดมา คือ การตกลงยอมรับ (Commitment) เป็นการสร้างการตกลงยอมรับ ร่วมกันเพื่อการดำเนินการในอนาคตผ่านการปฏิสัมพันธ์ต่าง ๆ ทั้งการจัดทำสัญญาที่เป็นทางการ สัญญาความเชื่อมั่นทางใจ และความสามารถในการจัดการปัญหากรณีที่ภาคส่วนใดไม่ให้ความร่วมมือ ในการดำเนินการ ดังกรณีตัวอย่างการกำหนดกฎเกณฑ์เกี่ยวกับความสูงของระดับน้ำโดยเทียบกับ ระดับน้ำทะเลปานกลาง (รทก.) เพื่อใช้ในการช่วยเหลือชาวบ้านหรือในการเปิดปิดประตูระบายน้ำที่ บางกรวย มีเกณฑ์ที่ได้รับการยอมรับและให้ความร่วมมือ เช่น ระดับน้ำสูงกว่า รทก. 1 เมตร จะต้องมี การให้ความช่วยเหลือ ระดับน้ำสูงกว่า รทก. 1.3 เมตร ถือว่าอยู่ในขั้นวิกฤต

“มันมีเกณฑ์ ดั่งนั้นเกณฑ์นี้แหละมันน่าจะเหมาะสมแล้วกับการบูรณาการร่วมกันว่าเกณฑ์ไหนที่รับได้ เกณฑ์ไหนที่มีเกณฑ์พอดีซึ่งกันและกัน อยู่รอดระหว่างผู้อยู่ริมตลิ่งกับชาวบ้านที่อยู่ในพื้นที่ เราควรจะมีการจัดตั้งเกณฑ์กันในกลุ่มพื้นที่ต่าง ๆ มากกว่าครับ ควรที่จะมีเกณฑ์ที่ว่าพอช่วยเหลือกันได้ในทางแบบว่าป้องกัน โดยที่มีเกณฑ์กำหนดกันไว้ทั้งจังหวัดครับ ทางจังหวัดทางป้องกันภัยแล้วก็ชาวบ้านร่วมกันว่าเกณฑ์ตรงนี้ชาวบ้านได้รับผลกระทบแค่ไหนยังงั้น ตัวนี้อยู่ที่มันมีเกณฑ์อยู่ที่ 1.3 ของระดับเมตร รทก. ครับระดับน้ำทะเล คือสูงกว่า 1.3 เมตรนะครับ ไอ้ตัวนี้คือวิกฤต แต่เราจะเริ่มช่วยเหลือในตอนที่ยก 1.00 เมตร รทก. ครับ” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล,เจ้าหน้าที่โครงการชลประทานนนทบุรีรายหนึ่ง, วันที่ 10 พ.ค. 2567)

ต่อมาคือ การดำเนินการ (Implementation) เป็นการปฏิบัติตามข้อตกลงที่เกิดขึ้นร่วมกันผ่านบทบาทของภาคส่วนและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ซึ่งควรเป็นการดำเนินการที่จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ทุกฝ่ายที่ร่วมมือกัน ซึ่งได้มีข้อตกลง เช่น การร่วมมือช่วยเหลือกันระหว่างเครือข่าย เป็นต้น ในจังหวัดนนทบุรี มีเทศบาลนคร 2 แห่ง มีความเข้มแข็ง มีความพร้อมในเรื่องอุปกรณ์และเครื่องมือ และมีอีกหลาย อบต. ที่มีความพร้อมเนื่องจากสามารถจัดเก็บภาษีได้จำนวนมาก แต่ก็ได้มีการจัดตั้งเครือข่ายในการช่วยเหลือกันและกัน มีการขอยืมอุปกรณ์เครื่องมือต่าง ๆ ดังคำสัมภาษณ์

“องค์กรปกครองท้องถิ่นที่ดูชุมชนเมืองค่อนข้างจะเข้มแข็งนะครับ เพราะมีเทศบาลนครสองแห่งนะครับ ซึ่งกำลังมีเครื่องมือมีบุคลากรนะครับ ทั้งเทศบาลนครนนทบุรี เทศบาลนครปากเกร็ดนะครับ แล้วก็เทศบาลเมืองที่ใหญ่ ๆ นะครับที่มีความพร้อมนะครับ อบต. ที่อยู่ในพื้นที่ก็ค่อนข้างจะมีความพร้อมเพราะเนื่องจากเป็นชุมชนเมืองเค้าก็สามารถเก็บภาษีได้เยอะนะครับ พอเก็บภาษีได้เยอะก็จะมีศักยภาพครับในการดูแล อาจจะมีปัญหาบ้างที่ตำบลที่อยู่ห่างไกลออกไปนะครับ ห่างไกลไปอาจจะมีศักยภาพน้อยแต่ก็จะมีเครือข่ายในการดูแลกันอยู่นะครับ ตรงไหนขาดเครื่องมือเครื่องมือก็จะมีขอหยิบขอยืมช่วยเหลือกัน” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล,ผู้อำนวยการโครงการชลประทานนนทบุรี, วันที่ 3 พ.ค. 2567)

ในเรื่องขององค์กรเพื่อความร่วมมือเชิงบูรณาการนั้น มีการจัดตั้งคณะอนุกรรมการทรัพยากรน้ำจังหวัดนนทบุรี ซึ่งจากคำสั่งคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติที่ 42/2565 มีคณะอนุกรรมการทั้งหมด 24 คน มีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธานฯ และมีภาคส่วนต่าง ๆ เข้าร่วมเป็นอนุกรรมการ โดยมีอำนาจหน้าที่ 5 ประการด้วยกัน คือ

1) จัดทำแผนงาน แผนปฏิบัติการ และแผนงบประมาณการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบบูรณาการของส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับ

จังหวัดตามกรอบแผนแม่บทระดับลุ่มน้ำ และเสนอคณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ (ก.บ.จ.) ทราบ

2) บูรณาการและขับเคลื่อนแผนบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในระดับจังหวัดตามกรอบแผนแม่บทระดับลุ่มน้ำ ทั้งในภาวะปกติ และภาวะวิกฤต

3) รวบรวม เชื่อมต่อบูรณาการข้อมูลและสารสนเทศทรัพยากรน้ำ เพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในระดับจังหวัด

4) ติดตาม ประเมินผล การดำเนินงานตามแผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและรายงานต่อคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

5) ปฏิบัติงานอื่นใดตามที่คณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติมอบหมาย

แต่เมื่อสอบถามผู้อำนวยการโครงการชลประทานนนทบุรี ได้ความว่า คณะอนุกรรมการทรัพยากรน้ำจังหวัดนนทบุรีไม่ค่อยมีบทบาทในการป้องกันน้ำท่วมมากนัก เป็นเพียงคอยช่วยอำนวยความสะดวกการทำงานของแต่ละหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรน้ำ ดังคำสัมภาษณ์

“ไม่ค่อยมีบทบาทเกี่ยวกับการป้องกันน้ำท่วมมากนัก คล้ายเป็นคณะกรรมการที่คอยอำนวยความสะดวกของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำ หน่วยงานไหนมีแผนอะไรก็บูรณาการ แต่ไม่ค่อยเกี่ยวกับการป้องกันน้ำท่วม” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, ผู้อำนวยการโครงการชลประทานนนทบุรี, วันที่ 3 พ.ค. 2567)

กล่าวโดยสรุป การสร้างความร่วมมือในการป้องกันน้ำท่วมเชิงบูรณาการของจังหวัดนนทบุรี มีการหาวิธีการทั้งในลักษณะการเจรจา การตกลงยอมรับ และการดำเนินการร่วมกัน ในขณะที่มีการจัดตั้งองค์การในรูปคณะกรรมการดำเนินการในเรื่องนี้ไม่ค่อยมีบทบาทในการป้องกันน้ำท่วม

ความร่วมมือเชิงบูรณาการการป้องกันอุทกภัยจังหวัดนนทบุรีตามทัศนะของ Agranoff and McGuireประกอบด้วย การแสวงหาข้อมูล การแสวงหาการปรับเปลี่ยนเพื่อให้เกิดความเหมาะสม การกำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์ร่วมกัน การแลกเปลี่ยนทรัพยากร และการสร้างความร่วมมือกัน เมื่อมาให้ค่าน้ำหนักของแต่ละประเด็นตามทัศนะของผู้วิจัยตามข้อมูลจากการสัมภาษณ์ข้างต้น สามารถเรียงลำดับจากมากที่สุดไปอย่างน้อยที่สุดได้ดังนี้ 1) การแลกเปลี่ยนทรัพยากร 2) การแสวงหาข้อมูล 3) การแสวงหาการปรับเปลี่ยนเพื่อให้เกิดความเหมาะสม 4) การสร้างความร่วมมือกัน และ 5) การกำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์ร่วมกัน

ผลการศึกษาจากการวิจัยเชิงปริมาณ จากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม เพื่อสอบถามกลุ่มตัวอย่างความคิดเห็นเกี่ยวกับความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยของ

จังหวัดนนทบุรีตามแนวคิดของตามทัศนะของ Agranoff and McGuire ทั้ง 5 มิติ ปรากฏดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 ผลการวิจัยเชิงปริมาณความคิดเห็นเกี่ยวกับความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรีตามแนวคิดของตามทัศนะของ Agranoff and McGuire

ลำดับ	รายการ	ความคาดหวัง			ความเป็นจริง			ความแตกต่างของ $\bar{X}$
		$\bar{X}$ (S.D.)	ลำดับที่	ระดับ	$\bar{X}$ (S.D.)	ลำดับที่	ระดับ	
1	การแสวงหาข้อมูล	4.35 (0.44)	3	มากที่สุด	3.24 (0.46)	1	ปานกลาง	1.11
2	การแสวงหาการปรับเปลี่ยนเพื่อให้เกิดความเหมาะสม	4.38 (0.48)	1	มากที่สุด	2.73 (0.45)	4	ปานกลาง	1.65
3	การกำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์ร่วมกัน	3.67 (0.35)	5	มาก	2.16 (0.42)	5	น้อย	1.51
4	การแลกเปลี่ยนทรัพยากร	4.38 (0.52)	2	มากที่สุด	3.03 (0.64)	2	ปานกลาง	1.35
5	การสร้างความร่วมมือกัน	4.16 (0.62)	4	มาก	2.83 (0.71)	3	ปานกลาง	1.33
รวม		4.20 (0.58)	-	มาก	2.65 (0.62)	-	ปานกลาง	1.55

จากตารางที่ 4.1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรีตามความคาดหวังมีค่า $\bar{X} = 4.20$, S.D. = 0.58 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละมิติพบว่ามิติการแสวงหาข้อมูลมีค่า $\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.44 อยู่ในระดับมากที่สุดเป็นลำดับที่ 3 มิติการแสวงหาการปรับเปลี่ยนเพื่อให้เกิดความเหมาะสมมีค่า $\bar{X} = 4.38$, S.D. = 0.48 อยู่ในระดับมากที่สุดเป็นลำดับที่ 1 มิติการกำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์ร่วมกันมีค่า $\bar{X} = 3.67$, S.D. = 0.35 อยู่ในระดับมากเป็นลำดับที่ 5 มิติการแลกเปลี่ยนทรัพยากรมีค่า $\bar{X} = 4.38$, S.D. = 0.52 อยู่ในระดับมากที่สุดเป็นลำดับที่ 2 และมิติการสร้างความร่วมมือกันมีค่า $\bar{X} = 4.16$, S.D. = 0.62 อยู่ในระดับมากเป็นลำดับที่ 4

ความคิดเห็นเกี่ยวกับความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรีตามความเป็นจริงมีค่า $\bar{X} = 2.65$, S.D. = 0.62 อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาในแต่ละมิติพบว่ามิติการแสวงหาข้อมูลมีค่า $\bar{X} = 3.24$, S.D. = 0.46 อยู่ในระดับปานกลาง อยู่ในลำดับที่ 1 มิติการแสวงหาการปรับเปลี่ยนเพื่อให้เกิดความเหมาะสมมีค่า $\bar{X} = 2.73$, S.D. = 0.45 อยู่ในระดับปานกลาง อยู่ในลำดับที่ 4 มิติการกำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์ร่วมกันมีค่า $\bar{X} = 2.16$, S.D. = 0.42 อยู่ใน

ระดับน้อย อยู่ในลำดับที่ 5 มิติการแลกเปลี่ยนทรัพยากรมีค่า $\bar{X} = 3.03$, S.D. = 0.64 อยู่ในระดับปานกลาง อยู่ในลำดับที่ 2 และมิติการสร้างความร่วมมือกันมีค่า $\bar{X} = 2.83$, S.D. = 0.71 อยู่ในระดับปานกลาง อยู่ในลำดับที่ 3

ส่วนความแตกต่างของความคิดเห็นเกี่ยวกับความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรีตามความคาดหวังและความเป็นจริงพบว่ามีค่า $\bar{X} = 1.55$ มิติการแสวงหาข้อมูลมีค่า $\bar{X} = 1.11$ มิติการแสวงหาการปรับเปลี่ยนเพื่อให้เกิดความเหมาะสม $\bar{X} = 1.65$ มิติการกำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์ร่วมกัน $\bar{X} = 1.51$ มิติการแลกเปลี่ยนทรัพยากร $\bar{X} = 1.35$ และมิติการสร้างความร่วมมือกัน $\bar{X} = 1.33$

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ข้อ 2 การแสวงหาการปรับเปลี่ยนเพื่อให้เกิดความเหมาะสม และข้อ 4 การแลกเปลี่ยนทรัพยากรอยู่ในลำดับรองลงมาคือการแสวงหาข้อมูล ลำดับถัดมาเนื่องจากผู้ตอบแบบสอบถามเห็นความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องมีการแลกเปลี่ยนทรัพยากร จังหวัดนนทบุรีเป็นจังหวัดที่มีลักษณะพิเศษคือเป็นที่ราบลุ่ม มีทั้งน้ำเหนือ น้ำท่า และน้ำหนุน จึงจำเป็นต้องช่วยเหลือร่วมมือกันเองและกับภาคส่วนต่าง ๆ ขณะที่ข้อ 5 การกำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์ร่วมกัน พบว่ามีความเหมือนกันในแง่อยู่ลำดับท้ายสุด ทั้งนี้เนื่องจากจังหวัดนนทบุรีจะมีอุทกภัยนาน ๆ จะเกิดสักครั้งหนึ่ง แต่น้ำท่วมเกิดบางพื้นที่ทุกปี บางพื้นที่ไม่ท่วม จึงให้ความสำคัญเป็นลำดับท้ายสุด

เมื่อพิจารณาในแต่ละมิติทั้ง 5 ประการในเรื่องความคิดเห็นเกี่ยวกับความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรีตามแนวคิดของตามทฤษฎีของ Agranoff and McGuire ทั้งความคาดหวังและความเป็นจริง มีดังต่อไปนี้

1. การแสวงหาข้อมูล (information seeking) ปรากฏในตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 ผลการวิจัยเชิงปริมาณความคิดเห็นเกี่ยวกับการแสวงหาข้อมูล

ลำดับ	รายการ	ความคาดหวัง			ความเป็นจริง			ความแตกต่างของ $\bar{X}$
		$\bar{X}$ (S.D.)	ระดับ	ลำดับที่	$\bar{X}$ (S.D.)	ระดับ	ลำดับที่	
1	รู้และสามารถค้นหาข้อมูลปริมาณน้ำในแต่ละช่วงเวลา	4.37 (0.45)	มากที่สุด	3	3.11 (0.51)	ปานกลาง	4	1.25
2	รู้และเข้าใจบทบาทหน้าที่ของแต่ละส่วนราชการเกี่ยวกับการป้องกันอุทกภัยจังหวัดนนทบุรี	4.25 (0.38)	มากที่สุด	5	3.51 (0.42)	มาก	1	0.74
3	รู้และเข้าใจวิธีการจัดการน้ำท่วม	4.46 (0.51)	มากที่สุด	1	3.35 (0.38)	ปานกลาง	2	1.11
4	ท่านมีความพร้อมอย่างเพียงพอในการจัดการน้ำท่วม	4.38 (0.34)	มากที่สุด	2	2.95 (0.42)	ปานกลาง	5	1.43
5	เมื่อเกิดน้ำท่วมขึ้น ท่านรู้ว่าจะขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานไหน	4.28 (0.46)	มากที่สุด	4	3.27 (0.48)	ปานกลาง	3	1.01
รวม		4.35 (0.44)	มากที่สุด	-	3.24 (0.46)	ปานกลาง	-	1.11

จากตารางที่ 4.2 ความคิดเห็นตามความคาดหวังด้านการแสวงหาข้อมูลพบว่า 1) รู้และสามารถค้นหาข้อมูลปริมาณน้ำในแต่ละช่วงเวลามีค่า $\bar{X} = 4.37$, S.D. = 0.45 อยู่ในระดับมากที่สุดเป็นลำดับที่ 3 2) รู้และเข้าใจบทบาทหน้าที่ของแต่ละส่วนราชการเกี่ยวกับการป้องกันอุทกภัยจังหวัดนนทบุรีมีค่า $\bar{X} = 4.25$, S.D. = 0.38 อยู่ในระดับมากที่สุดเป็นลำดับที่ 5 3) รู้และเข้าใจวิธีการจัดการน้ำท่วมมีค่า $\bar{X} = 4.46$, S.D. = 0.51 อยู่ในระดับมากที่สุด เป็นลำดับที่ 1 4) ท่านมีความพร้อมอย่าง

เพียงพอในการจัดการน้ำท่วมมีค่า $\bar{X} = 4.38$, S.D. = 0.34 อยู่ในระดับมากที่สุดเป็นลำดับที่ 2 และ 5) เมื่อเกิดน้ำท่วมขึ้น ท่านรู้ว่าจะขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานไหนมีค่า $\bar{X} = 4.28$, S.D. = 0.46 อยู่ในระดับมากที่สุด เป็นลำดับที่ 4 เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมด้านการแสวงหาข้อมูลมีค่า $\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.44 อยู่ในระดับมากที่สุด

ความคิดเห็นตามความเป็นจริงด้านการแสวงหาข้อมูลพบว่า 1) รู้และสามารถค้นหาข้อมูลปริมาณน้ำในแต่ละช่วงเวลามีค่า $\bar{X} = 3.11$, S.D. = 0.51 อยู่ในระดับปานกลาง เป็นลำดับที่ 4 2) รู้และเข้าใจบทบาทหน้าที่ของแต่ละส่วนราชการเกี่ยวกับการป้องกันอุทกภัยจังหวัดนนทบุรีมีค่า $\bar{X} = 3.51$, S.D. = 0.42 อยู่ในระดับมาก เป็นลำดับที่ 1 3) รู้และเข้าใจวิธีการจัดการน้ำท่วมมีค่า $\bar{X} = 3.35$, S.D. = 0.38 อยู่ในระดับปานกลาง เป็นลำดับที่ 2 4) ท่านมีความพร้อมอย่างเพียงพอในการจัดการน้ำท่วมมีค่า $\bar{X} = 2.95$, S.D. = 0.42 อยู่ในระดับปานกลางเป็นลำดับที่ 5 และ 5) เมื่อเกิดน้ำท่วมขึ้น ท่านรู้ว่าจะขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานไหนมีค่า $\bar{X} = 3.27$, S.D. = 0.48 อยู่ในระดับปานกลาง เป็นลำดับที่ 3 เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมด้านการแสวงหาข้อมูลมีค่า $\bar{X} = 3.24$, S.D. = 0.46 อยู่ในระดับปานกลาง

เปรียบเทียบความคิดเห็นตามความคาดหวังและตามความเป็นจริงเกี่ยวกับการแสวงหาข้อมูล มีความแตกต่างกัน ดังนี้ 1) รู้และสามารถค้นหาข้อมูลปริมาณน้ำในแต่ละช่วงเวลามีค่า $\bar{X} = 1.25$ 2) รู้และเข้าใจบทบาทหน้าที่ของแต่ละส่วนราชการเกี่ยวกับการป้องกันอุทกภัยจังหวัดนนทบุรีมีค่า $\bar{X} = 0.74$ 3) รู้และเข้าใจวิธีการจัดการน้ำท่วมมีค่า $\bar{X} = 1.11$ 4) ท่านมีความพร้อมอย่างเพียงพอในการจัดการน้ำท่วมมีค่า $\bar{X} = 1.43$ และ 5) เมื่อเกิดน้ำท่วมขึ้น ท่านรู้ว่าจะขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานไหนมีค่า $\bar{X} = 1.01$ เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมด้านการแสวงหาข้อมูลมีค่า $\bar{X} = 1.11$

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าด้านการแสวงหาข้อมูลนี้ ผู้ตอบแบบสอบถาม ข้อ 3. รู้และเข้าใจวิธีการจัดการน้ำท่วมและคิดว่าตนเองมีความรู้และเข้าใจวิธีการจัดการน้ำท่วมเป็นลำดับแรก เนื่องจากอาจจะมีสาเหตุจากจังหวัดนนทบุรีเป็นจังหวัดที่มีน้ำท่วมบ่อยครั้ง วิถีชาวบ้านมีความเคยชินกับสภาพดังกล่าวมาตั้งแต่โบราณกาล ข้อที่น่าสนใจเรื่อง ข้อ 2. รู้และเข้าใจบทบาทหน้าที่ของแต่ละส่วนราชการเกี่ยวกับการป้องกันอุทกภัยจังหวัดนนทบุรี ปรากฏว่ามีความแตกต่างกันในแง่ลำดับที่ระหว่างความคาดหวังกับสิ่งที่เป็นอย่างจริงเกี่ยวกับความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี กล่าวคือคาดหวังเป็นลำดับที่ 5 ส่วนความเป็นจริงเป็นลำดับแรก คือลำดับที่ 1 อาจจะเนื่องจากชาวบ้านที่พักอาศัยในพื้นที่มีการศึกษาสูงขึ้น มีผู้มาพักอาศัยในหมู่บ้านจัดสรรมากขึ้นทั้งที่มีอาชีพข้าราชการ รัฐวิสาหกิจ และอื่น ๆ รวมถึงภาคธุรกิจ เมื่อมาพักอาศัยร่วมกันย่อมมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (knowledge exchange) กันระหว่างผู้มาพักอาศัย จึงส่งผลให้บุคคลกลุ่มนี้มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องนี้ค่อนข้างดี

ข้อ 4. ท่านมีความพร้อมอย่างเพียงพอในการจัดการน้ำท่วมมีความแตกต่างกันมากที่สุดระหว่างความคาดหวังและความเป็นจริง น่าจะมีสาเหตุมาจากชาวบ้านต้องการให้ภาคส่วนต่าง ๆ เข้า

มาช่วยเหลือประกอบกับวัสดุอุปกรณ์การป้องกันน้ำท่วมราคาสูงขึ้น และไม่แน่ใจสภาพการณ์ในอนาคตที่มีความสลับซับซ้อนมากขึ้น และชาวบ้านมักจะมีอุปกรณ์หรือเครื่องมือเบื้องต้นเท่านั้นยากที่จะยับยั้งน้ำท่วมได้

2. การแสวงหาการปรับเปลี่ยนเพื่อให้เกิดความเหมาะสม (adjustment seeking) มีประเด็นที่น่าสนใจดังตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 ผลการวิจัยเชิงปริมาณความคิดเห็นเกี่ยวกับการแสวงหาการปรับเปลี่ยนเพื่อให้เกิดความเหมาะสม

ลำดับ	รายการ	ความคาดหวัง			ความเป็นจริง			ความแตกต่าง
		$\bar{X}$ (S.D.)	ระดับ	ลำดับที่	$\bar{X}$ (S.D.)	ระดับ	ลำดับที่	
1	ท่านสามารถเดินทางเข้าออกจากที่พักอาศัยไปดำเนินชีวิตประจำวันได้	4.52 (0.52)	มากที่สุด	2	1.97 (0.44)	น้อย	5	2.55
2	ท่านสามารถรักษาพยาบาลเมื่อเกิดการเจ็บป่วยในช่วงน้ำท่วม	4.35 (0.46)	มากที่สุด	3	2.21 (0.48)	น้อย	4	2.14
3	ท่านสามารถพักผ่อนและขับถ่ายได้ปกติในช่วงน้ำท่วม	4.31 (0.57)	มากที่สุด	4	2.56 (0.52)	ปานกลาง	3	1.75
4	ท่านสามารถหาอาหารมารับประทานได้อย่างปกติ	4.28 (0.44)	มากที่สุด	5	3.42 (0.56)	ปานกลาง	2	0.86
5	ท่านสามารถติดต่อสื่อสารกับภายนอกได้อย่างปกติ	4.57 (0.52)	มากที่สุด	1	3.49 (0.38)	ปานกลาง	1	1.08
รวม		4.38 (0.48)	มากที่สุด	--	2.73 (0.45)	ปานกลาง	-	1.65

จากตารางที่ 4.3 ความคิดเห็นตามความคาดหวังด้านการแสวงหาการปรับเปลี่ยนเพื่อให้เกิดความเหมาะสมพบว่า 1) ท่านสามารถเดินทางเข้าออกจากที่พักอาศัยไปดำเนินชีวิตประจำวันได้มี

ค่า $\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.52 อยู่ในระดับมากที่สุด เป็นลำดับที่ 2) ท่านสามารถรักษาพยาบาลเมื่อเกิดการเจ็บป่วยในช่วงน้ำท่วมมีค่า $\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.46 อยู่ในระดับมากที่สุดเป็นลำดับที่ 3) ท่านสามารถพักผ่อนและซบถ่ายได้ปกติในช่วงน้ำท่วมมีค่า $\bar{X} = 4.31$, S.D. = 0.57 อยู่ในระดับมากที่สุด เป็นลำดับที่ 4) ท่านสามารถหาอาหารมารับประทานได้อย่างปกติมีค่า $\bar{X} = 4.28$, S.D. = 0.44 อยู่ในระดับมากที่สุดเป็นลำดับที่ 5 และ 5) ท่านสามารถติดต่อสื่อสารกับภายนอกได้อย่างปกติมีค่า $\bar{X} = 4.57$, S.D. = 0.52 อยู่ในระดับมากที่สุด เป็นลำดับที่ 1 เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมด้านการแสวงหาการปรับเปลี่ยนเพื่อให้เกิดความเหมาะสมมีค่า $\bar{X} = 4.38$, S.D. = 0.48 อยู่ในระดับมากที่สุด

ความคิดเห็นตามความเป็นจริงด้านการแสวงหาการปรับเปลี่ยนเพื่อให้เกิดความเหมาะสมพบว่า 1) ท่านสามารถเดินทางเข้าออกจากที่พักอาศัยไปดำเนินชีวิตประจำวันได้มีค่า $\bar{X} = 1.97$, S.D. = 0.44 อยู่ในระดับน้อย เป็นลำดับที่ 5) 2) ท่านสามารถรักษาพยาบาลเมื่อเกิดการเจ็บป่วยในช่วงน้ำท่วมมีค่า $\bar{X} = 2.21$, S.D. = 0.48 อยู่ในระดับน้อยเป็นลำดับที่ 4) 3) ท่านสามารถพักผ่อนและซบถ่ายได้ปกติในช่วงน้ำท่วมมีค่า $\bar{X} = 2.56$, S.D. = 0.52 อยู่ในระดับปานกลาง เป็นลำดับที่ 3) 4) ท่านสามารถหาอาหารมารับประทานได้อย่างปกติมีค่า $\bar{X} = 3.42$, S.D. = 0.56 อยู่ในระดับมากเป็นลำดับที่ 2 และ 5) ท่านสามารถติดต่อสื่อสารกับภายนอกได้อย่างปกติมีค่า $\bar{X} = 3.49$, S.D. = 0.38 อยู่ในระดับมาก เป็นลำดับที่ 1 เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมด้านการแสวงหาการปรับเปลี่ยนเพื่อให้เกิดความเหมาะสมมีค่า $\bar{X} = 2.73$, S.D. = 0.45 อยู่ในระดับปานกลาง

เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นตามความคาดหวังและตามความเป็นจริงเกี่ยวกับการแสวงหาการปรับเปลี่ยนเพื่อให้เกิดความเหมาะสมมีความแตกต่างกัน ดังนี้ 1) ท่านสามารถเดินทางเข้าออกจากที่พักอาศัยไปดำเนินชีวิตประจำวันได้มีค่า $\bar{X} = 2.55$ 2) ท่านสามารถรักษาพยาบาลเมื่อเกิดการเจ็บป่วยในช่วงน้ำท่วมมีค่า $\bar{X} = 2.14$ 3) ท่านสามารถพักผ่อนและซบถ่ายได้ปกติในช่วงน้ำท่วมมีค่า $\bar{X} = 1.75$ 4) ท่านสามารถหาอาหารมารับประทานได้อย่างปกติมีค่า $\bar{X} = 0.86$ และ 5) ท่านสามารถติดต่อสื่อสารกับภายนอกได้อย่างปกติมีค่า $\bar{X} = 1.08$ เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมด้านการแสวงหาการปรับเปลี่ยนเพื่อให้เกิดความเหมาะสมมีค่า $\bar{X} = 1.65$

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ข้อที่ 5 ท่านสามารถติดต่อสื่อสารกับภายนอกได้อย่างปกติได้ลำดับแรกของทั้งสองความคิดเห็นตามความคาดหวังและตามความเป็นจริงเกี่ยวกับการแสวงหาการปรับเปลี่ยนเพื่อให้เกิดความเหมาะสมอาจเนื่องจากในโลกยุคปัจจุบันที่มีการเชื่อมโลกให้แคบลง มีระบบอินเทอร์เน็ตสามารถติดต่อสื่อสารโดยใช้โทรศัพท์มือถือได้อย่างสะดวกสบาย ข้อที่ 4 ท่านสามารถหาอาหารมารับประทานได้อย่างปกติมีค่าเฉลี่ยที่แตกต่างน้อยที่สุดระหว่างความคิดเห็นตามความคาดหวังและตามความเป็นจริง อาจจะเนื่องจากในระหว่างน้ำท่วมมีการแจกสิ่งของ อาหารแห้งจากภาคส่วนต่าง ๆ รวมถึงชาวบ้านในพื้นที่รู้และเข้าใจบริบทเป็นอย่างดี จึงได้มีการเตรียมการในเรื่องอาหารน้ำอย่างดี

ข้อที่แตกต่างมากที่สุด คือ 2.55 ระหว่างความคาดหวังกับความเป็นจริง คือ ข้อ 1.ท่านสามารถเดินทางเข้าออกจากที่พักอาศัยไปดำเนินชีวิตประจำวันได้น่าจะเนื่องจากคาดหวังว่าเมื่อน้ำ

ท่อมต้องการที่จะเข้าออกที่พักอาศัยหรือดำเนินชีวิตได้อย่างปกติ แต่ในสภาพความเป็นจริงแล้วเมื่อเกิดน้ำท่วมก็ยากที่จะใช้ชีวิตได้ตามปกติ มีปัญหาและอุปสรรคมากมายในการเดินทาง

3. การกำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์ร่วมกัน (policy making and strategy making) มีประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

ตารางที่ 4.4 ผลการวิจัยเชิงปริมาณความคิดเห็นเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์ร่วมกัน

ลำดับ	รายการ	ความคาดหวัง			ความเป็นจริง			ความแตกต่าง
		$\bar{X}$ (S.D.)	ระดับ	ลำดับ ที่	$\bar{X}$ (S.D.)	ระดับ	ลำดับ ที่	
1	ท่านได้มีส่วนร่วมในการบอกกล่าวให้ข้อมูลและเสนอแนวทางเกี่ยวกับการป้องกันอุทกภัย	3.86 (0.31)	มาก	2	2.13 (0.48)	น้อย	3	1.73
2	ท่านได้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นกับชุมชนในการป้องกันอุทกภัย	4.12 (0.34)	มาก	1	2.23 (0.35)	น้อย	1	1.89
3	ท่านได้เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการหรือคณะทำงานของชุมชนหรืออื่นๆในการป้องกันอุทกภัย	3.34 (0.36)	ปานกลาง	4	2.18 (0.42)	น้อย	2	1.16
4	ท่านได้ช่วยติดต่อส่วนราชการหรือภาคส่วนอื่นๆในการป้องกันอุทกภัย	3.37 (0.41)	ปานกลาง	3	2.08 (0.44)	น้อย	4	1.29
รวม		3.67 (0.35)	มาก	-	2.16 (0.42)	น้อย	-	1.51

จากตารางที่ 4.4 ความคิดเห็นตามความคาดหวังด้านการกำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์ร่วมกันพบว่า 1) ท่านได้มีส่วนร่วมในการบอกกล่าวให้ข้อมูลและเสนอแนวทางเกี่ยวกับการป้องกันอุทกภัยมีค่า $\bar{X} = 3.86$, S.D. = 0.31 อยู่ในระดับมาก เป็นลำดับที่ 2 2) ท่านได้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็น

คิดเห็นกับชุมชนในการป้องกันอุทกภัยมีค่า $\bar{X} = 4.12$, S.D. = 0.34 อยู่ในระดับมาก เป็นลำดับที่ 1 3) ท่านได้เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการหรือคณะทำงานของชุมชนหรืออื่น ๆ ในการป้องกันอุทกภัยมีค่า $\bar{X} = 3.34$, S.D. = 0.36 อยู่ในระดับปานกลาง เป็นลำดับที่ 4 และ 4) ท่านได้ช่วยติดต่อส่วนราชการหรือภาคส่วนอื่น ๆ ในการป้องกันอุทกภัยมีค่า $\bar{X} = 3.37$, S.D. = 0.41 อยู่ในระดับปานกลางเป็นลำดับที่ 3 เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมด้านการกำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์ร่วมกันมีค่า $\bar{X} = 3.67$, S.D. = 0.35 อยู่ในระดับมาก

ความคิดเห็นตามความเป็นจริงด้านการกำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์ร่วมกันพบว่า 1) ท่านได้มีส่วนร่วมในการบอกกล่าวให้ข้อมูลและเสนอแนวทางเกี่ยวกับการป้องกันอุทกภัยมีค่า $\bar{X} = 2.13$, S.D. = 0.48 อยู่ในระดับน้อย เป็นลำดับที่ 3 2) ท่านได้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นกับชุมชนในการป้องกันอุทกภัยมีค่า $\bar{X} = 2.23$, S.D. = 0.35 อยู่ในระดับน้อย เป็นลำดับที่ 1 3) ท่านได้เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการหรือคณะทำงานของชุมชนหรืออื่น ๆ ในการป้องกันอุทกภัยมีค่า $\bar{X} = 2.18$, S.D. = 0.42 อยู่ในระดับน้อย เป็นลำดับที่ 2 และ 4) ท่านได้ช่วยติดต่อส่วนราชการหรือภาคส่วนอื่น ๆ ในการป้องกันอุทกภัยมีค่า $\bar{X} = 2.08$, S.D. = 0.44 อยู่ในระดับน้อย เป็นลำดับที่ 4 เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมด้านการกำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์ร่วมกันมีค่า $\bar{X} = 2.16$, S.D. = 0.42 อยู่ในระดับน้อย

เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นตามความคาดหวังและตามความเป็นจริงเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์ร่วมกันมีความแตกต่างกัน ดังนี้ 1) ท่านได้มีส่วนร่วมในการบอกกล่าวให้ข้อมูลและเสนอแนวทางเกี่ยวกับการป้องกันอุทกภัยมีค่า $\bar{X} = 1.73$ 2) ท่านได้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นกับชุมชนในการป้องกันอุทกภัยมีค่า $\bar{X} = 1.89$ 3) ท่านได้เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการหรือคณะทำงานของชุมชนหรืออื่น ๆ ในการป้องกันอุทกภัยมีค่า $\bar{X} = 1.16$ และ 4) ท่านได้ช่วยติดต่อส่วนราชการหรือภาคส่วนอื่น ๆ ในการป้องกันอุทกภัยมีค่า $\bar{X} = 1.29$ เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมด้านการกำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์ร่วมกันมีค่า $\bar{X} = 1.51$

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ข้อ 2 ท่านได้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นกับชุมชนในการป้องกันอุทกภัยอยู่ในลำดับแรก และมีความแตกต่างของค่าเฉลี่ยมากที่สุด ของทั้งความคิดเห็นตามความคาดหวังและตามความเป็นจริงเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์ร่วมกันอาจจะเนื่องจากการเข้าร่วมอย่างจริงจังเพื่อสะท้อนความคิดเห็นไปยังภาคส่วนที่เกี่ยวข้องอันสอดคล้องกับการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย ส่วนข้อที่ 4 ท่านได้ช่วยติดต่อส่วนราชการหรือภาคส่วนอื่น ๆ ในการป้องกันอุทกภัยอยู่ในลำดับท้ายอาจจะเนื่องจากผู้ตอบแบบสอบถามมีความหลากหลายในอาชีพ จึงอาจจะรู้จักหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานในการป้องกันน้ำท่วมแตกต่างกันไป ซึ่งอาจจะต้องอาศัยความสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการ

4. การแลกเปลี่ยนทรัพยากร (resource exchange) มีประเด็นที่น่าสนใจดังตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 ผลการวิจัยเชิงปริมาณความคิดเห็นเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนทรัพยากร

ลำดับ	รายการ	ความคาดหวัง			ความเป็นจริง			ความแตกต่าง
		$\bar{X}$ (S.D.)	ระดับ	ลำดับ ที่	$\bar{X}$ (S.D.)	ระดับ	ลำดับ ที่	
1	ท่านได้ลงมือดำเนินการในการป้องกันอุทกภัย เช่น การกรอกถุงทราย การยกถุงทราย เป็นต้น	4.38 (0.56)	มากที่สุด	3	2.93 (0.62)	น้อย	3	1.45
2	ท่านได้เข้าช่วยเหลือชุมชนในการให้หรือบริจาค เงิน อาหาร ในการป้องกันอุทกภัย	4.58 (0.55)	มากที่สุด	1	3.52 (0.67)	ปานกลาง	1	1.06
3	ท่านได้เข้าช่วยเหลือชุมชนในการให้หรือบริจาคทรัพยากรอื่น ๆ เช่น อุปกรณ์ เครื่องมือ เป็นต้นในการป้องกันอุทกภัย	4.44 (0.45)	มากที่สุด	2	3.24 (0.61)	ปานกลาง	2	1.20
4	ท่านได้ร่วมให้ข้อมูลหรือความรู้ในการป้องกันอุทกภัยกับสมาชิกชุมชน	4.11 (0.53)	มาก	4	2.44 (0.56)	น้อย	4	1.67
รวม		4.38 (0.52)	มากที่สุด	-	3.03 (0.64)	ปานกลาง	-	1.35

จากตารางที่ 4.5 ความคิดเห็นตามความคาดหวังด้านการแลกเปลี่ยนทรัพยากรพบว่า 1) ท่านได้ลงมือดำเนินการในการป้องกันอุทกภัย เช่น การกรอกถุงทราย การยกถุงทราย เป็นต้นมีค่า $\bar{X}$ = 4.38, S.D. = 0.56 อยู่ในระดับมากที่สุด เป็นลำดับที่ 3 2) ท่านได้เข้าช่วยเหลือชุมชนในการให้หรือบริจาค เงิน อาหาร ในการป้องกันอุทกภัยมีค่า $\bar{X}$ = 4.58, S.D. = 0.55 อยู่ในระดับมากที่สุด เป็นลำดับที่ 1 3) ท่านได้เข้าช่วยเหลือชุมชนในการให้หรือบริจาคทรัพยากรอื่น ๆ เช่น อุปกรณ์

เครื่องมือ เป็นต้นในการป้องกันอุทกภัยมีค่า $\bar{X} = 4.44$, S.D. = 0.45 อยู่ในระดับมากที่สุด เป็นลำดับที่ 2 และ 4) ท่านได้ร่วมให้ข้อมูลหรือความรู้ในการป้องกันอุทกภัยกับสมาชิกชุมชนมีค่า $\bar{X} = 4.11$, S.D. = 0.53 อยู่ในระดับมากเป็นลำดับที่ 4 เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมด้านการแลกเปลี่ยนทรัพยากรมีค่า $\bar{X} = 4.38$, S.D. = 0.52 อยู่ในระดับมากที่สุด

ความคิดเห็นตามความเป็นจริงด้านการแลกเปลี่ยนทรัพยากรพบว่า 1) ท่านได้ลงมือดำเนินการในการป้องกันอุทกภัย เช่น การกรอกถุงทราย การยกถุงทราย เป็นต้นมีค่า $\bar{X} = 2.93$, S.D. = 0.62 อยู่ในระดับน้อย เป็นลำดับที่ 3 2) ท่านได้เข้าช่วยเหลือชุมชนในการให้หรือบริจาค เงิน อาหาร ในการป้องกันอุทกภัยมีค่า $\bar{X} = 3.52$, S.D. = 0.67 อยู่ในระดับปานกลางเป็นลำดับที่ 1 3) ท่านได้เข้าช่วยเหลือชุมชนในการให้หรือบริจาคทรัพยากรอื่นๆ เช่น อุปกรณ์ เครื่องมือ เป็นต้นในการป้องกันอุทกภัยมีค่า $\bar{X} = 3.24$, S.D. = 0.61 อยู่ในระดับปานกลาง เป็นลำดับที่ 2 และ 4) ท่านได้ร่วมให้ข้อมูลหรือความรู้ในการป้องกันอุทกภัยกับสมาชิกชุมชนมีค่า $\bar{X} = 2.44$, S.D. = 0.56 อยู่ในระดับน้อย เป็นลำดับที่ 4 เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมด้านการแลกเปลี่ยนทรัพยากรมีค่า $\bar{X} = 3.03$, S.D. = 0.64 อยู่ในระดับปานกลาง

เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นตามความคาดหวังและตามความเป็นจริงเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนทรัพยากรมีความแตกต่างกัน ดังนี้ 1) ท่านได้ลงมือดำเนินการในการป้องกันอุทกภัย เช่น การกรอกถุงทราย การยกถุงทราย เป็นต้นมีค่า $\bar{X} = 1.45$ 2) ท่านได้เข้าช่วยเหลือชุมชนในการให้หรือบริจาค เงิน อาหาร ในการป้องกันอุทกภัยมีค่า $\bar{X} = 1.06$ 3) ท่านได้เข้าช่วยเหลือชุมชนในการให้หรือบริจาคทรัพยากรอื่นๆ เช่น อุปกรณ์ เครื่องมือ เป็นต้นในการป้องกันอุทกภัยมีค่า $\bar{X} = 1.20$ และ 4) ท่านได้ร่วมให้ข้อมูลหรือความรู้ในการป้องกันอุทกภัยกับสมาชิกชุมชนมีค่า $\bar{X} = 1.67$ เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมด้านการแลกเปลี่ยนทรัพยากรมีค่า $\bar{X} = 1.35$

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าความคิดเห็นตามความคาดหวังและตามความเป็นจริงเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนทรัพยากรมีการจัดลำดับเหมือนกัน โดยที่ ข้อ 2 และข้อ 3 เป็นการให้ความร่วมมือทางอ้อมโดยการให้ความช่วยเหลือชุมชนโดยการบริจาคเงิน อุปกรณ์ และอื่นๆ อาจจะเนื่องจากสภาพของจังหวัดนนทบุรีเริ่มมีความเป็นเมืองสูงมากขึ้น ชาวบ้านมาทำงานโดยอาศัยพักคอนโดมิเนียมหรือหอพัก ซึ่งอาจจะไม่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากอุทกภัยหรือน้ำท่วม แต่มีความคิดเห็นที่จะให้ความร่วมมือตามความสะดวกของตนเอง

5. การสร้างความร่วมมือกัน (project-based work) มีประเด็นที่น่าสนใจดังตารางที่ 4.6 ดังนี้

ตารางที่ 4.6 ผลการวิจัยเชิงปริมาณความคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างความร่วมมือกัน

ลำดับ	รายการ	ความคาดหวัง			ความเป็นจริง			ความแตกต่าง
		$\bar{X}$ (S.D.)	ระดับ	ลำดับ ที่	$\bar{X}$ (S.D.)	ระดับ	ลำดับ ที่	
1	ในชุมชนของท่านมีช่องทางในการติดต่อสื่อสารเกี่ยวกับการป้องกันน้ำท่วม	4.35 (0.36)	มากที่สุด	3	4.18 (0.26)	มาก	1	0.17
2	ในชุมชนของท่านมีการจัดตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานเพื่อป้องกันน้ำท่วมร่วมกัน	3.43 (0.34)	มาก	5	1.89 (0.19)	น้อย	4	1.54
3	เมื่อเกิดอุทกภัยในชุมชนของท่านมีส่วนราชการเข้ามาช่วยเหลือ	4.21 (0.29)	มากที่สุด	4	3.02 (0.35)	ปานกลาง	3	1.19
4	เมื่อเกิดอุทกภัยในชุมชนของท่านมีภาคส่วนอื่น ๆ เช่น ธุรกิจ มูลนิธิ เป็นต้น เข้ามาช่วยเหลือ	4.36 (0.37)	มากที่สุด	2	3.42 (0.27)	ปานกลาง	2	0.94
5	เมื่อเกิดอุทกภัยในชุมชนของท่านมีแผนหรือแนวทางในการป้องกันอุทกภัย	4.44 (0.17)	มากที่สุด	1	1.64 (0.39)	น้อยที่สุด	5	2.80
รวม		4.16 (0.62)	มาก	-	2.83 (0.71)	ปานกลาง	-	1.33

จากตารางที่ 4.6 ความคิดเห็นตามความคาดหวังด้านการสร้างความร่วมมือกันพบว่า 1) ในชุมชนของท่านมีช่องทางในการติดต่อสื่อสารเกี่ยวกับการป้องกันน้ำท่วมมีค่า $\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.36 อยู่ในระดับมากที่สุด เป็นลำดับที่ 3 2) ในชุมชนของท่านมีการจัดตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานเพื่อป้องกันน้ำท่วมร่วมกันมีค่า $\bar{X} = 3.43$, S.D. = 0.34 อยู่ในระดับมาก เป็นลำดับที่ 5 3) เมื่อเกิดอุทกภัยในชุมชนของท่านมีส่วนราชการเข้ามาช่วยเหลือมีค่า $\bar{X} = 4.21$, S.D. = 0.29 อยู่ในระดับมากที่สุด เป็นลำดับที่ 4 4) เมื่อเกิดอุทกภัยในชุมชนของท่านมีภาคส่วนอื่น ๆ เช่น ธุรกิจ มูลนิธิ เป็นต้นเข้ามาช่วยเหลือมีค่า $\bar{X} = 4.36$, S.D. = 0.37 อยู่ในระดับมากที่สุดเป็นลำดับที่ 2 และ 5) เมื่อเกิดอุทกภัยในชุมชนของท่านมีแผนหรือแนวทางในการป้องกันอุทกภัยมีค่า $\bar{X} = 4.44$, S.D. = 0.17 อยู่ในระดับมากที่สุดเป็นลำดับที่ 1 เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมด้านการสร้างความร่วมมือกันมีค่า $\bar{X} = 4.16$, S.D. = 0.32 อยู่ในระดับมาก

ความคิดเห็นตามความเป็นจริงด้านการสร้างความร่วมมือกันพบว่า 1) ในชุมชนของท่านมีช่องทางในการติดต่อสื่อสารเกี่ยวกับการป้องกันน้ำท่วมมีค่า $\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.26 อยู่ในระดับมาก เป็นลำดับที่ 1 2) ในชุมชนของท่านมีการจัดตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานเพื่อป้องกันน้ำท่วมร่วมกันมีค่า $\bar{X} = 1.89$, S.D. = 0.19 อยู่ในระดับน้อย เป็นลำดับที่ 4 3) เมื่อเกิดอุทกภัยในชุมชนของท่านมีส่วนราชการเข้ามาช่วยเหลือมีค่า $\bar{X} = 3.02$, S.D. = 0.35 อยู่ในระดับปานกลาง เป็นลำดับที่ 3 4) เมื่อเกิดอุทกภัยในชุมชนของท่านมีภาคส่วนอื่น ๆ เช่น ธุรกิจ มูลนิธิ เป็นต้นเข้ามาช่วยเหลือมีค่า $\bar{X} = 3.42$, S.D. = 0.27 อยู่ในระดับปานกลางเป็นลำดับที่ 2 และ 5) เมื่อเกิดอุทกภัยในชุมชนของท่านมีแผนหรือแนวทางในการป้องกันอุทกภัย มีค่า $\bar{X} = 1.64$, S.D. = 0.39 อยู่ในระดับน้อยที่สุดเป็นลำดับที่ 5 เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมด้านการสร้างความร่วมมือกันมีค่า $\bar{X} = 2.83$, S.D. = 0.31 อยู่ในระดับปานกลาง

เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นตามความคาดหวังและตามความเป็นจริงเกี่ยวกับการสร้างความร่วมมือกันมีความแตกต่างกัน ดังนี้ 1) ในชุมชนของท่านมีช่องทางในการติดต่อสื่อสารเกี่ยวกับการป้องกันน้ำท่วมมีค่า $\bar{X} = 0.17$ 2) ในชุมชนของท่านมีการจัดตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานเพื่อป้องกันน้ำท่วมร่วมกันมีค่า $\bar{X} = 1.54$ 3) เมื่อเกิดอุทกภัยในชุมชนของท่านมีส่วนราชการเข้ามาช่วยเหลือ มีค่า $\bar{X} = 1.19$ 4) เมื่อเกิดอุทกภัยในชุมชนของท่านมีภาคส่วนอื่น ๆ เช่น ธุรกิจ มูลนิธิ เป็นต้นเข้ามาช่วยเหลือมีค่า $\bar{X} = 0.94$ และ 5) เมื่อเกิดอุทกภัยในชุมชนของท่านมีแผนหรือแนวทางในการป้องกันอุทกภัยมีค่า $\bar{X} = 2.80$ เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมด้านการสร้างความร่วมมือกันมีค่า $\bar{X} = 1.33$

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ข้อ 5 เมื่อเกิดอุทกภัยในชุมชนของท่านมีแผนหรือแนวทางในการป้องกันอุทกภัย ความคิดเห็นความคาดหวังเกี่ยวกับการสร้างความร่วมมือกันอยู่ในลำดับแรก แต่ความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นจริงการสร้างความร่วมมือกันอยู่ในลำดับสุดท้าย มีความแตกต่างของค่าเฉลี่ยมากที่สุด 2.80 แสดงว่าผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยกับการมีแผนหรือแนวทางในการป้องกันอุทกภัย แต่กลับแทบไม่ได้รับความร่วมมือหรือรับทราบเกี่ยวกับแผนหรือแนวทางป้องกันอุทกภัย ขณะที่ ข้อ 1. ในชุมชนของท่านมีช่องทางในการติดต่อสื่อสารเกี่ยวกับการป้องกันน้ำท่วมมีความ

แตกต่างกันน้อยที่สุด เนื่องจากในปัจจุบันเทคโนโลยีทำให้การติดต่อสื่อสารมีความสะดวก รวดเร็ว และถูกต้อง

จากผลการวิจัยทั้งในเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณดังกล่าว เมื่อนำผลการวิจัยทั้งสองมาเปรียบเทียบกับกันเกี่ยวกับการให้ค่าน้ำหนักของแต่ละรายการตามทัศนะของ Agranoff and McGuire ดังตารางที่ 4.7 ดังนี้

ตารางที่ 4.7 เปรียบเทียบผลการวิจัยเชิงคุณภาพและผลการวิจัยเชิงปริมาณตามทัศนะของ Agranoff and McGuire

ลำดับ	รายการ	ผลการวิจัย เชิงคุณภาพ	ผลการวิจัย เชิงปริมาณ	ผลการวิจัย ทั้งสองวิธี
1	การแสวงหาข้อมูล	2	1	2
2	การแสวงหาการปรับเปลี่ยนเพื่อให้เกิดความเหมาะสม	3	4	3
3	การกำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์ร่วมกัน	5	5	5
4	การแลกเปลี่ยนทรัพยากร	1	2	1
5	การสร้างความร่วมมือกัน	4	3	4

จากผลการวิจัยเชิงคุณภาพและผลการวิจัยเชิงปริมาณตามทัศนะของ Agranoff and McGuire มีทัศนะที่คล้ายคลึงกันอย่างมาก กล่าวคือกลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญเป็นลำดับแรกกับด้านการแลกเปลี่ยนทรัพยากร รองลงมาเรียงตามลำดับได้ดังนี้ การแสวงหาข้อมูล การแสวงหาการปรับเปลี่ยนเพื่อให้เกิดความเหมาะสม การสร้างความร่วมมือกัน และการกำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์ร่วมกัน

วัตถุประสงค์ข้อ 2. เพื่อสังเคราะห์ความคิดเห็นการบริหารจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี

ในวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 มีผลการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณดังนี้

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่เป็นบุคคลสำคัญต่อการบริหารจัดการป้องกันอุทกภัยเพื่อความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี มีดังนี้

1. การบรรเทาผลกระทบ การดำเนินการเพื่อหลีกเลี่ยงหรือขัดขวางไม่ให้เกิดภัยพิบัติ เป็นการลดหรือกำจัดความน่าจะเป็นหรือความเป็นไปได้ในการเกิดอันตราย เป็นทั้งการป้องกันมิให้เกิดอุทกภัย หรือทางทางลดการสูญเสียที่จะเกิดขึ้นจากอุทกภัย วิธีการหนึ่งในการบรรเทาผลกระทบจากน้ำท่วมคือการสร้างเขื่อนริมตลิ่งแม่น้ำเจ้าพระยา จากการสัมภาษณ์นักการเมือง จ.นนทบุรีท่านหนึ่งเห็นว่า การสร้างเขื่อนน่าจะป้องกันน้ำท่วมได้ในระดับหนึ่ง แต่ปัญหาคือในบางพื้นที่ชาวบ้านบางราย

ที่อยู่ติดแม่น้ำเจ้าพระยาไม่ยินยอมให้มีการก่อสร้าง เพราะจะทำให้มีการบดบังทัศนียภาพ จึงสร้างไม่ได้ เมื่อมองดูเขื่อนริมแม่น้ำเจ้าพระยาเหมือนกับ “ฟันหรือ” ดังคำสัมภาษณ์

“ชาวบ้านที่อยู่ตามริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา เขายอมรับได้ในเรื่องผลกระทบจากน้ำท่วมนะครับ มันมีพื้นที่ที่อยู่ข้างไปข้างใน ที่มันมีหมู่บ้านจัดสรรมีอาคารพาณิชย์มีอะไรต่าง ๆ มีชุมชนสมัยใหม่ขึ้นมา ตรงนี้แหละที่เค้าคิดว่าเค้าได้รับผลกระทบความเดือดร้อนนะครับ ที่นี้การสร้างเขื่อนคอนกรีตที่เราเห็นอยู่ตามริมแม่น้ำเจ้าพระยาผมก็คิดว่ามันก็ป้องกันได้ระดับนึง เพราะมันต้องมีช่วงแม่น้ำปากคลองอะไรต่าง ๆ ที่มันเป็นช่องว่างหรือมีสถานที่ที่เอกชนเจ้าของไม่ยินยอมให้สร้าง ก็ตรงนี้นั้นก็ยังเป็นปัญหาอุปสรรค เพราะฉะนั้นในการสร้างเขื่อน ผมก็คิดว่ามันสามารถที่จะช่วยบรรเทาปัญหาได้ในระดับหนึ่ง ยังไม่ทั้งหมดครับ” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, นักการเมืองรายหนึ่ง, วันที่ 11 พ.ค. 2567)

สอดคล้องกับความคิดเห็นของนายช่างขององค์กรปกครองท้องถิ่นแห่งหนึ่งว่า การสร้างเขื่อนริมแม่น้ำเจ้าพระยาน่าจะช่วยป้องกันน้ำท่วมได้พอสมควร แต่ขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการน้ำอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะช่วงที่มีทั้ง น้ำเหนือ ที่มาจากเขื่อนเจ้าพระยาและ น้ำหนุน ที่มาจากทะเล ก็อาจจะทำให้มีน้ำล้นข้ามเขื่อนที่ก่อสร้างเข้าไปท่วมในพื้นที่ท้ายเขื่อน รวมถึงอาจจะต้องมีการเปิดประตูระบายน้ำในจุดต่าง ๆ อีกด้วย ดังนั้นการบริหารจัดการน้ำเพื่อบรรเทาผลกระทบที่เกิดขึ้นจึงถือว่าเป็นเรื่องสำคัญต่อการป้องกันน้ำท่วม มีการบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรีที่ทุกหน่วยงานจะต้องมีการร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ดังคำสัมภาษณ์

“ผมว่าก็ได้ในระดับนึง ถ้าเกิดว่าปริมาณน้ำมันล้นข้ามตลิ่งทุกจุดเลย มันก็ช่วยอะไรไม่ได้ ถ้ามีการบริหารจัดการน้ำที่ดีนะครับอย่างน้ำเหนือที่ไหลมา เกิดมันมาบรรจบกับน้ำทะเลหนุน โอกาสที่น้ำมันจะไหลลงทะเลไปมันก็ช้า ก็มีโอกาสน้ำลงมาเสริมอยู่เรื่อย ๆ มันก็จะล้นข้ามเขื่อนป้องกันตลิ่งไปท่วมชาวบ้าน มันอยู่ที่การบริหารจัดการข้อมูลของพื้นที่ของหน่วยงานต่าง ๆ ว่าน้ำที่ปล่อยมาจากทางเหนือ ด้านท้ายเขื่อนเจ้าพระยาชียนาปล่อยมา ก็วันจะมาถึงนนทบุรี ด้วยปริมาณที่เขปล่อยมาถ้าเกิดไม่มีการเพิ่มปริมาณการปล่อยก็วันมาถึง และช่วงที่มาถึงน้ำทะเลหนุน เพื่อไม่ให้มันล้นข้ามเขื่อนป้องกันตลิ่งเราเข้าไปท่วมให้กับชาวบ้าน อาจจะต้องมีการเปิดประตูน้ำต่าง ๆ ที่อยู่ตามคลองเพื่อให้เจ้าพระยาไหลเข้าไปก่อน เพื่อลดระดับน้ำ หากมีน้ำทะเลหนุน” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, นายช่างขององค์กรปกครองท้องถิ่นแห่งหนึ่ง, วันที่ 4 เม.ย. 2567)

การทำงานแบบร่วมมือกันในทุกภาคส่วนไม่ได้ยึดแค่ความคิดเห็นของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเท่านั้น การเจรจาต่อรองประนีประนอม การสร้างความเข้าใจให้ทุกภาคส่วนมักเกิดขึ้นอยู่บ่อย ๆ โดยเฉพาะ

การบริหารจัดการป้องกันอุทกภัยเพื่อความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี ดังนั้นการเจรจาต่อรองจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องมีการสร้างความเข้าใจ ซึ่งเป็นกระบวนการทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์ของการป้องกันน้ำท่วม ซึ่งทำให้ผู้เกี่ยวข้องหรือภาคส่วนต่าง ๆ สามารถครุ่นคิดถึงสิ่งนั้น และสามารถใช้นวัตกรรม (concept) เพื่อจัดการกับสิ่งนั้นได้อย่างเพียงพอ

การสร้าง ความเข้าใจกับชาวบ้านเพื่อให้เกิดความร่วมมือเชิงบูรณาการสามารถกระทำได้ โดยการหาสาเหตุที่ชาวบ้านไม่ให้ความร่วมมือในการก่อสร้างเขื่อนริมตลิ่งแม่น้ำเจ้าพระยา เช่น การสูญเสียที่ดิน การไม่สามารถประกอบอาชีพประมง เป็นต้น ทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงต้องไปสร้างความเข้าใจถึงผลประโยชน์ที่ชาวบ้านจะได้รับโดยรวม ไม่ได้สร้างเขื่อนเพื่อผลประโยชน์ของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ที่ผ่านมาชาวบ้านอาจจะไม่ได้รับทราบข้อมูลประโยชน์จากการสร้างเขื่อนริมแม่น้ำเจ้าพระยา จึงรู้สึกว่าการตนเองเสียประโยชน์ ก็ไม่ยอมให้มีการก่อสร้างเขื่อนริมแม่น้ำเจ้าพระยา ดังคำสัมภาษณ์นายช่างองค์กรปกครองท้องถิ่นรายหนึ่ง

“กรณีที่บ้านไม่ให้องค์การบริหารไปสร้างเขื่อนป้องกันตลิ่งนะครับ เราต้องไปทำความเข้าใจกับเค้าว่าเหตุที่เค้าไม่ได้สร้างจริง ๆ เพราะอะไร เขาอาจจะสูญเสียที่ดินหรือว่า เค้าเขาใช้ตรงนี้เพื่อลงมาหาปลาหรือมาทำประมงหรือทำอะไร ถ้าเราไปทำเขื่อนป้องกันตลิ่งเสร็จเรียบร้อยแล้วเขาก็ไม่มีทางที่จะลงมาเหมือนกับเราไปตัดช่องทางทำมาหากินเค้ารู้เปล่าอะไร ซึ่งตรงนั้นผมมองว่าในเมื่อเขื่อนป้องกันตลิ่งที่เค้าสร้างตลอดสองฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาสามารถช่วยป้องกันน้ำท่วมได้ในระดับหนึ่ง ทำไมหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องหรือคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องไม่ไปคุยกับรายนั้นนั้น ให้เขาเข้าใจซึ่งผมว่าถ้าเข้าใจแล้วในเมื่อเราทำเพื่อส่วนรวม ผมว่าราษฎรเขาก็น่าจะเข้าใจและก็ยินยอมให้สร้าง ผมว่าไม่น่าจะมีปัญหานะครับ เพียงแต่ว่าที่ผ่านมามองไม่ได้ให้ข้อมูลอะไรที่ถูกต้องกับเขา เหมือนกับว่าพอทำเขื่อนป้องกันตลิ่งแล้วเขาไม่ได้รับประโยชน์อะไร เขาเสียประโยชน์เขาก็เลยไม่ยอมให้สร้างอะไรประมาณนี้ครับ” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, นายช่างขององค์กรปกครองท้องถิ่นแห่งหนึ่ง, วันที่ 4 เม.ย. 2567)

สอดคล้องกับความคิดเห็นของนักการเมืองรายหนึ่งว่า เนื่องจากชาวบ้านมีความเคยชินกับสภาพของน้ำท่วม จึงมองไม่เห็นความสำคัญหรือความจำเป็นในการสร้างเขื่อนริมแม่น้ำเจ้าพระยา หรือเมื่อมีการก่อสร้างอาจจะสร้างความลำบากในการดำเนินชีวิตหรือการประกอบอาชีพ ไปปิดบังทัศนียภาพ การให้ความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันน้ำท่วมต้องสร้างความเข้าใจให้เกิดการยอมรับ ไม่ว่าจะใช้ระยะเวลาขนาดก็ต้องทำ เนื่องจากชาวบ้านที่อยู่ริมตลิ่งแม่น้ำเจ้าพระยาต้องสูญเสียประโยชน์บางอย่าง แต่ต้องคำนึงถึงส่วนรวมคือความสูญเสียและความเสียหายที่จะเกิดจากน้ำท่วมต่อคนส่วนมาก ดังคำสัมภาษณ์

“ชาวบ้านนะ หนึ่งเขามีความเคยชินกับสภาพปัญหาที่เค้าเจออยู่เป็นประจำสองการสร้างเขื่อนก็เหมือนกับไปสร้างรั้วนะครับ ปิดบังหน้าบ้านของเค้านะครับการเข้าออกของเค้าทางน้ำ มันก็ลำบาก แล้วก็ส่วนหนึ่งอาจจะคิดว่ามันเป็น การสูญเสียความเป็นธรรมชาติที่เขาเคยสัมผัสที่เขาเคยเห็น เพราะฉะนั้นผมก็คิดว่า การที่จะให้เขาให้ความร่วมมือมันก็เป็นสิ่งที่ค่อนข้างต้องใช้เวลาในการทำ ความเข้าใจ เขาเสียสละในการแก้ปัญหาเพื่อส่วนรวม แต่เขาต้องสูญเสียบางสิ่งบางอย่าง ของเขาไป อันนี้ก็เป็นมุมมองที่ต้องเข้าใจชาวบ้านส่วนที่อยู่ติดริมน้ำเจ้าพระยาเขา ด้วย” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, นักการเมืองรายหนึ่ง, วันที่ 11 พ.ค. 2567)

การทำงานร่วมกัน (COLLABORATING) เป็น กระบวนการของความร่วมมือในลักษณะของ การทำงานร่วมกันด้วยการร่วมแรงร่วมใจอย่างเต็มที่ มีความจริงใจในการร่วมมือกัน เป็นการร่วมมือ กันในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเพื่อเป้าหมายเดียวกันในลักษณะ “ร่วมหัวจมท้าย” โดยต้องผ่าน กระบวนการพัฒนาความร่วมมือจากจุดเริ่มต้นของการสร้างความสัมพันธ์จากการสร้างเครือข่าย การ ประสานงาน การสร้างความร่วมมือระหว่างกันมาแล้ว โดยมีจุดร่วมที่สำคัญคือ การได้รับประโยชน์ และการบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน

ในการเจรจาต่อรองชาวบ้านที่ไม่ยินยอมให้มีการสร้างเขื่อนริมแม่น้ำ ควรมีการชี้แจงถึง ผลประโยชน์ที่ชาวบ้านริมแม่น้ำจะได้รับจากการสร้างเขื่อนริมตลิ่ง อันจะทำให้เกิดความร่วมมือกัน อย่างบูรณาการจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย คือ ที่ดินที่อยู่ริมตลิ่งจะไม่สูญหายไปจากการกัดเซาะของน้ำใน แม่น้ำ ซึ่งดินจะไหลลงแม่น้ำทุก ๆ ปี สังเกตได้จากเสาไฟฟ้าที่เคยอยู่ริมแม่น้ำ หลายปีผ่านไปเสาไฟฟ้า เหล่านี้ไปอยู่ในแม่น้ำ แสดงว่าดินริมตลิ่งมีการไหลลงแม่น้ำ ทำให้ชาวบ้านสูญเสียที่ดินและยังส่งผลต่อ น้ำท่วมอีกด้วย ดังคำสัมภาษณ์ผู้อำนวยการสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดนนทบุรี

“แต่เราอยากสร้างทั้งหมด ฟันหลอคือเกิดจากเจ้าของที่ไม่ยอม ทำไม่ได้ หรอก พอฟันหลอขึ้นมาก็ท่วมอยู่ดี แล้วเค้าเป็นปัญหาที่ไม่รู้จะทำไงเพราะมันเคลียร์ ยากมาก บ้านผู้หลักผู้ใหญ่ บางคนก็ไม่ยอมบังทิวทัศน์ ไม่แต่เราทำเพราะอะไร คือ พื้นที่ของคุณหายไปเรื่อย ๆ ทุกปีครับ อย่างเสาไฟฟ้าอยู่ผ่านไปไม่กี่ปี มันกลายเป็น อยู่กลางน้ำแล้วนะครับ คุณไม่กลัวเหอว่าพื้นที่ เขาก็คิดแต่ว่านักท่องเที่ยวนะ” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, ผู้อำนวยการสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด นนทบุรี, วันที่ 2 พ.ค. 2567)

แม้ในการสร้างเขื่อนหรือคันกันดินไม่ให้ไหลลงไปในแม่น้ำ จะไม่ได้ช่วยป้องกันน้ำท่วมได้ อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างเต็มที่ แต่ถ้ามีการสร้างเขื่อนทุกจุดไม่เป็น “ฟันหรอก” คือ บางจุดไม่ได้สร้าง แม้ว่าจะมีน้ำท่วมคันเขื่อนเข้ามา อาจจะใช้เครื่องสูบน้ำช่วยสูบน้ำออก ก็จะช่วย

บรรเทาผลกระทบได้มากจึงต้องมีการสร้างเขื่อนริมแม่น้ำและมีเครื่องสูบน้ำประกอบกัน ดังคำสัมภาษณ์ผู้อำนวยการสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดนนทบุรี

“หลักเลยคือป้องกันดิน แต่ถามว่าช่วยได้ไหม ช่วยได้แต่ไม่ได้ช่วยขนาดนั้น ถ้ามันมาสูงจริงจริงมันก็อาจจะลอดเข้ามาข้างใต้ได้ แต่ลอดเข้ามาเราติดตั้งเครื่องสูบน้ำที่สูบทิ้งได้ครับ ถ้าเรามีเขื่อนทั้งระบบแล้วติดตั้งเครื่องสูบน้ำรอบก็ได้ แต่ถ้าเกิดไม่มีเขื่อนหรือคันเลยเครื่องสูบน้ำมาติดตั้งจะมีความหมายอะไรครับ” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, ผู้อำนวยการสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดนนทบุรี, วันที่ 2 พ.ค.2567)

เมื่อสอบถามความคิดเห็นของผู้นำชาวบ้านเกี่ยวกับประโยชน์ของการสร้างเขื่อนในการบรรเทาผลกระทบการป้องกันน้ำท่วม โดยการให้คะแนนเต็ม 10 คะแนน ผู้นำชาวบ้านท่านหนึ่งให้ 5 คะแนน เนื่องจากการสร้างเขื่อนเป็นการป้องกันไม่ให้ดินริมตลิ่งไหลลงแม่น้ำเท่านั้น ไม่ได้มีวัตถุประสงค์ป้องกันน้ำท่วม ประกอบกับสภาพพื้นดินแต่ละแห่งมีความสูงต่ำไม่เท่ากัน จึงทำให้บางแห่งที่อยู่ในที่ต่ำมีน้ำท่วมแม้จะสร้างเขื่อนก็ตามดังคำสัมภาษณ์

“ให้ 5 พอครับ เพราะกันแค่ตลิ่งพัง กันแค่ตลิ่งพังแต่ไม่ได้กันน้ำทำให้น้ำมาข้างล่าง แล้วทางนั้นมันเตี้ยกว่าทางนี้ ทางที่บอกว่า 1-4 อยู่ตรงนี้ใช้ไหมครับ 5-10 ไปอยู่ตรงนี้เราอยู่ที่เราเดินอยู่เสมอดันเขื่อนนี้นะ ทางนั้นต่ำลงมาสองเมตร พื้นบ้านต่ำลงไปอย่างไม่เหลือ จมหมดไม่เหลือ แล้วมันกลายเป็นทัศนียภาพบ้านคนมันหายไปเลย” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, ผู้นำชาวบ้านรายหนึ่ง, วันที่ 2 เม.ย. 2567)

กล่าวโดยสรุปการบรรเทาผลกระทบจากการดำเนินการป้องกันน้ำท่วมก็คือการสร้างเขื่อนริมตลิ่งแม่น้ำเจ้าพระยาแต่เป็นเขื่อนกันดินไม่ให้ไหลลงแม่น้ำ ไม่ใช่เขื่อนป้องกันน้ำท่วมสามารถแก้ปัญหาได้ในระดับหนึ่ง แต่มีปัญหาในการสร้างเขื่อนริมตลิ่งก็ไม่สามารถสร้างได้ทุกแห่งมีลักษณะเป็น “ฟันหอย” นอกจากนี้ระดับที่ดินริมตลิ่งแต่ละแห่งไม่เท่ากัน จึงทำให้เกิดน้ำท่วมที่ดินหลังเขื่อนในบริเวณที่ลุ่มต่ำ

2. การเตรียมการ หมายถึง การกระทำการใด ๆ อันจะช่วยเหลือ หรือให้ความสะดวกแก่การดำเนินการหรือการปฏิบัติงาน เพื่อต้องการให้การป้องกันน้ำท่วมเชิงบูรณาการประสบผลสำเร็จ โดยจะต้องมีการคาดการณ์หรือทำนายล่วงหน้าเกี่ยวกับน้ำท่วมหรืออุทกภัย มีการเตรียมอุปกรณ์หรืออื่น ๆ เพื่อสร้างความพร้อมในการรับมือกับสถานการณ์อุทกภัย ซึ่งสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดนนทบุรีเตรียมการเกี่ยวกับแจ้งข่าวให้ชาวบ้านได้รับรู้ โดยแจ้งไปยังนิติบุคคลของหมู่บ้านจัดสรรต่าง ๆ ให้ลูกบ้านได้รับรู้และเตรียมการเบื้องต้นไว้โดยการช่วยเหลือตนเองของแต่ละหมู่บ้าน เช่น การเตรียมการเครื่องสูบน้ำ เป็นต้น ส่วนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จังหวัดนนทบุรีมี

ความพร้อมในเครื่องสูบน้ำ แต่อาจจะไม่สามารถไปติดตั้งในที่ดินของภาคเอกชนได้ การเตรียมการเครื่องสูบน้ำของแต่ละหมู่บ้านเป็นเรื่องสำคัญ ดังคำสัมภาษณ์

“โครงการหมู่บ้านจัดสรรของ จ. นนทบุรีมี 1,700 กว่าหมู่บ้านครับ สิ่งที่จังหวัดต้องการอย่างมากเลย ซึ่งเคยมีหนังสือเวียนไปแล้วด้วย ก็คืออยากให้ตัวนิติหรือหมู่บ้านเองเตรียมพร้อมช่วยตัวเองก่อนด้วย อย่างแรกคือต้องมีเครื่องสูบน้ำประจำหมู่บ้านก่อน...คิดว่าเทศบาล อบต. ที่นนทบุรีมีศักยภาพในการเตรียมเครื่องสูบน้ำให้ตามจุด แต่ในนิติบุคคลมันเกินอำนาจรัฐ เราไม่สามารถที่จะเอาเครื่องสูบน้ำหรือวัสดุอุปกรณ์ของทางราชการเข้าไปติดตั้งได้ แต่เวลาเกิดปัญหา อย่างแรกเลยก่อนเลยก็คือมีเครื่องสูบน้ำก่อนประจำหมู่บ้านอันนี้สำคัญ” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, ผู้อำนวยการสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดนนทบุรี, วันที่ 2 พ.ค.2567)

กรมชลประทานและหน่วยงานของกรมชลประทานก็เป็นอีกหนึ่งหน่วยงานที่สำคัญในการให้ความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันน้ำท่วม ซึ่งทางกรมชลประทานก็ได้มีการบริหารจัดการน้ำท่วมโดยการผันน้ำจากเขื่อนภูมิพลหรือน้ำเหนือต่าง ๆ ลงแม่น้ำและลำคลองซึ่งมีทั้งในแนวตั้งและแนวนอน เพื่อลดปริมาณมวลน้ำที่ไหลผ่านมายังจังหวัดปทุมธานีและจังหวัดนนทบุรี ดังคำสัมภาษณ์ของผู้อำนวยการโครงการชลประทานนนทบุรี

“มันมีคลองทั้งแนวตั้งแนวนอน คลองแนวตั้งนี่ก็ได้รับโดยตรงจากทางแม่น้ำน้อยเลยและทางแม่น้ำท่าจีนส่วนหนึ่งผ่านคลองพระยาบรรลือ คลองแนวนอนก็คลองพระพิมล แล้วก็ผ่านคลองแนวตั้ง อย่างเช่น คลองขุนศรี คลองชุดใหม่ คลองพระอุดมครับ ก็ยังอยู่ในโซนจากปทุมธานีมาตอนนนทบุรี” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, ผู้อำนวยการโครงการชลประทานนนทบุรี, วันที่ 3 พ.ค. 2567)

การเตรียมการของโครงการชลประทานนนทบุรี มีการเตรียมการโดยเริ่มจากการแจ้งข่าวเตือนล่วงหน้าให้ชาวบ้านได้รับรู้เกี่ยวกับปริมาณมวลน้ำของแต่ละเขื่อนหรือแต่ละที่ โดยเฉพาะพื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดอุทกภัย สามารถคาดการณ์ได้ว่ามวลน้ำเหล่านี้จะมาถึงแต่ละที่เมื่อไร ปริมาณมากน้อยเพียงใด ชาวบ้านในพื้นที่จะได้มีการเตรียมการของตนเอง เช่น การยกของขึ้นที่สูง กระจอบทราย หรืออื่นๆ ซึ่งชาวบ้านจะทราบอยู่แล้วว่าจะทำอย่างไร นอกจากนี้แล้วโครงการชลประทานนนทบุรียังจะต้องจัดเตรียมกระจอบทรายไว้เช่นกัน ดังคำสัมภาษณ์

“เราต้องมีการแจ้งเตือนเรารู้ล่วงหน้าว่าน้ำจะมาประมาณไหน ก็คือประมาณได้ใกล้เคียง ก็มีฝนหรือมีการระบายท้ายเขื่อนเจ้าพระยามาเมื่อเราก็จะรู้ว่าอีกกี่วันจะถึง ระบายมาอีกกี่วันถึง เราก็แจ้งเตือนก่อน ซึ่งชาวบ้านเค้าก็ได้รับน้ำท่วมปกติแหละแต่ถ้ามีการแจ้งเตือนก็จะขนของขึ้นที่สูงทัน เพราะเป็นวิธีชาวบ้าน

อยู่แล้ว ก็ปกติก็จะเก็บของอยู่ที่ตำนันแหละ พอมีการแจ้งเตือนพวกเค้าก็จะขนของขึ้นที่สูง แล้วชาวบ้านเขาก็จะรู้ว่าน้ำมันจะขึ้นประมาณไหน บ้านใครบ้านมันนี่จะรู้อยู่แล้ว เราก็เตือนแจ้งเตือนให้ขนของขึ้นที่สูงก่อน และยังต้องเตรียมกระสอบทรายก่อน เตรียมไว้ก่อนถึงเวลาประจำปี แต่ยังไม่ได้อาไปเรียงติดตั้งนะครับ” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, ผู้อำนวยการโครงการชลประทานนนทบุรี, วันที่ 3 พ.ค. 2567)

สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความใกล้ชิดกับชาวบ้าน ก็ต้องมีการเตรียมการให้ความช่วยเหลือชาวบ้านในการป้องกันน้ำท่วม มีการประชุมร่วมกับอำเภอและภายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเองเพื่อเตรียมการคืออุปกรณ์ เครื่องสูบน้ำ เรือ อุปกรณ์ช่วยชีวิต เป็นต้น ในช่วงที่มีมวลน้ำจำนวนมากจะต้องรีบช่วยเหลือชาวบ้านที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ มีการซ้อมเตรียมการให้ความช่วยเหลือเมื่อเกิดน้ำท่วม ดังคำสัมภาษณ์ของผู้บริหาร อบท. ท่านหนึ่ง ว่า

“ในฐานะที่เป็นหน่วยงานท้องถิ่นเป็นนักการเมืองท้องถิ่นตรงนี้ ก็ได้มีการเตรียมการ เพราะฉะนั้นในแต่ละฤดูน้ำหลากที่จะมาถึงก็ต้องมีการเตรียมอุปกรณ์ เครื่องไม้เครื่องมือ นะครับ กระสอบทรายก็ดี เครื่องสูบน้ำ เรือ อุปกรณ์ช่วยชีวิตต่าง ๆ หรืออุปกรณ์ช่วยเหลือประชาชนที่ไม่สามารถพึ่งพาตัวเองได้ในช่วงที่เกิดน้ำหลาก ตรงนี้เราก็วางแผนเตรียมการพร้อมมีการซักซ้อมแผน เพื่อให้การช่วยเหลือ” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, ผู้บริหาร อบท. รายหนึ่ง, วันที่ 27 เม.ย. 2567)

นักการเมืองซึ่งเป็นผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรายเดิมยังได้อธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับ การเตรียมการในกรณีที่ต้องมีการอพยพชาวบ้านในพื้นที่ที่มีน้ำท่วมสูง จนทำให้ชาวบ้านพักอาศัยในพื้นที่หรือที่พักอาศัยของตนเองไม่ได้ และก็ต้องพยายามทำให้ชาวบ้านที่ไม่ต้องการอพยพแต่จำเป็นต้องอพยพ เนื่องจากห่วงทรัพย์สินที่อาจจะถูกลักขโมยหรือสูญหายได้ โดยจะต้องประสานกับฝ่ายปกครองและเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยเช่นกัน เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับชาวบ้านที่จะต้องอพยพ ดังคำสัมภาษณ์

“ก็เตรียมการอพยพชาวบ้านไว้เหมือนกันครับในกรณีที่จำเป็นต้องอพยพ กำหนดพื้นที่ที่จะให้ชาวบ้านได้พักอาศัยชั่วคราว แต่ชาวบ้านบางคนก็ไม่อยากละทิ้งบ้านตัวเองไปเนื่องจากก็เกรงกลัวทรัพย์สินจะสูญหายอย่างเจียนะครับ ก็จำเป็นต้องไปสร้างความมั่นใจ ถ้าเกิดอพยพออกไปแล้ว ส่วนนี้ก็เอาของมีค่าออกไป ส่วนที่มันอยู่ก็เดี๋ยวก็ต้องมีคนไปดูแลให้ประสานกับฝ่ายปกครอง เพื่อที่ไม่ให้คนจากภายนอกมาขโมยทรัพย์สินไป” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, ผู้บริหาร อบท. รายหนึ่ง, วันที่ 27 เม.ย. 2567)

ในความคิดเห็นของชาวบ้านซึ่งเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากน้ำท่วมและเป็นผู้ต้องเตรียมการในการป้องกันน้ำท่วม ก็พบว่าได้มีการเตรียมการประมาณเดือนตุลาคม โดยได้รับความช่วยเหลือจากภาครัฐมาส่วนหนึ่งแต่ไม่เพียงพอจึงต้องจัดหาเอง ทราบกระสอบละ 35 บาทจะต้องใช้อีก 250 กระสอบ ดังคำสัมภาษณ์

“เตรียมกระสอบทรายไว้ประมาณตุลาคม พุทธศักราช....ถามว่าพอไหม บางที่ภาครัฐจัดหาให้ มันก็ไม่พอ เพราะว่ามันสูง บ้านผมได้รับมาจากภาครัฐ 200 กระสอบ ใช้ป้องกันน้ำท่วมน่าจะประมาณสัก 400 กระสอบ ถ้าปิดหน้าหลังนะ ก็ใช้เต็มครับ 200 ซื่อเพิ่มกระสอบละ 35 บาท ก็ต้องซื้ออีกสัก 200-300 กระสอบ” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล,ชาวบ้านรายหนึ่ง,วันที่ 5 พ.ค. 2567)

การแจ้งข่าว (inform) ถือว่าเป็นเรื่องสำคัญของการสร้างความร่วมมือที่เป็นความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคประชาชน การแจ้งข่าวสารให้ชาวบ้านได้รับรู้รับทราบเกี่ยวกับปริมาณน้ำโดยวิธีการต่าง ๆ จากภาครัฐหรือเจ้าหน้าที่ของภาครัฐจะทำให้ชาวบ้านมีการเตรียมการในเรื่องน้ำท่วม น่าจะช่วยทำให้ปัญหาในเรื่องนี้ลดน้อยลง รวมถึงภาครัฐโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องดูแลคลอบคล่องต่าง ๆ มิให้มีสิ่งกีดขวางทางน้ำ ดังคำสัมภาษณ์ของชาวบ้านรายหนึ่ง

“การแจ้งการประกาศเตือนในเรื่องของน้ำทะเลหนุนหรืออะไรก็แล้วแต่ ในช่วงที่มีน้ำมาก ก็ควรมีการออกจะมีการออกประกาศเสียงตามสายก็ได้ค่ะ ทำให้ชาวบ้านได้รับรู้ ว่าตอนนี้ต้องมีการเตรียมตัวยังไง ก็น่าจะช่วยได้มากขึ้นถ้ามีเหตุการณ์ที่มีแนวโน้มว่าทำให้น้ำท่วมได้อีกช่วยโดยการอย่าให้น้ำท่วมอีก และช่วยกันดูในเรื่องของการระบายน้ำ ถ้ามีเหตุการณ์น้ำมากขึ้นหรือมีฝนตกมากขึ้น จากทางเหนือที่มันจะไหลบ่าลงมานะคะ ช่วยดูแลในเรื่องของคุณ คัน คลองอะไรก็แล้วแต่นะคะ ต้องไม่ให้มีสิ่งมากีดกันทางน้ำ” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล,ชาวบ้านรายหนึ่ง,วันที่ 6 พ.ค. 2567)

การประชุมเตรียมการเพื่อปรึกษาหารือในการป้องกันน้ำท่วมถือว่าเป็นเรื่องสำคัญอย่างมากในพื้นที่ที่มีการประชุมระหว่างผู้นำชาวบ้านและองค์กรปกครองท้องถิ่นในพื้นที่ โดยให้แต่ละหมู่บ้านหรือพื้นที่ไปตรวจสอบว่าควรจะทำอะไร มากน้อยเพียงใด ในแต่ละพื้นที่ของตนเอง ดังคำสัมภาษณ์

“ในพื้นที่ผมก็จะคุยกับทางผู้ใหญ่บ้าน ก็แต่ละคนก็ให้ไปสกรีนพื้นที่ตัวเอง ว่าตรงไหนควรจะทำอะไรยังไง ควรจะป้องกันอะไรยังไงนะครับ เช่น ไปดูแลเครื่องสูบน้ำไปทดสอบ เครื่อง อย่าง อบต. ก็ประสานให้เขาดูแลและครับท่อสูบน้ำ เครื่องสูบน้ำ ทดสอบว่าติดไหมเดี๋ยวไม่ติดจะมีปัญหาก็เตรียมการไว้ ตรงไหนที่เคยทำบกั้นน้ำก็ให้ไปดูพื้นที่ว่าที่เดิมโอเคไหม หรือจะขยับไปตรงไหนยังไงเพื่อที่จะ

เอาเครื่องสูบน้ำเข้าไปสะดวก ขนทรายขนอะไรเข้าไปสะดวก” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, ผู้นำชาวบ้านรายหนึ่ง, วันที่ 6 เม.ย. 2567)

กล่าวโดยสรุป การเตรียมการเพื่อความร่วมมือในการป้องกันน้ำท่วมแบบบูรณาการนั้นไม่พบว่าการประชุมปรึกษาหารือในระดับจังหวัด แต่เป็นการประชุมเพื่อเตรียมการในพื้นที่หรือภายในหน่วยงานกันเอง ส่วนชาวบ้านหรือนิติบุคคลของหมู่บ้านจัดสรรนั้นก็ต้องช่วยเหลือตนเองในลักษณะต่าง ๆ

3. การตอบสนองในภาวะฉุกเฉิน การตอบสนองต่อภาวะในช่วงระหว่างที่เกิดน้ำท่วมอย่างทันทีทันใด เช่น การค้นหาช่วยชีวิต การอพยพ การบริจาคสิ่งของ ค่าใช้จ่าย และการสร้างที่พักชั่วคราว เป็นต้น การลงมือปฏิบัติเพื่อลดหรือกำจัดผลกระทบในช่วงระหว่างที่เกิดภัยภาวะน้ำท่วมและเป็นการป้องกันไม่ให้อันตรายและทรัพย์สินเกิดความเสียหายมากขึ้น การตอบสนองในภาวะฉุกเฉินมุ่งช่วยบรรเทาผลกระทบ ให้ลดน้อยลง ซึ่งจะมีภาครัฐบริหารจัดการอาหารแห้งให้กับชาวบ้านเพื่อดำรงชีวิตในช่วงน้ำท่วม มีการอำนวยความสะดวกในการเดินทางเข้าออกจากที่พักอาศัยไปยังพื้นที่ภายนอก

ในการร่วมมือเชิงบูรณาการในการตอบสนองในภาวะฉุกเฉินจำเป็นต้องมีการประชุมปรึกษาหารือและติดต่อสื่อสารระหว่างภาคส่วนตลอดเวลา การกำหนดบทบาทหน้าที่ให้แก่แต่ละภาคส่วนดำเนินการ ในขอบเขตอำนาจของตนถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งผู้บริหารขององค์กรปกครองท้องถิ่นรายหนึ่งกล่าวว่า ได้มีการประชุมพูดคุยไว้ล่วงหน้าแล้ว มีแผนเตรียมการการตอบสนองในภาวะฉุกเฉิน แต่ในช่วงระหว่างเกิดน้ำท่วมจะไม่ค่อยมีการประชุม แต่จะมีการติดต่อสื่อสารและประสานงานกันตลอดเวลาทั้งภายในและภายนอกองค์กรปกครองท้องถิ่น ดังคำสัมภาษณ์

“ในช่วงเกิดน้ำท่วมจะไม่มีการประชุมเท่าไรนัก ยกเว้นสำคัญจริง ๆ เพราะจะต้องใช้เวลาไปช่วยเหลืออำนวยความสะดวกชาวบ้าน จะมีการให้ความร่วมมือและขอความร่วมมือทั้งจากภายในท้องถิ่นเองและกับภาคส่วนภายนอกท้องถิ่น ความร่วมมือก็มีเป็นปกติโดยพยายามทำให้ดีที่สุด พยายามทำให้พอใจกันทุกฝ่าย” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, ผู้บริหารองค์กรปกครองท้องถิ่นรายหนึ่ง, วันที่ 27 เม.ย. 2567)

สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของผู้อำนวยการโครงการชลประทานบุรีรัมย์ที่ว่า พยายามให้ความร่วมมือทุกภาคส่วนที่ขอมา ดำเนินการให้เท่าที่ทรัพยากรของหน่วยงานมี และเป็นไปตามนโยบายของทั้งรัฐบาลและจังหวัดนนทบุรี ความร่วมมือเชิงบูรณาการในการตอบสนองในภาวะน้ำท่วม จะร่วมมือกันทั้งในส่วนภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคอื่น ๆ ดังคำสัมภาษณ์

“ให้ความร่วมมือกับทุกภาคส่วน ทรัพยากรไม่ว่าจะเครื่องสูบน้ำ ยานพาหนะ เรือ มีเท่าไรไปช่วยเหลือและให้ความร่วมมือกันหมด ภาคส่วนไหนขอมาก็มาจัดลำดับความสำคัญ ประสานกับจังหวัด แบ่งสรรทรัพยากรกันไป ความ

ร่วมมือสำคัญมากครับ.ชาวบ้านเองเขาเดือดร้อนก็ต้องช่วยเหลือ” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล,ผู้อำนวยการโครงการชลประทานนนทบุรี,วันที่ 3 พ.ค. 2567)

เมื่อพิจารณาในมุมมองของชาวบ้านที่ประสบน้ำท่วมว่ามีการให้ความช่วยเหลือจากภาครัฐอย่างไร ช่วยเหลืออะไร พบว่าเป็นเรื่องอาหารและการเดินทาง ดังคำสัมภาษณ์

“ก็มีเข้ามาในเรื่องของการบริจาคอาหารแห้งค่ะพวกนี้ค่ะที่มีนะค่ะ ส่วนเรื่องของการเดินทางก็จะมีเป็นรถคันคันสูง ๆ นะค่ะ เหมือนกับคล้ายๆ กับรถขนพนักงานนะค่ะมาช่วยรับส่งให้” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล,ชาวบ้านรายหนึ่ง,วันที่ 7 เม.ย. 2567)

สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองท้องถิ่นแห่งหนึ่งว่า มีหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกให้กับประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากน้ำท่วม ตอบสนองในภาวะฉุกเฉิน เช่น การขนย้ายทรัพย์สิน การจัดหาพาหนะ สิ่งของบริจาค เป็นต้น ในกรณีพาหนะเช่น รถยนต์ เรือ เป็นต้น ก็ต้องขอความร่วมมือจากภาครัฐ เช่น กรมชลประทาน หน่วยงานทหาร กรมเจ้าท่า สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดนนทบุรี องค์การขนส่งมวลชน (ขสมก.) เป็นต้น เพื่อขอความร่วมมือในการตอบสนองในภาวะฉุกเฉิน ดังคำสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองท้องถิ่นรายหนึ่ง

“มีหน้าที่อำนวยความสะดวกให้กับประชาชนที่ได้รับผลกระทบ เช่น อาจจะไปขนย้ายทรัพย์สินของมีค่าต่าง ๆ ให้พ้นจากเหตุอุทกภัย หรืออาจจะจัดหาพาหนะไปบริการ เช่น เรือ แล้วก็สิ่งของไปช่วยเหลือ ของที่ได้รับบริจาคมา บางทีก็ต้องขอรับการสนับสนุนไปจากหน่วยงานที่เขามีรถพวกนี้อาจจะเป็นหน่วยทหารในพื้นที่ หรือหน่วยป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย หรือทางรถประจำทาง เช่น ขสมก. ที่เขามีรถขนได้ หรืออาจจะไปถามไปทางเจ้าท่าที่เขามีเรือมีอะไรพวกนี้ ซึ่งก็จะสามารถบรรเทาความเดือดร้อนให้กับราษฎรได้ครับ” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล,เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองท้องถิ่นรายหนึ่ง,วันที่ 28 เม.ย. 2567)

การตอบสนองในภาวน้ำท่วมคงต้องได้รับความร่วมมือจากภาคส่วนในพื้นที่ก่อนเป็นลำดับแรก โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ จะต้องจัดหาอุปกรณ์และเครื่องมือต่าง ๆ มาช่วยเหลือชาวบ้านทั้งกระสอบทราย ทางเดินเข้าออกที่พักอาศัย ส่วนกำลังพลและแรงงานก็ต้องขอความร่วมมือชาวบ้านในพื้นที่ มาช่วยกัน รวมถึงอาหารและน้ำจากชาวบ้าน ดังคำสัมภาษณ์ของผู้นำชาวบ้านรายหนึ่งว่า

“ท้องถิ่นครับ ก็เขียวยาวเรื่องกระสอบทรายบ้างเรื่องทางเท้าเข้าบ้านบ้างอะไร ต่ออะไรพวกนี้ครับ ชาวบ้านก็ช่วยกันทำทางเท้า เพราะว่าบางทีก็ขอยเล็ก ๆ ก็มีหลายหลังคาเรือนครับ ก็ช่วยกันกับทางเจ้าหน้าที่ของ อบต. ผมก็ไปช่วยกำนัน ผู้ใหญ่บ้านก็ไปช่วยบางทีก็มีคนโน้นคนนี้อาข้าวเอาน้ำมาให้ บางทีก็

ชาวบ้านบ้างอะไรนี้ ชาวบ้านเค้าก็ทำข้าวกล่งอะไรประมาณนี้น้ำดื่ม” (สัมภาษณ์
ส่วนบุคคล, ผู้นำชาวบ้านรายหนึ่ง, วันที่ 6 เม.ย. 2567)

ในบางครั้งการขอร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ ก็ต้องใช้ “ศิลปะ” หรือกลเม็ดเพื่อขอความร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ ให้เข้ามาช่วยเหลืออย่างบูรณาการ โดยเฉพาะองค์กรปกครองท้องถิ่นที่มีความใกล้ชิดและมีหน้าที่โดยตรงในการตอบสนองในภาวะฉุกเฉิน จึงต้องหาวิธีการเรียกร้องความสนใจ โดยการใช้สื่อสารมวลชน มิเช่นนั้นจะไม่ได้รับการช่วยเหลือหรือการตอบสนองในภาวะฉุกเฉิน ดังคำสัมภาษณ์ผู้นำชาวบ้านรายหนึ่งว่า

“ก็ต้องขอให้ อบต. สนับสนุน ช่วยกันสนับสนุนกัน แล้วก็อย่างเราทำอย่าง
นี้เราก็ก่ายรูปแล้วก็ลงสื่อไปเลยให้เขาเห็นว่าเราไม่ทำชาวบ้านทำกันเอง แต่มันก็
ดีกว่าไม่ทำอะไรเลย วันสองวันเขาก็ต้องมา ผมทำอย่างนี้ทุกปีครับ” (สัมภาษณ์
ส่วนบุคคล, ผู้นำชาวบ้านรายหนึ่ง, วันที่ 6 เม.ย. 2567)

สอดคล้องกับความคิดเห็นของชาวบ้านรายหนึ่งใน ต.ท่าอิฐ ที่จะต้องอาศัยสื่อสารมวลชนเพื่อขอความช่วยเหลือจากภาครัฐ คือ องค์กรปกครองท้องถิ่น เมื่อมีการนำเสนอข่าวสารผ่านสื่อสารมวลชน ทำให้องค์กรปกครองท้องถิ่นเข้ามาช่วยเหลือเพื่อบรรเทาภาวะฉุกเฉิน ดังคำสัมภาษณ์

“ที่ผ่านมา 3 เดือนนี้ อบต. ไม่ได้ให้เรือ ป่าเรียมก็ลงน้ำสไลด์แค่นี้ เราเอา
สตางค์ใส่ถุงไปซื้อของ ลำบากมาก แล้วก็ชั่ง 7 มา ชั่ง 31 มา ชั่ง 3 มา ป่า
เรียมจะให้หน่วยไหนช่วยก็บอกมานะ ป่าเรียมก็บอก ป่าเรียมอยากจะได้ตั้งค้มาซื้อ
ผ้าไหมเพราะผ้าไปหมดเลย กระดานหาย” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, ชาวบ้านรายหนึ่ง,
วันที่ 22 เม.ย. 2567)

กล่าวโดยสรุป การตอบสนองในภาวะน้ำท่วมหรืออุทกภัยมีการร่วมมือกันแบบบูรณาการในระดับพอสมควร ไม่ทั่วถึงเนื่องจากข้อจำกัดบางประการ เช่น ทรัพยากรที่มีของแต่ละหน่วยงาน เป็นต้น ในบางครั้งผู้นำชาวบ้านและชาวบ้านจึงต้องอาศัยกลไกการสื่อสารเพื่อเรียกร้องให้ภาครัฐเข้ามาช่วยเหลือและตอบสนองในช่วงน้ำท่วมเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของตนเอง

4. การฟื้นฟูความเสียหาย ความเสียหายจากน้ำท่วมหรืออุทกภัยจะมีในระดับที่แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ เช่น ระยะเวลาและระดับน้ำท่วม ประเภทของทรัพย์สิน เป็นต้น ความเสียหายเหล่านี้อาจจะเกี่ยวเนื่องไปถึงโอกาสในการประกอบอาชีพอีกด้วย เช่น หมู่บ้านใน ต.ท่าอิฐ เป็นหมู่บ้านที่ทำและขายส่งขนมหวาน ซึ่งเป็น OTOP หรือ “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” ของจังหวัดนนทบุรี เมื่อเกิดน้ำท่วมก็จะส่งผลให้หมู่บ้านนี้ไม่สามารถจัดทำและขายส่งขนมหวานได้ ทั้ง เม็ดขนุน ฝอยทอง ทองหยิบ ทองหยอด เป็นต้น

การฟื้นฟูความเสียหายเป็นการทำให้ผู้ประสบภัยจากน้ำท่วมหรือผู้รอดชีวิตจากอุทกภัยกลับสู่สภาพชีวิตที่ปกติ หลังจากอุทกภัยผ่านพ้นไป เมื่ออุทกภัยผ่านพ้นไปจะต้องมีการฟื้นฟูความ

เสียหาย เช่น การซ่อมแซมโครงสร้างพื้นฐาน การจัดตั้งชุมชนใหม่ และหากเป็นการฟื้นฟูในระยะยาว จะนำไปสู่การพัฒนา (Development) ต่อไป

ความเสียหายที่เกิดจากน้ำท่วมหรืออุทกภัยมีมากมาย เช่น ถนน เครื่องใช้ไฟฟ้า ที่พักอาศัย เป็นต้น ทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้มีการประชุมกันและจัดส่งเจ้าหน้าที่เข้าไปประเมินความเสียหายที่เกิดขึ้นหลักจากปริมาณน้ำลดลง ทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็จะจัดสรรงบประมาณเข้าไปช่วยเหลือชาวบ้านที่ถูกน้ำท่วม แม้ว่าจะไม่เต็มที่แต่ก็ช่วยลดภาระรายจ่ายของชาวบ้านได้ ดังคำสัมภาษณ์

“ก็ส่วนใหญ่ก็จะไปประเมิน ไปตรวจสอบความเสียหาย ที่ทางประชาชนหรือทางราชการแจ้งความเสียหายเข้ามาทางหน่วยงาน โดยพวกผมเองเป็นช่างโยธา ก็จะออกไปสำรวจว่าหลังจากน้ำลดแล้วความเสียหายที่เกิดขึ้น เราก็จะประเมินว่าเราสามารถที่จะตั้งงบประมาณให้ได้มากน้อยขนาดไหนบางที่อาจจะไม่ถึงร้อยเปอร์เซ็นต์ แต่ก็มีส่วนหนึ่งที่เราไปสนับสนุนให้กับราชการเพื่อที่จะช่วยบรรเทาความเดือดร้อนให้กับประชาชนในพื้นที่ครับ” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรายหนึ่ง, วันที่ 28 เม.ย. 2567)

ในกรณีที่ชาวบ้านบางรายไม่มีความรู้และความสามารถในการซ่อมแซมที่พักอาศัย ควรจะต้องหาความร่วมมือเชิงบูรณาการกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เช่น สถาบันการศึกษาที่ให้การศึกษาในเรื่องนี้ หรือภาคเอกชนที่รับดำเนินการในการซ่อมแซม โดยเฉพาะสถาบันการศึกษาจะได้มีการจัดส่งนักศึกษาไปรับใช้สังคม ไปเรียนรู้จากการปฏิบัติงานจริง รวมถึงอาจจะมียาได้ให้กับสถาบันการศึกษา และนักศึกษาอีกด้วย เนื่องจากข้อจำกัดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ไม่สามารถให้บริการสาธารณะได้อย่างทั่วถึง พอเพียง และทันกาล ดังคำสัมภาษณ์ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

“เราก็ต้องหาพันธมิตรไว้ ทั้งในหน่วยราชการกันเองและกับภายนอก เพราะลำพังก็จะให้ทางเทศบาลซึ่งมีช่างโยธาหรือว่ามีเจ้าหน้าที่ที่จำกัด ถ้าจะไปซ่อมให้กับประชาชนทุกคน ผมว่าทั้งปีก็คงจะซ่อมไม่เสร็จ ทีนี้เราก็ต้องหาหน่วยงานพันธมิตรไว้ไม่ว่าจะเป็น โรงเรียนอาชีววะ หน่วยงานโรงเรียนเทคนิคหรือโรงเรียนช่างฝีมืออะไรต่าง ๆ ที่เขามีความชำนาญอย่างน้อย ๆ ก็ทำให้นักเรียนนักศึกษาเหล่านั้นได้ฝึกงานไปด้วยในตัว ก็ได้ไปบำเพ็ญประโยชน์ให้กับประชาชนในพื้นที่ ช่วยบรรเทาความเดือดร้อนให้กับประชาชนได้ เพราะลำพังเองประชาชนบางคนก็ไม่เคยทำเลย เพราะว่าเขาก็มีความเสี่ยงกลัวว่าทำแล้วเกิดไฟช็อตขึ้นมา ให้ประชาชนสามารถได้กลับมาดำรงชีวิตได้เป็นปกติเหมือนเดิม” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรายหนึ่ง, วันที่ 27 เม.ย. 2567)

เมื่อสอบถามผู้นำชาวบ้านรายหนึ่งเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือเพื่อฟื้นฟูที่พักอาศัย ทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็ได้นำเงินและสิ่งของมาบริจาคช่วยเหลือชาวบ้าน โดยมีการสำรวจความเสียหายจากน้ำท่วม แต่การให้ความช่วยเหลือก็เพียงในระดับหนึ่งเท่านั้น โดยในการให้ความช่วยเหลือ

นั้น อยู่ภายใต้การดำเนินการของผู้นำชาวบ้านที่รายงานไปยังหน่วยงานภาครัฐที่จัดสรรงบประมาณ และสิ่งของ โดยที่ผู้นำชาวบ้านรายนี้มีความคิดเห็นว่าการให้ความช่วยเหลือด้านงบประมาณและสิ่งของบริจาคต้องให้ทุกบ้านที่อยู่ริมคลองในพื้นที่ของตนเอง แต่ควรจะได้ทุกบ้านอย่างเท่าเทียมกัน เพื่อไม่ให้เกิดข้อร้องเรียน ดังคำสัมภาษณ์

“อบต. ก็ต้องเข้ามาสำรวจครับ เข้าไปสำรวจความเสียหาย หลวงก็ด้วยก็เหมือนเอาเงินมาแจก อันนี้ก็สร้างความลำบากใจ เพราะว่าบ้านแต่ละบ้านมันท่วมไม่เท่ากัน บางบ้านสูงบางบ้านต่ำ พอเราเลือกให้เราก็โดนด่า จะเป็นอย่างนี้ทุกปีแล้วผมก็เบื่อมากเรื่องพวกนี้ จนผมไม่เหมือนใคร ดิดคลองผมให้หมดเลย ผมไม่ไปดูเลยบ้านไหนเยอะบ้านไหนน้อย ถูยังชีพมาหมู่ผม 60 บ้านต้องได้ทั้งหมด 60 บ้านถ้าไม่ได้ 60 บ้านผมไม่รับ เพราะรับมาไม่ครบมีแค่ 10 ถู ผมถามหน่อยเอาไปแจกใคร ผมเคยเอามา 10 ถูนะ ผมเอาไปแจกให้บ้านคนจน ถ้ามีคนรู้เลยแล้วก็ลงเฟสตาผม ถ้าได้ไม่ครบ ผมก็ไม่รับ” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, ชาวบ้านรายหนึ่ง, วันที่)

นอกจากนี้แล้วผู้นำชาวบ้านอีกรายยังกล่าวว่า ในกรณีที่มีกฎเกณฑ์ในเรื่องบ้านที่น้ำท่วมมากและน้อยต่างกัน เช่น บ้านน้ำท่วมน้อยได้ 5,000 บาท บ้านน้ำท่วมมากได้ 7,000 บาท เป็นต้น ก็มีปัญหาเช่นกัน โดยบ้านที่ชาวบ้านจะกล่าวว่าเอาอะไรมาเป็นเกณฑ์วัดว่าบ้านไหนน้ำท่วมมากหรือน้อย บ้านหลังหนึ่งบางช่วงเวลาอาจจะมีน้ำท่วมมาก บางช่วงเวลาอาจจะมีน้ำท่วมน้อย ก็เกิดปัญหาในการตัดสินใจ เกิดความแตกแยกและขัดแย้งระหว่างกันเอง ดังนั้นขอให้ความช่วยเหลือในทุกบ้านที่อยู่ในพื้นที่อย่างเท่าเทียมกัน ให้เงินช่วยเหลือทุกบ้านอย่างเท่าเทียมกัน ไม่เกิดปัญหาตามมาดังคำสัมภาษณ์

“ผมคิดว่ามี 5,000 บาท กับ 7,000 บาท เท่าที่ผมจำได้นะไม่แน่ใจนะ ใครไม่ท่วมให้ 5,000 บาท ใครท่วมได้ 7,000 บาท เพราะสมมติบ้านติดกัน บ้านสูงอีกบ้านต่ำ ให้อันต่ำก็หาบ้านสูงได้ได้ไง จนเราตัดปัญหาไปเลยให้ทุกหลังคาเลย หมู่เรามีแค่ไหนให้ไปเลยเท่ากันหมดเลยครับ อย่างน้อยก็ยังได้ครับ ค่าครับก็มีค่า” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, ผู้นำชาวบ้านรายหนึ่ง, วันที่ 2 เม.ย. 2567)

อย่างไรก็ตามผู้นำชาวบ้านรายนี้ได้ให้ชาวบ้านที่จะรับเงินช่วยเหลือน้ำท่วมจากรัฐบาลเซ็นรับรองความเป็นจริงว่าสภาพที่พักอาศัยมีน้ำท่วม โดยที่ตนเองก็ยินดีเซ็นรับรองความเป็นจริงเช่นกัน เพื่อสร้างความรับผิดชอบร่วมกัน เงินช่วยเหลือน้ำท่วมจำนวน 7,000 บาท มีจำนวนมากพอควรทุกบ้านต้องการเงินจำนวนนี้ แต่พบว่าเจ้าของบ้านจำนวน 4 ราย ที่น้ำไม่ท่วมและไม่ต้องการเงินช่วยเหลือ ซึ่งแสดงว่ามีจิตสำนึกสาธารณะ ดังคำสัมภาษณ์

“แจกถ้วนหน้านะ แต่ผมให้อากระดากแผ่นหนึ่งไปให้เค้าเซ็นรับรองความเป็นจริง ก็ต้องรับผิดชอบตัวเองถ้ารัฐตรวจว่าคุณไม่ท่วมคุณต้องรับผิดชอบตัวเอง

นะ ผู้ใหญ่บ้านพร้อมที่จะเซ็นให้หมด ไข่ม้อยท่วมไม่ท่วมผมไม่รู้ ผมรับรองให้หมดได้ แต่ถ้าหลวงตรวจมาบ้านน้ำไม่ท่วม รับผิดชอบยังงี้ก็รับโกงเงินหลวง ตามกฎหมายคนละครึ่ง ผมยอมอยู่แล้วเพราะผมตัดปัญหาที่ว่าใครได้ไม่ได้ แต่ต้องไปพิจารณาตัวเองว่าพี่สมควรจะได้หรือไม่ได้อยู่ที่ตัวเอง บางคนสังคมนะทุกคนนะครับเขาก็อยากได้เงิน 7,000 บาท อะมันถือเยอะกับเค้าละ ถึงเค้าไม่ท่วมเค้าก็อยากได้ มีคนที่ไม่เอาแค่ 4 คน ไม่ท่วมและก็ไม่เอา เพราะไม่ท่วมเลยครับ ผมว่าพอเราเห็นหลักฐานเรายังรู้เลยเขายังมีจิตสำนึก อย่างผม ผมก็ไม่เอา” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, ชาวบ้านรายหนึ่ง, วันที่ 2 เม.ย. 2567)

ส่วนในระดับจังหวัดมีการประชุมเพื่อฟื้นฟูความเสียหายจากน้ำท่วมบ้างเป็นครั้งคราว ผ่านกลไก ในการประชุมของจังหวัดทั้งเป็นการประชุมที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ มีการแจ้งข่าวสารเกี่ยวกับการช่วยเหลือ การของบประมาณมาฟื้นฟูความเสียหาย มักจะเป็นต่างส่วนราชการต่างขอ งบประมาณ ซึ่งมักจะขอจากงบกลางของประเทศ ดังคำสัมภาษณ์ผู้อำนวยการโครงการชลประทาน นนทบุรี

“ระดับจังหวัดก็มีการประชุมกันครับ โดยจังหวัดรายงานความเสียหายที่ได้รับมาในแต่ละพื้นที่ไปยังส่วนกลางคือสำนักนายกรัฐมนตรีและกระทรวงที่สังกัด เมื่อได้รับงบประมาณมา มีลักษณะการแจ้งข่าวมากกว่า ว่าส่วนราชการได้รับการจัดสรรงบช่วยเหลือเท่าไร อย่างไร ต่างคนต่างก็ของบประมาณจากส่วนกลาง โดยเฉพาะงบกลาง” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, ผู้อำนวยการโครงการชลประทาน นนทบุรี, วันที่ 3 พ.ค. 2567)

กล่าวโดยสรุป ความร่วมมือเชิงบูรณาการในการฟื้นฟูความเสียหายมีลักษณะต่างคนต่างทำ เนื่องจากมีน้ำท่วมทุกปี ยังไม่ค่อยมีความชัดเจนมากนักในการบูรณาการในการป้องกันน้ำท่วม ชาวบ้านและผู้นำชาวบ้านในจังหวัดนนทบุรีก็พยายามหาทางฟื้นฟูความเสียหายในรูปแบบของตนเอง มีแนวโน้มจะขอความช่วยเหลือจากภาครัฐเป็นสำคัญ

5. การติดตามประเมินผล เป็นเรื่องเกี่ยวกับการทบทวน และศึกษาประสิทธิภาพการจัดการอุทกภัยหรือน้ำท่วมที่เกิดขึ้น แล้วทำการปรับปรุงระบบต่าง ๆ ที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และเพื่อลดความสูญเสียให้เหลือน้อยที่สุด เมื่ออุทกภัยยุติแล้ว ให้เจ้าหน้าที่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบ ดำเนินการติดตามและประเมินผลการป้องกันและแก้ไขปัญหาสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

การประเมินผลอาจจะทำได้ทั้งก่อนที่จะมีน้ำท่วม ระหว่างน้ำท่วม และภายหลังจากน้ำท่วม การประเมินผลที่ดินนอกจากพิจารณาจากเอกสารแล้ว ต้องไปสำรวจยังพื้นที่ที่มีน้ำท่วม เพื่อจะได้ตรวจสอบและประเมินผลให้ถูกต้องตามสภาพความเป็นจริง เพื่อนำข้อมูลไปนำเสนออย่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและนำมาถอดบทเรียนสำหรับการป้องกันอุทกภัยในครั้งต่อไป ดังคำสัมภาษณ์ของผู้อำนวยการปกครองส่วนท้องถิ่นรายหนึ่ง

“ตรงนี้ก็ตั้งแต่ น้ำท่วมเลยครับ ทางเจ้าหน้าที่ที่เป็นฝ่ายประจำแล้วก็ผมในฐานะที่เป็นตัวแทนอาสาสมัครใช้พี่น้องประชาชนในพื้นที่ ก็ต้องลงไปติดตามว่าพื้นที่ที่มันประสบภัยมันอยู่ตรงไหนยังไง ไปสำรวจความเสียหายข้าวของเครื่องใช้จะครับว่าเสียหายแบบไหนอย่างไร ก็จะได้นำข้อมูลตรงนี้เพื่อไปนำเสนอกับหน่วยงาน เพื่อให้ความช่วยเหลือเยียวยาภายหลังจากน้ำลดและในครั้งต่อไป” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรายหนึ่ง, วันที่ 27 เม.ย. 2567)

ส่วนในระดับจังหวัด ทางผู้ว่าราชการจังหวัดนนทบุรีได้มีการลงพื้นที่ไปติดตามประเมินการป้องกันน้ำท่วม เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลในการบูรณาการความร่วมมือการป้องกันน้ำท่วมจังหวัดนนทบุรี เพื่อจะได้นำมาประชุมปรึกษาหารือกันในที่ประชุมจังหวัดนนทบุรี และรายงานผลไปยังส่วนราชการต้นสังกัดของแต่ละแห่ง แต่การลงไปประเมินผลการป้องกันน้ำท่วมไปในพื้นที่ที่มีมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับปริมาณน้ำที่จะท่วมอีกด้วย รวมถึงลักษณะของผู้ว่าราชการแต่ละท่าน การลงไปดูและสำรวจพื้นที่เป็นสิ่งที่ได้ช่วยป้องกันน้ำท่วม ในปีถัดไป หรือในปีนั้น ๆ ก็ได้ ดีกว่าให้เกิดน้ำท่วมก่อนแล้วค่อยไปเยียวยา ไม่เกิดผลดีต่อส่วนรวมแต่อย่างใด ดังคำสัมภาษณ์ของผู้อำนวยการสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดนนทบุรี

“ก็บางจุดครับ ปีหนึ่งประมาณ 2-5 ครั้ง ปีที่แล้วน้ำน้อยอาจจะน้อย แต่สมัยก่อนจะเยอะกว่านั้นอาทิตย์หนึ่งมีครั้งสองครั้งอย่างน้อย ไปทั้งช่วงน้ำท่วมและช่วงก่อนท่วม ถ้ามีเวลาคือจะไปดู ท่านผู้ว่าฯ ท่านจะชอบเรื่องโครงสร้างเรื่องอะไร ท่านจะไปดูว่าคิดจะแก้ไขยังไง แล้วหน่วยงานช่างพวกไรไปดูด้วยนะ จะชอบเจองานเชิงป้องกัน ซึ่งเป็นเรื่องดีครับเรื่องสำคัญ ในเรื่องเยียวยามันได้แค่ทางจิตวิทยาพูดตรง ๆ ไปแจกของไปเยี่ยมเยียนแล้วสุดท้ายปีหน้าก็ต้องเจออีก” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, ผู้อำนวยการสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดนนทบุรี, วันที่ 2 พ.ค. 2567)

เมื่อสอบถามผู้ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการติดตามประเมินผลเพื่อถอดบทเรียนความร่วมมือการป้องกันน้ำท่วมเชิงบูรณาการแล้วพบว่า มีการพูดคุยกันในที่ประชุมเรื่องนี้กันบ้าง ไม่มากนัก แต่เนื่องจากแต่ละคนก็มีภาระหน้าที่อย่างมากมายและการโยกย้ายตำแหน่งของข้าราชการจึงทำให้ไม่ค่อยให้ความสำคัญกับเรื่องนี้มากนัก ดังคำสัมภาษณ์ของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรายหนึ่ง

“การติดตามประเมินผลการป้องกันน้ำท่วมเป็นสิ่งที่ดี แต่ภารกิจของแต่ละคนมีมากมาย มีการนำเรื่องการป้องกันน้ำท่วมมากล่าวในที่ประชุมผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่บ้าง ทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาชน แต่มักจะเป็นเรื่องเดิม ๆ ไม่ค่อยมีอะไรใหม่ กลายเป็นงานประจำปีไป ข้าราชการก็มีการโยกย้าย ก็ต้องมาศึกษากันใหม่ คนใหม่มาอาจจะไม่ให้ความสำคัญ” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรายหนึ่ง, วันที่ 27 เม.ย. 2567)

กล่าวโดยสรุปการติดตามประเมินผลการป้องกันน้ำท่วมเชิงบูรณาการกระทำทั้งในระดับจังหวัดและระดับพื้นที่ แต่การดำเนินการเป็นเพียงสัญลักษณ์เท่านั้น ไม่ได้มีการถอดบทเรียนในการป้องกันน้ำท่วมอย่างจริงจัง อาจจะเนื่องจากการป้องกันน้ำท่วมดำเนินการคล้ายกันทุกปี ไม่ค่อยมีอะไรแตกต่างกันนักในแต่ละปี ประกอบกับภารกิจที่มีมากมายของแต่ละส่วนราชการ

จากผลการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่เป็นบุคคลสำคัญต่อความร่วมมือเชิงบูรณาการในกระบวนการจัดการป้องกันน้ำท่วมทั้งหมด 5 ชั้น ดังกล่าว อาจจะเรียงลำดับตามความสำคัญของแต่ละชั้นโดยอาศัยวิจญาณ (subjective) ของผู้วิจัยสามารถเรียงลำดับจากมากที่สุดไปอย่างน้อยที่สุดได้ดังนี้ 1) การตอบสนองในภาวะฉุกเฉิน (Response) 2) การฟื้นฟูความเสียหาย (Recovery) 3) การบรรเทาผลกระทบ (Mitigation) 4) การเตรียมการ (Preparedness) และ 5) การติดตามประเมินผล (Follow up)

ผลการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นและระดับความคิดเห็นกระบวนการของการจัดการอุทกภัยเพื่อความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรีทั้ง 5 มิติ ดังปรากฏตามตารางที่ 4.8

ตารางที่ 4.8 ผลการวิจัยเชิงปริมาณเกี่ยวกับความคิดเห็นและระดับความคิดเห็นกระบวนการของการจัดการอุทกภัยเพื่อความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี

ลำดับ	รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1	การบรรเทาผลกระทบ	3.22	0.65	ปานกลาง	4
2	การเตรียมการ	3.46	0.89	มาก	3
3	การตอบสนองในภาวะฉุกเฉิน	3.77	0.78	มาก	1
4	การฟื้นฟูความเสียหาย	3.68	0.93	มาก	2
5	การติดตามประเมินผล	3.07	0.62	ปานกลาง	5
รวม		3.44	0.84	มาก	-

จากตารางที่ 4.8 พบว่าความคิดเห็นและระดับความคิดเห็นการบริหารจัดการป้องกันอุทกภัยเพื่อความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรีทั้ง 5 มิติมีค่า $\bar{X} = 3.44$, S.D. = 0.84 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายมิติพบว่า มิติการบรรเทาผลกระทบมีค่า $\bar{X} = 3.22$, S.D. = 0.65 อยู่ในระดับปานกลาง ลำดับที่ 4 มิติการเตรียมการมีค่า $\bar{X} = 3.46$, S.D. = 0.89 อยู่ในระดับมาก ลำดับที่ 3 มิติการตอบสนองในภาวะฉุกเฉินมีค่า $\bar{X} = 3.77$,

S.D. = 0.78 อยู่ในระดับมาก ลำดับที่ 1 มิติการฟื้นฟูความเสียหายมีค่า $\bar{X} = 3.68$, S.D. = 0.93 อยู่ในระดับมาก ลำดับที่ 2 และมิติการติดตามประเมินผลมีค่า $\bar{X} = 3.07$, S.D. = 0.62 อยู่ในระดับปานกลาง ลำดับที่ 5

ผลการวิเคราะห์พบว่าความคิดเห็นและระดับความคิดเห็นในเรื่องการติดตามประเมินผลอยู่ในลำดับสุดท้าย เนื่องจากจังหวัดนนทบุรีมีน้ำท่วมทุกปีจึงกลายเป็นงานประจำ ที่ดำเนินการเป็นปกติไม่จำเป็นต้องนำบทเรียนมาถอดในการป้องกันน้ำท่วม มิติการตอบสนองในภาวะฉุกเฉินอยู่ในลำดับที่ 1 เนื่องจากชาวบ้านที่เป็นกลุ่มตัวอย่างได้รับการดำเนินการของภาครัฐจากสื่อต่าง ๆ ที่มีอยู่มากมาย

เมื่อพิจารณาเป็นรายมิติดังนี้

1. การบรรเทาผลกระทบ (Mitigation) มีรายละเอียดดังตารางที่ 4.9

ตารางที่ 4.9 ผลการวิจัยเชิงปริมาณเกี่ยวกับความคิดเห็นและระดับความคิดเห็นการบรรเทาผลกระทบ

ลำดับ	รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1	หน่วยงานทางราชการหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการให้ความรู้กับชาวบ้านเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำท่วม	3.19	0.68	ปานกลาง	3
2	ผู้นำชาวบ้านหรือคณะกรรมการที่จัดตั้งในชุมชนมีการให้ความรู้กับชาวบ้านเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำท่วม	3.15	0.79	ปานกลาง	4
3	มีระบบการแจ้งหรือการติดต่อสัญญาณเตือนภัยเมื่อเกิดน้ำท่วม	3.21	0.53	ปานกลาง	2
4	มีการสร้างเขื่อนริมแม่น้ำในการป้องกันน้ำท่วมช่วยบรรเทาผลกระทบ	3.33	0.61	ปานกลาง	1
รวม		3.22	0.65	ปานกลาง	-

จากตารางที่ 4.9 มิติการบรรเทาผลกระทบ ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นพบว่ามีค่า $\bar{X} = 3.22$, S.D. = 0.65 อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อ 1) หน่วยงานทางราชการหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการให้ความรู้กับชาวบ้านเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำท่วมมีค่า $\bar{X} = 3.19$, S.D. = 0.68 อยู่ในระดับปานกลาง ลำดับที่ 2 ข้อ 2. ผู้นำชาวบ้านหรือคณะกรรมการที่จัดตั้งในชุมชนมีการให้ความรู้กับชาวบ้านเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำท่วมมีค่า $\bar{X} = 3.15$,

S.D. = 0.79 อยู่ในระดับปานกลาง ลำดับที่ 4 ข้อ 3. มีระบบการแจ้งหรือการติดต่อสัญญาณเตือนภัยเมื่อเกิดน้ำท่วมมีค่า $\bar{X} = 3.21$, S.D. = 0.53 อยู่ในระดับปานกลาง ลำดับที่ 2 และข้อ 4. มีการสร้างเขื่อนริมแม่น้ำในการป้องกันน้ำท่วมช่วยบรรเทาผลกระทบมีค่า $\bar{X} = 3.33$, S.D. = 0.61 อยู่ในระดับปานกลาง ลำดับที่ 1

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ข้อ 4 มีการสร้างเขื่อนริมแม่น้ำในการป้องกันน้ำท่วมช่วยบรรเทาผลกระทบมีค่า $\bar{X}$ มากที่สุดเป็นลำดับแรก เนื่องจากมีความเชื่อว่าเมื่อมีเขื่อนริมแม่น้ำเจ้าพระยาน่าจะช่วยป้องกันน้ำท่วมหรืออุทกภัยได้ และช่วยป้องกันดินริมตลิ่งพังทลายอีกด้วย

2. การเตรียมการ (Preparedness) ในเรื่องการเตรียมการนี้มีประเด็นดังตารางที่ 4.10 ดังนี้

ตารางที่ 4.10 ผลการวิจัยเชิงปริมาณเกี่ยวกับความคิดเห็นและระดับความคิดเห็นการเตรียมการ

ลำดับ	รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1	หน่วยงานทางราชการมีการเตรียมอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ในการบริหารจัดการน้ำท่วม	3.86	0.97	มาก	2
2	ผู้นำชาวบ้านหรือคณะกรรมการที่จัดตั้งในชุมชนมีการเตรียมอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ในการบริหารจัดการน้ำท่วม	3.66	0.79	มาก	3
3	หน่วยงานทางราชการหรือผู้นำชาวบ้านหรือคณะกรรมการที่จัดตั้งในชุมชนมีการแจ้งแผนรองรับในกรณีเกิดน้ำท่วม เช่น การอพยพ การติดต่อสื่อสาร เป็นต้น	2.96	0.92	ปานกลาง	4
4	มีการดำเนินการฝึกซ้อมตามแผนที่กำหนดอย่างสม่ำเสมอ	2.85	0.83	ปานกลาง	5
5	มีการกำหนดสถานที่ตั้งหรือตำแหน่งที่กำหนดไว้เป็นจุดควบคุมการจัดการน้ำท่วม และจุดที่สำรองไว้	3.97	0.84	มาก	1
รวม		3.46	0.89	มาก	-

จากตารางที่ 4.10 พบว่าความคิดเห็นเกี่ยวกับการเตรียมการในการบริหารจัดการอุทกภัยจังหวัดนนทบุรีมีค่า $\bar{X} = 3.46$, S.D. = 0.89 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า

ข้อ 1.หน่วยงานทางราชการมีการเตรียมอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ในการบริหารจัดการน้ำท่วมมีค่า $\bar{X} = 3.86$, S.D. = 0.97 อยู่ในระดับมาก ลำดับที่ 2 ข้อ 2. ผู้นำชาวบ้านหรือคณะกรรมการที่จัดตั้งในชุมชนมีการเตรียมอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ในการบริหารจัดการน้ำท่วมมีค่า $\bar{X} = 3.66$, S.D. = 0.79 อยู่ในระดับมาก ลำดับที่ 3 ข้อ 3. หน่วยงานทางราชการหรือผู้นำชาวบ้านหรือคณะกรรมการที่จัดตั้งในชุมชนมีการแจ้งแผนรองรับในกรณีเกิดน้ำท่วม เช่น การอพยพ การติดต่อสื่อสาร เป็นต้นมีค่า $\bar{X} = 2.96$, S.D. = 0.92 อยู่ในระดับปานกลาง ลำดับที่ 4 ข้อ 4. มีการดำเนินการฝึกซ้อมตามแผนที่กำหนดอย่างสม่ำเสมอมีค่า $\bar{X} = 2.85$, S.D. = 0.83 อยู่ในระดับปานกลาง ลำดับที่ 5 และข้อ 5. มีการกำหนดสถานที่ตั้งหรือตำแหน่งที่กำหนดไว้เป็นจุดควบคุมการจัดการน้ำท่วม และจุดที่สำรองไว้มีค่า $\bar{X} = 3.97$, S.D. = 0.84 อยู่ในระดับมาก ลำดับที่ 1

ผลการวิเคราะห์พบว่า ข้อ 4 มีการดำเนินการฝึกซ้อมตามแผนที่กำหนดอย่างสม่ำเสมอ และ ข้อ 3 หน่วยงานทางราชการหรือผู้นำชาวบ้านหรือคณะกรรมการที่จัดตั้งในชุมชนมีการแจ้งแผนรองรับในกรณีเกิดน้ำท่วม เช่น การอพยพ การติดต่อสื่อสาร เป็นต้นอยู่ในลำดับท้ายๆจะเนื่องจากผู้เกี่ยวข้องไม่เคยดำเนินการวางแผนและฝึกซ้อมตามแผนที่เลย ประกอบกับชาวบ้านในพื้นที่จะต้องทำมาหากิน จึงอาจจะไม่มีเวลามาฝึกซ้อมและชาวบ้านสามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับภาวะน้ำท่วม

3. การตอบสนองในภาวะฉุกเฉิน (Response) ในเรื่องนี้มีรายละเอียดดังตารางที่ 4.11

ตารางที่ 4.11 ผลการวิจัยเชิงปริมาณเกี่ยวกับความคิดเห็นและระดับความคิดเห็นการตอบสนองในภาวะฉุกเฉิน

ลำดับ	รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1	หน่วยงานในพื้นที่ที่มีการแจ้งเตือนและให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตต่อไป	3.47	0.77	มาก	3
2	หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการตอบสนองต่อภาวะฉุกเฉินในช่วงระหว่างเกิดน้ำท่วมอย่างทันทีทันใด เช่น การค้นหาช่วยชีวิต การกู้ภัย และการสร้างที่พักชั่วคราว	3.86	0.83	มาก	2
3	หน่วยงานในพื้นที่มีการขอความร่วมมือจากจังหวัดหรือส่วนราชการอื่น ๆ ในช่วงระหว่างเกิดน้ำท่วม	4.07	0.84	มาก	1
4	มีหน่วยงานเข้ามาอำนวยความสะดวกในการขนย้ายสิ่งของ	3.58	0.75	มาก	4
รวม		3.77	0.78	มาก	-

จากตารางที่ 4.11 ความคิดเห็นมิติการตอบสนองในภาวะฉุกเฉินพบว่ามีค่า $\bar{X} = 3.77$, S.D. = 0.78 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อ 1. หน่วยงานในพื้นที่ที่มีการแจ้งเตือนและให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตต่อไปมีค่า $\bar{X} = 3.47$, S.D. = 0.77 อยู่ในระดับมาก ลำดับที่ 3 ข้อ 2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการตอบสนองต่อภาวะฉุกเฉินในช่วงระหว่างเกิดน้ำท่วมอย่างทันทีทันใด เช่น การค้นหาช่วยชีวิต การกู้ภัย และการสร้างที่พักชั่วคราวมีค่า $\bar{X} = 3.86$, S.D. = 0.83 อยู่ในระดับมาก ลำดับที่ 2 ข้อ 3. หน่วยงานในพื้นที่มีการขอความร่วมมือจากจังหวัดหรือส่วนราชการอื่น ๆ ในช่วงระหว่างเกิดน้ำท่วมมีค่า $\bar{X} = 4.07$, S.D. = 0.84 อยู่ในระดับมาก ลำดับที่ 1 และข้อ 4. มีหน่วยงานเข้ามาอำนวยความสะดวกในการขนย้ายสิ่งของมีค่า $\bar{X} = 3.58$, S.D. = 0.75 อยู่ในระดับน้อย ลำดับที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ข้อ 3 หน่วยงานในพื้นที่มีการขอความร่วมมือจากจังหวัดหรือส่วนราชการอื่น ๆ ในช่วงระหว่างเกิดน้ำท่วม อยู่ในลำดับแรกอาจจะเห็นจากภาพข่าวที่สามารถรับรู้ได้โดยสื่อต่าง ๆ โดยเฉพาะสื่อสังคม (social media) ที่มีอย่างแพร่หลายในทุกวันนี้

4. การฟื้นฟูความเสียหาย (Recovery) ในเรื่องนี้มีรายละเอียดดังตารางที่ 4.12

ตารางที่ 4.12 ผลการวิจัยเชิงปริมาณเกี่ยวกับความคิดเห็นและระดับความคิดเห็นการฟื้นฟูความเสียหาย

ลำดับ	รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1	หน่วยงานในพื้นที่มีการสำรวจความเสียหายที่เกิดขึ้นจากน้ำท่วม	4.01	0.99	มาก	2
2	มีสถานศึกษาหรือองค์กรอื่น ๆ ร่วมมาให้ความช่วยเหลือการซ่อมแซมบ้านเรือน การซ่อมแซมเครื่องใช้ไฟฟ้า ภายหลังจากน้ำท่วม	2.81	0.87	ปานกลาง	4
3	มีหน่วยงานด้านสาธารณสุขมาดำเนินการเกี่ยวกับการรักษาพยาบาลหรือโรคภัยไข้เจ็บ ภายหลังจากน้ำท่วม	3.63	0.88	มาก	2
4	มีหน่วยงานที่เข้ามาดูแลความเสียหายและซ่อมแซมด้านสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ภายหลังจากน้ำท่วม	4.27	0.94	มากที่สุด	1
รวม		3.68	0.93	มาก	-

จากตารางที่ 4.12 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการฟื้นฟูความเสียหายพบว่ามีค่า $\bar{X} = 3.68$, S.D. = 0.93 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อ 1. หน่วยงานในพื้นที่ที่มีการสำรวจความเสียหายที่เกิดขึ้นจากน้ำท่วมมีค่า $\bar{X} = 4.01$, S.D. = 0.99 อยู่ในระดับมาก ลำดับที่ 2 ข้อ 2. มีสถานศึกษาหรือองค์กรอื่น ๆ รวมมาให้ความช่วยเหลือการซ่อมแซมบ้านเรือน การซ่อมแซมเครื่องใช้ไฟฟ้า ภายหลังจากน้ำท่วมมีค่า $\bar{X} = 2.81$, S.D. = 0.87 อยู่ในระดับปานกลาง ลำดับที่ 4 ข้อ 3. มีหน่วยงานด้านสาธารณสุขมาดำเนินการเกี่ยวกับการรักษาพยาบาลหรือโรคภัยไข้เจ็บ ภายหลังจากน้ำท่วมมีค่า $\bar{X} = 3.63$, S.D. = 0.88 อยู่ในระดับมาก ลำดับที่ 2 และข้อ 4. มีหน่วยงานที่เข้ามาดูแลความเสียหายและซ่อมแซมด้านสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ภายหลังจากน้ำท่วมมีค่า $\bar{X} = 4.27$, S.D. = 0.94 อยู่ในระดับมากที่สุด ลำดับที่ 1

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ข้อ 4 มีหน่วยงานที่เข้ามาดูแลความเสียหายและซ่อมแซมด้านสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ภายหลังจากน้ำท่วมมีค่าเป็นลำดับแรก น่าจะเนื่องจากส่วนราชการได้มีการจัดเตรียมงบประมาณมาใช้จ่ายเพื่อมิให้ประชาชนเดือดร้อนทั้งในระดับท้องถิ่นจนถึงระดับรัฐบาล และชาวบ้านสามารถสัมผัสได้ถึงความช่วยเหลือ แม้จะไม่เพียงพอก็ตาม แต่ข้อ 2 มีสถานศึกษาหรือองค์กรอื่น ๆ รวมมาให้ความช่วยเหลือการซ่อมแซมบ้านเรือน การซ่อมแซมเครื่องใช้ไฟฟ้า ภายหลังจากน้ำท่วม ได้ลำดับท้ายสุดซึ่งเป็นเรื่องที่แปลกมากที่สถาบันการศึกษาในพื้นที่ไม่มีส่วนในการให้ความร่วมมือในการบริหารจัดการน้ำท่วม ทั้งที่สามารถให้ความร่วมมือในการป้องกันและช่วยเหลือน้ำท่วมได้ นักศึกษาในสาขาที่เกี่ยวข้องจะได้มีภูมิปัญญาอย่างแท้จริงรวมถึงมีจิตสำนึกในเรื่องคุณธรรมและจริยธรรมอีกด้วย

5. การติดตามประเมินผล (Follow up) มิติสุดท้ายมีรายละเอียดดังตารางที่ 4.13

ตารางที่ 4.13 ผลการวิจัยเชิงปริมาณเกี่ยวกับความคิดเห็นและระดับความคิดเห็นการติดตามประเมินผล

ลำดับ	รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1	ได้มีการทบทวนและศึกษาประสบการณ์การจัดการน้ำท่วมที่เกิดขึ้น แล้วทำการปรับปรุงสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพ	2.76	0.69	ปานกลาง	3
2	มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาติดตาม ตรวจสอบความเป็นอยู่ของท่านภายหลังจากเกิดน้ำท่วม	2.02	0.61	น้อย	4
3	ท่านคิดว่าสามารถจัดการและรับมือกับน้ำท่วมได้	3.58	0.67	มาก	2
4	ท่านคิดว่าจังหวัดนนทบุรีกับเรื่องน้ำท่วมเป็นเรื่องปกติ	3.92	0.55	มาก	1
รวม		3.07	0.62	ปานกลาง	

ตารางที่ 4.13 ความคิดเห็นการติดตามประเมินผลพบว่ามีค่า $\bar{X} = 3.07$, S.D. = 0.62 อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่ 1. ท่านได้มีการทบทวนและศึกษาประสบการณ์การจัดการน้ำท่วมที่เกิดขึ้น แล้วทำการปรับปรุงสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพมีค่า $\bar{X} = 2.76$, S.D. = 0.69 อยู่ในระดับปานกลาง ลำดับที่ 3 ข้อ 2. มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาติดตามตรวจสอบ ความเป็นอยู่ของท่านหลังจากเกิดน้ำท่วมมีค่า $\bar{X} = 2.02$, S.D. = 0.61 อยู่ในระดับน้อย ลำดับที่ 4 ข้อ 3. ท่านคิดว่าสามารถจัดการและรับมือกับน้ำท่วมได้มีค่า $\bar{X} = 3.58$, S.D. = 0.67 อยู่ในระดับมากเป็นลำดับที่ 2 และข้อ 4. ท่านคิดว่าจังหวัดนนทบุรีกับเรื่องน้ำท่วมเป็นเรื่องปกติมีค่า $\bar{X} = 3.92$, S.D. = 0.55 อยู่ในระดับมาก ลำดับที่ 1

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ข้อ 4 ท่านคิดว่าจังหวัดนนทบุรีกับเรื่องน้ำท่วมเป็นเรื่องปกติพบว่ามีค่าอยู่ในระดับมากที่สุดและอยู่ในลำดับแรก เนื่องจากจังหวัดนนทบุรีมีแม่น้ำไหลผ่านและแบ่งพื้นที่จังหวัดออกเป็น 2 ส่วน คือ ฝั่งตะวันตก พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึง มีคูคลองสาขานาต่าง ๆ เชื่อมโยงถึงกันหลายสาย ทำให้เหมาะแก่การทำสวนผลไม้และการเกษตรอื่นๆ ขณะที่ข้อ 2 มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาติดตาม ตรวจสอบ ความเป็นอยู่ของท่านหลังจากเกิดน้ำท่วมอยู่ระดับน้อยและลำดับสุดท้ายแสดงว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ให้ความสนใจเหตุการณ์หลังน้ำท่วม มีแต่มาสำรวจความเสียหายเท่านั้น แต่ไม่ได้มีการติดตามตรวจสอบความเป็นอยู่ของชาวบ้าน

กล่าวโดยสรุปผลการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นและระดับความคิดเห็นการบริหารจัดการป้องกันอุทกภัยเพื่อความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรีพบว่า ชาวบ้านในพื้นที่ที่มีความเคยชินกับสภาพการณ์น้ำท่วมที่เกิดขึ้นทุกปี เนื่องจากจังหวัดนนทบุรีอยู่ในพื้นที่ลุ่มต่ำ เมื่อถึงเวลาน้ำหลากมากก็จะท่วมเป็นเรื่องปกติจึงไม่ต้องมีการเตรียมการมากนัก

เมื่อนำผลการวิจัยทั้งเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณที่มีการจัดลำดับหรือให้ความสำคัญในความร่วมมือเชิงบูรณาการในกระบวนการจัดการป้องกันน้ำท่วม มาเปรียบเทียบดังตารางที่ 4.14

ตารางที่ 4.14 เปรียบเทียบผลการวิจัยทั้งเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณกระบวนการของการจัดการอุทกภัยเพื่อความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี

ลำดับ	รายการ	คุณภาพ	ปริมาณ
1	การบรรเทาผลกระทบ	3	4
2	การเตรียมการ	4	3
3	การตอบสนองในภาวะฉุกเฉิน	1	1
4	การฟื้นฟูความเสียหาย	2	2
5	การติดตามประเมินผล	5	5

จากตารางที่ 4.14 จะเห็นได้ว่าความร่วมมือเชิงบูรณาการในกระบวนการจัดการป้องกันน้ำท่วมของจังหวัดนนทบุรีจัดลำดับความสำคัญไม่ต่างกันมากนัก ก่อนข้างจะสอดคล้องไปในแนวทางเดียวกันเพียงแต่สลับลำดับในมิติการบรรเทาผลกระทบและการเตรียมการเท่านั้น ดังนั้นสรุปผลการวิจัยความร่วมมือเชิงบูรณาการในกระบวนการจัดการป้องกันน้ำท่วมโดยยึดผลการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นสำคัญ ได้ดังนี้ 1) การตอบสนองในภาวะฉุกเฉิน 2) การฟื้นฟูความเสียหาย 3) การบรรเทาผลกระทบ 4) การเตรียมการ และ 5) การติดตามประเมินผล

วัตถุประสงค์ข้อ 3. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันส่งผลต่อความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี

ข้อมูลทั่วไป ผู้วิจัยได้สุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ราย พบว่าได้แบบสอบถามจำนวน 400 ราย คิดเป็นร้อยละ 100 ได้ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล ดังนี้

ตารางที่ 4.15 ปัจจัยส่วนบุคคล

รายการ		จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม
เพศ	ชาย	234	58.50	66.00
	หญิง	166	41.50	100.00
อายุ	ต่ำกว่า 30 ปี	79	19.75	19.75
	31-40 ปี	113	28.25	48.00
	41-50 ปี	125	31.25	79.25
	51-60 ปี	52	13.00	92.25
	มากกว่า 60 ปี	31	7.75	100.00
ระดับการศึกษา	ประถมศึกษา/มัธยมศึกษาตอนต้น	9	2.25	2.25
	มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	24	6.00	8.25
	อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	131	32.75	41.00
	ปริญญาตรี	127	31.75	72.75
	สูงกว่าปริญญาตรี	93	23.25	96.00
	อื่น ๆ	16	4.00	100.00
สถานภาพ	โสด	142	35.50	35.50
	สมรส	187	46.75	82.25
	หม้าย/หย่าร้าง	71	17.75	100.00
อาชีพ	เกษตรกร	82	20.50	20.50
	พนักงานของรัฐ/รัฐวิสาหกิจ	74	18.50	39.00
	รับจ้างทั่วไป	122	30.50	69.50

ตารางที่ 4.15 ปัจจัยส่วนบุคคล (ต่อ)

รายการ		จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม	
	นักธุรกิจ	35	8.75	78.25	
	ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	87	21.75	100.00	
รายได้ต่อเดือน	ต่ำกว่า 10,000 บาท	13	3.25	3.25	
	10,001-20,000 บาท	31	7.75	11.00	
	20,001-30,000 บาท	93	23.25	34.25	
	30,001-40,000 บาท	104	26.00	60.25	
	40,001-50,000 บาท	95	23.75	84.00	
	มากกว่า 50,000 บาท	64	16.00	100.00	
	ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่	ต่ำกว่า 5 ปี	66	16.50	16.50
6-10 ปี		72	18.00	34.50	
11-15 ปี		83	20.75	55.25	
16-20 ปี		76	19.00	74.25	
21-25 ปี		54	13.50	87.75	
มากกว่า 25 ปี		49	12.25	100.00	
ลักษณะการพักอาศัย	บ้านเดี่ยว	74	18.50	18.50	
	ทาวน์เฮ้าส์/ทาวน์โฮม	145	36.25	54.75	
	คอนโดมิเนียม	92	23.00	77.75	
	อาคารพาณิชย์	24	6.00	83.75	
	อื่น ๆ	65	16.25	100.00	
อำเภอที่พักอาศัย	อำเภอที่มีแม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่าน	อ.เมืองนนทบุรี	107	26.75	26.75
		อ.บางกรวย	45	11.25	38.00
		อ.ปากเกร็ด	64	16.00	54.00
		รวม	216	54.00	54.00
	อำเภอที่มีแม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่าน	อ.บางใหญ่	50	12.50	12.50
		อ.บางบัวทอง	112	28.00	40.50
		อ.ไทรน้อย	22	5.50	46.00
		รวม	184	46.00	100.00

จากตารางที่ 4.15 ปัจจัยส่วนบุคคลพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชายจำนวน 234 คน หรือร้อยละ 58.50 เป็นเพศหญิงจำนวน 166 คนหรือร้อยละ 41.50 มีอายุต่ำกว่า 30 ปี จำนวน 79 คนหรือร้อยละ 19.75 อายุ 31-40 ปีจำนวน 113 คนหรือร้อยละ 28.25 อายุ 41-50 ปี จำนวน 125 คนหรือร้อยละ 31.25 อายุ 51-60 ปีจำนวน 52 คนหรือร้อยละ 13.00 และอายุมากกว่า 60 ปีจำนวน 31 คนหรือร้อยละ 7.75 ระดับการศึกษาจบประถมศึกษาจำนวน 9 คนหรือร้อยละ 2.25 จบมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่าจำนวน 24 คนหรือร้อยละ 6.00 จบอนุปริญญาหรือเทียบเท่าจำนวน 131 คนหรือร้อยละ 32.75 จบปริญญาตรีจำนวน 127 คนหรือร้อยละ 31.75 สูงกว่าปริญญาตรีจำนวน 93 คนหรือร้อยละ 23.25 และอื่น ๆ จำนวน 16 คนหรือร้อยละ 4.00 มีสถานภาพโสดจำนวน 142 คนหรือร้อยละ 35.50 สมรสจำนวน 187 คนหรือร้อยละ 46.75 หม้าย/หย่าร้างจำนวน 71 คนหรือร้อยละ 17.75

ด้านอาชีพ ประกอบอาชีพเกษตรกรจำนวน 82 คนหรือร้อยละ 20.50 พนักงานของรัฐ/รัฐวิสาหกิจจำนวน 74 คนหรือร้อยละ 18.50 รับจ้างทั่วไปจำนวน 122 คนหรือร้อยละ 30.50 นักธุรกิจจำนวน 35 คนหรือร้อยละ 8.75 และค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัวจำนวน 87 คนหรือร้อยละ 21.75 รายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 10,000 บาทจำนวน 13 คนหรือร้อยละ 3.25 รายได้ 10,001-20,000 บาทจำนวน 31 คนหรือร้อยละ 7.75 รายได้ 20,001-30,000 บาทจำนวน 93 คนหรือร้อยละ 23.25 รายได้ 30,001-40,000 บาทจำนวน 104 คนหรือร้อยละ 26.00 รายได้ 40,001-50,000 บาทจำนวน 95 คนหรือร้อยละ 23.75 และรายได้มากกว่า 50,000 บาทจำนวน 64 คนหรือร้อยละ 16.00

ในเรื่องระยะเวลาที่พักอาศัยในพื้นที่ต่ำกว่า 5 ปีจำนวน 66 คนหรือร้อยละ 16.50 ระยะเวลา 6-10 ปีจำนวน 72 คนหรือร้อยละ 18.00 ระยะเวลา 11-15 ปีจำนวน 83 คนหรือร้อยละ 20.75 ระยะเวลา 16-20 ปีจำนวน 76 คนหรือร้อยละ 19.00 ระยะเวลา 21-25 ปีจำนวน 54 คนหรือร้อยละ 13.50 และระยะเวลามากกว่า 25 ปีจำนวน 49 คนหรือร้อยละ 12.25 ลักษณะการพักอาศัยเป็นบ้านเดี่ยวจำนวน 74 คน หรือร้อยละ 18.50 ทาวน์เฮาส์/ทาวน์โฮมจำนวน 145 คนหรือร้อยละ 36.25 คอนโดมิเนียมจำนวน 92 คน หรือร้อยละ 23.00 อาคารพาณิชย์จำนวน 24 คน หรือร้อยละ 6.00 และอื่น ๆ จำนวน 65 คน หรือร้อยละ 16.25 สูดท้ายอำเภอที่พักอาศัย อำเภอที่มีแม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่าน จำนวน 216 คนหรือร้อยละ 54.00 ประกอบด้วยพักที่ อ.เมืองนนทบุรีจำนวน 107 คนหรือร้อยละ 26.75 อ.บางกรวยจำนวน 45 คนหรือร้อยละ 11.25 อ.ปากเกร็ดจำนวน 64 คนหรือร้อยละ 16.00 และอำเภอที่ไม่มีแม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่าน จำนวน 184 คน หรือร้อยละ 46.00 ประกอบด้วย อ.บางใหญ่จำนวน 50 คนหรือร้อยละ 12.50 อ.บางบัวทองจำนวน 112 คนหรือร้อยละ 28.00 และ อ.ไทรน้อยจำนวน 22 คนหรือร้อยละ 5.50

จากข้อมูลวิเคราะห์ได้ว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุมากกว่า 30-50 ปี จบการศึกษาปริญญาตรีมากกว่าปริญญาตรี สถานภาพสมรส ขณะเดียวกันก็มีสถานภาพโสดอยู่จำนวนพอสมควร มีอาชีพที่หลากหลาย มีรายได้ต่อเดือนมากกว่า 20,000 บาท มีระยะเวลาที่อาศัยในพื้นที่และลักษณะการพักอาศัยมีความหลากหลายเช่นเดียวกับอาชีพ เมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความหลากหลายในปัจจัยส่วนบุคคล เนื่องจากจังหวัดนนทบุรีเป็น

จังหวัดปริมณฑลจึงมีความหลากหลาย มีทั้งภาคธุรกิจอุตสาหกรรม หมู่บ้านจัดสรร ห้างสรรพสินค้า ภาคเกษตร และภาครัฐ/รัฐวิสาหกิจ ลักษณะครอบครัวเริ่มเป็นครอบครัวเดี่ยว (Nuclear family) พักอาศัยในคอนโดมิเนียมหรือหอพัก มีการศึกษาสูงตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไป จึงน่าจะมีความพร้อมและมีสมรรถนะเพียงพอที่จะสามารถตอบแบสสอบถามได้ รวมถึงมีระยะเวลาพักอาศัยอยู่ในพื้นที่ยาวนานพอสมควรที่จะมีความรู้และความเข้าใจในบริบทของพื้นที่จังหวัดนนทบุรี

ผลการทดสอบสมมติฐานปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันส่งผลต่อความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรีแตกต่างกันหรือไม่ ดังปรากฏตามตารางที่ 4.16 ดังนี้

ตารางที่ 4.16 ผลการทดสอบสมมติฐานปัจจัยส่วนบุคคลกับความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี

ลำดับ	สมมติฐาน	ผลการทดสอบ
1	ปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศที่แตกต่างกันส่งผลต่อความคิดเห็นการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี	ไม่แตกต่าง
2	ปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุที่แตกต่างกันส่งผลต่อความคิดเห็นการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี	แตกต่าง
3	ปัจจัยส่วนบุคคลด้านระดับการศึกษาที่แตกต่างกันส่งผลต่อความคิดเห็นการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี	ไม่แตกต่าง
4	ปัจจัยส่วนบุคคลด้านสถานภาพที่แตกต่างกันส่งผลต่อความคิดเห็นความร่วมมือเชิงบูรณาการการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี	ไม่แตกต่าง
5	ปัจจัยส่วนบุคคลด้านอาชีพที่แตกต่างกันส่งผลต่อความคิดเห็นการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี	ไม่แตกต่าง
6	ปัจจัยส่วนบุคคลด้านรายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกันส่งผลต่อความคิดเห็นการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี	ไม่แตกต่าง
7	ปัจจัยส่วนบุคคลด้านระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่แตกต่างกันส่งผลต่อความคิดเห็นการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี	แตกต่าง
8.	ปัจจัยส่วนบุคคลด้านลักษณะการพักอาศัยที่แตกต่างกันส่งผลต่อความคิดเห็นการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี	ไม่แตกต่าง

ตารางที่ 4.16 ผลการทดสอบสมมติฐานปัจจัยส่วนบุคคลกับความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกัน อุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี (ต่อ)

ลำดับ	สมมติฐาน	ผลการทดสอบ
9	ปัจจัยส่วนบุคคลด้านอำเภอที่พักอาศัยที่แตกต่างกันส่งผลต่อความคิดเห็นการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี	แตกต่าง

จากตารางที่ 4.16 ผลการทดสอบสมมติฐานปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ ระดับการศึกษา สถานภาพ อาชีพและรายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกันส่งผลต่อความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี ไม่แตกต่างกัน ผลการทดสอบสมมติฐานปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ลักษณะการพักอาศัย และอำเภอที่พักอาศัยที่แตกต่างกันส่งผลต่อความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี แตกต่างกัน

โดยที่สมมติฐานแต่ละข้อมีรายละเอียด ดังนี้

1. ปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศที่แตกต่างกันส่งผลต่อความคิดเห็นการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี

Ho : ปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศที่แตกต่างกันส่งผลต่อความคิดเห็นการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี ไม่แตกต่างกัน

Ha : ปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศที่แตกต่างกันส่งผลต่อความคิดเห็นการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.17 ผลการทดสอบสมมติฐานเรื่องเพศกับความคิดเห็นการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี

ปัจจัยส่วนบุคคล	ความคิดเห็นการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี				
เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	t	sig
ชาย	234	4.22	0.27	0.319	0.726
หญิง	166	4.17	0.29	0.316	0.731

จากตารางที่ 4.17 ผลการทดสอบสมมติฐานปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศที่แตกต่างกันส่งผลต่อความคิดเห็นการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี พบว่าลักษณะปัจจัยประชากรศาสตร์ด้านเพศส่งผลต่อส่งผลต่อความคิดเห็นการบริหารและจัดการ

ความร่วมมือเชิงบูรณาการการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2. ปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุที่แตกต่างกันส่งผลต่อความคิดเห็นการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี ไม่แตกต่างกัน

Ho : ปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อความคิดเห็นการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี ไม่แตกต่างกัน

Ha : ปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อความคิดเห็นการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.18 ผลการทดสอบสมมติฐานด้านอายุกับความคิดเห็นการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี

อายุ	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
	ระหว่างกลุ่ม	0.345	4	0.173	3.147	0.046*
	ภายในกลุ่ม	8.059	395	0.055		
	รวม	8.404	399			

จากตารางที่ 4.18 ผลเปรียบเทียบความแตกต่างของลักษณะปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุที่ส่งผลต่อความคิดเห็นการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One – Way ANOVA) ในการทดสอบ พบว่าลักษณะปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุที่ส่งผลต่อความคิดเห็นการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ปัจจัยส่วนบุคคลด้านระดับการศึกษาที่แตกต่างกันส่งผลต่อความคิดเห็นการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี ไม่แตกต่างกัน

Ho : ปัจจัยส่วนบุคคลด้านระดับการศึกษาที่แตกต่างกันส่งผลต่อความคิดเห็นการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี ไม่แตกต่างกัน

Ha : ปัจจัยส่วนบุคคลด้านระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อความคิดเห็นการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.19 ผลการทดสอบสมมติฐานด้านระดับการศึกษากับความคิดเห็นการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี

การศึกษา	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
	ระหว่างกลุ่ม	0.642	5	0.160	2.001	0.098
	ภายในกลุ่ม	11.630	394	0.080		
	รวม	12.272	399			

จากตารางที่ 4.19 ผลเปรียบเทียบความแตกต่างของลักษณะปัจจัยส่วนบุคคลด้านระดับการศึกษาที่ส่งผลต่อความคิดเห็นการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One – Way ANOVA) ในการทดสอบ พบว่าลักษณะปัจจัยส่วนบุคคลด้านระดับการศึกษาที่ส่งผลต่อความคิดเห็นการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4. ปัจจัยส่วนบุคคลด้านสถานภาพที่แตกต่างกันส่งผลต่อความคิดเห็นการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี ไม่แตกต่างกัน

Ho : ปัจจัยส่วนบุคคลด้านสถานภาพที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อความคิดเห็นการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี ไม่แตกต่างกัน

Ha : ปัจจัยส่วนบุคคลด้านสถานภาพที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อความคิดเห็นการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.20 ผลการทดสอบสมมติฐานด้านสถานภาพกับความคิดเห็นการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี

สถานภาพ	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
	ระหว่างกลุ่ม	0.030	2	0.015	0.178	0.832
	ภายในกลุ่ม	12.243	397	0.083		
	รวม	12.272	399			

จากตารางที่ 4.20 ผลเปรียบเทียบความแตกต่างของลักษณะปัจจัยส่วนบุคคลด้านสถานภาพที่ส่งผลต่อความคิดเห็นการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One – Way ANOVA) ในการทดสอบ พบว่าลักษณะปัจจัยส่วนบุคคลด้านสถานภาพที่ส่งผลต่อความคิดเห็นการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

5. ปัจจัยส่วนบุคคลด้านอาชีพที่แตกต่างกันส่งผลต่อความคิดเห็นการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี ไม่แตกต่างกัน

Ho : ปัจจัยส่วนบุคคลด้านอาชีพที่แตกต่างกันส่งผลต่อความคิดเห็นการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี ไม่แตกต่างกัน

Ha : ปัจจัยส่วนบุคคลด้านอาชีพที่แตกต่างกันส่งผลต่อความคิดเห็นการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.21 ผลการทดสอบสมมติฐานด้านอาชีพกับความคิดเห็นการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี

อาชีพ	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
	ระหว่างกลุ่ม	0.035	4	0.012	0.142	0.934
	ภายในกลุ่ม	11.837	395	0.081		
	รวม	11.871	399			

จากตารางที่ 4.21 ผลเปรียบเทียบความแตกต่างของลักษณะปัจจัยส่วนบุคคลด้านอาชีพที่ส่งผลต่อความคิดเห็นการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One – Way ANOVA) ในการทดสอบ พบว่าลักษณะปัจจัยส่วนบุคคลด้านอาชีพที่ส่งผลต่อความคิดเห็นการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

6. ปัจจัยส่วนบุคคลด้านรายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกันส่งผลต่อความคิดเห็นการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี ไม่แตกต่างกัน

Ho : ปัจจัยส่วนบุคคลด้านรายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อความคิดเห็นการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี ไม่แตกต่างกัน

Ha : ปัจจัยส่วนบุคคลด้านรายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อความคิดเห็นการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.22 ผลการทดสอบสมมติฐานด้านรายได้ต่อเดือนกับความคิดเห็นการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี

รายได้ต่อเดือน	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
	ระหว่างกลุ่ม	0.332	5	0.111	1.479	0.223
	ภายในกลุ่ม	10.936	394	0.075		
	รวม	11.269	399			

จากตารางที่ 4.22 ผลเปรียบเทียบความแตกต่างของลักษณะปัจจัยส่วนบุคคลด้านรายได้ต่อเดือนที่ส่งผลต่อความคิดเห็นการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One – Way ANOVA) ในการทดสอบ พบว่าลักษณะปัจจัยส่วนบุคคลด้านรายได้ต่อเดือนส่งผลต่อความคิดเห็นการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

7. ปัจจัยส่วนบุคคลด้านระยะเวลาที่พักอาศัยในพื้นที่ที่แตกต่างกันส่งผลต่อความคิดเห็นการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี ไม่แตกต่างกัน

Ho : ปัจจัยส่วนบุคคลด้านระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่แตกต่างกันส่งผลต่อความคิดเห็นการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี ไม่แตกต่างกัน

Ha : ปัจจัยส่วนบุคคลด้านระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่แตกต่างกันส่งผลต่อความคิดเห็นการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.23 ผลการทดสอบสมมติฐานด้านระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่กับความคิดเห็นการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี

ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
	ระหว่างกลุ่ม	1.115	5	0.279	3.980	0.004*
	ภายในกลุ่ม	10.154	394	0.070		
	รวม	11.269	399			

จากตารางที่ 4.23 ผลเปรียบเทียบความแตกต่างของลักษณะปัจจัยส่วนบุคคลด้านระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่ส่งผลต่อความคิดเห็นการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One – Way ANOVA) ในการทดสอบ พบว่าลักษณะปัจจัยส่วนบุคคลด้านระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่ส่งผลต่อความคิดเห็นการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

8. ปัจจัยส่วนบุคคลด้านลักษณะการพักอาศัยในพื้นที่ที่แตกต่างกันส่งผลต่อความคิดเห็นการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี ไม่แตกต่างกัน

Ho : ปัจจัยส่วนบุคคลด้านลักษณะการพักอาศัยในพื้นที่ที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อความคิดเห็นการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี ไม่แตกต่างกัน

Ha : ปัจจัยส่วนบุคคลด้านลักษณะการพักอาศัยในพื้นที่ที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อความคิดเห็นการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.24 ผลการทดสอบสมมติฐานด้านลักษณะการพักอาศัยในพื้นที่ที่กับความคิดเห็นการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี

ลักษณะการพักอาศัยในพื้นที่	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
	ระหว่างกลุ่ม	0.557	4	0.278	3.821	0.024*
	ภายในกลุ่ม	10.712	395	0.073		
	รวม	11.269	399			

จากตารางที่ 4.24 ผลเปรียบเทียบความแตกต่างของลักษณะปัจจัยส่วนบุคคลด้านลักษณะการพักอาศัยอยู่ในพื้นที่ที่ส่งผลต่อความคิดเห็นการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One – Way ANOVA) ในการทดสอบ พบว่าลักษณะปัจจัยส่วนบุคคลด้านลักษณะการพักอาศัยอยู่ในพื้นที่ที่ส่งผลต่อความคิดเห็นการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

9. ปัจจัยส่วนบุคคลด้านอำเภอที่พักอาศัยที่แตกต่างกันส่งผลต่อความคิดเห็นการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี ไม่แตกต่างกัน

Ho : ปัจจัยส่วนบุคคลด้านอำเภอที่พักอาศัยที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อความคิดเห็นการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี ไม่แตกต่างกัน

Ha : ปัจจัยส่วนบุคคลด้านอำเภอที่พักอาศัยที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อความคิดเห็นการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.25 ผลการทดสอบสมมติฐานด้านอำเภอที่พักอาศัยกับความคิดเห็นการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี

อำเภอที่พักอาศัย	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
	ระหว่างกลุ่ม	1.115	1	0.279	3.980	0.004*
	ภายในกลุ่ม	10.154	398	0.070		
	รวม	11.269	399			

จากตารางที่ 4.25 ผลเปรียบเทียบความแตกต่างของลักษณะปัจจัยส่วนบุคคลด้านอำเภอที่พักอาศัยอยู่ในพื้นที่ที่ส่งผลต่อความคิดเห็นการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One – Way ANOVA) ในการทดสอบพบว่าลักษณะปัจจัยส่วนบุคคลด้านอำเภอที่พักอาศัยอยู่ในพื้นที่ที่ส่งผลต่อความคิดเห็นการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

กล่าวโดยสรุปวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ผลการทดสอบสมมติฐานปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ ระดับการศึกษา สถานภาพ อาชีพและรายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกันส่งผลต่อความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี ไม่แตกต่างกัน ผลการทดสอบสมมติฐานปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ลักษณะการพักอาศัย และอำเภอที่พักอาศัยที่แตกต่างกันส่งผลต่อความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี แตกต่างกัน

ปัญหาและอุปสรรคของการสร้างความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

ปัญหา/อุปสรรค จากการวิจัยเชิงคุณภาพได้ผลการสัมภาษณ์/สนทนากลุ่ม ดังนี้

1. ขาดการวางผังเมืองที่ดี/ขาดการปฏิบัติตามผังเมืองนนทบุรี ในเรื่องนี้มี 2 มิติคือ ขาดการวางผังเมืองที่ดีทำให้มีการก่อสร้างต่าง ๆ เช่น หมู่บ้านจัดสรร ห้างสรรพสินค้า เป็นต้น ตามมาจนทำให้มีพื้นที่รับน้ำน้อยลง เกิดปัญหาน้ำท่วม ดังคำสัมภาษณ์ของชาวบ้านรายหนึ่งว่า

“ก็เป็นส่วนหนึ่ง เพราะว่าคิดว่าการวางผังของหมู่บ้านที่มากว่าร้อยปีที่ ในบริเวณนี้อาจจะไม่ได้คำนึงถึงเรื่องของการจัดทำทางระบายน้ำ เป็นไปได้ว่า มันทำให้อาจจะทำให้มีในเรื่องของน้ำขังมากกว่า น้ำขังรอการระบายมากกว่า ที่จะทำให้เกิดการไหล แล้วก็น้ำที่มันเยอะมาจากทางภาคเหนือที่มันไหลลงมาทำให้เกิดน้ำท่วม น่าจะเป็นการท่วมโดยการที่เราไม่มีทางระบายน้ำออกมากกว่า เกิดจากการที่น้ำขัง น้ำรอการระบาย ทำให้น้ำท่วมจากตรงนั้นได้” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล,ชาวบ้านรายหนึ่ง,วันที่ 1 พ.ค. 2567)

สอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้อำนวยการสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จังหวัดนนทบุรี มีความคิดเห็นว่า ยอมรับว่าเกิดจากการวางผังเมือง ขาดการวางผังเมืองล่วงหน้าในระยะยาว ซึ่งผังเมืองเกี่ยวกับการวางระบบท่อเพื่อระบายน้ำ จุดที่วางเครื่องสูบน้ำเมื่อมีการสูบน้ำจะนำไปที่ไหนอีกด้วย การสร้างถนนก็ไม่เคยมาปรึกษาขอความคิดเห็นจากหน่วยงานในพื้นที่ เมื่อมีการอนุญาตให้มีการก่อสร้างทั้งหมู่บ้านจัดสรร ห้างสรรพสินค้า หรืออื่น ๆ ก็ทำให้มีพื้นที่รับน้ำลดลง ดังคำสัมภาษณ์

“เอาอย่างแรกก่อนครับ น้ำท่วมชุมชนเมือง ต้องยอมรับว่ามันเกิดจากการสร้างเมืองโดยที่การวางแผนสร้างเมือง ซึ่งผมไม่รู้หรือครับว่าอดีตมัน

เกิดมายังไงแต่มาถึงช่วงนี้ผมมาทำงานที่นี้ก็ได้ทราบว่ามันจะต้องเกิดจากการวางแผนล่วงหน้า อย่างน้อยน้อย 10-20 ปีในการทำวางผังเมืองหรือการสร้างถนนอะไรซักเส้นหนึ่งครับ น้ำมาเยอะระดับนี้แล้ว ท่อที่อยู่ในถนนรับไหม้ย่นาลงท่อไปแล้วไปที่ไหนต่อ จุดสูบน้ำตอนนี้ เครื่องสูบน้ำเรื่องอะไรเทศบาลหรือว่าทางหลวงมีเครื่องสูบน้ำประจำจุดสำคัญ แต่ปัญหาคือ แล้วเอาเข้าไปไหนต่อ ท่อไม่พอ มันไม่พอมันก็ล้นแล้วไปนอนที่ถนนใช้ไหมครับ เครื่องสูบน้ำมันมีปัญหาแล้ว มันง่ายการซื้อเครื่องสูบน้ำมาวางตามจุดต่าง ๆ มันง่ายกำลังสูบก็เพียงพอแต่น้ำที่อยู่บนถนนเพราะมันล้นจากท่อไงครับ เกิดจากท่อเล็กไ้การที่จะยกท่อเปลี่ยนท่อใหม่ก็ไม่ใช่เรื่องง่ายสำหรับระบบราชการไทย เพราะว่าทางหลวงบอกเค้าไม่มีหน้าที่ในการทำเรื่องการระบายน้ำ หน้าที่ของเค้าคือการระบายน้ำจากถนนเท่านั้น ท่อยาวประมาณ 60 เมตรหรือเท่าไร ผมไม่แน่ใจตัวเลขชัดเจน เขาทำใหญ่มากกว่านั้นมันไม่ใช่หน้าที่เขา เวลาเขาทำเขาก็ไม่เคยมาปรึกษาพื้นที่...ใช่ครับ มีผล 100% ครับ เมื่อก่อนนี้แจ้งวัฒนะไม่เคยท่วมอย่างจ้ แต่ตอนนี้ทุกพื้นที่ของแจ้งวัฒนะคือเมืองและคอนโดมิเนียมทุกตึก ทุกหมู่บ้านแถวนั้น พอฝนตกหนักเขาสูบน้ำทั้งออกมาที่ถนนพร้อมกันในเวลาเดียวกัน” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, ผู้อำนวยการสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดนนทบุรี, วันที่ 2 พ.ค. 2567)

2. การก่อสร้างทำให้เกิดการอุดตันท่อระบายน้ำ จังหวัดนนทบุรีมีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ มีความเป็นเมืองไปตามสภาพที่สอดคล้องกับเมืองหลวงคือกรุงเทพมหานคร จึงมีการก่อสร้างมากมาย ทั้งที่พักอาศัย เส้นทางคมนาคม ห้างร้านหน่วยธุรกิจ เป็นต้น ทำให้เกิดปัญหาคือเมื่อพื้นที่รับน้ำลดลง การก่อสร้างไปอุดตันท่อระบายน้ำ แต่ทุกหน่วยมีการใช้น้ำ จึงต้องระบายน้ำลงคลองสาธารณะและลงแม่น้ำเจ้าพระยาในที่สุด ถ้าลงไม่ทันก็จะเกิดน้ำท่วม ดังคำสัมภาษณ์

“มีครับ การก่อสร้างมันแก้ได้ ก่อนจะมีก่อสร้างรถไฟฟ้า ถามว่าก่อสร้างช่วงก่อสร้างมีอิฐมีผงโปรยลงมาอุดท่อ แต่ถ้าเราเข้าไปสำรวจซึ่งทางหลวงเดี๋ยวมินัดดูเรื่อย ๆ ว่าท่อทะเลงให้มันโล่งไหมอะไรทุกอย่าง เรื่องนั้นไม่มีปัญหา แต่ปัญหาคือไม่มีที่ให้มันอยู่เพราะฝนตกปั๊บ ที่ผมบอกคอนโดมิเนียมบ้านทุกสิ่งอย่างทั้งน้ำมาที่ถนนพร้อมกันในเวลาเดียวกันหมด แล้วศักยภาพของท่อมันไม่สามารถรับน้ำขนาดนั้นได้พร้อมกัน เพราะนั้นมันก็จะเอ่อขึ้นมาบนถนนก็จะใช้เวลาระบายนิดนึงจากการสูบ สูบไปลงแม่น้ำ ไปลงคลอง เอาไปลงคลองก่อนทั้งหมดลงแม่น้ำเจ้าพระยาหมด” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, ผู้อำนวยการสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดนนทบุรี, วันที่ 2 พ.ค. 2567)

3. ผู้ว่าราชการขาดอำนาจในการสั่งการ จากโครงสร้างการบริหารราชการไทยที่แบ่งโครงสร้างการบริหารออกเป็นราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค และราชการส่วนท้องถิ่นซึ่งจังหวัดเป็นราชการส่วนภูมิภาค แต่มีหลายส่วนราชการในจังหวัดที่เป็นราชการส่วนกลาง เช่น โครงการชลประทานนนทบุรี แขวงทางหลวง เป็นต้น หรือหน่วยงานในสังกัดกระทรวงมหาดไทยที่รับผิดชอบเรื่องนี้โดยตรงคือ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ก็มีศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เขต 1 ปทุมธานี แต่ไม่ได้อยู่ในจังหวัดนนทบุรี จึงทำให้ผู้ว่าราชการจังหวัดขาดอำนาจในการสั่งการแต่เป็นอำนาจในการเจรจา ซึ่งในช่วงแรกอาจจะไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการประชุมหรือการป้องกันน้ำท่วม เนื่องจากคิดว่าไม่ใช่หน้าที่ แต่ชาวบ้านในพื้นที่เดือดร้อน ก็จะมีการกดดันไปยังหน่วยงานเหล่านี้ จนในที่สุดก็จะมาประชุมและให้ความร่วมมือในที่สุด ดังคำสัมภาษณ์

“ใช่ปัญหาเลย ก็คือท่านผู้ว่าฯ ไม่ได้มีอำนาจเบ็ดเสร็จ คือพูดตรง ๆ ก็จะไม่อาศัยความเกรงใจในพื้นที่ ส่วนใหญ่จะขึ้นกับตัวหัวหน้าหน่วยของหน่วยงานนั้น ๆ เลยยกตัวอย่างเช่น ชลประทานถ้า ผอ. โครงการชลประทานเป็นช่างมาใหม่ๆเลยอะ ไม่เคยทำงานพื้นที่ ไม่เคยบูรณาการร่วมกันกับจังหวัดเลย เขาจะรู้สึกว่ามันไม่ใช่หน้าที่เขา หน้าที่เขาคือเขามีของเขายู่แล้ว ทำงานเขาขึ้นกับอธิบดีเขาโดยตรง แต่ถ้าเขาอยู่มาสักพักแล้วทำงาน ผมผ่าน ผอ. ชลประทานมาคนที่ 3 บางคนแรก ๆ ก็คิดอย่างนั้น พออยู่ไปสักพักมันไม่ได้ เพราะว่าสุดท้ายแรงกดดันมันก็ทำให้เขาจะต้องมาเข้าร่วมประชุมกองอำนาจการกับเรา มันหลายอย่างครับสุดท้ายคือเขาต้องมานั่งคุยกับเราคือกองอำนาจการ เราจะมีกองอำนาจการที่ท่านผู้ว่าฯ นั่งเป็นหัวนี้แหละ ถึงเขาไม่ได้ขึ้นกับผู้ว่าโดยตรง แต่เขาก็ต้องฟังเพราะเราเข้าใจชาวบ้าน เราเข้าใจปัญหาว่าประชาชนเดือดร้อนตรงไหนอะไรยังไงคุณต้องช่วยเราแก้ปัญหา นี่ สักพักหนึ่งเค้าจะปรับตัวได้แล้วเค้าจะร่วม ผอ.โครงการบางคน บางคนที่ไม่ได้สัมผัสที่ทำงานด้านช่างมาตลอด จะคิดว่าไม่ใช่หน้าที่เขาไม่ได้ขึ้นกับผู้ว่าไม่ได้ขึ้นกับผู้ว่า ถ้าอยู่สักพักเข้าใจปัญหาแล้วส่วนใหญ่จะปรับตัวได้ ก็จะเข้าใจเรา เข้าใจบทบาทมากขึ้นว่างานเขาไม่ใช่งานฟังก็ขึ้นอย่างเดียว มันมีงาน area ที่ต้องรับผิดชอบด้วย มันหนีไม่พ้น เขาในฐานะคนที่รู้เรื่องน้ำดีที่สุดหมายถึงชลประทานนะครับ” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, ผู้อำนวยการสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดนนทบุรี, วันที่ 2 พ.ค. 2567)

4. ชาวบ้านบางรายไม่ให้ความร่วมมือสร้างเขื่อนริมน้ำ ประชาชนหรือชาวบ้านในพื้นที่เป็นทั้งผู้ได้รับผลกระทบและเป็นผู้ทำให้เกิดผลกระทบ รวมถึงเป็นผู้ที่ป้องกันผลกระทบด้วยเช่นกัน ภาคประชาชนถือได้ว่ามีความสำคัญที่สุดตามแนวคิดของการปกครองระบอบประชาธิปไตยและตามระบอบ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการปกครองสาธารณะแนวใหม่ (New Public Governance: NPG.) ที่มุ่งเน้นให้ประชาชนและภาคส่วนต่าง ๆ ต้องร่วมมือร่วมใจในการทำงานของภาครัฐ

2) แนวคิดการบริหารการบริการสาธารณะ โดยไม่ได้มองว่าเป็นผู้รับบริการ แต่มองว่าเป็นลูกค้าและ
 3) การบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม (Participatory Irrigation Management - PIM) เป็นนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์และกรมชลประทาน ถ้าชาวบ้านให้ความร่วมมืออย่างดียิ่งจะเป็นแนวทางหรือเครื่องมือในการเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการสาธารณะและแก้ไขปัญหาของพื้นที่ ความสำเร็จระหว่างภาคส่วนจะช่วยให้พื้นที่แต่ละแห่งสามารถร่วมใช้ทรัพยากรต่าง ๆ อันจะช่วยให้เกิดความประหยัดและความคุ้มค่าในการใช้ทรัพยากรมากขึ้น

การสร้างเขื่อนริมตลิ่งแม่น้ำเจ้าพระยาสร้างขึ้นมาเพื่อป้องกันมิให้ดินริมตลิ่งไหลลงในแม่น้ำเจ้าพระยา แต่ช่วยป้องกันน้ำท่วมได้เพียงเล็กน้อย เนื่องจากการสร้างเขื่อนริมตลิ่งที่ช่วยป้องกันน้ำท่วมจะต้องใช้งบประมาณสูงกว่า แต่การสร้างเขื่อนริมตลิ่งป้องกันดินริมตลิ่งไหลลงแม่น้ำเจ้าพระยา ก็จะต้องได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านที่พักอาศัยโดยเฉพาะบ้านเรือนที่อยู่ริมตลิ่ง แม้ว่าจะสร้างในที่สาธารณะก็ตาม แต่ปรากฏว่าชาวบ้านบางรายไม่ให้ความร่วมมือ เนื่องจากอยากอยู่ติดริมตลิ่ง การสร้างเขื่อนจะทำให้ทัศนียภาพของการพักอาศัยเสียไป ทุกวันนี้กรมโยธาธิการและผังเมืองที่รับผิดชอบในการก่อสร้างยังสร้างได้ไม่ถึง 50 % ดังคำสัมภาษณ์

“จังหวัดนนทบุรียังไม่ถึง 50% ครบ ก็จะมีหนึ่งบ้านเรือนราษฎร แต่ว่าเค้าจะมีเอกสารสิทธิ์ ใครปลูกบ้านเค้าอยากอยู่อีกแม่น้ำนะครับเพราะแม่น้ำจะมีทัศนียภาพสวย ซึ่งก็ไม่ใช่แค่เฉพาะผู้มีรายได้น้อยนะ ผู้มีรายได้สูงก็จะปลูกบ้านริมน้ำ เพราะโครงการที่จะไปทำเพราะเขื่อนป้องกันตลิ่งใต้อันที่เราทำกันน้ำท่วมจะค่อนข้างสูง มันจะเกิดบดบังทัศนียภาพ ปัญหาที่จะอยู่ที่ผู้มีรายได้สูงมากกว่านะครับ ผู้มีรายได้น้อยส่วนใหญ่ก็จะยอม แต่ผู้มีรายได้น้อยที่บุกรุกก็จะมีปัญหาอีกแบบหนึ่ง มีทั้งบุกรุกและไม่บุกรุกนะครับ บางทีเห็นอยู่ตามตลิ่งอย่างเจี้ยข้างหลังก็คือเราดูเหมือนกับบุกรุกแต่ไม่ใช่นั่นที่เค้ามีโฉนดอะ แต่มันก็เหมือนโฉนดตกน้ำอยู่แล้วโดยธรรมชาติ” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, ผู้อำนวยการโครงการชลประทานนนทบุรี, วันที่ 3 พ.ค. 2567)

ผู้อำนวยการโครงการชลประทานนนทบุรีได้กล่าวเพิ่มเติมว่าชาวบ้านที่ไม่ยอมให้มีการสร้างเขื่อนนี้มักจะเป็นคนมีฐานะและมาซื้อที่ดินริมแม่น้ำเจ้าพระยา ก็เลยไม่ต้องการให้มีการสร้างเขื่อนเพราะจะบดบังทัศนียภาพ ดังคำสัมภาษณ์

“ถ้าชาวบ้านธรรมดาไม่ค่อยมีปัญหาส่วนใหญ่ก็คือชาวบ้านที่เป็นคนรวย เป็นการปลูกสร้างบ้านเรือนลำทางระบายน้ำลำคลองสาธารณะนะครับ มีการรุกล้ำเข้าไป การที่จะไปควบคุมคำสั่งหรือสั่งรื้อถอนยากนะครับ ก็อย่างบ้านที่ริมแม่น้ำถ้าเราจะไปทำระบบป้องกันที่ดี ๆ ก็ทัศนียภาพเค้าก็จะเสียหายไปมันก็มีส่วนหนึ่ง” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, ผู้อำนวยการโครงการชลประทานนนทบุรี, วันที่ 3 พ.ค. 2567)

การสร้างเขื่อนริมตลิ่งนี้เป็นภารกิจของกรมโยธาธิการ ที่มักจะได้รับงบประมาณมาไม่มากนัก จึงมักไปเลือกก่อสร้างเขื่อนในบริเวณที่ไม่ค่อยมีปัญหา การสร้างเขื่อนแต่ละปีจึงสร้างได้ไม่มากนัก แต่ถ้าให้กรมชลประทานรับผิดชอบในการก่อสร้างเขื่อนจะได้ผลมากกว่า การประท้วงจะน้อยกว่า เนื่องจากกรมชลประทานมีภาพลักษณ์กับประชาชนที่ดีกว่า ได้รับการยอมรับมากกว่ากรมโยธาธิการ ดังคำสัมภาษณ์

“ตลิ่งมันก็ไม่ใช่งานของกรมชลประทาน เบ็ดเสร็จในส่วน ภารกิจของกรมโยธาธิการ แต่ด้วยความที่กรมโยธาธิการปีหนึ่งก็ได้เงินน้อยแล้วก็ได้ มาได้สักปีละไม่กี่เมตร แต่มันเกิดที่มีความมั่นคงแรงสูง แต่พอได้น้อยก็ทีละ น้อยๆ ก็จะไปเลือกทำจุดที่ง่าย ๆ ก่อน ถ้าไปทำจุดยาก ๆ มีปัญหาก็จะ ปลดปล่อย แต่ให้กรมชลประทานปีหนึ่งก็ประมาณสองกิโลเมตรก็จะได้เยอะ เนื่องจาก กรมชลประทานอาจจะเคลียร์ชาวบ้านง่ายกว่า พอพูดถึงกรมชลประทานชาวบ้านก็ จะค่อนข้างต้อนรับแหละครับแล้วก็ไม่ว่าพื้นฐานโปรไฟล์หรืออะไร การต่อต้าน เวลาชุมชนลงไปจะน้อย” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, ผู้อำนวยการโครงการ ชลประทานนนทบุรี, วันที่ 3 พ.ค. 2567)

5. การปิดกั้นคลอง/ลำรางสาธารณะ เนื่องจากจังหวัดนนทบุรีเป็นจังหวัดปริมณฑล มีราคา ที่ดินที่ถูกกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับราคาที่ดินในกรุงเทพมหานคร การคมนาคมก็มีความสะดวกในการ เดินทางเข้าสู่ใจกลางกรุงเทพมหานคร จึงมีการก่อสร้างหมู่บ้านจัดสรรเกิดขึ้นมากมายทั้งรายย่อยและ รายใหญ่ มีคอนโดมิเนียมทั้งริมแม่น้ำเจ้าพระยาและในตลิ่งริมแม่น้ำเจ้าพระยา อพาร์ทเมนต์หรือหอพัก มากมาย มีการปล่อยน้ำเสียลงลำราง/คลองสาธารณะ เมื่อก่อนการอนุมัติการก่อสร้างค่อนข้างง่าย แต่ในปัจจุบันมีความยากลำบากมากขึ้น ปัญหาการก่อสร้างไปปิดบังทางน้ำมักจะเกิดกับหมู่บ้าน จัดสรรรายเล็ก ดังคำสัมภาษณ์

“นายทุนที่ว่าจะสร้างบ้านจัดสรรจะขึ้นค่อนข้างเยอะ และ กระบวนการในการอนุญาตสมัยก่อนค่อนข้างง่าย ไม่ได้ดูระบบให้ครอบคลุม ตอนหลังคณะกรรมการเรื่องจัดสรรที่ดินที่จะอนุมัติให้เกิดหมู่บ้านแต่ละหลัง ตอนหลังไม่ง่าย ไม่ว่าจะเป็นระบบระบายน้ำเองซึ่งเดิมสมมุติว่าท่อระบายน้ำ แค่ 20 เซนติเมตร ตอนหลังก็บังคับท่อระบายน้ำบอกว่าต้องไม่ต่ำกว่า 60 เซนติเมตร แล้วทุกหมู่บ้านต้องมีระบบบำบัดครับ ส่วนใหญ่จะเกิดจากปัญหา เรื่องนายทุนรายย่อยครับ เพราะฉะนั้นนายทุนรายใหญ่ ถ้าเกิดเป็นนายทุน ที่ระดับจังหวัดแล้วก็ที่มีชื่อเสียงระดับจังหวัดอันนี้เค้าจะเสียชื่อเสียงเค้าครับ พวกนี้ก็จะช่วยเหลือที่ดี ซึ่งรายย่อยก็จะธุรกิจก็คือธุรกิจ” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, ผู้อำนวยการสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดนนทบุรี, วันที่ 2 พ.ค. 2567)

อย่างไรก็ตามผู้วิจัยมีญาติพักอาศัยในหมู่บ้านจัดสรรรายใหญ่ตั้งอยู่ริมถนนราชพฤกษ์ อ.เมืองนนทบุรี ผู้วิจัยได้ขอเข้าไปตรวจสอบการสร้างของหมู่บ้านจัดสรรรายนี้ พบว่านายทุนมักจะเลือกซื้อที่ดินริมถนนราชพฤกษ์ไม่มากนัก พอที่จะมีทางเข้าออกได้ แต่มักจะซื้อที่ดินเชิงลึกเข้าไปทำให้ได้ที่ดินราคาถูกลง แต่เนื่องจากสภาพของ อ.เมืองนนทบุรี มีลำราง/คลองสาธารณะมากมาย เมื่อมีการก่อสร้างหมู่บ้านจัดสรรจึงต้องสร้างถนนคร่อมลำราง/คลองสาธารณะ และปิดบังมิให้คนภายนอกเข้ามาในหมู่บ้าน ดังภาพที่ 4.8 และ 4.9

ภาพที่ 4.8 การสร้างถนนคร่อมลำรางสาธารณะ

ภาพที่ 4.9 สร้างกำแพงปิดกั้นลำรางสาธารณะ

6. ภาครัฐดำเนินการป้องกันน้ำท่วมแบบไม่จริงจัง การดำเนินการในการป้องกันของภาครัฐ มักจะทำแบบผักชีโรยหน้า เพียงแต่ทำเอาหน้า ขาดความพร้อมในการป้องกันน้ำท่วม ทั้งที่รู้ว่าจะ

ท่วมเมื่อไร ไม่ติดตามก็ไม่ทำ ได้คะแนน 2 คะแนนจาก 5 คะแนน ดังคำสัมภาษณ์ผู้นำชาวบ้านรายหนึ่งว่า

“เรื่องป้องกันน้ำท่วมสำหรับผมนะ ถ้าให้เป็นเกรดนะ 1 ถึง 5 นะ ผมให้ 2 ครับ ออกตัวช้าไม่มีความพร้อม ไม่ไพลนกันไม่ทำ มีเวลาทั้งปี ยกตัวอย่างปืมน้ำมีเวลาทั้งปีน้ำแห้งไม่ทำ ไม่ยอมมาทำ แต่พอน้ำท่วมอัดกันทั้งวันทั้งคืน มันก็ไม่มีทันแล้ว ไม่บอกไม่ชี้ไม่นี่ก็ไม่มากัน ไม่ทำกันนั่นคือเรื่องจริงผมว่าผมเป็นคนพูดตรงแล้วมันเป็นเรื่องจริง” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, ผู้นำชาวบ้านรายหนึ่ง, วันที่ 2 เม.ย. 2567)

7. ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ส่วนตัว ผู้นำชาวบ้านรายเดิมยังเพิ่มเติมอีกว่าในการป้องกันน้ำท่วมทุกวันนี้จะต้องอาศัยความสัมพันธ์ส่วนตัวหรือไม่เป็นทางการกับหน่วยงานภาครัฐ เมื่อมีความสนิทสนมกันก็ขอความร่วมมือได้ง่าย แต่เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงผู้รับผิดชอบก็ต้องเริ่มดำเนินการกันใหม่ ดังคำสัมภาษณ์

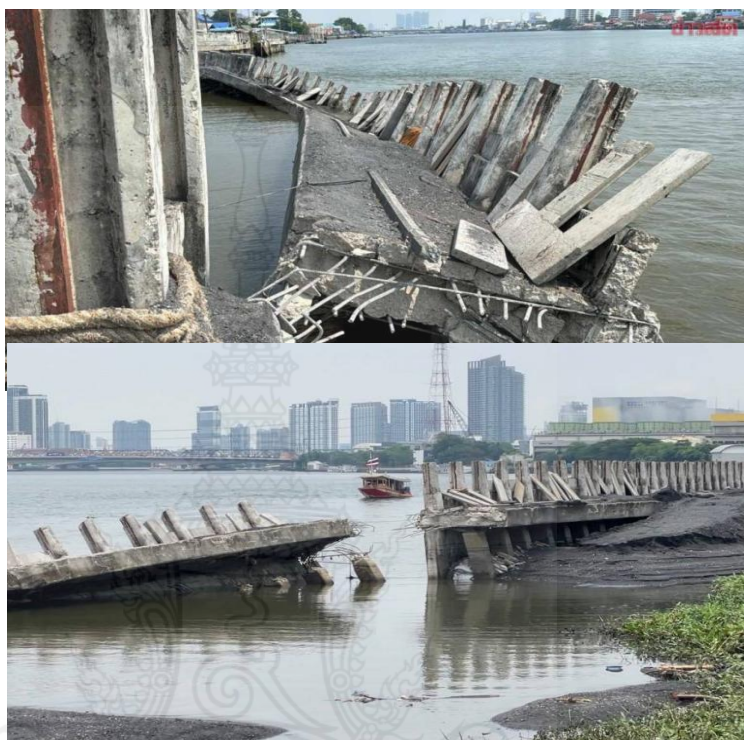
“ที่สนิทที่สุดก็นาย..... แล้วนาย.....ออกไปแล้ว คนต่อมาเขาก็ไม่ได้มาคลุกคลีกับเรา เขาไม่เคยมาถามไถ่ไม่เคยมา เราพูดไปเขาก็ไม่ฟัง พูดง่าย ๆ มันไม่ได้อยู่ในสายตาเค้า ปัจจุบันชลประทานนนท์ก็ไม่คลุกคลีด้วยไม่สนิท ไม่สนิทครับ” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, ผู้นำชาวบ้านรายหนึ่ง, วันที่ 2 เม.ย. 2567)

8. ประตุระบายน้ำและเขื่อนชำรุด เช่น ประตุระบายน้ำปากคลองบางกรวย มีการก่อสร้างตั้งแต่วัดค้างคาว ไปจนถึงวัดลุ่ม ระยะทางประมาณ 380 เมตร เขื่อนนี้สร้างมาตั้งแต่ปี 55 มีการใช้งานมาหลายปี และบริเวณที่เขื่อนพังนั้นเป็นพื้นที่คูกน้ำทำให้เกิดการเซาะกร่อน โครงการดังกล่าวเป็นการสร้างเขื่อนป้องกันตลิ่งริมแม่น้ำเจ้าพระยาบริเวณประตุระบายน้ำคลองบางกรวย โดยได้รับงบประมาณสนับสนุนจากการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยเพื่อพัฒนาแหล่งชุมชนที่อยู่ใกล้โรงไฟฟ้า โดยทางการไฟฟ้าได้สนับสนุนงบประมาณมาประมาณ 38 ล้านบาท เพื่อทำการซ่อมแซมเขื่อนป้องกันตลิ่งดังกล่าว เพราะมีน้ำรั่วน้ำซึมเข้าจากกรการใช้งานมาเป็นเวลานาน ดังคำสัมภาษณ์ของนายประตุระบายน้ำปากคลองบางกรวยว่า

“มันเป็นความของที่เขื่อนชำรุดครับ มันน่าจะรั่วจากการที่ก่อสร้างมานาน ก่อสร้างมานานแล้วรั่วเข้าประมาณนี้มันก็ตามอายุของเขื่อน ตามความเข้าใจของผม” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, นายประตุระบายน้ำปากคลองบางกรวย, วันที่ 10 พ.ค. 2567)

ต่อมาเมื่อวันที่ 12 พ.ค. 2567 เวลา 20.00 น. เขื่อนป้องกันน้ำท่วมตั้งแต่ประตุระบายน้ำปากคลองบางกรวยจนถึงหน้าวัดลุ่มคงคารามได้พังลงในแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นระยะทางประมาณ 50 เมตร

หลังทางโครงการชลประทานนนทบุรีได้งบประมาณสนับสนุนจำนวน กว่า 38 ล้านบาท จากการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) เพื่อเสริมแนวคันป้องกันน้ำให้ได้มาตรฐานด้วยหินคลุกบดอัด ตั้งแต่หน้าวัดค้างคาวไปถึงหน้าวัดลุ่มคงคารามเป็นระยะทาง 380 เมตร

ภาพที่ 4.10 เขื่อนป้องกันน้ำท่วมตั้งแต่ประตูระบายน้ำปากคลองบางกรวยถึงหน้าวัดลุ่มคงคาราม ได้พังลงในแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นระยะทางประมาณ 50 เมตร

ที่มา : <https://today.line.me/th/v2/article/aGjOW73> สืบค้นวันที่ 13 พ.ค. 2567

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้สัมภาษณ์ได้เสนอแนะดังนี้

1. มีการวางแผนอย่างรอบคอบ ทั้งภาคประชาชนและภาครัฐ โดยที่ภาคประชาชนต้องการข่าวสารที่ชัดเจนและรวดเร็วจะได้วางแผนป้องกันน้ำท่วมได้เวลา เนื่องจากหลายครั้งที่ผ่านมามีการแจ้งข่าวล่าช้าทำให้เกิดความเสียหายกับชาวบ้านมากมาย เช่น รถยนต์ บ้านเรือน ทรัพย์สินอื่น ๆ ขณะที่ภาครัฐจะสร้างเขื่อนป้องกันดินริมตลิ่งนั้นต้องมีความคุ้มค่าและเหมาะสมกับบริบทของสังคม จึงต้องมีการพิจารณาให้รอบคอบและได้รับการยอมรับจากภาคส่วนอื่น ๆ อีกด้วย ดังคำสัมภาษณ์ของนักการเมืองรายหนึ่งว่า

“ผมก็อยากจะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้วางแผน ได้คิดให้รอบคอบ ส่วนหนึ่งผมก็คิดว่าประชาชนทั่วไปที่ประสบปัญหาอยู่เป็นประจำทุกปี เค้าเข้าใจ

ได้เค้ารับทราบได้ เพียงแต่ต้องการข้อมูลข่าวสารที่ชัดเจนและรวดเร็ว เพื่อที่จะได้มีแนวทางในการรับมือกับปัญหาต่าง ๆ ตรงนี้ อาจจะวิงวอนไปยังหน่วยงานที่มีความรับผิดชอบโดยตรงให้พิจารณาการแจ้งเตือนข่าวสารข้อมูลที่เป็นความจริง แล้วก็สามารถที่จะให้ประชาชนได้รับทราบล่วงหน้า ไม่อยากเห็นการแจ้งเตือนที่มันถูกละหลุ่ก ตรงนี้ประชาชนจะไม่สามารถวางแผนช่วยเหลือตัวเองได้ ซึ่งมันจะทำให้ทรัพย์สินข้าวของเสียหาย เราเห็นภาพหลาย ๆ ภาพพวักยานพาหนะ รถยนต์ต่าง ๆ ที่ถูกน้ำท่วมซังครังคัน มันทำให้เกิดความเสียหายมากมาย แล้วก็เรื่องของการป้องกันก็ต้องวางแผนให้รอบคอบ จะได้วางแผนพึ่งตนเองในเบื้องต้นให้ได้เต็มที่ก่อน ส่วนการวางแผนโครงสร้างอื่น ๆ อย่างเช่น เชื้อนป้องกันตลึงอะไรต่าง ๆ ตรงนี้ ก็อยากจะให้หน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับหน้าที่ตรงนี้โดยตรงได้พิจารณาให้รอบคอบ วันนี้เราคิดว่าเราสร้างแล้วมันน่าจะสามารบป้องกันระดับน้ำบุกรุกเข้าไปในพื้นที่อื่นได้ แต่ก็ต้องคำนึงถึงของบริบทของสังคมที่เคยมีมาที่เคยอยู่มา ตรงนี้อยากจะให้หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้คืดพิจารณาให้เหมาะสมก่อนที่จะดำเนินการ” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, นักการเมืองรายหนึ่ง, วันที่ 30 เม.ย. 2567)

2. ผังเมืองต้องมีความชัดเจนและความร่วมมือช่วยเหลือจากภาคส่วนต่าง ๆ การผังเมืองทำเพื่อให้มีหรือทำให้ดียิ่งขึ้นซึ่งสุลัลักษณะ ความสะดวกสบาย ความเป็นระเบียบ ความสวยงาม การใช้ประโยชน์ในทรัพย์สิน ความปลอดภัยของประชาชน และสวัสดิภาพของสังคม เพื่อส่งเสริมการเศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อม เพื่อดำรงรักษาหรือบูรณะสถานที่และวัตถุที่มีประโยชน์หรือคุณค่าในทางศิลปกรรม สถาปัตยกรรม ประวัติศาสตร์ หรือโบราณคดี หรือเพื่อบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิประเทศทั้งดงาม หรือมีคุณค่าในทางธรรมชาติ เป้าหมายสุดท้ายคือต้องการให้เป็นเมืองน่าอยู่นั่นเอง

การวางผังเมืองต้องดำเนินการให้รอบคอบต้องมีการบูรณาการจากทุกหน่วยงาน เช่น การก่อสร้างถนน การระบายน้ำ เป็นต้น การขาดผังเมืองที่ชัดเจนจะเป็นผลเสียต่อชาวบ้านในพื้นที่ เช่น การสร้างถนนที่สูงจนทำให้การดำเนินชีวิตของชาวบ้านในพื้นที่มีความลำบาก ถนนอยู่สูงกว่าตัวบ้าน เป็นต้น ดังคำสัมภาษณ์ของนายช่างของเทศบาลแห่งหนึ่งว่า

“ก็ผมว่ามีผลมาก เองง่าย ๆ เลยผมเองที่เป็นราชการเอง ผมเห็นบางหน่วยงานอย่างหน่วยงานที่เค้ารสร้างถนน พอไปปรับปรุงทำถนนอ้าวทำไมถึงทำสูงกว่าบ้านชาวบ้าน ทั้ง ๆ ที่มันไม่ควรจะเป็น แล้วเวลาชาวบ้านจะขึ้นมารถต้องทำบันไดเดินขึ้นมารถอย่างนี้ ซึ่งผมก็ไม่เข้าใจว่าการวางผังเมืองสมัยก่อน ในเมื่อบ้านเรือนราษฎรที่เค้ารสร้างไว้ เคื่าคงคืดดีแล้วว่าเออมันก็คงไม่คืดว่าปัจจุบันทำไมถนนถึงจะต้องมาสูง แล้วในเมื่อพถนนสูงขึ้นบ้านเรือนก็ต้องไปยกเพื่อให้สูงขึ้นตามถนน ซึ่งผมมองว่ามันมันไม่ถูกต้อง ทีนี้การวางผังเมืองในความคิดผมเองนะก็คือมันจะต้องมีการวางให้รอบคอบแต่แรกนะครึบว่าจุดไหนที่เป็นพื้นที่ลุ่มต่ำ

บ้านเรือนควรจะเป็นลักษณะไหน จุดไหนที่ดินมีการทุดตัวบ้างมันก็ต้องวางรูปแบบในการก่อสร้างยังไง ซึ่งผมมองว่าผังเมืองนี้แหละก็มีความสำคัญ ซึ่งหลายหน่วยงาน ก็ต้องเข้ามากำหนดรูปแบบร่วมกัน เพราะว่าก็ต้องคำนึงถึงผังเมืองเมื่อทำเสร็จแล้ว สมมุติว่าท่วมมันระบายไปทางไหนได้เร็วที่สุด หรือผังเมืองทำขึ้นมาเพื่อที่ไม่ให้น้ำเข้ามาท่วมเลยอะไรอย่างเงี้ยซึ่งผมก็มองว่ามันทำได้ เพียงแต่ว่าหน่วยงานต้องมาบูรณาการร่วมกันเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพที่ดีที่สุดในการอยู่ร่วมกัน” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, นายช่างเทศบาลแห่งหนึ่งรายหนึ่ง, วันที่ 4 เม.ย. 2567)

สอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้อำนวยการสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จังหวัดนนทบุรี ที่การวางผังเมืองจะต้องได้รับการความร่วมมือจากภาคประชาชนด้วย จะทำให้การทำงานง่ายมากขึ้น สะดวกมากขึ้น ดังคำสัมภาษณ์

“ผมว่านะถ้าเรากลับไปแก้ผังเมืองให้มีความชัดเจน ทันสมัย ไปทำอะไรที่เราอยากทำ ถ้าเราเป็นแบบคอมมิวนิสต์เราเป็นสังคมนิยม ผมว่ามันจบนะ แต่ในเมื่อเราเป็นสังคมอย่างประชาธิปไตย เราก็ต้องก็ต้องช่วยกันนะครับต้องช่วยกันทั้งหมดอะ รัฐเองก็ไม่ได้เก่งสมบูรณ์แบบ คนก็มีอยู่แค่นี้ครับ ก็รู้กันอยู่ก็ทำเท่าที่ทำได้อะพูดตรง ๆ ว่าถ้าได้การช่วยเหลือจากภาคอื่นมา เช่น ประชาชนมันจะทำงานง่ายขึ้นมาก” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, ผู้อำนวยการสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดนนทบุรี, วันที่ 2 พ.ค. 2567)

3. การบังคับตามกฎหมาย เนื่องจากสภาพสังคมของจังหวัดนนทบุรีมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอย่างมากมาย แต่ก่อนเป็นสังคมเกษตรกรรม แต่ปัจจุบันและอนาคตสภาพสังคมเมืองที่มีอาคาร ตึก โรงงาน ห้างสรรพสินค้า หมู่บ้านจัดสรร คอนโดมิเนียม เป็นต้น เกิดขึ้นมากมาย ประกอบกับสังคมประชาธิปไตยจึงทำให้มีความหลากหลายทั้งปัญหาและความต้องการของแต่ละกลุ่ม จึงต้องมีการหาแนวทางร่วมกันเพื่อจะอยู่ได้อย่างสมานฉันท์ ถ้าไม่มีการปฏิบัติตามที่ข้อตกลงอาจจะต้องมีการบังคับใช้กฎหมาย เพื่อประโยชน์ต่อคนส่วนรวมและไม่ให้ปัญหาลุกลามมากขึ้นในอนาคต ดังคำสัมภาษณ์นักการเมืองรายหนึ่งว่า

“พื้นที่บางบัวทอง ถ้าสมัยก่อนก็ทราบกันดีว่าเป็นที่ลุ่มที่รับน้ำ พอช่วงน้ำหลากมา น้ำก็ล้นจากเจ้าพระยาเข้าไปตามคลองแม่น้ำต่าง ๆ แล้วก็เอ่อล้นไปท่วมพื้นที่ มันทำให้สามารถบรรเทาผลกระทบกับตัวเมืองหลักได้ อย่างเช่นตัวจังหวัดนนทบุรีหรือกรุงเทพมหานคร แต่พอช่วงหลัง ความเจริญเข้ามามีการก่อสร้างที่พักอาศัยธุรกิจต่าง ๆ คอนโดมิเนียมที่พักอาศัยต่าง ๆ ตรงนี้ ผมก็คิดว่าส่วนหนึ่งมันก็ก่อให้เกิดผลกระทบกับแหล่งที่จะทำให้น้ำเข้าไปอยู่ ผมจึงคิดว่าปัญหาต่าง ๆ ตรงนี้มันต้องมีแนวทางร่วมกัน ท้องถิ่นหรือเทศบาลหรือ อบต. ก็มีหน้าที่ในการ

อนุญาตให้ก่อสร้างน้ครับมีเทศบัญญัติในการควบคุมกำหนดเรื่องการก่อสร้างอาคารต่าง ๆ ไม่ให้กีดขวางทางน้ำไม่ให้กีดขวางการระบายน้ำอะไรต่าง ๆ เนีย ผมก็เลยคิดว่าการใช้กฎหมายเกี่ยวกับเทศบัญญัติตรงนี้มีความสำคัญยิ่งที่ท้องถิ่นจะต้องยึดถือเพื่อที่จะป้องกันปัญหาที่มันจะรุนแรงในอนาคตข้างหน้า” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, นักการเมืองรายหนึ่ง, วันที่ 30 เม.ย. 2567)

4. ทุกภาคส่วนควรหาความรู้เพื่อจัดการน้ำ การแสวงหาความรู้เป็นคุณลักษณะที่สำคัญต่อการดำเนินชีวิตที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการศึกษาในปัจจุบันที่จะต้องส่งเสริมให้บุคคลมีคุณลักษณะของการขึ้นำตนเองในการแสวงหาความรู้เพื่อให้บุคคลมีประสบการณ์และมีศักยภาพในการแสวงหาความรู้เพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาตลอดชีวิตต่อไป การแสวงหาความรู้เรื่องน้ำจึงมีความจำเป็นต่อการจัดการน้ำ ซึ่งน่าจะต้องมีการแสวงหาความรู้จากทุกภาคส่วน เนื่องจากส่งผลกระทบต่อทุกภาคส่วนและเป็นผลดีต่อทุกภาคส่วนเช่นกัน ดังคำสัมภาษณ์

“ก็อยากจะฝากทุกคนว่าเรื่องน้ำเป็นเรื่องที่ทุกคนต้องช่วยกัน หาความรู้แล้วก็จัดการความรู้ที่มีอยู่แล้วก็แชร์ข้อมูลต่าง ๆ เนียให้กันและกัน เพื่อที่จะให้การบริหารจัดการเรื่องน้ำสมบูรณ์แบบ ละก็ผมเชื่อว่าบ้านเราเป็นเมืองที่อุดมสมบูรณ์โดยเฉพาะเรื่องน้ำ ถ้ามีการบริหารจัดการที่ดีผมว่าประเทศเราทั้งประเทศอยู่ได้อย่างสบาย” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, นายช่างเทศบาลแห่งหนึ่งรายหนึ่ง, วันที่ 4 เม.ย. 2567)

5. สร้างเขื่อนหรือคันกันน้ำ เขื่อนป้องกันตลิ่งริมแม่น้ำ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการระบายน้ำ ป้องกันการพังทลายของตลิ่ง ไม่ให้เกิดความเสียหายต่อชุมชนและสิ่งที่อยู่ริมตลิ่ง

“หลังจากปี 2554 ทำคันกันน้ำแล้วระบบระบายน้ำภายในก็ยังป้องกันได้อยู่ ก็จะมีล้นตลิ่งเข้ามาได้ก็ไม่ได้เยอะ ไม่ได้เยอะถึงขนาดที่จะทำความเสียหายมากมายได้” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, นักธุรกิจรายหนึ่ง, วันที่ 2567)

สอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้นำชาวบ้านรายหนึ่งว่า จำเป็นต้องสร้างเขื่อนหรือคันกันน้ำที่มั่นคงแข็งแรง สามารถป้องกันน้ำท่วมได้ก็จะทำให้ชาวบ้านที่อยู่ด้านในมีความอบอุ่นใจ ดังคำสัมภาษณ์

“พื้นที่ที่อยู่ติดกับแม่น้ำเจ้าพระยาที่ต้องทำคันกันน้ำให้ค่อนข้างมั่นคงแข็งแรงป้องกันน้ำได้จริง มันก็จะช่วยให้พื้นที่ด้านในรู้สึกอุ่นใจ ถ้าน้ำจากแม่น้ำเจ้าพระยาล้นคันกันน้ำเข้ามาด้านในก็เดือดร้อนกันหมด เพราะฉะนั้นผมจะให้ความสำคัญกับด้านริมเจ้าพระยาเป็นหลัก ถ้าเราต่างคนต่างทำข้างในไม่ได้ประโยชน์” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, ผู้นำชาวบ้านรายหนึ่ง, วันที่ 2 เม.ย. 2567)

อย่างไรก็ตามในปัจจุบันการสร้างเขื่อนริมตลิ่งดำเนินการโดยกรมโยธาธิการนั้นเป็นเพียงเขื่อนที่ป้องกันมิให้ดินริมตลิ่งไหลลงแม่น้ำเจ้าพระยา แต่มีเขื่อนที่ช่วยป้องกันน้ำท่วม ซึ่งจะต้องใช้งบประมาณจำนวนมากในการก่อสร้าง น้ำจึงสามารถลอดใต้เขื่อนริมตลิ่งเข้าไปในพื้นที่ข้างในได้

วิธีแก้ไขปัญหาการไม่สามารถสร้างเขื่อนริมตลิ่งได้วิธีหนึ่งคือการสร้างเขื่อนเข้ามายังพื้นที่ด้านใน เพื่อลดข้อขัดแย้งกับชาวบ้านบริเวณริมตลิ่ง ดังคำสัมภาษณ์ผู้อำนวยการโครงการชลประทานนนทบุรี

“ก็วิธีหลักเลยนะครับ ก็อาจจะต้องไปสร้างคันอุดด้านหลัง อ้อมล็อกหลังไป แล้วก็ตรงไหนที่มันรั่วแล้วก็สูบออก เพราะตอนนี้จริง ๆ เรามีแผนที่จะสร้างสถานีสูบน้ำเพิ่มอีกหลายจุด (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, ผู้อำนวยการโครงการชลประทานนนทบุรี, วันที่ 3 พ.ค. 2567)

6. มวลชนสัมพันธ์เพื่อสร้างความผูกพันและการยอมรับ มวลชนสัมพันธ์ หมายถึง การทำกิจกรรมของภาครัฐร่วมกับชุมชนหรือชาวบ้าน เพื่อประชาชนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น โดยมีการประชุม การให้คำปรึกษาชี้แนะ และ/หรือการลงมือทำ เพื่อสร้างความร่วมมือในการดำเนินการของภาครัฐ อาจจะออกพบปะเยี่ยมเยียนแสวงหาความร่วมมือจากประชาชนและการมีส่วนร่วมกับชุมชน ผู้บริหารภาครัฐควรจะต้องมีการทำมวลชนสัมพันธ์เพื่อขอความร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ ถ้าผู้บริหารภาครัฐยังยึดติดวัฒนธรรมเจ้าขุนมูลนายแล้วก็ยากที่จะทำให้งานสำเร็จได้ ยอมเสียสละเวลา และพยายามให้ส่วนราชการอื่น ๆ ลงพื้นที่ด้วยจะดียิ่งขึ้น ดังคำสัมภาษณ์ของผู้อำนวยการโครงการชลประทานนนทบุรี

“ผู้บริหารเองของภาครัฐบางคนก็อาจจะไม่ค่อยใส่ใจ ในการลงพื้นที่ ผมว่าความใส่ใจที่พอเข้าหาพอมีความผูกพันกับทางราษฎร การร้องขอ การขอความร่วมมือมันก็จะง่าย บางคนก็อาจจะติดนิสัยเป็นเจ้านายหน่อยพอไม่ออกอะไรส่งแต่ลูกน้องออกไป บางอย่างก็ลูกน้องมันก็ทำไม่ได้ตั้งใจหรอก คือถ้าเรามีความใส่ใจยอมเสียสละ เสียสละลงพื้นที่เอง ถือว่าโอกาสให้ความร่วมมือดีจะเยอะขึ้น แล้วก็บางทีเราก็ไม่ลงคนเดียวแล้วเราก็ดึงหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องนั้นแหละไปด้วย” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, ผู้อำนวยการโครงการชลประทานนนทบุรี, วันที่ 3 พ.ค. 2567)

7. การถอดบทเรียน การถอดบทเรียนเป็นวิธีการหรือเครื่องมือหนึ่งของการจัดการความรู้ เป็นกระบวนการ ดึงเอาความรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติหรือการทำงาน (Tacit Knowledge) ออกมาใช้เป็นทุน ในการทำงานเพื่อยกระดับให้ดียิ่งขึ้น การถอดบทเรียนมุ่งเสริมสร้างการเรียนรู้ที่เป็นระบบ เพื่อสกัดความรู้ฝังลึกในตัวตน กลุ่ม และชุมชน ที่มีการปฏิบัติงานออกมาเป็นความรู้หรือแนวทางที่สามารถนำไปปฏิบัติ หรือใช้เพื่อให้เกิดวิธีการทำงานที่สร้างสรรค์ โดยการแบ่งปันความรู้ที่ดีจะเกิดขึ้นได้ภายใต้เงื่อนไขที่สำคัญคือการเกิดผลประโยชน์ร่วม (mutual benefit) ดังนั้นการป้องกันน้ำท่วมจังหวัดนนทบุรีมีการดำเนินการทุกปี จึงน่าจะมีการถอดบทเรียนเพื่อนำมาใช้ในการแลกเปลี่ยน

เรียนรู้ระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน การยอมรับในการป้องกันน้ำท่วม การให้ความร่วมมือในการป้องกันน้ำท่วมอีกด้วย แต่ในปัจจุบันค่อนข้างจะไม่มีกรอบบทเรียน ดังคำสัมภาษณ์ของผู้อำนวยการสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดนนทบุรี

“ส่วนใหญ่ในเวลาเกิดสถานการณ์ให้ความร่วมมือกันดี แต่มันไม่ใช่แก้ปัญหาอย่างนั้น พอมันเกิดแล้วพอน้ำแห้งเราก็ต้องมานั่งคุยกันว่าแก้ได้ยังไง ให้มันจบได้ไหมให้มันดีขึ้นยังไง มันค่อนข้างจะนิ่ง แต่ตอนเกิดเหตุให้ความร่วมมือ เข้าไปช่วยเหลือประชาชน ซึ่งมันก็เป็นหน้าที่ของนักการเมืองท้องถิ่นที่จะต้องทำอยู่แล้วเพราะว่าได้ให้คะแนนเสียง ทำให้คนร่วมมือดี เมื่อนำบทเรียนมาศึกษาน่าจะเป็นผลดีต่อการป้องกันน้ำท่วมจังหวัดนนทบุรี” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, ผู้อำนวยการสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จังหวัดนนทบุรี, วันที่ 2 พ.ค. 2567)

8. ปรับโครงสร้างการบริหารราชการไทย เนื่องจากการบริหารราชการไทยแบ่งได้ 3 ส่วน ราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค และราชการส่วนท้องถิ่น โดยที่จังหวัดเป็นราชการส่วนภูมิภาค แต่มีส่วนราชการที่เป็นราชการส่วนกลางมาตั้งในส่วนภูมิภาคมากมาย ส่วนราชการเหล่านี้ขึ้นตรงกับอธิบดีในแต่ละกรมแต่ไม่ได้ขึ้นกับผู้ว่าราชการจังหวัดนั้น ๆ ทำให้การทำงานของผู้ว่าราชการจังหวัดค่อนข้างลำบาก ไม่มีอำนาจในการบังคับบัญชาส่วนราชการเหล่านี้โดยตรง แต่จะต้องดำเนินการเพื่อประชาชน บางส่วนราชการบอกว่าการป้องกันน้ำท่วมไม่ใช่หน้าที่ของส่วนราชการนั้น ๆ จึงต้องอาศัยการประสานงานเป็นหลัก ดังคำสัมภาษณ์ผู้อำนวยการสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จังหวัดนนทบุรี

“อยากให้เข้าใจบทบาทของภูมิภาค หน่วยงานราชการส่วนกลางมาตั้งในส่วนภูมิภาค สำคัญตรงนี้ บ้านเราการปกครองมันสับสนวนวายอย่างนี้ครับ ท่านผู้ว่าฯต้องรับผิดชอบทุกอย่าง แต่หน่วยงานที่รับผิดชอบกลับเป็นหน่วยงานศูนย์กลางภูมิภาคอย่างนี้ แล้วถ้าบางคนเค้าพูดตรง ๆ อย่างหัวหน้าส่วนราชการนั้น ๆ มาเค้าไม่สนใจ เค้าไม่สนใจ บอกนายเค้าคืออธิบดีอย่างนี้ครับ ลำบากเลยครับลำบากเลย แล้วตัวท่านผู้ว่าฯ เองถามว่า ท่านกำกับดูแลภูมิภาค 30 กว่าหน่วยในจังหวัด แต่ถามว่าอำนาจจริง ๆ ก็ยังอยู่ที่ท่านอธิบดีที่อยู่ในส่วนกลางอยู่ดี ก็ยังอยู่ที่ตัวหัวหน้าส่วนราชการสำคัญมาก ๆ เลย” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, ผู้อำนวยการสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จังหวัดนนทบุรี, วันที่ 2 พ.ค. 2567)

9. ผันน้ำตอนบน/แก้มลิง การผันน้ำเป็นการส่งน้ำจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งเพื่อให้เกิดความสมดุล ผันจากที่มีน้ำมากมาสู่ที่มีน้ำน้อย ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือกันของภาคประชาชนที่ร่วมกันบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ ไปจนถึงปลายน้ำ ซึ่งในตอนบนมีพื้นที่รับน้ำจำนวนมาก การผันน้ำไปยังพื้นที่รับน้ำจะทำให้จังหวัดนนทบุรีไม่มีน้ำท่วมหรือน้ำท่วมน้อยที่สุด

จะช่วยป้องกันปัญหาน้ำท่วมจังหวัดนนทบุรีได้อย่างดี มีน้ำไว้ใช้ในหน้าแล้งอีกด้วย ดังคำสัมภาษณ์ ผู้นำชาวบ้านรายหนึ่งว่า

“ใช่ครับ แต่ความจริงน่าจะเหมือนเขื่อนชักเขื่อนนะใหญ่ ๆ เลยนะ แบบที่ผันออกไป จะอ่างทองหรือสิงบุรี หรืออะไรก็ได้ข้างบน ไม่ได้ผันมาซื้อเวลา อย่างนี้นะ แล้วก็ดึงมาใช้ตอนหน้าแล้ง เพราะมาอย่างนี้อย่างทุกปี ทั้งหมดน้ำข้างบนไม่ปล่อยมา แนนอนน้ำทะเลดันมาจนถึง กุ้งหอย ปู ปลาลอยกันเกลื่อนไปหมด รดน้ำต้นไม้แย่มากนะครับ ทุเรียนตายหมด” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, ผู้นำชาวบ้านรายหนึ่ง, วันที่ 2 เม.ย. 2567)

10. จัดตั้งศูนย์การประชาสัมพันธ์ ในช่วงภาวะวิกฤตทั้งก่อนเกิดน้ำท่วม ระหว่างน้ำท่วม และภายหลังน้ำท่วม ควรจะมีตั้งศูนย์ประสานงานหรือการประชาสัมพันธ์ของจังหวัดนนทบุรี ที่คอยแจ้งข่าวสารที่ชาวบ้านควรรับรู้ทั้งข่าวน้ำท่วม วิธีการปฏิบัติตัวในช่วงน้ำท่วม และอื่น ๆ โดยให้ประชาสัมพันธ์จังหวัดเป็นศูนย์กลางในการประชาสัมพันธ์ ดังคำสัมภาษณ์ของผู้นำชาวบ้านรายหนึ่งว่า

“แต่ว่าเขาไม่มีการบูรณาการแบบว่าจริง ๆ แล้วนั่นต้องมีเซ็นเตอร์ เซ็นเตอร์เหมือนเหมือนตอนสมัยโควิด จะแถลงทุกวันแถลงวันหนึ่ง 2-3 ครั้ง ด้วยซ้ำ ระดับจังหวัดมันจะต้องมีลักษณะแบบนี้แต่ไม่มี จะต้องแจ้งประชาสัมพันธ์ให้รู้ว่าพื้นที่ไหนอะไรยังไงไม่มี....ก็ประชาสัมพันธ์จังหวัดอะไรประมาณนี้” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, ผู้นำชาวบ้านรายหนึ่ง, วันที่ 2 เม.ย. 2567)

กล่าวโดยสรุปปัญหา/อุปสรรคในการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรีที่มาจากการวิจัยเชิงคุณภาพมีมากมายหลายประการ ที่สำคัญได้แก่ขาดการวางแผนผังเมืองที่ดี/ขาดการปฏิบัติตามผังเมืองนนทบุรี การก่อสร้างทำให้เกิดการอุดตันต่อระบายน้ำ ผู้ว่าราชการขาดอำนาจในการสั่งการ การปิดกั้นคลอง/ลำรางสาธารณะ ภาครัฐดำเนินการป้องกันน้ำท่วมแบบไม่จริงจัง ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ส่วนตัว และประตุระบายน้ำและเขื่อนชำรุด

ส่วนข้อเสนอแนะมี 10 ประการคือ มีการวางแผนอย่างรอบคอบ ผังเมืองต้องมีความชัดเจนและความร่วมมือช่วยเหลือจากภาคส่วนต่าง ๆ การบังคับตามกฎหมาย ทุกภาคส่วนควรหาความรู้เพื่อจัดการน้ำ สร้างเขื่อนหรือคันกั้นน้ำ มวลชนสัมพันธ์เพื่อสร้างความผูกพันและการยอมรับ การถอดบทเรียน ปรับโครงสร้างการบริหารราชการไทย ผันน้ำตอนบน/แก้มลิง และจัดตั้งศูนย์การประชาสัมพันธ์

ผลการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าปัญหา/อุปสรรคของการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี มีดังตารางที่ 4.26 ดังนี้

ตารางที่ 4.26 ปัญหา/อุปสรรคการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกัน
อุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี

ลำดับ	รายการ	จำนวน	ร้อยละ
1	ชาวบ้านบางรายไม่ค่อยคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวม นึกแต่ ประโยชน์ส่วนตัว	26	25.24
2	ภาครัฐขาดความโปร่งใส ช่วยเหลือเฉพาะพรรคพวกหรือที่พักของ เจ้านายหรือผู้ใหญ่ เสียหายภาษีของประชาชน	18	17.48
3	หน่วยงานในภาครัฐขาดความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง ต่างคนต่างทำ ขาดการบูรณาการร่วมกัน	15	14.56
4	ขาดการวางผังเมืองที่ดี	13	12.62
5	มีการเล่นการเมืองโดยเอาชาวบ้านเป็นจำเลย นักการเมืองและ หน่วยงานภาครัฐมุ่งสนใจแต่ผลประโยชน์ของตนเอง	10	9.71
6	โครงสร้างการบริหารราชการไทยที่หน่วยงานจากส่วนกลางไปตั้งใน ส่วนภูมิภาค ทำให้ขาดบูรณาการ	8	7.77
7	ขาดการแจ้งเตือนชาวบ้านให้รู้และเตรียมตัวการป้องกันน้ำท่วม	7	6.80
8	ภาคธุรกิจ เช่น ร้านอาหาร ริมแม่น้ำมักจะมีการรื้อเก้าอี้มาทำให้ กีดขวางทางน้ำ	6	5.83
รวม		103	100.00

จากตารางที่ 4.26 ปัญหา/อุปสรรคการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการในการ
ป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี ผู้ตอบแบบสอบถามให้ข้อมูลว่า ข้อ 1. ชาวบ้านบางรายไม่ค่อย
คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวม นึกแต่ประโยชน์ส่วนตัวจำนวน 26 ราย หรือร้อยละ 25.24
ข้อ 2. ภาครัฐขาดความโปร่งใส ช่วยเหลือเฉพาะพรรคพวกหรือที่พักของเจ้านายหรือผู้ใหญ่ เสียหาย
ภาษีของประชาชนจำนวน 18 รายหรือร้อยละ 17.48 ข้อ 3. หน่วยงานในภาครัฐขาดความเข้าใจใน
บทบาทหน้าที่ของตนเอง ต่างคนต่างทำ ขาดการบูรณาการร่วมกันจำนวน 15 รายหรือร้อยละ 14.56
ข้อ 4. ขาดการวางผังเมืองที่ดีจำนวน 13 รายหรือร้อยละ 12.62 ข้อ 5. มีการเล่นการเมืองโดย
เอาชาวบ้านเป็นจำเลย นักการเมืองและหน่วยงานภาครัฐมุ่งสนใจแต่ผลประโยชน์ของตนเองจำนวน
10 รายหรือร้อยละ 9.71 ข้อ 6. โครงสร้างการบริหารราชการไทยที่หน่วยงานจากส่วนกลางไปตั้งใน

ส่วนภูมิภาค ทำให้ขาดบูรณาการจำนวน 8 รายหรือร้อยละ 7.77 ข้อ 7. ขาดการแจ้งเตือนชาวบ้านให้
รู้และเตรียมตัวการป้องกันน้ำท่วมจำนวน 7 รายหรือร้อยละ 6.80 และข้อ 8. ภาครัฐกิจ เช่น
ร้านอาหาร ริมแม่น้ำมักจะมีการรื้อถอนมาทำให้เกิดขวางทางน้ำจำนวน 6 รายหรือร้อยละ 5.83

ผลการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้ตอบแบบสอบถามได้ให้ข้อเสนอแนะ ดังตารางที่ 4.27 ดังนี้

ตารางที่ 4.27 ข้อเสนอแนะการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัย
ของจังหวัดนนทบุรี

ลำดับ	รายการ	จำนวน	ร้อยละ
1	ควรสร้างจิตสำนึกต่อการอยู่ร่วมกันให้กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง	24	23.30
2	ควรสร้างเขื่อนกันน้ำริมแม่น้ำเจ้าพระยาให้ตลอดแนว	20	19.42
3	ควรแจกอุปกรณ์ เครื่องมือ อาหาร และอื่น ๆ	18	17.48
4	ควรจัดตั้งเครือข่ายชุมชนต่าง ๆ ที่ประสบปัญหาน้ำท่วมหรือ อุทกภัยเพื่อประสานและแจ้งข่าวสารซึ่งกันและกัน	13	12.62
4	ควรจัดตั้งคณะกรรมการฯ ในทุกระดับและประสานกันอย่าง จริงจัง	11	10.68
5	ควรมีการขุดลอกท่อ คลอง แม่น้ำทุกปี	8	7.77
6	ควรมีการวางผังเมืองและปฏิบัติตามผังเมืองอย่างจริงจัง	5	4.85
7	ควรมีการชี้แจง แจ้งข่าวในเรื่องน้ำท่วมอย่างรวดเร็วและถูกต้อง	4	3.88
รวม		103	100.00

จากตารางที่ 4.27 ข้อเสนอแนะการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการในการ
ป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรีพบว่า ข้อ 1. ควรสร้างจิตสำนึกต่อการอยู่ร่วมกันให้กับทุกฝ่าย
ที่เกี่ยวข้องจำนวน 24 รายหรือร้อยละ 23.30 ข้อ 2. ควรสร้างเขื่อนกันน้ำริมแม่น้ำเจ้าพระยาให้ตลอด
แนวจำนวน 20 รายหรือร้อยละ 19.42 ข้อ 3. ควรแจกอุปกรณ์ เครื่องมือ อาหาร และอื่น ๆ
จำนวน 18 รายหรือร้อยละ 17.48 ข้อ 4. ควรจัดตั้งคณะกรรมการฯ ในทุกระดับและประสานกันอย่าง
จริงจังจำนวน 13 รายหรือร้อยละ 12.62 ข้อ 5. ควรมีการขุดลอกท่อ คลอง แม่น้ำทุกปีจำนวน 11 ราย
หรือร้อยละ 10.68 ข้อ 6. ควรมีการวางผังเมืองและปฏิบัติตามผังเมืองอย่างจริงจังจำนวน 9 รายหรือ

ร้อยละ 8.74 และข้อ 7. ควรมีการชี้แจง แจ้งข่าวในเรื่องน้ำท่วมอย่างรวดเร็วและถูกต้องจำนวน 8 ราย หรือร้อยละ 7.77

กล่าวโดยสรุป ปัญหา/อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรีมีทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับคน เช่น ชาวบ้านบางรายไม่ค่อยคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวม นึกแต่ประโยชน์ส่วนตัว ภาครัฐขาดความโปร่งใส ช่วยเหลือเฉพาะพรรคพวกหรือที่פקของเจ้านายหรือผู้ใหญ่ เสียหายภาษีของประชาชน ควรสร้างจิตสำนึกต่อการอยู่ร่วมกันให้กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น และด้านกายภาพ เช่น ควรสร้างเขื่อนกันน้ำริมแม่น้ำเจ้าพระยาให้ตลอดแนวแม่น้ำ เป็นต้น

บทที่ 5

สรุปผล และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผล

การศึกษาเรื่อง การบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยของ จังหวัดนนทบุรี มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อวิเคราะห์ความคิดเห็นทั้งที่คาดหวังและความเป็นจริงในการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี

2. เพื่อสังเคราะห์ความคิดเห็นการบริหารจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี

3. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันส่งผลต่อการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี

ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพผสมกับเชิงปริมาณโดยที่ทั้ง 2 วิธีซึ่งสามารถตอบสนองวัตถุประสงค์ของการวิจัย ประชากรมี 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ที่จะใช้วิธีการสัมภาษณ์หรือการสนทนากลุ่ม ซึ่งต้องอาศัยข้อมูลเชิงลึก ได้แก่ ข้าราชการและเจ้าหน้าที่กรมชลประทาน ข้าราชการและเจ้าหน้าที่รัฐจังหวัดนนทบุรี ผู้นำชุมชนจังหวัดนนทบุรี ภาคธุรกิจและภาคการเมือง กลุ่มที่ 2 ที่จะใช้วิธีการเก็บรวบรวมเชิงปริมาณ ได้แก่ ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการเกิดอุทกภัยในแต่ละอำเภอของจังหวัดนนทบุรี โดยแบ่งได้ 2 ประเภท คือ อำเภอในจังหวัดนนทบุรีที่มีแม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่าน และอำเภอในจังหวัดนนทบุรีที่ไม่มีแม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่าน

กำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพจำนวน 14 คน แต่จัดเก็บได้จำนวน 22 คน ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณจะจัดเก็บโดยใช้แบบสอบถามจากตัวอย่างจำนวน 400 รายจาก อ.เมืองนนทบุรีได้ ต.ตลาดขวัญและ ต.ท่าทรายจำนวน 107 คน อ.บางกรวยได้ ต.บางสีทองและ ต.มหาสวัสดิ์ จำนวน 45 คน อ.ปากเกร็ด ได้ ต.เกาะเกร็ดและ ต.บางพูด จำนวน 64 คน อ.บางใหญ่ได้ ต.บางม่วงจำนวน 50 ราย อ.บางบัวทองได้ ต.บางรักใหญ่และ ต.บางบัวทองจำนวน 112 คน และ อ.ไทรน้อย ได้ ต.ไทรน้อยจำนวน 22 คน

จากวัตถุประสงค์ทั้ง 4 ข้อสรุปได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อวิเคราะห์ความคิดเห็นทั้งที่คาดหวังและความเป็นจริงในการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพและผลการวิจัยเชิงปริมาณตามทัศนะของ Agranoff and McGuire กลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูลมีทัศนะที่คล้ายคลึงกันอย่างมาก กล่าวคือกลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญเป็นลำดับแรกกับด้านการแลกเปลี่ยนทรัพยากร เรียงตามลำดับจากมากที่สุดไปน้อยที่สุดได้ดังนี้ การ

แสวงหาข้อมูล การแสวงหาการปรับเปลี่ยนเพื่อให้เกิดความเหมาะสม การสร้างความร่วมมือกัน และการกำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์ร่วมกัน

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อสังเคราะห์ความคิดเห็นและระดับความคิดเห็นการบริหารจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพและผลการวิจัยเชิงปริมาณความร่วมมือเชิงบูรณาการในกระบวนการจัดการป้องกันน้ำท่วมของจังหวัดนนทบุรีจัดลำดับความสำคัญไม่ต่างกันมากนักค่อนข้างจะสอดคล้องไปในแนวทางเดียวกันเพียงแต่สลับลำดับในมิติการบรรเทาผลกระทบและการเตรียมการเท่านั้น ดังนั้นสรุปผลการวิจัยความร่วมมือเชิงบูรณาการในกระบวนการจัดการป้องกันน้ำท่วมโดยยึดผลการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นสำคัญ ได้ดังนี้ 1) การตอบสนองในภาวะฉุกเฉิน 2) การฟื้นฟูความเสียหาย 3) การบรรเทาผลกระทบ 4) การเตรียมการ และ 5) การติดตามประเมินผล

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลที่ต่างกันส่งผลต่อการบริหารจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี

ผลการทดสอบสมมติฐานปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ ระดับการศึกษา สถานภาพ อาชีพและรายได้ต่อเดือนที่ต่างกันส่งผลต่อความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี ไม่แตกต่างกัน ผลการทดสอบสมมติฐานปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ลักษณะการพักอาศัย และอำเภอที่พักอาศัยที่ต่างกันส่งผลต่อความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี แตกต่างกัน

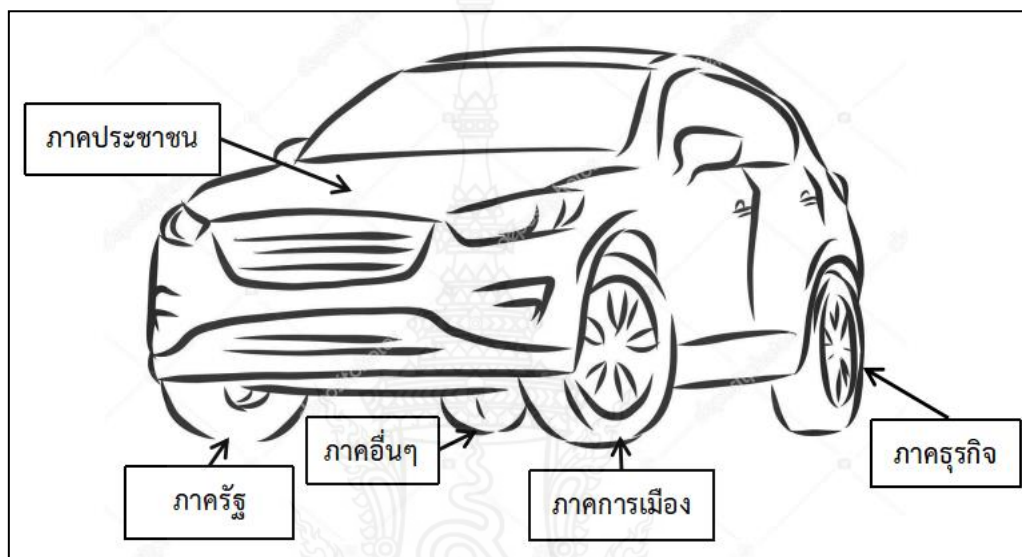
ปัญหา/อุปสรรคในการบริหารจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรีที่มีมากมายหลายประการ ที่สำคัญได้แก่ ขาดการวางแผนเมืองที่ดี / ขาดการปฏิบัติตามผังเมืองนนทบุรี การก่อสร้างทำให้เกิดการอุดตันที่ระบายน้ำ ชาวบ้านบางรายไม่ค่อยคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวม นึกแต่ประโยชน์ส่วนตัว และภาครัฐขาดความโปร่งใส ช่วยเหลือเฉพาะพรรคพวกหรือที่พักของเจ้านายหรือผู้ใหญ่ เสียหายภาษีของประชาชน

5.2 อภิปรายผลการศึกษา

1. ความร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ Barbara Gray (1989 : p.185) กล่าวว่าความร่วมมือหมายถึงกระบวนการที่ภาคส่วนต่าง ๆ ซึ่งมีมุมมองต่อปัญหาที่ต่างกัน สามารถแสวงหาทางออกร่วมกัน การรวมกันเป็นพันธมิตรโดยการร่วมมือกัน เป็นมากกว่าการแลกเปลี่ยนทรัพยากร เนื่องจากเป็นการรวมมุมมองทรัพยากร ทักษะความร่วมมือก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์การคิดร่วมกัน เพื่อวิเคราะห์และเพิ่มโอกาสในการแก้ปัญหาความคิดจะกลายเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้โดยผ่านความร่วมมือ นอกจากนั้นความร่วมมือยังก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวิธีการทำ งาน ความร่วมมือกันจะแข็งแกร่งขึ้นหากหุ้นส่วนมีความคล้ายคลึงกันโดยเฉพาะความคล้ายคลึงกันในความคิดและประเภทของบริการ

จากความหมายดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ความร่วมมือจะต้องประกอบด้วยการดำเนินงานจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องจึงจะเกิดผลลัพธ์ตามต้องการ

จากผลการวิจัยในบทที่ 5 การบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรีจะต้องประกอบด้วย 5 ภาคส่วนด้วยกัน คือ ภาคประชาชน (รวมถึงภาคประชาสังคม) ภาครัฐ ภาคการเมือง ภาคธุรกิจเอกชน และภาคอื่น ๆ ซึ่งถ้าเปรียบเสมือนรถยนต์แล้วทั้ง 5 ภาคส่วนเปรียบเสมือนรถยนต์ ดังภาพที่ 5.1

ภาพที่ 5.1 ภาคส่วนต่าง ๆ กับรถยนต์

ที่มา: [https://depositphotos.com/th/vector/car-concept-car-sketch-vector-hand-drawn-autode sign -automobile-drawing-358981178.html](https://depositphotos.com/th/vector/car-concept-car-sketch-vector-hand-drawn-autode-sign-automobile-drawing-358981178.html) สืบค้นวันที่ 5 พ.ค. 2567

จากภาพที่ 5.1 อธิบายได้ดังนี้

1) ภาคประชาชน: เครื่องยนต์ ภาคประชาชนรวมถึงภาคประชาสังคมต่าง ๆ ด้วยเครื่องยนต์หมายถึง เครื่องจักรหรือเครื่องมือกลที่สามารถเปลี่ยนพลังงาน ความร้อนเป็นพลังงานกล เครื่องยนต์เป็นส่วนหนึ่งในเครื่องต้นพลังที่สำคัญ เนื่องจากสามารถจัดส่งกำลังให้กับส่วนต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนหรือทำงานได้จึงถือได้ว่าเครื่องยนต์เป็นสิ่งที่สามารถทำประโยชน์ให้กับมนุษย์ได้อย่างมหาศาล เครื่องยนต์จะเป็นตัวสร้างพลังงานที่ใช้ขับเคลื่อนตัวรถให้เคลื่อนที่ไปด้วยตัวเอง ดังนั้นภาคประชาชนจึงมีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนประเทศ ให้สามารถบริหารจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี ภาคประชาชนจะเป็นกลไกหลักที่จะมีส่วนในการผลักดันกลไกอื่น ๆ ต่อไป

ความสำคัญของภาคประชาชนในการขับเคลื่อนการบริหารจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรีสอดคล้องกับงานของ วิรุญา แก้วสมบูรณ์ (2556) เรื่อง

“บทบาทของภาคประชาสังคมกับการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำท่วม พ.ศ. 2554 ในพื้นที่เทศบาลนครปากเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี.” พบว่าความสำเร็จของการจัดการน้ำท่วม พ.ศ. 2554 ในพื้นที่เทศบาลนครปากเกร็ดเกิดมาจากการพัฒนาของภาคประชาสังคมที่มีความเข้มแข็งอย่างต่อเนื่อง ภายใต้เงื่อนไขของการปฏิรูปทางการเมืองและการได้รับการกระจายอำนาจตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ที่ภาคประชาสังคมได้รับการถ่ายโอนภารกิจการบริหารจัดการสาธารณะมาจากภาครัฐ จนสามารถระดมทรัพยากรและสร้างช่องทางให้ประชาชนในท้องถิ่นสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการน้ำท่วมและการจัดการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในท้องถิ่นครั้งนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และงานของ สมคิด สมศรี ศรีปริญญา รูปกระจำ และ สุดาวรรณ สมใจ (2560) ศึกษาเรื่อง “ปัจจัยความสำเร็จในการป้องกันปัญหาอุทกภัย เทศบาลนครปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี” ปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้เกิด ปัจจัยความสำเร็จ คือ ความร่วมมือร่วมใจของทุกภาคส่วน โดยเฉพาะการมีผู้บริหารที่ดี มีความใส่ใจเข้าใจปัญหา ลงมือปฏิบัติ ห่วงใย และมีความเสียสละ มีภาวะผู้นำ การแผนงานและปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ และ สิ่งที่สำคัญที่สุด คือ ประชาชนมีความสามัคคีร่วมมือ เสียสละ เอื้อเฟื้ออาทร ทำให้งานบรรลุผลประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้

2) ภาครัฐและภาคการเมือง: ล้อหน้ารถยนต์ รถยนต์ที่ขับเคลื่อนล้อหน้า หรือ ระบบขับเคลื่อนแบบ 2 ล้อหน้า (FWD) กล่าวคือ ระบบขับเคลื่อนที่มีการใช้แรงส่งกำลังเครื่องยนต์ไปที่ล้อหน้าเพื่อทำการเคลื่อนตัว มีกำลังส่งที่ดีเนื่องจากเครื่องยนต์อยู่เหนือล้อ ซึ่งรถยนต์ขับเคลื่อนล้อหน้าเป็นระบบขับเคลื่อนที่สามารถพบได้จากรถยนต์ส่วนใหญ่ในท้องตลาด โดยส่วนมากแล้วมักถูกนำมาใช้กับรถยนต์ประเภทส่วนบุคคลหรือรถยนต์ขนาดเล็ก อย่าง รถยนต์อีโคคาร์ มีจุดเด่นตรงที่สามารถยืดเกาะถนนได้ดี อีกทั้งยังมีส่วนช่วยในการประหยัดน้ำมัน ภาครัฐและภาคการเมืองเปรียบเสมือนล้อหน้ารถยนต์ที่จะรับพลังงานจักรกลจากเครื่องยนต์และคอยนำทางในการบริหารจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี

ภาครัฐ (เช่น กรมชลประทาน กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จังหวัด องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น) เป็นองค์กรที่มีศักยภาพสูง มีทั้งงบประมาณ เครื่องจักร อุปกรณ์ มีบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญ รวมถึงมีกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับให้อำนาจหน้าที่ ถ้าหากภาครัฐมีความสนใจและใส่ใจอย่างจริงจังแล้ว การบริหารจัดการในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรีสามารถกระทำได้ง่ายมาก ส่วนภาคการเมือง (นักการเมืองทั้งระดับชาติ ระดับจังหวัด และระดับท้องถิ่น) เป็นผู้กำหนดนโยบาย สั่งการให้ภาครัฐปฏิบัติตามย่อมสามารถทำได้ และถ้าทั้ง 2 ภาคส่วนให้ความร่วมมือเชิงบูรณาการการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรีแล้วจะส่งผลดีต่อจังหวัดนนทบุรีและประเทศชาติในที่สุด

3) ภาคธุรกิจและภาคอื่น ๆ (เช่น มูลนิธิ สื่อมวลชน เป็นต้น): ล้อหลังรถยนต์ 2 ล้อหลังของรถยนต์มีส่วนช่วยให้รถยนต์สามารถเคลื่อนตัวได้อย่างรวดเร็วและสะดวกสบาย ถ้าวางล้อมีเพียง 2 ล้อเหมือนกับรถมอเตอร์ไซด์ สมรรถนะการรับน้ำหนัก การเคลื่อนที่ก็จะลำบากกว่ารถยนต์ที่มี 4 ล้อ ถ้าวางล้อหลังเกิดไม่ทำงานหรือเป็นตัวถ่วงในการเคลื่อนที่ของรถยนต์ก็จะทำให้การเคลื่อนตัวลำบาก และ

สิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย ดังตัวอย่างกรณีภาพข่าว ที่เกิดขึ้นที่โรงเรียนสมานพิชากร ต.ท่าทราย อ.เมือง จ.นนทบุรี เกิดอุทกภัยอันเป็นผลมาจากการก่อสร้างรถไฟฟ้าสายสีชมพู ทำให้โรงเรียนเกิดความเสียหายไม่สามารถเปิดการเรียนการสอนได้ตามปกติ น้ำท่วมโรงเรียนเกิดจากการก่อสร้างที่มีการนำดินไปอุดท่อระบายน้ำ เพื่อความสะดวกในการก่อสร้างของบริษัทฯ ดังภาพข่าว

“ได้รับความเดือดร้อนจากการก่อสร้างรถไฟฟ้าสายสีชมพู เนื่องจากทรายจากการก่อสร้างลงไปอุดท่อระบายน้ำ ทำให้น้ำฝนตกหนักไม่สามารถระบายลงท่อได้เข้าท่วมโรงเรียนชั้นล่างห้องเรียนอนุบาล ห้องพักครูได้รับความเสียหายทั้งหมด และบ้านเรือนประชาชนอีกประมาณ 200 หลังคาเรือนถูกน้ำท่วมขัง ยังไม่มีหน่วยงานออกมารับผิดชอบ....รอบนี้เป็นรอบที่ 2 เมื่อช่วงกลางดึกฝนตกหนักน้ำเริ่มท่วม” (<https://mgronline.com/crime/detail/สืบค้นเมื่อวันที่ 17 ก.พ. 2567>)

“เทศบาลได้ส่งเจ้าหน้าที่ลงมาตรวจสอบ พบว่าการก่อสร้างรถไฟฟ้ามีการกันท่อน้ำไม่ให้ไหลผ่าน โดยมีทรายอยู่ในท่อระบายน้ำ ทำให้น้ำฝนและน้ำที่ระบายจากท่อไหลย้อนขึ้นมาท่วมโรงเรียน....ทางโรงเรียน....ปิดการเรียนการสอนเป็นเวลา 2-3 วัน เพราะต้องทำความสะอาดและจัดซื้ออุปกรณ์การเรียนใหม่ การละเลยไม่ใส่ใจของการก่อสร้าง ส่งผลกระทบกับเด็กต้องหยุดเรียน ก็อยากจะฝากถึงหน่วยงานที่ทำรถไฟฟ้า ตอนนี้โรงเรียนเด็กครูและผู้ปกครองเดือดร้อน ประชาชนก็เดือดร้อน หากฝนตกเพิ่มขึ้นอาจสร้างความเสียหายมากกว่านี้” (<https://www.sanook.com/news/สืบค้นเมื่อวันที่ 17 ก.พ. 2567>)

เมื่อพิจารณาปริมาณดินที่ทำให้ท่ออุดตันมีจำนวนมาก จนส่งผลต่อการเกิดอุทกภัย ดังภาพข่าว

“ระดับน้ำในโรงเรียนยังคงท่วมขังสูงเกือบ 30 ซม.พบว่าดินที่ไปอุดท่อเกาะติดอยู่ถึง 70 ซม. และมีน้ำท่วมขังอยู่ในท่อกว่า 1 เมตร จึงทำให้การระบายน้ำช้าลง ส่วนท่อระบายน้ำหลักก็ตันเช่นเดียวกันโดยมีดินติดอยู่ถึง 2 เมตร 30 ซม.ตอนนี้กำลังประสานทางเทศบาลนครนนทบุรีมาดำเนินการลอกท่อระบายน้ำในโรงเรียนเพื่อดำเนินการต่อไป” (<https://mgronline.com/crime/detail/สืบค้นเมื่อวันที่ 17 ก.พ. 2567>)

นอกจากโรงเรียนที่เกิดอุทกภัยแล้ว ยังมีบ้านเรือนจำนวนหนึ่งที่ได้รับผลจากการก่อสร้างรถไฟฟ้าสายสีชมพูที่นำดินมาอุดท่อระบายน้ำอีกด้วย ดังภาพข่าว

“ซอยติวานนท์ 43 หมู่บ้านแสงอรุณ ก็ถูกน้ำเข้าท่วมทุกซอย สำหรับสาเหตุที่ตรวจพบว่าน้ำท่วมน่าจะเกิดจากโครงการรถไฟฟ้าสายสีชมพู ที่กำลัง

ก่อสร้างสถานี มีการฝังเข็มลงไปใต้ดิน และมีทรายไหลลงไปตามท่อระบายน้ำจน
 อุดตัน” (<https://www.sanook.com/news/8618638/> สืบค้นเมื่อวันที่ 17
 ก.พ. 2567)

แต่ถ้ารถยนต์สามารถขับเคลื่อนทั้ง 4 ล้อได้ก็จะส่งผลดีคือสามารถขับเคลื่อนได้ในหลายสภาพผิว
 ถนน รองรับการใช้งานหนัก งานบรรทุก หรือการผจญภัย มีเทคโนโลยีที่ออกแบบมาเพื่อความ
 ปลอดภัยขั้นสูง ทั้งการยึดเกาะถนน การเข้าโค้ง เปลี่ยนเลน หรือขับเคลื่อนขึ้นเนินเปียกได้ดีกว่า
 หมายถึงว่าทั้ง 4 ภาคส่วน (ภาคการเมือง ภาครัฐ ภาคธุรกิจ และภาคอื่น ๆ) ช่วยกันขับเคลื่อนโดยมี
 ภาคประชาชนที่เป็นเครื่องยนต์ของประเทศแล้ว จังหวัดนนทบุรีและประเทศไทยจะกลายเป็นเมืองน่า
 อยู่ ไม่ทำให้เกิดความเสียหายต่อประเทศ ดังที่ เณริณเกียรติ คงวิเชียรวัฒน์ (2561) ได้เสนอ “โครงการ
 บรรเทาอุทกภัยลุ่มน้ำเจ้าพระยาตอนล่าง” สำหรับอุทกภัยในประเทศไทยปี พ.ศ. 2554 ถูกกล่าวขาน
 ว่าเป็น “อุทกภัยครั้งร้ายแรงที่สุดในแง่ของปริมาณน้ำและจำนวนผู้ได้รับผลกระทบ” หรือที่เรียกกัน
 ว่า มหาอุทกภัย เป็นอุทกภัยรุนแรงที่เกิดขึ้นระหว่างฤดูมรสุมในประเทศไทย พ.ศ. 2554 เกิดผล
 กระทบต่อบริเวณลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา เริ่มตั้งแต่ปลายเดือนกรกฎาคมและสิ้นสุดเมื่อวันที่ 16 มกราคม
 พ.ศ. 2555 ธนาคารโลกประเมินมูลค่าความเสียหายสูงถึง 1.388 ล้านล้านบาท เมื่อเดือนธันวาคม
 พ.ศ. 2554 และจัดให้เป็นภัยพิบัติครั้งสร้างความเสียหายมากที่สุดในอันดับสี่ของโลก

การบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี
 จากทั้ง 5 ภาคส่วนมีความสำคัญยิ่ง สอดคล้องกับงานของ สมคิด สมศรี ศรีปริญญา รูปกระจ่าง และสุ
 ดาวรรณ สมใจ. (2560) ได้ศึกษา “ปัจจัยความสำเร็จในการป้องกันปัญหาอุทกภัย เทศบาลนครปาก
 เกร็ด จังหวัดนนทบุรี” เทศบาลนครปากเกร็ดเน้นการสื่อสารและช่องทางการสื่อสารที่ให้ประชาชน
 ได้รับข้อมูลที่ครบถ้วนอย่างต่อเนื่อง การเตรียมความพร้อมของทุกภาคส่วน การใช้ทุนทางสังคม และ
 ความร่วมมือจากภาคประชาสังคม ได้แก่ หน่วยงานราชการในพื้นที่ โรงเรียน วัด เข้ามาหนุนเสริมการ
 ดำเนินงานให้บรรลุสัมฤทธิ์ผลมากขึ้น เพราะการใช้ความรู้ทาง สังคมศาสตร์ในการบริหารจัดการน้ำไม่
 เพียงพอ จำเป็นต้องอิงภูมิปัญญา ความเป็นวิทยาศาสตร์ หลักศีลธรรม ตลอดจนการสร้างการผนึก
 กำลังที่คำนึงถึงวัฒนธรรมชุมชน และเครือข่ายความร่วมมือในชุมชน ที่เรียกว่า “บ ว ร ร” กล่าวคือ
 บ้าน วัด โรงเรียน รัฐ หากแต่อาจจะสื่อสารไม่ทั่วถึงทั้งนี้ ต้องอาศัย 4 แกนนำดังกล่าวร่วมกันอย่าง
 เป็นทางการและไม่เป็นทางการ และสอดคล้องกับงานของ วสันต์ เหลืองประภัสร์และคณะ (2557)
 ได้ศึกษาวิเคราะห์การจัดการปกครองแบบร่วมมือกันในประเทศไทย ในรายงานผลการวิจัยเรื่อง
 “การศึกษาและรวบรวมตัวอย่างการบริหารกิจการบ้านแบบร่วมมือกัน (Collaborative
 Governance) ระหว่างภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคธุรกิจเอกชน ภาคประชาสังคมและ
 ชุมชน” ปัจจัยความสำเร็จของกระบวนการบริหารบ้านเมืองแบบร่วมมือกันขึ้นอยู่กับขีดความสามารถ
 ในการประสานความร่วมมือกัน (collaborative capacity) และขีดความสามารถขององค์การภาคีที่
 เข้าดำเนินการร่วมกัน

2. ความร่วมมือเชิงบูรณาการ ในอดีตแล้วภาครัฐเป็นผู้มีบทบาทแต่เพียงฝ่ายเดียว การใช้ระบบราชการในการตัดสินใจทางนโยบายและการนำไปปฏิบัติ การเมืองและการบริหารแยกออกจากกัน บ่อยครั้งการดำเนินงานของรัฐอาจจะไม่สามารถสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ด้วยสาเหตุหลายประการด้วยกัน Rhodes (1997 : p.16) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการจัดการปกครอง (Governance) ไว้คือ เป็นการเปลี่ยนความหมายของการปกครอง (Government) และเป็นกระบวนการเปลี่ยนเงื่อนไขข้อบังคับหรือวิธีการใหม่ในการปฏิบัติต่อสังคม ประกอบกับการจัดการปกครองสาธารณะแนวใหม่มุ่งที่จะต้องการให้ “ภาครัฐเล็กลง สังคมใหญ่ขึ้น” (Smaller Government, Bigger Society) และมีการดำเนินการในลักษณะต่าง ๆ ที่มุ่งเน้นการตอบสนองความต้องการของประชาชน โดยจะต้องมีการดำเนินการแบบเครือข่ายที่ภาครัฐจะต้องร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ ภาครัฐไม่สามารถแยกตัวเองออกจากภาคส่วนอื่น ๆ ได้ เนื่องจากภาครัฐมิได้อยู่ในสุญญากาศ (not in a vacuum) นอกจากนี้แล้ว การยึดถือค่านิยมหรือหลักการของการให้บริการสาธารณะอีก 5 ประการ ได้แก่ ความเสมอภาค ความตรงเวลา ความเพียงพอ ความต่อเนื่อง และความก้าวหน้า (อ้างใน เทพศักดิ์:น.1-8-1-9) ซึ่งภาครัฐไม่สามารถดำเนินการได้ด้วยตนเอง จึงต้องอาศัยหลักของความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในเชิงบูรณาการ

2.1 ความร่วมมือเชิงบูรณาการแบบมีโครงสร้าง (Structured Integrated Collaborative approach) การเข้ามามีส่วนร่วมกันทำงาน (Collaboration) เป็นการปฏิสัมพันธ์ในเชิงความร่วมมือที่เกิดขึ้นระหว่างตัวแสดงระดับบุคคล กลุ่มคนที่เข้ามามีส่วนร่วมกันทำงานนั้น ประกอบด้วย บุคลากรจากต่างองค์กร/หน่วยงาน หรือคนละภาคส่วนกัน การเข้ามามีส่วนร่วมกันดำเนินการกิจภายใต้การจัดโครงสร้างความสัมพันธ์และการจัดองค์กรที่เป็นทางการ เช่น การเข้ามามีส่วนร่วมกันจัดตั้งเป็น คณะทำงาน (working group) หรือร่วมกันตั้งทีมงานโครงการที่ประกอบขึ้นจากบุคลากรตัวแทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การเข้ามามีส่วนร่วมกันทำงานมีเป้าหมายเพื่อร่วมกันขับเคลื่อนภารกิจให้บรรลุเป้าหมายทุกฝ่ายได้ร่วมกันกำหนดขึ้น

วสันต์ เหลืองประภัสร์ (2556 : น.56-57) ได้เสนอเงื่อนไขสำคัญขององค์ประกอบสำคัญของกระบวนการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกัน ประการหนึ่ง คือ การจัดโครงสร้างการทำงาน คือ การบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกัน ต้องมีการจัดโครงสร้างความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการที่ทำให้ทุกฝ่ายเข้ามาแสดงบทบาทร่วมกัน กลไกการทำงานร่วมกันภายใต้โครงสร้างความสัมพันธ์ที่เป็นทางการควรเกิดจากการตกลงวางกรอบกำหนดรูปแบบความสัมพันธ์ร่วมกันทุกฝ่ายการทำงานแบบร่วมมือกันระหว่างภาครัฐกับภาคส่วนต่าง ๆ ในสังคม ภายใต้กระบวนการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันหลายภาคส่วน จึงเป็นการทำงานร่วมกันโดยมีกระบวนการบริหารจัดการรูปแบบเฉพาะที่ทุกฝ่ายร่วมกันกำหนดขึ้น โดยผ่านการวางกฎเกณฑ์และระเบียบปฏิบัติต่าง ๆ ที่เป็นทางการ เพื่อรองรับการขับเคลื่อนการจัดบริการสาธารณะที่อยู่ในอำนาจหน้าที่รับผิดชอบของหน่วยงานภาครัฐ

วสันต์ เหลืองประภัสร์ และคณะ (2556:น.54-55) ยังเสนอความเห็นอีกว่า ลักษณะสำคัญของการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกัน ถือเป็นหนึ่งในรูปแบบการบริหารงานที่ตั้งอยู่บนกระแสนวัตกรรมคิดเกี่ยวกับการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management: NPM) ประกอบด้วย 6 ประการด้วยกัน โดยที่ประการที่ 5 กล่าวไว้ว่า ประการที่ห้า การบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันเป็นการบริหารนโยบายสาธารณะที่มีระดับการมีส่วนร่วมสูงกว่าการบริหารภายใต้รูปแบบเครือข่ายนโยบาย (Policy network) เนื่องจากรูปแบบเครือข่ายนโยบายนั้นแม้จะเป็นความสัมพันธ์ในเชิงประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ในสังคม แต่กระบวนการตัดสินใจในนโยบายดังกล่าวก็เป็นการตัดสินใจร่วมกันแบบปิดระหว่างตัวแสดงที่เกี่ยวข้องในเครือข่ายดังกล่าวเท่านั้น การตัดสินใจในเครือข่ายนโยบายมักไม่มีแบบแผนการประสานความร่วมมืออย่างเป็นทางการ การเจรจาต่อรองมักอาศัยการขี้นำโน้มน้าวฝ่ายอื่น ในขณะที่การบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันเป็นการบริหารนโยบายสาธารณะบนฐานความร่วมมือที่มีการจัดโครงสร้างความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการมีกระบวนการแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และการตัดสินใจร่วมกันบนฐานฉันทามติระหว่างฝ่ายที่เกี่ยวข้องอย่างชัดเจน

ความร่วมมือเชิงบูรณาการแบบมีโครงสร้างนอกจากมีการจัดตั้งคณะกรรมการ/คณะทำงานทั้งในแนวดิ่งและแนวนอนแล้ว ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องควรที่จะกำหนดเป็นนโยบายให้ประชาชนและภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในระดับต่าง ๆ และถ้าเป็นไปได้ในทุกขั้นตอนการบริหารจัดการ เพื่อให้เกิดความร่วมมืออย่างจริงจัง มิใช่ดำเนินการในเรื่องนี้แบบผิวเผินหรือ “ไฟไหม้ฟาง” ดังเช่น กรมชลประทานได้กำหนดแนวทางไว้ที่เรียกว่า การบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม (Participatory Irrigation Management; PIM) หมายถึง การบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรหรือผู้ใช้น้ำชลประทาน ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายของการบริหารจัดการชลประทานเข้ามามีส่วนร่วมกับกรมชลประทานในการตัดสินใจบริหารจัดการและดำเนินงานกิจกรรมชลประทาน ทั้งในด้านการก่อสร้าง และด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษา ตามที่ได้ตกลงเห็นชอบร่วมกันหรือได้กำหนดขึ้น นอกจากนี้การบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วมตามความหมายของกรมชลประทาน ยังรวมถึงการเข้ามามีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อันได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัดและองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายรัฐบาลในการกระจายอำนาจลงสู่ท้องถิ่น อีกทางหนึ่งด้วย (<https://ppp.rid.go.th/2023/data/docs/Manuals%20and%20Releases/WUG-update.pdf> สืบค้นวันที่ 6 พ.ค. 2567)

2.2 ความร่วมมือเชิงบูรณาการแบบไม่มีโครงสร้าง (Non-structured Integrated Collaborative approach) หมายถึง ในการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันแบบบูรณาการควรประกอบด้วย การปรึกษาหารือร่วมกัน (Face-to-Face dialogue) การสร้างความไว้วางใจ (Trust Building) ความผูกพันต่อกระบวนการ (Commitment to the process) ความเข้าใจร่วมกัน (Share Understanding) และผลลัพธ์ก่อนสิ้นสุดการดำเนินงาน (Intermediate Outcomes) เป็นไปตามทัศนะของ Ansell และ Gash. (2008 : p.36) สามารถอธิบายรายละเอียดได้ดังนี้

1) การปรึกษาหารือร่วมกัน (Face-to-Face dialogue) เป็นการสื่อสารพบปะพูดคุยกันอย่างใกล้ชิดระหว่างผู้มีส่วนได้เสียเพื่อให้เกิดฉันทามติ ถือเป็นหัวใจสำคัญต่อกระบวนการสร้างความไว้วางใจการยอมรับซึ่งกันและกัน

2) การสร้างความไว้วางใจ (Trust-Building) เป็นการอาศัยผู้นำแบบร่วมมือในการสร้างความไว้วางใจระหว่างผู้มีส่วนได้เสียที่มีความขัดแย้งในอดีต และต้องดำเนินการก่อนการปรับความสัมพันธ์ระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

3) ความผูกพันต่อกระบวนการ (Commitment to the process) เป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้มีส่วนได้เสียกับกระบวนการร่วมมือ ซึ่งเป็นแรงจูงใจให้ผู้มีส่วนได้เสียเข้าร่วมกระบวนการร่วมมือหรือเป็นการแบ่งปันความรับผิดชอบระหว่างผู้มีส่วนได้เสีย และเป็นการป้องกันการเกิดความไม่สมดุลทางอำนาจหรือการเกิดความคิดเห็นที่ต่างกัน

4) ความเข้าใจร่วมกัน (Share Understanding) เป็นการยอมรับหรือความตระหนักถึงการกำหนดปัญหาร่วมกันว่าจะต้องร่วมกันนำความรู้ของผู้มีส่วนได้เสียแต่ละรายมาใช้ในการกำหนดประเด็นปัญหาซึ่งมีส่วนทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน

5) ผลลัพธ์ก่อนสิ้นสุดการดำเนินงาน (Intermediate Outcomes) เป็นการเกิดผลขึ้นเมื่อผลประโยชน์และความได้เปรียบในการร่วมมือ รวมถึงความสำเร็จก่อนสิ้นสุดการปฏิบัติงาน แผนกลยุทธ์ และการค้นพบความจริงร่วมกันได้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม

งานของ อัครนัย ขวัญอยู่ จุฬารัตน์ ผดุงชีวิตและธนวุฒิ ศรีสวัสดิ์ (2561) เรื่อง “พฤติกรรมปรับตัวของผู้ประสพภัยพิบัติทางธรรมชาติ กรณีศึกษา: ผู้ประสพภัยอุทกภัยจากเหตุการณ์มหาอุทกภัย ปี 2554 ในพื้นที่จังหวัดปทุมธานีพระนครศรีอยุธยา และนครปฐม สะท้อนถึงความร่วมมือเชิงบูรณาการแบบไม่มีโครงสร้าง ถ้าเกิดความขัดแย้ง ขาดความไว้วางใจและความศรัทธา ก็ยากที่จะประสบความสำเร็จในการจัดการปัญหาน้ำท่วม กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการน้ำใน 2 ระดับ ดังต่อไปนี้ 1) ความคิดเห็นที่มีต่อความร่วมมือภายในชุมชนในการจัดการปัญหาน้ำท่วม พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความเห็นว่าชุมชนไม่มีความพร้อมในการรับมือกับน้ำท่วม กระสอกระบายสร้างปัญหาให้กับชุมชน และคั่นกันน้ำสร้างความขัดแย้งภายในชุมชนและกับชุมชนใกล้เคียง และ 2) ความคิดเห็นที่มีต่อความร่วมมือระหว่างชุมชนกับรัฐในการจัดการปัญหาน้ำท่วม พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความเห็นว่าคนในชุมชนขาดศรัทธาในรัฐบาลต่อการจัดการน้ำ ชุมชนไม่มีโอกาสในการตัดสินใจในการจัดการน้ำท่วมและผู้มีอำนาจบริหารจัดการอย่างไม่เป็นธรรม สอดคล้องกับงานของ ญฐภัสสร อนนท์ (2554) เรื่อง “การบริหารวิกฤติการณ์น้ำท่วมปี 54 : กรณีศึกษาชุมชนเทศบาลนครปากเกร็ด (ปากเกร็ดโมเดล)” ปัจจัยที่ทำให้การบริหารวิกฤติการณ์น้ำท่วมปี 54 ของเทศบาลนครปากเกร็ดสำเร็จได้ มี 5 ประการ ซึ่ง 2 ใน 5 ประการเกี่ยวกับเรื่องนี้ คือ 2) ภาวะผู้นำของผู้บริหารที่มีมุมมองและวิสัยทัศน์เป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ

การเห็นความสำคัญของประชาชนเป็นหลัก 3) การจัดกิจกรรมทุกปีของชุมชนทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างชุมชน ทำให้เกิดชุมชนเข้มแข็ง

และยังสอดคล้องกับงานของ วิจิตร แสงทองล้วน. (2561) เรื่อง “แนวทางการบูรณาการการทำงานร่วมกันของหน่วยงานภาครัฐ ทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และท้องถิ่น ในพื้นที่จังหวัด” ปัจจัยสู่ความสำเร็จในการบูรณาการการทำงานที่สำคัญ และช่วยให้ขับเคลื่อนการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ความเข้าใจของบุคลากรและการสื่อสารอย่างทั่วถึงและมีเป้าหมายเดียวกัน และ ยังสอดคล้องกับงานของ คอรี การ์จิ (2561) เรื่อง “การจัดการปกครองแบบร่วมมือกัน (Collaborative Governance) ในโครงการอุตสาหกรรมเพื่อการสร้างงานที่ยั่งยืนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้” กระบวนการของการจัดการปกครองแบบร่วมมือกันมีอยู่ 3 มิติ คือ 1. หลักการทำงานร่วมกัน มุ่งองค์ประกอบของการปรึกษาหารือและการกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานร่วมกัน 2. ความเชื่อมั่นซึ่งกันและกัน มุ่งองค์ประกอบของการสร้างความเชื่อมั่นระหว่างกันและการสร้างข้อผูกมัดร่วมกัน และ 3. ความสามารถในการดำเนินการร่วมกัน มุ่งองค์ประกอบของการจัดกระบวนการและสถาบัน และภาวะผู้นำ

กล่าวโดยสรุปแล้ว การบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกัน (Collaborative governance) หมายถึง การที่ภาครัฐที่รับผิดชอบในการจัดทำนโยบายหรือโครงการที่มีหน่วยงานมากกว่าหนึ่งหน่วยเข้ามาเกี่ยวข้องและมีภาคส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ภาคประชาชนและภาคธุรกิจเอกชน ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในประเด็นปัญหานั้น ๆ เข้ามาร่วมด้วย โดยหน่วยงานที่รับผิดชอบเป็นผู้เชิญตัวแทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยในการพูดคุยจะมีการเสวนา (Deliberation) หรือการพูดคุยสนทนาโดยใช้เหตุผลไตร่ตรองอย่างรอบคอบ รับฟังสภาพปัญหาของทุกกลุ่มที่เกี่ยวข้องอย่างจริงจังและตั้งใจ เพื่อร่วมกันหาทางออกที่เหมาะสม (พัชรีย์ สิริโรส และพรทิพย์ แก้วมูลคำ, 2560 อ้างใน วิชรพล 2564 : น.78)

3. ความร่วมมือเชิงบูรณาการ: หนทางสู่ดวงดาว McQuaid, R.W., Lindsay, C., Dutton, M. and McCracken, M. (2006) ได้เสนอประเด็นสำคัญการบูรณาการระหว่างหน่วยงานและความสัมพันธ์ว่าผู้มีหน้าที่กำหนดนโยบายมีความพยายามเป็นอย่างมากที่จะส่งเสริมความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน เนื่องจากจะก่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกันต่อส่วนรวม ความร่วมมือที่มีประสิทธิภาพสามารถทำให้การดำเนินงานมีความยืดหยุ่นมากขึ้นและเกิดเป็นนวัตกรรม นโยบายของการแก้ปัญหาในหลาย ๆ ด้าน ส่งผลให้เกิดการแบ่งปันความรู้และการดูแลรักษาทรัพยากรร่วมกัน สร้างความสามารถในองค์กรและชุมชนได้รับการยอมรับจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่สำคัญในท้องถิ่น ทุกระดับ และก่อให้เกิดบูรณาการที่สอดคล้องกันจากนโยบายที่ข้ามหน่วยงานและท้องถิ่น

ปัจจัยที่ทำให้ความร่วมมือเชิงบูรณาการประสบความสำเร็จประกอบด้วย ความเข้าใจร่วมกัน ความเชื่อถือซึ่งกันและกัน ความจริงใจ การสร้างข้อตกลงร่วมกัน การวางแผน การดำเนินงาน และเป้าหมายการดำเนินงานร่วมกัน การยอมรับซึ่งกันและกัน และภาวะผู้นำขององค์กร ซึ่งการทำความร่วมมือเครือข่ายถือเป็นกลไกสำคัญหนึ่งในการขับเคลื่อนให้นำไปสู่ความสำเร็จ ดังนั้นจะ

ดำเนินการความร่วมมือให้สำเร็จลุล่วงนั้นต้องให้ความสำคัญทำงานร่วมกันเพื่อลดปัญหาการขัดแย้งให้ได้มากที่สุด

นอกจากนี้แล้วความร่วมมือเชิงบูรณาการจะต้องอาศัยแนวคิด Polycentric เป็นแนวคิดในการบริหารองค์การในแต่ละพื้นที่ด้วยนโยบายท้องถิ่นนั้น ๆ โดยจะเลือกใช้รูปแบบการบริหารที่เหมาะสมต่างกันออกไปตามแต่ละท้องถิ่น ทั้งเรื่องการกระจายอำนาจการตัดสินใจ การออกแบบสินค้าและการบริการสาธารณะ

National Network for Collaboration: NNCO (2005 อ้างถึงใน ศรเนตร อารีโสภณ พิเชฐ, 2550 : น.72) กล่าวว่า เครือข่ายการสร้างความร่วมมือแห่งชาติ ได้กำหนดขอบเขตของรูปแบบความร่วมมือระดับองค์การ จำแนกตามโครงสร้างพื้นฐานได้ 5 ประเภท ถ้าให้เกิดความสำเร็จดียิ่งจะต้องเป็นระดับกลุ่มรวมพลัง รูปแบบความร่วมมือระดับองค์การ จำแนกตามโครงสร้างพื้นฐานได้ 5 ประเภทมีดังนี้

- 1) เครือข่าย (Networking) มีวัตถุประสงค์เพื่อเปิดโอกาสในการพบปะสนทนาระหว่างองค์การ สร้างความเข้าใจร่วมกัน เป็นแหล่งเก็บรวบรวมข้อมูลและให้การสนับสนุนพื้นฐานระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม
- 2) พันธมิตร (Cooperation or Alliance) มีวัตถุประสงค์เฉพาะในการรวมกลุ่มเพื่อสร้างความร่วมมือที่เหมาะสมตามความจำเป็น เน้นการเป็นศูนย์กลางการติดต่อสื่อสาร
- 3) หุ่นส่วน (Coordination or Partnership) มีวัตถุประสงค์เพื่อแบ่งปันทรัพยากรในกลุ่มสมาชิกที่มีเป้าหมายเดียวกัน เน้นการรวมทรัพยากรเพื่อการสร้างผลผลิตใหม่ (Productivity)
- 4) กลุ่มผนึกกำลัง (Coalition) มีวัตถุประสงค์เพื่อแบ่งปันความคิดและใช้ทรัพยากรร่วมกันเพื่อสร้างพันธะสัญญาในการพัฒนาร่วมกัน โดยมีระยะเวลาอย่างน้อย 3 ปี และสมาชิกทั้งหมดร่วมกันตัดสินใจ
- 5) กลุ่มรวมพลัง (Collaboration) มีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งเน้นความสำเร็จจากการกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกัน และมีการเทียบเคียงผลกระทบที่เกิดขึ้น สร้างระบบที่ต้องพึ่งพากันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม เพื่อกำหนดประเด็นและโอกาสร่วมกัน

งานวิจัยที่น่าเสนอว่าถ้าทุกฝ่ายร่วมมือกันแล้วจะเป็นผลดีต่อประเทศ เช่น งานของ มะอีซอ ตือเร๊ะ และคณะ (2555) ศึกษา “การบริหารจัดการน้ำสำหรับทำนา ในพื้นที่ชลประทานโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบริเวณโครงการฝายบ้านกาเต็ง ตำบลกาลิสา อำเภอร่องแงะ จังหวัดนราธิวาส ระยะที่ 2” สิ่งที่น่าสนใจคือรูปแบบ “การรักษาพื้นที่เกษตรกรรม” การกำหนดเขตพื้นที่ปลูกข้าวได้ติดต่อกันเป็นผืนกว้าง นับเป็นจุดเด่นของการจัดการของมาเลเซีย เมื่อรัฐบาลกำหนดให้เป็นพื้นที่ปลูกข้าวโดยดูจากความเหมาะสมกับสภาพดินและแหล่งน้ำแล้ว จะสร้างแรงจูงใจให้ชาวนาด้วยการสนับสนุนสิ่งจำเป็นต่อการทำนา หากชาวนารายใดไม่ประสงค์จะทำนาในพื้นที่ของตนเอง รัฐบาลจะ

จัดจ้างบุคคลเข้ามาทำหน้าที่โดยไม่ปล่อยพื้นที่ว่างให้เป็นนาร้าง แล้วจัดแบ่งผลประโยชน์ให้เจ้าของที่ดินอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับงานของ อังกูร แก้วย่อง. (2562) เรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการน้ำแบบบูรณาการ: โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษา ลุ่มน้ำโก-ลก จังหวัดนราธิวาส.” รูปแบบการบริหารจัดการน้ำของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลุ่มน้ำโก-ลก จังหวัดนราธิวาส เป็นการบริหารจัดการน้ำท่วม น้ำแล้ง น้ำเค็มและน้ำเปรี้ยว โดยนำศาสตร์พระราชามาใช้ ได้แก่ ความรู้ คุณธรรม มีเหตุผล พอประมาณ และมีภูมิคุ้มกัน และต้องอาศัยหลักการของการบูรณาการและมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

งานวิจัยที่สะท้อนถึงการขาดความร่วมมือเชิงบูรณาการอาจส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของการดำเนินการ เช่น งานของ Haase (2009) เรื่อง “Administrative Networks and Disaster Management: Exploring Indonesia’s Response to the Great Sumatran earthquake and Tsunami” โดยมีองค์การทั้งในประเทศและต่างประเทศที่เข้าร่วมมือจัดการภัยพิบัติสึนามิในประเทศอินโดนีเซีย แบ่งออกเป็นองค์การภาครัฐ 61.7% ภาคเอกชน 19.1% องค์กรไม่แสวงหากำไร 17.7% และกลุ่มผลประโยชน์เฉพาะ 1.4% โดยมีองค์การที่เข้าร่วมมือ 350 องค์กร ซึ่งองค์การเหล่านี้มีความแตกต่างกันทั้งขนาดเป้าหมายและทรัพยากรจำนวนองค์การที่เข้าร่วมมือเพิ่มเป็น 80% ภายใน 2 สัปดาห์ หลังการเกิดเหตุ โดยที่องค์การที่เข้าร่วมมือในการรับมือภัยพิบัติสึนามิไม่ได้มีการยึดเกาะกันเป็นหน่วยเดียว ต่างคนต่างทำงาน ทำให้เกิดความซ้ำซ้อนในการทำงานขึ้น ซึ่งส่งผลให้ไม่สามารถพัฒนาระบบการรับมือภัยพิบัติภายหลังเหตุการณ์กว่าหนึ่งเดือน นอกจากนี้ ความหนาแน่นของปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์การมีความหนาแน่นต่ำแสดงว่าองค์การที่เข้าร่วมมือมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันน้อยเกินไปจึงพลาดโอกาสที่จะได้รับความร่วมมือและการใช้ทรัพยากรที่จำเป็นร่วมกันเพื่อรับมือ ภัยพิบัติสึนามิคล้ายกับปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่อบุคคลกล่าวคือ มีคนมาร่วมกันทำงาน แต่ต่างคนต่างทำงานในหน้าที่ ต่างคนต่างมีเป้าหมายจึงทำให้ระบบการรับมือภัยพิบัติของประเทศอินโดนีเซียไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร และงานของ Russell (2009) เรื่อง “Intergovernmental Cooperation and Coordination Within Canadian Disaster and Emergency Management-what Make It ” ผลการวิจัยพบว่า การทำงานโดยเน้นการสั่งการแบบบนลงล่าง (top down) ของรัฐบาลกลางยังไม่ประสบความสำเร็จในการเสริมสร้างประสิทธิภาพของการประสานงานและการทำงานร่วมกันระหว่างองค์การในการจัดการภัยพิบัติและสถานการณ์ฉุกเฉิน เมื่อเทียบกับเกณฑ์หน่วยงานต่าง ๆ ยังมีความขัดแย้งกัน และไม่มีส่วนร่วมเท่าที่ควรเมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่ทางไกลและกันดารอย่างตอนเหนือของประเทศแคนาดา ส่วนการประสานงานแบบล่างขึ้นบน (bottom up) พบว่า มีการแบ่งปันข้อมูลและการประสานงานกันดี ทำให้หน่วยงานสามารถแก้ไขปัญหาได้ภายใต้ทรัพยากรที่มีจำกัด มีการเสริมสร้างสมรรถนะโดยการฝึกซ้อมและการฝึกอบรม ซึ่งเป็นการแสดงถึงความร่วมมือและการประสานงานที่มีประสิทธิภาพในการจัดการภัยพิบัติและสถานการณ์ฉุกเฉิน และงานของ เรืองฤทธิ์ ประเทียบอินทร์. (2564) เรื่อง “การบริหารจัดการอุทกภัยของเทศบาลตำบลบ้านกลาง อำเภอมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี พบว่าปัญหาเรื่องของการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ การให้ความรู้

เรื่องการป้องกันไม่ให้เกิดอุทกภัย การเตรียมความพร้อม และการดำรงชีพอยู่ในสถานการณ์ที่เกิดอุทกภัย ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ มากมาย

4. ตัวแบบ Agranoff and McGuire (2003) ได้แบ่งรูปแบบความร่วมมือออกเป็น 6 รูปแบบ จากผลการศึกษาพบว่าชาวบ้าน จ.นนทบุรี มีการเรียกร้องหรือแสดงความต้องการอย่างชัดเจนที่ต้องการพัฒนาระบบการป้องกันน้ำท่วมอย่างบูรณาการ การแสดงความต้องการเหล่านี้ ออกมาอย่างชัดเจนและเป็นความต้องการทุกภาคส่วน แม้ว่าน้ำท่วมกับ จ.นนทบุรี เป็นของคู่กันก็ตาม และได้รับผลดีจากน้ำท่วม แต่น้ำท่วมก็ได้สร้างความเสียหายให้กับชาวบ้าน จ.นนทบุรีอย่างมากมาย ประกอบกับสภาพการณ์ของ จ.นนทบุรีมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก จากเมืองเกษตรกรรมเป็นหลักที่ชาวบ้านส่วนมากเป็นเกษตรกร ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ประมง ปลูกข้าว ทำสวน ทำไร่ ต่อมามีความเจริญเกิดขึ้นอย่างมากมาย มีโรงงานอุตสาหกรรม โรงแรม ห้างสรรพสินค้า หมู่บ้านจัดสรร คอนโดมิเนียม ร้านอาหาร ส่วนราชการ (เช่น กระทรวงพาณิชย์ เป็นต้น) จึงทำให้ภาคส่วนที่เกิดขึ้นในภายหลังได้รับผลกระทบจากน้ำท่วมอย่างมากมาย ส่งผลต่อความเสียหายทางเศรษฐกิจอย่างใหญ่หลวง ประกอบกับ จ.นนทบุรีเป็นหนึ่งในจังหวัดปริมณฑล เป็นเมืองหน้าด่านของกรุงเทพฯ ที่แม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่านก่อนที่จะผ่านกรุงเทพฯ จึงส่งผลไม่เฉพาะ จ.นนทบุรี เท่านั้น แต่ยังส่งผลกระทบและความเสียหายต่อกรุงเทพฯ ซึ่งเป็นเมืองเศรษฐกิจของประเทศไทยอีกด้วย ดังนั้นรูปแบบความร่วมมือจึงควรเป็นไปตามรูปแบบ Jurisdiction-based Management Model ที่เป็นการเปิดโอกาสให้องค์การจากภาคส่วนต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นจากภาครัฐหรือจากภาคเอกชน (ซึ่งต่างก็มีเป้าหมายของตนเองอยู่แล้ว) เข้ามาร่วมมือกันเพื่อสรรค์สร้างให้เป้าหมายรวมทั้งภารกิจของกลุ่มประสบความสำเร็จเป็นรูปธรรมขึ้นได้โดยธรรมชาติ การสร้างความร่วมมือชนิดนี้ต้องมีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน (interdependence) ตลอดจนมีการแบ่งปันทรัพยากรต่าง ๆ ร่วมกัน เช่น งบประมาณ ข้อมูลผู้เชี่ยวชาญของแต่ละองค์การ เป็นต้น

อย่างไรก็ตามผลการศึกษาจะพบความร่วมมือแบบอื่น ๆ ที่ซุกซ่อนอยู่ก็ตาม เช่น รูปแบบ Donor-recipient Model เป็นการสร้างความร่วมมือระหว่างองค์การที่รับบทบาทเป็นผู้ให้เงินสนับสนุน (granter) กับองค์การที่รับบทบาทเป็นผู้รับเงินสนับสนุน โดยทั้ง 2 องค์การจะดำเนินงานแบบถ้อยทีถ้อยอาศัยซึ่งกันและกัน และมีการควบคุมกันเอง (two-party control) กล่าวคือ เป็นความร่วมมือที่ระหว่างชาวบ้าน (โดยเฉพาะในหมู่บ้านจัดสรรหรือคอนโดมิเนียม) และหน่วยธุรกิจที่บริจาคสิ่งของและเงินทองให้กับผู้นำชาวบ้านและชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบ (เช่น ชุมชนริมแม่น้ำเจ้าพระยา ชุมชนในที่ลุ่มต่ำ เป็นต้น) ความสัมพันธ์และความร่วมมือจะเป็นแบบพึ่งพากันและกัน เป็นความร่วมมือช่วยเหลือในลักษณะสิ่งของและเงินมากกว่าในรูปแรงงาน เนื่องจากชาวบ้านกลุ่มนี้ประกอบอาชีพและมีงานประจำ อาจจะให้ความร่วมมือได้ในช่วงวันหยุด และไม่สะดวกให้ความร่วมมือในรูปแรงงาน ที่จะต้องใช้ร่างกายและพลกำลังอย่างมาก เพราะถ้าชาวบ้านบางกลุ่ม (เช่น ชุมชนริมแม่น้ำเจ้าพระยา ชุมชนในที่ลุ่มต่ำ เป็นต้น) ได้รับผลกระทบและเดือดร้อนจากน้ำท่วม ก็จะส่งผลต่อชาวบ้านกลุ่มอื่น ๆ ในที่สุดเช่นกัน

อีกรูปแบบหนึ่งก็คือ Contented Model เป็นการสร้างความร่วมมือแบบฉกฉวยโอกาส หรือเป็นการพยายามเก็บเกี่ยวโอกาสที่ดีให้กับตนเอง (opportunistic) ซึ่งมีการใช้โอกาสในเรื่องน้ำท่วมหรืออุทกภัยเพื่อสร้างโอกาสที่ดีในการสร้างความร่วมมือการช่วยเหลือทั้งก่อน ระหว่าง และ ภายหลังน้ำท่วม เช่น ชาวบ้านที่ประสบภัยรายหนึ่งในชุมชนมัสยิดทำอิฐใช้กลไกผ่านสื่อมวลชนที่มาสัมภาษณ์เรียกร้องให้ภาครัฐหรือผู้เกี่ยวข้องเข้ามาช่วยเหลือทั้งในลักษณะเงินช่วยเหลือ เงินบริจาค ยานพาหนะ และสิ่งของต่าง เมื่อมีสื่อมวลชนนำไปเสนอข่าวให้ประชาชนรับรู้แล้วก็จะมกลไกและความช่วยเหลือต่าง ๆ ตามมา หรือกรณีผู้นำชาวบ้านที่อยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาก็เช่นเดียวกัน มีการนำเสนอข่าวน้ำท่วมและการดำเนินการป้องกันน้ำท่วม เช่น การบรรจุกระสอบทราย การยกและจัดเรียงกระสอบทราย เป็นต้น เมื่อนำภาพข่าวเสนอทางสื่อสังคม เช่น Facebook line เป็นต้น หรือนำไปเสนอขงสื่อมวลชน ก็ได้รับการตอบรับจากภาคส่วนต่าง ๆ โดยเฉพาะชาวบ้านที่พักอาศัยในหมู่บ้านจัดสรรและคอนโดมิเนียมในพื้นที่นั้น ๆ เข้ามาให้ความร่วมมือช่วยเหลือบริจาคเงินและสิ่งของอย่างมากมาย

อีกรูปแบบหนึ่งของความร่วมมือคือ Reactive Model เป็นการสร้างความร่วมมือแบบครั้งคราว กล่าวคือ บางครั้งองค์การอาจให้ความร่วมมือเพื่อการปฏิบัติงาน แต่บางครั้งองค์การอาจจะไม่ให้ความร่วมมือ ซึ่งอาจจะพบเห็นการร่วมมือแบบนี้ระหว่างภาคประชาชนคือชาวบ้านในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบน้ำท่วมกับหน่วยงานของรัฐ (เช่น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น กรมชลประทาน เป็นต้น) และภาคการเมือง (ทั้งระดับพื้นที่ ระดับจังหวัดและระดับชาติ) ซึ่งมีการให้ความร่วมมือช่วยเหลือเป็นบางครั้งเท่าที่จะทำได้ ทั้งนี้อาจจะเนื่องจากสาเหตุหลายประการในการให้ความร่วมมือและไม่ให้ความร่วมมือ เช่น ความสัมพันธ์ส่วนตัว งบประมาณ คำสั่งจากผู้บังคับบัญชา เป็นต้น ดังนั้นความร่วมมือในลักษณะนี้ก็อาจจะเป็นแบบ Top-down Model เป็นรูปแบบการสร้างความร่วมมือกับองค์การที่อยู่ในระดับต่ำกว่า หรืออยู่ในระดับล่างลงไป เนื่องจากต้องประสบปัญหาและอุปสรรคจากการเชื่อมความสัมพันธ์กับองค์การที่อยู่ในระดับที่เหนือขึ้นไปหรือที่อยู่ในระดับเดียวกัน ซึ่งเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนกับข้าราชการบางรายที่มีมุมมองลักษณะนี้

การบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี ให้ได้เกิดผลอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ควรจะยึดรูปแบบ Jurisdiction-based Management Model ที่เป็นการเปิดโอกาสให้องค์การจากภาคส่วนต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นจากภาครัฐ หรือจากภาคส่วนอื่นเข้าร่วมมือกันในการป้องกันอุทกภัยอย่างจริงจังและเร่งด่วนที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทวีศักดิ์ ธนเดโชพล (2558) ศึกษาเรื่อง “ความร่วมมือในการจัดการภัยพิบัติเพื่อป้องกันและบรรเทาอุทกภัย กรณีศึกษา: จังหวัดชุมพรและจังหวัดสงขลา COLLABORATION IN DISASTER MANAGEMENT FOR FLOOD PREVENTION AND MITIGATION: A CASE STUDY OF CHUMPHON AND SONGKHLA PROVINCES.” รูปแบบโดยมีรูปแบบที่เหมาะสมที่สุด คือ Jurisdiction-based Management เนื่องจากเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้าร่วมมือ ในการจัดการภัยพิบัติเพื่อป้องกันและบรรเทาอุทกภัยให้ประสบความสำเร็จและเป็นรูปธรรมและมีการพึ่งพาซึ่งกันและ

กันด้านทรัพยากร พบว่า มี 8 ปัจจัยได้แก่ ด้านสถานการณ์ ด้านขีดความสามารถ ด้านความเป็นผู้นำ ด้านการติดต่อสื่อสาร ด้านการบริหารงาน ด้านความสัมพันธ์ทางสังคมและความเข้มแข็งของชุมชน ด้านกระบวนการเรียนรู้และด้านงบประมาณ

5. ความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัย : ศูนย์กลางอยู่ที่ประชาชน การบริหาร และจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรีจะต้องสอดคล้องกับการบริหารจัดการบริการสาธารณะแนวใหม่ซึ่งมีคุณลักษณะ 7 ประการ ดังนี้ (<http://anuruckwatanathawornwong.blogspot.com/2009/12/สืบค้นวันที่ 26 เม.ย. 2565>)

1) เป็นการให้บริการมากกว่าการกำกับดูแล (serve rather than steering) การบริหาร และจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรีให้ได้ผลจึงจะต้องให้ภาคประชาชนและภาคประชาสังคมเป็นตัวหลักในการดำเนินการ ภาครัฐเป็นเพียงพี่เลี้ยงคอยให้ความช่วยเหลือผ่านกลไกของพื้นที่ เช่น นักปกครองท้องถิ่น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น คอบช่วยเหลือสนับสนุนความต้องการของชาวบ้านและร่วมแก้ปัญหาของชาวบ้านในการป้องกันน้ำท่วม

2) ผลประโยชน์สาธารณะเป็นเป้าหมายไม่ใช่แค่ผลพลอยได้ที่เกิดขึ้น (public interest is aim, not byproduct) การป้องกันน้ำท่วมแบบบูรณาการต้องให้ได้ผลตามต้องการ มีการให้ความร่วมมือจากทุกภาคส่วน มีการกำหนดผลที่ต้องการอย่างชัดเจนและสามารถวัดผลหรือกำหนดตัวชี้วัดได้ มิใช่เป็นผลพลอยได้ที่ไม่ได้คาดหวังถึงผลที่เกิดขึ้น ดังนั้นการสร้างเขื่อนริมแม่น้ำควรจะต้องเกิดจากความร่วมมือทุกภาคส่วนอย่างบูรณาการที่เกิดจากความร่วมมือกันทุกภาคส่วนดำเนินการอย่างสอดคล้องประสานกัน ไร้รอยต่อ และเป็นเขื่อนป้องกันน้ำท่วม มิใช่เขื่อนที่ป้องกันดินไหลลงแม่น้ำเท่านั้น

3) คิดแบบยุทธศาสตร์และทำตามหลักประชาธิปไตย (think strategically, act democratically) นโยบายและโครงการต่าง ๆ ที่จะตอบสนองความต้องการสาธารณะจะต้องทำได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีการรับผิดชอบโดยใช้ความพยายามร่วมกัน และกระบวนการที่มีความร่วมมือการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรีมีการวิเคราะห์ศึกษาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภัยคุกคาม ร่วมกัน วางหรือกำหนดยุทธศาสตร์ให้สอดคล้องกับบริบทหรือสภาพแวดล้อมรวมถึงมีการปฏิบัติตามยุทธศาสตร์อย่างได้ผลบนพื้นฐานของการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย ที่เป็นการปกครองโดยประชาชน เพื่อประชาชน และของประชาชน

4) การให้บริการประชาชนมากกว่าที่จะเป็นลูกค้า (serve citizens, not customers) ผลประโยชน์สาธารณะนั้นมาจากการสนทนากับค่านิยมที่ใช้ร่วมกันมากกว่าผลประโยชน์ส่วนตัวของปัจเจกบุคคลที่นำมารวมนั้น ดังนั้นรัฐไม่เพียงแต่ต้องตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้า แต่จะต้องสร้างความสัมพันธ์ของความไว้วางใจและความร่วมมือร่วมใจกันระหว่างประชาชนอีกด้วย การบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรีก็เช่นเดียวกัน

ภาครัฐจะต้องมีการประชาสัมพันธ์ สร้างความน่าเชื่อถือ และไม่ดำเนินการแบบฉาบฉวยหรือ “ผักชีโรยหน้า” แต่ดำเนินการอย่างจริงจังและจริงใจ เพื่อสร้างความร่วมมือแบบบูรณาการจากทุกภาคส่วน

5) ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้นั้นไม่ใช่ของง่าย (accountability isn't simple) หมายถึงว่าเป็นเรื่องของจิตสำนึกหรือ Mind set ที่แต่ละคนจะมีที่จะต้องมีการปลูกฝังอย่างเร่งด่วน และมี “ตัวแบบ” (model) ให้คนรุ่นหลังได้ยึดถือในการปฏิบัติ ในการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรีก็ต้องสร้างจิตสำนึกของประชาชนสาธารณะ (public) ที่เกิดผลดีต่อประเทศชาติ เมื่อมีการดำเนินการต้องมีจิตสำนึกรับผิดชอบร่วมกัน การป้องกันน้ำท่วมมิใช่เป็นพันธกิจของใครหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเท่านั้น แต่เป็นพันธกิจร่วมกัน

6) ให้คุณค่าในความเป็นคนไม่ใช่ประสิทธิภาพ (value people, not just productivity) รัฐและเครือข่ายจะประสบความสำเร็จในระยะยาวถ้ามีการใช้กระบวนการที่มีความร่วมมือร่วมใจและมีการเป็นผู้นำร่วมกันโดยมีพื้นฐานจากการให้เกียรติผู้คนทั้งหมด การบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรีจะต้องเหลียวมอง เยียวยา รวมถึงนำพาผู้ที่ประสบภัยจากน้ำท่วมให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข มิใช่พิจารณาเฉพาะผู้ได้ประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว

7) ให้คุณค่าความเป็นประชาชนและการบริการสาธารณะมากกว่าความเป็นเจ้าของ (value citizenship and public service above entrepreneurship) ผลประโยชน์สาธารณะจะมีความก้าวหน้าในทางที่ดีถ้ารัฐและประชาชนได้มุ่งมั่นร่วมกันที่จะช่วยเหลือสังคมมากกว่าที่จะใช้ความเป็นเจ้าของที่ทำเหมือนกับว่าเป็นตัวเองเป็นเจ้าของในเงินของรัฐ การบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรีต้องมีการดำเนินการให้ประจักษ์ว่าเป็นผลประโยชน์ร่วมกันของทุกภาคส่วน เป็นหน้าที่ของชาวนนทบุรีที่มีภารกิจในการป้องกันน้ำท่วมร่วมกัน มิอาจจะหลีกเลี่ยงได้

สอดคล้องกับงานวิจัยของ Tove Bodland and Mikael Granberg. (2018). ศึกษาเรื่อง “The community Resilience Challenge-a case study from Sweden.” ที่ใช้แนวทางทั้ง เฮียวโกะ (Hyogo Framework) การลดการสูญเสียจากภัยพิบัติลงทั้งในชีวิตและทรัพย์สิน คำนึงถึงความปลอดภัยหลากหลายทางวัฒนธรรม และใช้ทุนทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งเครือข่ายทั้งในระดับนานาชาติ ส่วนเซนได (Sendai Framework) มุ่งลดความเสี่ยงภัยพิบัติโดยที่รัฐตระหนักในบทบาทหลักของตนเองและแบ่งปันความรับผิดชอบดังกล่าวกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ รวมถึงรัฐบาลท้องถิ่น ภาคเอกชน และผู้มีส่วนได้ ส่วนเสียอื่น ๆ

งานของ Seigo Nasu.(2022) เรื่อง “River Basin Water Management under Extreme and Climate Change Impacts” พบว่าการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและการบริหารจัดการน้ำ กฎหมายใหม่กำหนดให้ฝ่ายบริหารรับฟังความคิดเห็นของผู้อยู่อาศัย นายกเทศมนตรีและผู้เชี่ยวชาญต่าง ๆ การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีคณะกรรมการที่จะดูแลในเรื่องของการปรับความต้องการน้ำตามแต่ละลุ่มน้ำจะมาประชุมและหาข้อตกลงร่วมกันและงานของ Seungho Lee. (2022) เรื่อง “Water Policy Reform in South Korea การปฏิรูปนโยบายน้ำในประเทศเกาหลีใต้”

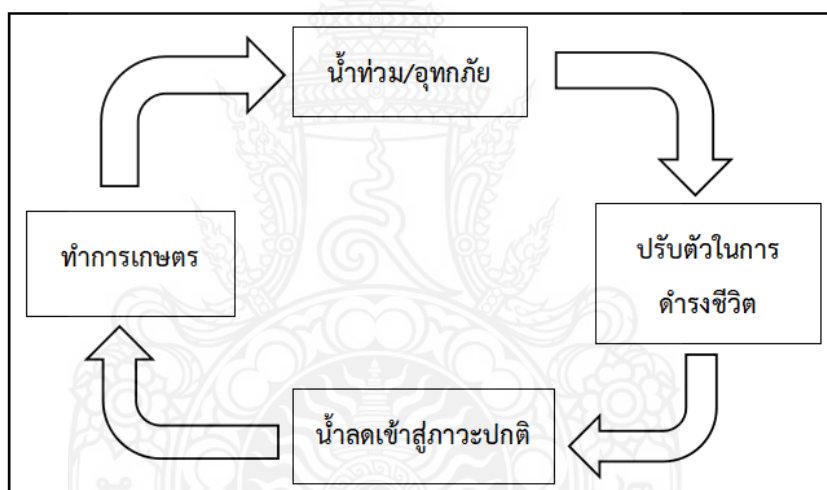
พบว่าแนวทางเพื่อมุ่งสู่ความมั่นคงด้านน้ำใช้หลัก Integrated Water Resources Manage (IWRM) นโยบายและโครงการที่ครอบคลุมหลายมิติ จากการมุ่งเน้นการใช้มาตรการเชิงโครงสร้าง ไปสู่การใช้มาตรการไม่ใช่โครงสร้าง และให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมและการพัฒนาที่ยั่งยืน แนวนโยบาย IWRM คือ นโยบาย แผนงาน และโครงการต่าง ๆ เพื่อฟื้นฟูวัฏจักรอุทกวิทยา การจัดการลุ่มน้ำด้วยการมีส่วนร่วม ความร่วมมือ และการสื่อสาร การจัดตั้งธรรมาภิบาลร่วมกันในลุ่มน้ำ และการจัดการทรัพยากรน้ำตามหลักธรรมาภิบาลที่ดี

6. อยู่ให้เป็น เย็นให้พอ รอไม่นาน จังหวัดนนทบุรีตั้งบนฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา โดยแม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่านจังหวัดนนทบุรีทำให้แบ่งพื้นที่ของจังหวัดออกเป็น 2 ส่วน คือ ฝั่งตะวันออกและฝั่งตะวันตก ฝั่งตะวันออกมีพื้นที่ติดกับกรุงเทพมหานคร พื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัดนนทบุรีอยู่ฝั่งตะวันตก ลักษณะพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มมีทั้งคลองธรรมชาติและคลองที่ขุดขึ้นใหม่เป็นจำนวนมาก ซึ่งเชื่อมโยงติดต่อกันเปรียบประดุจใยแมงมุม สามารถใช้เป็นที่สัญจรไปมาติดต่อกันระหว่างหมู่บ้าน ตำบล และจังหวัด ทำให้มีย่านชุมชนหนาแน่นตามริมแม่น้ำเจ้าพระยาและริมคลองสายต่าง ๆ โดยทั่วไปพื้นที่ส่วนที่ห่างจากแม่น้ำเจ้าพระยาและลำคลองเป็นหมู่บ้านอิสระ เป็นสวนและไร่นา คลองที่สำคัญคือ คลองบางกอกน้อย คลองอ้อมเกร็ด และคลองบางใหญ่ซึ่งยังใช้เป็นเส้นทางสัญจรที่สำคัญของชุมชน ริมน้ำในปัจจุบัน ชาวนนทบุรีจึงจะเป็นชาวไทยอีกกลุ่มหนึ่งที่คุ้นเคยกับสายน้ำมาตั้งแต่อดีตระหว่างคลองต่าง ๆ เป็นสวนผลไม้ที่มีการใช้ภูมิปัญญาจัดระบบการปลูกดูแลรักษาจนได้ผลไม้ที่มีรสชาติดี เยี่ยมมีชื่อเสียงเป็นที่นิยมมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาไม่ว่าจะเป็นทุเรียน มังคุด ชมพู่มะเหมี่ยว ซึ่งผู้บริโภคยอมซื้อรับประทานแม้ว่าจะมีราคาสูงกว่าแหล่งผลิตอื่น (<http://www.nonthaburi.doae.go.th/page1.htm> สืบค้นวันที่ 5 พ.ค. 2567) แต่ปัจจุบันสวนผลไม้ดังกล่าว ค่อยๆ ถูกเปลี่ยนเป็นย่านธุรกิจและที่อยู่อาศัยของคนในกรุงเทพฯ เนื่องจากเป็นจังหวัดปริมณฑลที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกครบทุกระบบเชื่อมโยงกับกรุงเทพมหานครฯ จนแยกแทบไม่ออก ซึ่งปกติมักจะมีน้ำท่วมเสมอ ปัจจุบันพื้นที่ของจังหวัดนนทบุรีในบางอำเภอซึ่งเคยเป็นสวนผลไม้ต่าง ๆ และมีเขตติดต่อกับกรุงเทพมหานครก็ค่อยๆ มีการเปลี่ยนแปลงตามความเจริญทางเศรษฐกิจ สภาพของจังหวัดเป็นที่อยู่อาศัยของประชาชนที่ได้ย้ายถิ่นมาจากทุกภาคของประเทศ พื้นที่ในบางอำเภอจึงเป็นที่รองรับการขยายตัวในด้านอุตสาหกรรมและธุรกิจ (http://www.nonthaburi.go.th/Downloads/brief_nonthaburi.pdf สืบค้นวันที่ 5 พ.ค. 2567)

จากลักษณะพื้นที่และสภาพการณดังกล่าว ชาวบ้านในพื้นที่ดั้งเดิมมีความรู้และความเข้าใจบริบทของจังหวัดนนทบุรีเป็นอย่างดี ชาวบ้านที่อาศัยดั้งเดิมสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพการณดังกล่าวได้ โดยทั่วไปถือเป็นเรื่องปกติที่เข้าสู่เดือนที่มืทั้งน้ำเหนือ น้ำท่า และน้ำหนุน ประกอบกับกรมชลประทานใช้พื้นที่รับน้ำที่เรียกว่าทุ่งพระยาบรรลือ (อยู่ใน อ.ไทรน้อย อ.บางบัวทอง และ อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี และ อ.เมืองปทุมธานี อ.สามโคก และ อ.ลาดหลุมแก้ว จ.ปทุมธานี อ.ลาดบัวหลวง และ อ.บางไทร จ.พระนครศรีอยุธยา และ อ.บางเลน จ.นครปฐม) เป็นพื้นที่รับน้ำโดยกรมชลประทานดำเนินการให้ชาวบ้านในพื้นที่เหล่านี้ปลูกข้าวหรืออื่น ๆ ก่อน โดยได้เริ่มส่งน้ำให้เพาะปลูกประมาณต้นเดือนพฤษภาคม จากเดิมที่ต้องรอน้ำฝนในการเตรียมแปลง เพื่อเก็บเกี่ยวผลผลิตให้เสร็จทันก่อน

ฤดูน้ำหลากจะมาในช่วงเดือน ก.ย. – ต.ค. เมื่อถึงฤดูรับน้ำบริเวณดังกล่าวก็จะกลายเป็นพื้นที่รับน้ำ ซึ่งจะรับน้ำโดยปกติใช้ระยะเวลาประมาณ 2 เดือน พื้นที่ทุ่งพระยาบรรลือจะมีการผลักดันน้ำออกจากแม่น้ำท่าจีนและแม่น้ำเจ้าพระยา ผ่านคลองพระพิมลที่จะใช้ในการบริหารจัดการน้ำไม่ให้ไหลลงสู่ทุ่งพระพิมล นอกจากนี้ทุ่งพระยาบรรลือแล้ว ยังมีพื้นที่ทุ่งพระพิมล (อยู่ใน อ.ไทรน้อย อ.บางใหญ่ อ.บางบัวทอง และ อ.บางกรวย จ.นนทบุรี และ อ.บางเลน อ.นครชัยศรี และ อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม) จะใช้คลองมหาสวัสดิ์ในการควบคุมและบริหารจัดการน้ำ โดยจะใช้ประตูระบายน้ำที่ตั้งอยู่ตามแนวแม่น้ำท่าจีนและแม่น้ำเจ้าพระยา ช่วยในการผลักดันน้ำออกจากพื้นที่ในทุ่งต่าง ๆ ให้ไหลลงสู่แม่น้ำโดยเร็วที่สุด นอกจากนี้ประตูระบายน้ำบรมธาตุและประตูระบายน้ำพลเทพจะปรับลดการรับน้ำเข้าให้น้อยลง เพื่อลดปริมาณน้ำให้เหลือเพียงครึ่งหนึ่งของลำน้ำ ซึ่งจะช่วยลดปริมาณน้ำที่จะไหลลงสู่พื้นที่ตอนล่างฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าวิถีชีวิตของชาวบ้านจังหวัดนนทบุรีเคยชินกับน้ำท่วมจนกลายเป็นวงจรหรือวัฏจักรในการดำรงชีวิตของชาวบ้านจังหวัดนนทบุรี ดังภาพที่ 5.2

ภาพที่ 5.2 วงจรหรือวัฏจักรในการดำรงชีวิตของชาวบ้านจังหวัดนนทบุรี

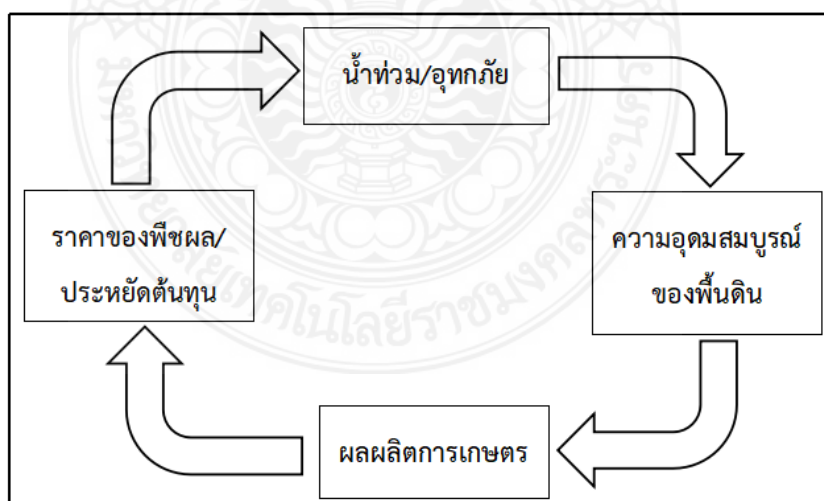
จากภาพที่ 5.2 วงจรหรือวัฏจักรในการดำรงชีวิตของชาวบ้านจังหวัดนนทบุรีหรือชาวบ้านที่อยู่ริมแม่น้ำต่าง ๆ จะพบว่าเมื่อเกิดน้ำท่วม/อุทกภัยก็จะมีปรับตัวให้อยู่กับสภาพน้ำที่ท่วมเป็นปกติ และใช้ภูมิปัญญาที่สั่งสมและสั่งสอนกันมาแต่โบราณกาลปรับตัวในการดำรงชีวิต เมื่อน้ำลดเข้าสู่ภาวะปกติก็ออกไปประกอบอาชีพทำการเกษตร เมื่อถึงใกล้ฤดูน้ำท่วมก็จะมีเตรียมการเพื่อรองรับสถานการณ์น้ำท่วมต่อไป

ในเรื่องการปรับตัวให้สอดคล้องกับบริบทนั้นมิงานของ อัครนัย ขวัญอยู่ จุฬารัตน์ ผดุงชีวิต และธนวุฒิ ศรีสวัสดิ์ (2561) เรื่อง “พฤติกรรมกรรมการปรับตัวของผู้ประสบภัยพิบัติทางธรรมชาติ กรณีศึกษา : ผู้ประสบภัยอุทกภัยจากเหตุการณ์มหาอุทกภัย ปี 2554 ในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี พระนครศรีอยุธยา และนครปฐม การปรับตัวของประชาชนที่ประสบเหตุการณ์มหาอุทกภัย 2554 คณะผู้วิจัยได้จำแนกการปรับตัวออกเป็น 2 มิติ ได้แก่ 1) การปรับตัวภายใน ซึ่งพบว่ากลุ่มตัวอย่าง

ส่วนใหญ่มีการปรับตัวในประเด็นเรื่องที่อยู่อาศัยในระดับที่สูงมาก รวมถึงการปรับปรุงระบบการเกษตรและสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยอยู่ในระดับมากเช่นกัน และ 2) การปรับตัวภายนอกซึ่งพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้สึกภาคภูมิใจต่อชุมชนในการร่วมแก้ปัญหาน้ำท่วม และมีความไว้วางใจหน่วยงานต่าง ๆ ที่เข้ามาให้ความช่วยเหลืออยู่ในระดับมาก

เมื่อเกิดน้ำท่วมหรืออุทกภัยย่อมส่งผลเสียหายต่อประชาชนและประเทศ ดังที่ ประสิทธิ์เมฆอรุณ (2554, น.46) กล่าวว่า ผลกระทบจากอุทกภัยมีดังนี้ความเสียหายเกิดขึ้นแล้วทั้งภาคการเกษตร อุตสาหกรรม และบริการ พืชผลเกษตรเสียหายกว้างขวาง โรงงานอุตสาหกรรมทั้งเล็กกลาง ใหญ่ ถูกกระแทกอย่างหนักด้วย ความเชื่อมั่นนักลงทุนที่หายไป การกอบกู้การผลิตให้กลับมาทำงานได้ล่าช้า การปลูกข้าวนาปรัง พืชสวนที่เสียหาย โรงงานที่เสียหายขนาดเล็ก และธุรกิจบริการที่ขบเซา ความสูญเสียที่เกิดขึ้นในส่วนบุคคลคนจำนวนมากที่แทบสิ้นเนื้อประดาตัว บางคนประสบกับภาวะว่างงาน ภาวะสุขภาพกายและจิตเสื่อม ความเสียหายที่เกิดแก่ถนนหนทาง สาธารณูปโภค วัตถุอาaram โบราณสถาน เกิดความเสียหายหนักอย่างกว้างขวางความสูญเสียอื่น ๆ เช่น การเกิดโรคระบาด การลักขโมยเนื่องจากความอดอยาก การขาดแคลนวัตถุดิบหรือชิ้นส่วนในภาคการผลิต ปัญหาหนี้สูญจะเกิดขึ้นกับทั้งสถาบันการเงิน ลูกหนี้ทั้งภาคธุรกิจและส่วนบุคคลจำนวนมากต้องผินด้นชำระหนี้

อย่างไรก็ตาม “อะไรที่เป็นโทษ ย่อมเป็นคุณด้วย” เข้าทำนอง “Nothing is Free” ไม่มีอะไรที่ได้มาโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย ทุกอย่างถ้าจะได้ก็ต้องจ่าย กล่าวคือ ผลดีของน้ำที่หลากมาจากตอนเหนือนำมาซึ่งการตกตะกอนของปุ๋ยธรรมชาติ ทำให้ดินเกิดความอุดมสมบูรณ์ เหมาะแก่การทำ การเกษตรทำให้ผลผลิตการเกษตรได้ทั้งปริมาณและคุณภาพที่สูง ราคาผลผลิตก็มีราคาสูงตามไปด้วย จนเป็นที่เลื่องลือคือทุเรียนเมืองนนท์ เมื่อปุ๋ยที่ได้มาจากธรรมชาติก็ประหยัดต้นทุนเรื่องปุ๋ยไปได้ ชาวบ้านในพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนวิกฤตให้เป็นโอกาส ดังภาพที่ 5.3

ภาพที่ 5.3 ผลดีของน้ำท่วม/อุทกภัย

7. ผลการพิสูจน์สมมติฐานพบว่าลักษณะปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุที่ส่งผลต่อความคิดเห็นการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ประกอบกับผลการพิสูจน์สมมติฐานพบว่าลักษณะปัจจัยส่วนบุคคลด้านระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่ส่งผลต่อความคิดเห็นการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 น่าจะมีส่วนสัมพันธ์กัน เนื่องจากมีชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เป็นเวลานานและมีอายุมาก ประกอบกับมีความสะดวกสบายในการดำรงชีวิต มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิต สภาพอากาศที่น่าอยู่ จึงมีความรู้สึกผูกพันกับพื้นที่ ความผูกพันพื้นที่เป็นความรู้สึกและทัศนคติที่ชาวบ้านในพื้นที่รู้สึกต่อพื้นที่ที่ดำรงชีวิต และแสดงออกด้วยการทุ่มเทความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่เพื่อให้พื้นที่ไม่เกิดปัญหาน้ำท่วมหรืออุทกภัย อันเป็นเรื่องของ ความผูกพันต่อพื้นที่ (Area engagement) เป็นความสัมพันธ์อันเหนียวแน่นของความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสมาชิกในพื้นที่ โดยมีการแสดงให้เห็นถึง 1) ความเชื่อมั่นอย่างแรงกล้าและการยอมรับเป้าหมายของการทำงานด้วยกัน 2) ความคาดหวังที่จะใช้ความพยายามเพื่อประโยชน์ของพื้นที่ 3) ความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะดำรงรักษาสถานภาพของการเป็นสมาชิกที่ดีของพื้นที่ บุคคลที่มีความผูกพันกับพื้นที่สูงจะเต็มใจที่จะใช้ความพยายามอย่างมากในการปฏิบัติงานให้กับพื้นที่ซึ่งในหลายกรณีความพยายามดังกล่าวจะมีผลให้การปฏิบัติงานอยู่ในระดับดีเหนือกว่าพื้นที่อื่น ความผูกพันต่อพื้นที่น่าจะเป็นปัจจัยสนับสนุนไปสู่ความพยายามและอาจมีผลเกี่ยวเนื่องกับความรักและความห่วงใยในพื้นที่อีกด้วย เป็นไปในแนวทางเดียวกับงานของ ณัฐภัสสร อนนท์ (2554) ศึกษาเรื่อง “การบริหารวิกฤติการณ์น้ำท่วมปี 54 : กรณีศึกษา ชุมชนเทศบาลนครปากเกร็ด (ปากเกร็ดโมเดล)” มี 5 ประการโดยที่ประการที่ 3 และประการที่ 4 เกี่ยวกับเรื่องนี้ คือ 3) การจัดกิจกรรมทุกปีของชุมชนทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างชุมชน ทำให้เกิดชุมชนเข้มแข็ง 4) รวมถึงความดั้งเดิมของชุมชนและการรักพื้นที่ที่อาศัยอยู่ โดยลักษณะของพื้นที่ส่วนใหญ่ที่ท่วมจะเป็นแนวเขาน้ำนอกเขื่อนที่ได้รับผลกระทบ

สอดคล้องกับงานของ ศิริพัชร วัชรภาสกร (2556) เรื่อง “การจัดการปัญหาน้ำท่วมและการมีส่วนร่วมของชุมชน: กรณีศึกษา หมู่บ้านนักกีฬาแหลมทอง เขตสะพานสูง กรุงเทพมหานคร” ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาน้ำท่วมของประชาชนในชุมชนคือ อายุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับมือปัญหาน้ำท่วมในชุมชน โดยการบริจาคเงินเพื่อซื้อทราย กระสอบทราย และช่วยในการบรรจุกระสอบทรายเพื่อนำไปป้องกันน้ำท่วม และงานของ บัณฑิต พิมพะเสน ศศิธร เขาวรัตน์ และอุทัย โคตรดก (มปป.) ศึกษาเรื่อง “การบริหารจัดการชลประทานแบบมีส่วนร่วมของเกษตรกรผู้ใช้น้ำ โครงการสูบน้ำด้วยไฟฟ้า บ้านส้มโอง เมืองจำปาสัก แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว กลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำที่มีอายุ มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชลประทานโดยรวมและรายด้านทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ไม่สอดคล้องกับงานของ ชนาภานต์ อดุลยพิจิตร (2558) เรื่อง “การบริหารจัดการอุทกภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลระแหง อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี โดยปัจจัยส่วนบุคคลไม่ว่า

จะเป็นอายุและระยะเวลาการอยู่อาศัยแตกต่างกัน ไม่มีผลต่อความคิดเห็นในกระบวนการบริหารจัดการอุทกภัย

8. ผลการพิสูจน์สมมติฐานพบว่าลักษณะปัจจัยส่วนบุคคลด้านระดับการศึกษาที่ส่งผลต่อความคิดเห็นการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 น่าจะเนื่องจากในทุกระดับการศึกษาต่างก็ต้องการให้มีการบริหารและจัดการการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรีแบบความร่วมมือเชิงบูรณาการ ซึ่งจะส่งผลที่ดีต่อทุกระดับ สอดคล้องกับงานของ ชนากานต์ อุดลยพิจิตร (2558) ศึกษาเรื่อง “การบริหารจัดการอุทกภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลระแหง อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี โดยปัจจัยส่วนบุคคลด้านการศึกษาไม่มีผลต่อความคิดเห็นในกระบวนการบริหารจัดการอุทกภัย และความพึงพอใจในประสิทธิผลด้านการบริหารจัดการอุทกภัย

แต่ไม่สอดคล้องกับงานของ ศิริพัชร วัชรภาสกร (2556) เรื่อง “การจัดการปัญหาน้ำท่วมและการมีส่วนร่วมของชุมชน: กรณีศึกษา หมู่บ้านนักกีฬาแหลมทอง เขตสะพานสูง กรุงเทพมหานคร” ระดับของการมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาน้ำท่วมของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับต่ำ ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาน้ำท่วมของประชาชนในชุมชนคือ การศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และงานของ บัณฑิต พิมพะเสน ศศิธร เขาวรัตน์ และอุทัย โคตรดก (มปป.) ศึกษาเรื่อง “การบริหารจัดการชลประทานแบบมีส่วนร่วมของเกษตรกรผู้ใช้น้ำ โครงการสูบน้ำด้วยไฟฟ้า บ้านส้มโฮง เมืองจำปาสัก แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว กลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำที่มีระดับการศึกษา มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชลประทานโดยรวมและรายด้าน ทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

9. ผลการพิสูจน์สมมติฐานพบว่าลักษณะปัจจัยส่วนบุคคลด้านอำเภอที่พักอาศัยอยู่ในพื้นที่ที่ส่งผลต่อความคิดเห็นการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และผลการพิสูจน์สมมติฐานพบว่า ลักษณะปัจจัยส่วนบุคคลด้านลักษณะการพักอาศัยอยู่ในพื้นที่ที่ส่งผลต่อความคิดเห็นการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 น่าจะมีสาเหตุมาจากจังหวัดนนทบุรีเป็นจังหวัดปริมณฑลของกรุงเทพฯ ซึ่งเป็นเมืองหลวงและเป็นเมืองเศรษฐกิจที่มีความสำคัญต่อประเทศไทย การเดินทางสะดวกสบายมีทั้งทางบกและทางน้ำ โดยที่ทางบกมีทั้งทางถนน ทางด่วน รถไฟ และรถไฟฟ้า ใกล้เคียงสนามบินดอนเมือง มีพื้นที่สีเขียวจำนวนมาก ราคาอสังหาริมทรัพย์สามารถจับต้องได้ตามฐานะของผู้ซื้อ จึงทำให้อำเภอของจังหวัดนนทบุรีที่อยู่ติดกับกรุงเทพฯ คือ อ.บางกรวย อ.เมืองนนทบุรี และ อ.ปากเกร็ด มีความเจริญเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว มีทั้งห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่และขนาดเล็ก เมืองทองธานี หมู่บ้านจัดสรรมากมายหลายระดับ สถาบันการศึกษา คอนโดมิเนียม ส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจ ซึ่งอำเภอเหล่านี้มีแม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่านก่อนที่จะไหลผ่านกรุงเทพฯ นักวิชาการบางท่านกล่าวว่ากลายเป็นส่วนหนึ่งของกรุงเทพฯ ในขณะที่อำเภอที่เหลือ คือ อ.บางบัวทอง อ.ไทรน้อย และ อ.บางใหญ่ ยังมีพื้นที่สีเขียว

จำนวนมากและเดินทางออกไกลกว่าอำเภอที่กล่าวข้างต้น บางตำบลเป็นพื้นที่รับน้ำ (โดยได้รับการดูแลและช่วยเหลือด้านการเกษตรจากกรมชลประทาน) ลักษณะความเจริญมีน้อยกว่าอำเภอที่มีแม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่าน จึงอาจจะทำให้ความคิดเห็นการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรีแตกต่างกัน

5.3 ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ที่ได้จากผลการศึกษาครั้งนี้

1.1 รัฐต้องกำหนดนโยบายในการจัดทำผังเมืองทุกระดับเพื่อพัฒนาเมืองให้เกิดความเป็นระเบียบ เรียบร้อยน่าอยู่อาศัยและทำให้มีคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยต้องจัดให้มีกฎหมายว่าด้วยผังเมืองใน ระดับประเทศ ผังเมืองระดับภาค และผังเมืองระดับรองอื่น ๆ ที่สอดคล้องกัน เพื่อกำหนดสัดส่วนการใช้ประโยชน์ที่ดินให้ มีความชัดเจนและนำไปปฏิบัติได้อย่างจริงจังและเหมาะสมกับศักยภาพของที่ดิน ทั้งนี้ ในส่วนของการสร้างถนนของ กรมทางหลวง และกรมทางหลวงชนบท ควรประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำ เพื่อได้ข้อมูลที่เป็น ปัจจุบันมาบูรณาการในการกำหนดแนวเส้นทางถนน

1.2 รัฐต้องส่งเสริมให้มีการเรียนการสอนให้กับเด็กเยาวชน นักเรียน นิสิต นักศึกษา ให้มีความรู้ ความเข้าใจและเห็นความสำคัญในเรื่องการอุตุนิยมวิทยา และให้ความสนใจกับพยากรณ์อากาศและการเตือนภัย ทั้งนี้ หน่วยงาน ภาครัฐและภาคเอกชนควรร่วมมือกันประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทั่วไปได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพยากรณ์อากาศ และการเตือนภัย เพื่อหลีกเลี่ยงความสูญเสียและความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สิน

1.3 สำนักงานประมาณควรตระหนักถึงความสำคัญในการป้องกันและแก้ปัญหาอุทกภัย โดยจะต้อง จัดสรรงบประมาณให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างเพียงพอต่อการดำเนินงานตามแผนงานที่วางไว้ เช่น หน่วยงานหลักด้าน การเตือนภัยอย่างกรมอุตุนิยมวิทยาที่จำเป็นจะต้องมีความพร้อมทั้งทางด้านอัตรากำลังและเครื่องมือที่ทันสมัย

1.4 ต้องพัฒนาขีดความสามารถทักษะและเทคนิคในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการน้ำตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างยั่งยืน ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาพลังคนและพลังแห่งการเรียนรู้การพัฒนาพลังคน เพื่อให้คนในชุมชนมีคุณภาพ มีคุณธรรม และคนในชุมชนมีความสุข

1.5 ควรสร้างความเข้าใจในการมีส่วนร่วมถึงเหตุผลความจำเป็น หน้าที่และประโยชน์ที่ได้รับ ให้เกษตรกรได้รับทราบเข้ามามีส่วนร่วมด้วยความเต็มใจและสมัครใจ ฝึกอบรมพัฒนาเจ้าหน้าที่ให้มีความพร้อม

2. ข้อเสนอแนะในการนำนโยบายไปปฏิบัติ

2.1 ควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรีทุกระดับทั้งระดับจังหวัด ระดับพื้นที่ และระดับชุมชน ทั้งใน

แนวดิ่งและแนวนอน ดำเนินการอย่างบูรณาการ มีการปรึกษาหารือบนพื้นฐานของความไว้วางใจและความเข้าใจซึ่งกันและกัน โดยมีหลักการอยู่ร่วมกันแบบ “เอื้ออาทรและสมานฉันท์”

2.2 ให้อำนาจ (Empower) กับประชาคมและคณะกรรมการระดับต่าง ๆ ทั้งด้านทรัพยากรและอื่น ๆ ในการบริหารจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรีโดยมุ่งเน้นกลุ่มคนที่พักอาศัยในพื้นที่เป็นเวลานาน ที่จะช่วยเป็นพลังขับเคลื่อนและเป็นทรัพยากรบุคคล (resource persons) ที่มีคุณค่า ประกอบกับหลายท่านเคยรับราชการในระดับสูง จึงน่าจะช่วยในการขอความร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ ได้ดี

2.3 จัดตั้งเครือข่ายการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี ในพื้นที่ที่คาดว่าจะเกิดอุทกภัยหรือน้ำท่วม เพื่อช่วยเฝ้าระวังโดยเฉพาะเครือข่ายอนุรักษ์แม่น้ำฯ แต่ละแห่ง เครือข่ายของหน่วยราชการ เครือข่ายของภาคประชาสังคมและภาคประชาชน เพื่อช่วยบอกกล่าว (Inform) โดยใช้สื่อสังคม (social media) หรือสื่ออื่น ๆ เช่น หอกระจายข่าว รถกระจายเสียง เป็นต้น ให้เป็นประโยชน์ผ่านช่องทางต่าง ๆ ที่ชาวบ้านสามารถรับรู้ได้อย่างรวดเร็ว

2.4 พัฒนาระบบเฝ้าระวังเตือนภัยของรัฐให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นกว่านี้ ต้องพัฒนาเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial : AI) เตือนภัย โดยเฉพาะโปรแกรมหรือคำสั่งที่ใช้ควบคุมการทำงานของอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ (application ที่กำหนดพื้นที่น้ำท่วมชัดเจนลงไปยังระดับชุมชน เป็นบริการพื้นฐานเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างทันท่วงที เมื่อเจอเหตุการณ์ที่รับมือไม่ได้ก็ยังมีวิธีจัดการเพื่อลดความเสียหายในระดับต่อไปได้ นั่นคือมีการแจ้งเตือนภัยอย่างเป็นระบบ ซึ่งมีส่วนสำคัญต่อการลดความสูญเสียที่จะเกิดขึ้น เพราะการเผยแพร่ข้อมูลผ่านแพลตฟอร์มของหน่วยงานแต่ละแห่งยังไม่เพียงพอ

2.5 ร่วมกันจัดทำแผนจัดการน้ำเฉพาะท้องถิ่น ไม่หวังพึ่งพารัฐ รวมถึงในภาวะวิกฤตต้องประสานการทำงานระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับชุมชนอย่างใกล้ชิด รวมถึงการประยุกต์ใช้วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมเพื่อแก้ไขปัญหารับมือ น้ำท่วม

2.6 ควรประยุกต์รวมการบริหารจัดการน้ำในมิติภูมิปัญญาชาวบ้าน ที่ชาวบ้านในแต่ละพื้นที่มีเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ (knowledge exchange และ knowledge sharing) เพื่อให้ได้องค์ความรู้ใหม่ในการจัดการน้ำที่เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงของแต่ละพื้นที่

2.7 กระตุ้นให้ชาวบ้านในพื้นที่ได้ให้ความร่วมมือในการกำหนดแนวทาง กติกา และบทลงโทษร่วมกันในการบริหารจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี ให้สมาชิกภายในชุมชนได้ร่วมแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนปัญหาที่เกิดขึ้นของแต่ละคนที่แตกต่างกัน เพื่อเป็นแนวทางในการพิจารณาหาทางออกที่เหมาะสม และเป็นวิธีในการป้องกันการ

เกิดปัญหาซ้ำซ้อนที่อาจเกิดขึ้นได้อีก

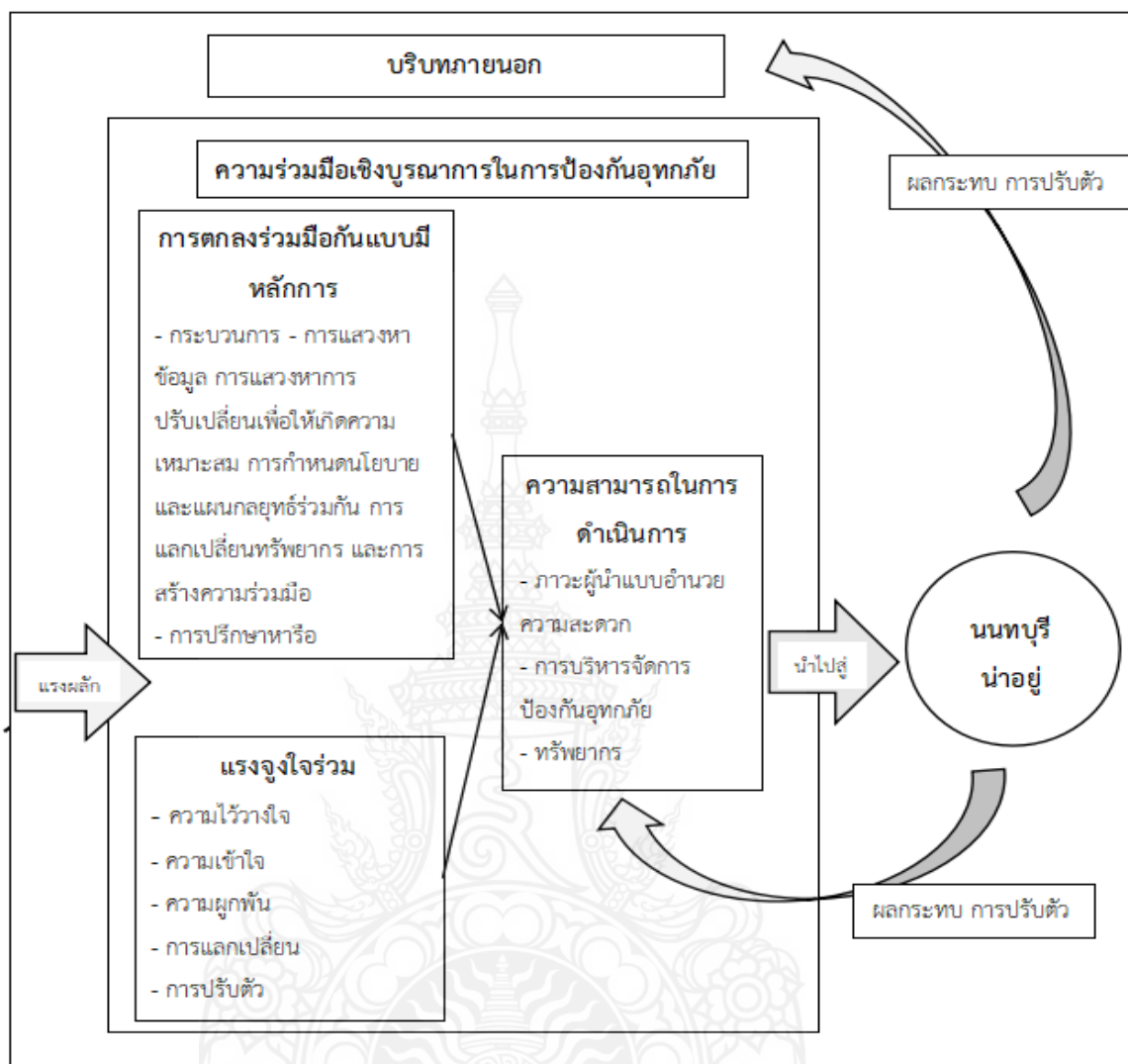
2.8 ผู้ว่าราชการจังหวัดและผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี จะต้องร่วมกันจัดทำแผนป้องกัน อุทกภัยในเบื้องต้น โดยจะต้องสำรวจและจัดทำสถิติการเกิดอุทกภัย และความรุนแรงของผลกระทบในแต่ละพื้นที่แล้วนำ ข้อมูลมาใช้ในการวางแผนป้องกัน

2.9 รัฐควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำในท้องถิ่น อาทิ องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล หรือ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เร่งจัดสร้างบ่อ ขุดลอกบ่อเดิม หรือจัดให้มีสระหรือแหล่งรับน้ำขนาดใหญ่ให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ โดยเฉพาะให้เร่งดำเนินการในพื้นที่เป็นเขตลุ่มน้ำซึ่งเกิดน้ำท่วมเป็นประจำในระยะเวลาที่ผ่านมา ทั้งนี้เพื่อชะลอการไหลบ่าของน้ำในฤดูฝนให้น้ำตกลงในบ่อน้ำซึ่งอาจเป็นแก้มลิงที่รองรับน้ำไว้ชั่วคราวและเป็นการแก้ภัยแล้งโดยการกักเก็บน้ำไว้ใช้ในฤดูแล้งจะได้ไม่เกิดน้ำแล้งอีกต่อไปอีกด้วย

2.10 รัฐควรจัดสรรทรัพยากร เช่น งบประมาณ บุคลากร เครื่องมือ เครื่องจักร เป็นต้น ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างเพียงพอในการจัดการป้องกันน้ำท่วม

2.11 ในส่วนของการบูรณาการทางน้ำสาธารณะและการตื่นเงินของลำน้ำซึ่งทำให้แหล่งน้ำอันเป็นเหตุให้ไม่สามารถ ระบายน้ำได้โดยสะดวกและเร็วดังที่ควรจะเป็น กรมเจ้าท่าและหน่วยงานอื่นที่มีศักยภาพจะต้องร่วมกันดำเนินการขุดลอก แม่น้ำ คู และคลอง รวมไปถึงดำเนินคดีกับผู้บุกรุกลำน้ำ โดยใช้เครื่องมือทางกฎหมายและทางสังคมในการจัดการควบคู่กัน ทั้งนี้เพื่อให้แหล่งน้ำเหล่านั้นมีความกว้างและความลึกพอที่จะสามารถระบายน้ำได้เต็มศักยภาพและอย่างรวดเร็วจึงจะไม่ เกิดน้ำท่วมซ้ำ

3. ข้อเสนอแนะทางวิชาการจากผลการวิจัย สำหรับงานวิจัยชิ้นนี้ขอเสนอตัวแบบ The Integrated Collaborative Administration and Management in Flood Prevention ดังภาพที่ 5.4

ภาพที่ 5.4 ตัวแบบ The Integrated Collaborative Administration and Management in Flood Prevention

จากภาพที่ 5.4 บริบทของจังหวัดนนทบุรีมีการเปลี่ยนแปลงไปมาจากแต่ก่อนที่จังหวัดนนทบุรีเป็นเมืองเกษตรกรรม ชาวบ้านในพื้นที่ทำสวน ทำนา และทำไร่ รวมถึงทำประมงด้วย แต่เนื่องจากจังหวัดนนทบุรีเป็นจังหวัดปริมณฑล สภาพของจังหวัดนนทบุรีจึงมีการเปลี่ยนแปลงตามความเจริญทางเศรษฐกิจ มีห้างสรรพสินค้า หมู่บ้านจัดสรร และอื่น ๆ อีกมากมาย แต่ชาวบ้านในพื้นที่ก็ยังทำสวน ทำไร่ ทำนา และประมง จึงเป็นแรงผลักดันให้จำเป็นต้องมีการบริหารจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัย โดยที่ในการบริหารจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยจะต้องอาศัยจุดหมาย 3 ประการด้วยกัน คือ

1) การตกลงร่วมกันแบบมีหลักการ ในการตกลงร่วมกันแบบมีหลักการจะต้องคำนึงถึงกระบวนการตกลงร่วมกันแบบมีหลักการ (Principled Engagement) คือ การตกลงร่วมกันที่บุคคลซึ่งมีบริบท ความสัมพันธ์ และเป้าหมายต่างกัน มาทำงานร่วมกันข้ามสถาบัน ภาคส่วน และขอบเขตอำนาจ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งหรือสร้างค่านิยม ซึ่งมีความสำคัญต่อการอภิปรายระหว่างผู้มีส่วนร่วมจึงต้องมีกลไกต่าง ๆ ได้แก่ การแสวงหาข้อมูล การแสวงหาการปรับเปลี่ยนเพื่อให้เกิดความเหมาะสม การกำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์ร่วมกัน การแลกเปลี่ยนทรัพยากร และการสร้างความร่วมมือ โดยจะต้องมี การปรึกษาหารือร่วมกัน (Face-to-Face dialogue) เป็นการติดต่อสื่อสารพบปะพูดคุยกันอย่างใกล้ชิดระหว่างผู้มีส่วนได้เสีย มีการ “จับเข้าคุยกัน” แลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือทัศนคติอย่าง “เปิดอก” เคารพในความคิดเห็นของแต่ละภาคส่วน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดฉันทามติ

2) แรงจูงใจร่วม ประกอบด้วย ความไว้วางใจ ซึ่งกันและกัน ความไว้วางใจ คือ ความเชื่อที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งได้มีให้กับบุคคลอื่นว่าบุคคลนั้นจะซื่อสัตย์ต่อเขาไม่ทำร้ายหรือเอาเปรียบเขา เป็นปัจจัยพื้นฐานที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างกันและกัน ที่ก่อให้เกิดความรู้สึกที่ดี ๆ ต่อกันเกิดความตั้งใจที่จะทำสิ่งดี ๆ ให้กัน ให้ความร่วมมือในการทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยความใจจริงและเกิดความภักดีต่อกัน ความเข้าใจ ซึ่งกันและกัน การสร้างความเข้าใจร่วมกัน (Shared Understanding) หมายถึง ความเข้าใจที่ทุกสมาชิกคนรับรู้ มีการถ่ายทอดและแบ่งปันความรู้ มีการตอบสนองตามความเข้าใจร่วมกันและจะมีการสร้างข้อผูกพันได้ในที่สุด ทำให้การป้องกันอุทกภัย จ.นนทบุรีเป็นไปในแนวทางเดียวกัน เกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน นอกจากนี้แล้ว ความเข้าใจร่วมกันยังสามารถบ่งบอกถึงข้อตกลงในการกำหนดปัญหาหรืออาจหมายถึงข้อตกลงที่เกี่ยวข้องจำเป็นสำหรับการแก้ไขปัญหาการป้องกันน้ำท่วมอีกด้วย สุดท้ายคือ ความผูกพัน ต่อกันและกัน คือความรู้สึกที่ดีต่อกัน มีความรักความภาคภูมิใจความเอาใจใส่ต่อกัน รู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่ง มีความเชื่อมั่น ยอมรับเป้าหมายและค่านิยมอย่างเต็มใจและเสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อเป้าหมาย และต้องการที่จะดำรงไว้ซึ่งการเป็นสมาชิกของพื้นที่นั้นตลอดไป นอกจากนี้ มีการแลกเปลี่ยน เช่น ทรัพยากร ความรู้ ภูมิปัญญา เป็นต้น เพื่อต้องการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน มีความผูกพันต่อกัน นอกจากนี้แล้ว มีการปรับตัว เพื่อให้อยู่รอดในบริบทของโลกที่มีการเปลี่ยนแปลง (เช่น ปริมาณน้ำ เป็นต้น) อันเป็นธรรมชาติมนุษย์ที่จะต้องมีการปรับตัวเพื่อต่อสู้กับความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ที่นับวันจะรุนแรงและมีความถี่มากขึ้น

3) ความสามารถในการดำเนินการ (Capacity for Joint Action) เป็นการร่วมมือข้ามขอบเขตหน้าที่ เพื่อปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิผลร่วมกัน ด้วยกฎ ระเบียบ และข้อบังคับ ทั้งภายในองค์กรและองค์กรภายนอก ประกอบด้วย ภาวะผู้นำแบบอำนาจความสะดวก เป็นความสามารถในการรักษาความร่วมมือ ผู้นำในการนำผู้มีส่วนได้เสียมารวมตัวกัน โดยมีความเป็นกลาง เพื่อให้ผู้มีส่วนได้เสียสามารถร่วมมือได้โดยตรงในการสร้างฉันทามติที่เกิดจากผู้มีส่วนได้เสียเอง ซึ่งมีความสำคัญกับสิทธิใน การแสดงความคิดเห็น การกระตุ้นการสร้างสรรค์ จากการสังเคราะห์ความรู้ของกลุ่มที่หลากหลาย ส่วน การบริหารจัดการป้องกันอุทกภัย ประกอบด้วย การบรรเทาผลกระทบ การเตรียมการ การตอบสนองในภาวะฉุกเฉิน การฟื้นฟูความเสียหาย และการติดตามประเมินผล มี

หลักเกณฑ์ มีโครงสร้าง พื้นฐานชัดเจน และมีความโปร่งใสของกระบวนการ และ ทรัพยากร หมายถึง สิ่งที่มีอยู่รอบ ๆ ตัว สามารถนำมาใช้ในการดำเนินการเพื่อมาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและใช้ประโยชน์ ในการดำเนินงานและการดำรงชีพอย่างมีความสุขและสะดวกสบาย ทรัพยากรอาจจะเป็น บุคคล ภูมิ ปัญญา งบประมาณ เครื่องจักร หรืออื่น ๆ ที่จะช่วยทำให้ความร่วมมือเชิงบูรณาการการป้องกัน อุทกภัยจังหวัดนนทบุรีไปสู่ความเป็นเมืองน่าอยู่

ผลกระทบและการปรับตัว (Impact and Adaptation) เป็นผลที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ ทั้งในเชิงบวกและเชิงลบซึ่งเกิดจากการดำเนินการความร่วมมือเชิงบูรณาการ โดยจะส่งผลกระทบต่อพลวัตการร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยจังหวัดนนทบุรีและบริบทของจังหวัด นนทบุรี ซึ่งส่งผลกระทบทางกายภาพ สิ่งแวดล้อม สังคม เศรษฐกิจ หรือการเมือง เมื่อพลวัตความร่วมมือแบบบูรณาการและบริบทเชิงได้รับผลกระทบจากการดำเนินการแล้ว จะทำให้เกิดการปรับตัว ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงเชิงปฏิรูปเพื่อปรับปรุงพลวัตความร่วมมือเชิงบูรณาการและบริบท ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการบริหารจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการต่อไป

ทั้ง 3 หมายุดมดางดั่งกล่าวจะนำมาซึ่ง เมืองน่าอยู่ (Livable city หรือ Healthy city) ให้กับ จังหวัดนนทบุรี ทั้งทางด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านกายภาพ ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านการบริหาร และการจัดการ

4. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

4.1 ควรศึกษาการบริหารและการจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัย ของจังหวัดอื่น ๆ ที่มีลักษณะคล้าย จ. นนทบุรี เช่น จ.ปทุมธานี จ.พระนครศรีอยุธยา เป็นต้น เพื่อนำมาถอดบทเรียนและมาแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน จะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ ความเอื้ออาทร ความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน

4.2 ควรศึกษาการบริหารและการจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการในมิติอื่น ๆ ของจังหวัด นนทบุรี เช่น ความขัดแย้งในพื้นที่ระหว่างผู้มาพักอาศัย การศึกษา การท่องเที่ยว เป็นต้น เพื่อสร้างให้ จ.นนทบุรีเป็นเมืองน่าอยู่ (Smart Nonthaburi for a Better Quality of Life)

4.3 ควรศึกษากลไกในการแจ้งข่าวสารในการป้องกันน้ำท่วม/อุทกภัย เพื่อป้องกันความเสียหายที่เกิดขึ้น และให้ชาวบ้านได้มีการเรียนรู้จากการนำเสนอของส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง โดยนำเสนอให้ทั้งถึง ถูกต้อง และรวดเร็ว ให้สอดคล้องกับระบอบประชาธิปไตยที่เป็นการปกครองโดย ประชาชน ของประชาชน และเพื่อประชาชน

เอกสารอ้างอิง

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2546) การคิดเชิงบูรณาการ. กรุงเทพฯ: ชัคเชส มีเดีย.

เขมภัทท์ เย็นเปี่ยม (2558) “รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก” (CAUSAL RELATIONSHIP MODEL OF FACTORS AFFECTING COLLABORATION BETWEEN LOCAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATIONS IN EARLY CHILDHOOD EDUCATIONAL MANAGEMENT OF CHILD DEVELOPMENT CENTERS) ดุษฎี นิพนธ์ สาขาวิชานโยบายสาธารณะและการจัดการภาครัฐ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ปี การศึกษา 2558.

คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ,สำนักงาน. (มปป.) การบริหารราชการแบบบูรณาการ. **คู่มือเทคนิคและวิธีการบริหารจัดการสมัยใหม่ตามแนวทางการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี** สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ

คอรี่ การ์จิ (2561) “การจัดการปกครองแบบร่วมมือกัน (Collaborative Governance) ในโครงการอุตสาหกรรมเพื่อการสร้างงานที่ยั่งยืนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้” วิทยานิพนธ์เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

เฉลิมเกียรติ คงวิเชียรวัฒน์ (2561) “โครงการบรรเทาอุทกภัยลุ่มน้ำเจ้าพระยาตอนล่าง” หลักสูตรวปอ. รุ่นที่ 60 มกราคม 2561.

ชนากานต์ อุดลยพิจิตร (2558) “การบริหารจัดการอุทกภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลระแหงอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี The Flooding Disaster Management of Rahaeng Tambon Administration Organization of Lat Lum Kaeo, Pathum Thani Province.”

ชลประทาน, กรม. (2556) **คู่มือปฏิบัติงานด้านบริหารจัดการน้ำ**. กรุงเทพฯ: กรมชลประทาน คณะทำงานย่อยจัดทำคู่มือด้านบริหารจัดการน้ำ.

ชลประทาน, กรม. (2560) **แผนการป้องกันและบรรเทาภัยอันเกิดจากน้ำ (ฤดูฝน) พ.ศ.2565** ส่วนบริหารจัดการน้ำ สำนักบริหารจัดการน้ำและอุทกวิทยา พฤษภาคม 2565

เชิง ผิวประกายเพชร (2553) การวิเคราะห์หาพื้นที่เสี่ยงน้ำท่วมในพื้นที่ลุ่มน้ำย่อยลำพระเพลิงด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์. ภาควิชา ภาควิชา คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ฐกรกาญจน์ จิรเดช (2561) “รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืนของจังหวัดอุทัยธานีตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง”

เอกสารอ้างอิง (ต่อ)

- ณัฐภัสสร อนนธ์ (2554) ศึกษาเรื่อง “การบริหารวิกฤติการณ์น้ำท่วมปี 54 : กรณีศึกษา ชุมชนเทศบาลนครปากเกร็ด (ปากเกร็ดโมเดล)” Management of Flooding Crisis 2011 : A Case Study of Nakorn Pakkret Municipality Community (Pakkred model) การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาลำดับขั้นปริญญาการบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต วิชาเอกการจัดการทั่วไป คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ปีการศึกษา 2554.
- ไตรรัตน์ โภคพลากรณ์. (2558) **การจัดการสมัยใหม่** หน่วยที่ 7 เอกสารการสอนชุดวิชาการบริหาร สำหรับนักปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช นนทบุรี.
- ไตรรัตน์ โภคพลากรณ์ (2567) **การบริหารรัฐกิจไทย หรือ Thai Public Administration** ทุนอุดหนุนเพื่อส่งเสริมการจัดทำตำราทางรัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประจำปีงบประมาณ 2566
- ไตรรัตน์ โภคพลากรณ์ (2549) **ทูลทางสังคมกับการบริหารการคลังขององค์การบริหารส่วนตำบล**. วิทยานิพนธ์ปริญญาเอก คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ทวีดา กมลเวช. (2553). **Disaster and Emergency Management**. <http://www.openbase.in.th/files/Disaster%20thammasart.pdf>. สืบค้นวันที่ 30 เมษายน 2565
- ทวีดา กมลเวช. (2555). **คู่มือการจัดการภัยพิบัติท้องถิ่น**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: บริษัท ธรรมดาเพลส จำกัด.
- ทวีศักดิ์ ชนเดโชพล (2558) **ความร่วมมือในการจัดการภัยพิบัติเพื่อป้องกันและบรรเทาอุทกภัย กรณีศึกษา: จังหวัดชุมพรและจังหวัดสงขลา COLLABORATION IN DISASTER MANAGEMENT FOR FLOOD PREVENTION AND MITIGATION: A CASE STUDY OF CHUMPHON AND SONGKHLA PROVINCES**. ดุษฎีนิพนธ์เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง ปีการศึกษา 2558
- เทพศักดิ์ บุญยรัตพันธุ์.(2554) **แนวคิดและหลักการของการบริการสาธารณะ** หน่วยที่ 1 ในเอกสารการสอนชุดวิชา การบริหารการบริการสาธารณะ สาขาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช นนทบุรี.
- ไททัศน์ มาลาและคณะ (2558) **การบริหารจัดการอุทกภัยอย่างยั่งยืนขององค์การบริหารส่วนตำบลบึงชำอ้อ อำเภอนองเสือ จังหวัดปทุมธานี THE SUSTAINABLE FLOOD MANAGEMENT OF BUENGCHAMOR SUBDISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION NONGSUEA DISTRICT PATHUM THANI PROVINCE**. วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2558.

เอกสารอ้างอิง (ต่อ)

- ไทรน้อย,อำเภอ. (2565) แผนพัฒนาอำเภอ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570) อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี.
- ธานินทร์ คงศิลา และ อนุสรณ์ กุลวงษ์ (2560) “การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการใช้น้ำชลประทาน โครงการพัฒนาลุ่มน้ำก่ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (Participation of Farmers Using Irrigation Water in Namkam River Basin Development Project, The Royal Initiative Project” วารสารการอาชีวะและเทคโนโลยีศึกษา ปีที่ 7 ฉบับที่ 14 กรกฎาคม – ธันวาคม 2560.
- ธีรภัทร แก้วจันทน์ (2543). ความร่วมมือของเกษตรกรต่อการดำเนินการจัดรูปที่ดินในรูปแบบประชาอาสาของจังหวัดสิงห์บุรี. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- บัวลิต พิมพะเสน ศศิธร เขาวรัตน์ และอุทัย โคตรดก (มปป.) “การบริหารจัดการชลประทานแบบมีส่วนร่วมของเกษตรกรผู้ใช้น้ำ โครงการสูบน้ำด้วยไฟฟ้า บ้านส้มโฮง เมืองจำปาสัก แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว Participatory Irrigation Management of Farmer Water Users in Somhong Electric Pumping Station, Champasak District, Champasak Province, Lao People’s Democratic Republic”
- ประยูร เย็นใจ (2560) การบริหารจัดการน้ำและการประเมินผลสัมฤทธิ์การใช้พื้นที่ลุ่มต่ำลุ่มน้ำเจ้าพระยา กรณีศึกษา : ทุ่งผักไห่ เอกสารเผยแพร่ผลงานเพื่อแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญด้านวิศวกรรมชลประทาน(ด้านจัดสรรน้ำและบำรุงรักษา) วิศวกรรมชลประทานเชี่ยวชาญ (ตำแหน่งเลขที่ 17) กรมชลประทาน
- ประเสริฐ มลิินทางกูร (2533). อุทกภัย. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการประจำปี 2533 เรื่องภัยธรรมชาติในประเทศไทย วันที่ 12-14 พฤศจิกายน 2533 กรุงเทพฯ: สมาคมภูมิศาสตร์แห่งประเทศไทย. หน้า 25-29
- ภัทราภรณ์ เมฆพุกขางค์ และกิริติการ นาคีสินธ์. (มปป.) แผนการบรรเทาอุทกภัยพื้นที่เจ้าพระยาตอนล่าง The Flood mitigation plans for the Lower Chao Phraya River area 11th THAICID NATIONAL SYMPOSIUM
- ภัทราภรณ์ เมฆพุกขางค์ และกิริติการ นาคีสินธ์.ศึกษาเรื่อง (มปป.) “แผนการบรรเทาอุทกภัยพื้นที่เจ้าพระยาตอนล่าง The Flood mitigation plans for the Lower Chao Phraya River area.”
- ภาคภูมิ พันธุ์รัตน์ (2558) “ประสิทธิผลการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตรในเขตลุ่มน้ำชี”

เอกสารอ้างอิง (ต่อ)

- มะอีซอ ตือเระ และคณะ (2555) “การบริหารจัดการน้ำสำหรับทำนา ในพื้นที่ชลประทานโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบริเวณโครงการฝายบ้านกาเต็ง ตำบลกาลิซา อำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส ระยะที่ 2”
- เมธี สุตรสุคนธ์. (2548). การพัฒนาและแก้ไขปัญหาน้ำเพื่อการอุตสาหกรรม. กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน เลขาธิการวุฒิสภา.
- เมืองนนทบุรี,อำเภอ (2565) แผนพัฒนาอำเภอ 5 ปี (พ.ศ. 2566-2570) นนทบุรี : คณะกรรมการบริหารงานแบบบูรณาการ อำเภอเมืองนนทบุรี.
- รัตน์ บัวสนธ์ (2562) การพัฒนารูปแบบบูรณาการความร่วมมือเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาระดับเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน THE DEVELOPMENT OF INTEGRATED COLLABORATION MODEL TO REDUCE INEQUALITY OF QUALITY AND STANDARDS OF EDUCATION IN THE EDUCATIONAL SERVICE AREAS UNDER THE OFFICE OF BASIC EDUCATION COMMISSION วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ปีที่ 21 ฉบับที่ 2 เมษายน - มิถุนายน 2562.
- เรืองฤทธิ์ ประเทียบอินทร์. (2564) “การบริหารจัดการอุทกภัยของเทศบาลตำบลบ้านกลาง อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี” Flood disaster management of Ban Klang Subdistrict Municipality, Mueang Pathum Thani District, Pathum Thani Province.” หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ฤทัยรัตน์ มั่งคิลป์ (2551). ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์และแบบจำลองเชิงอุทกวิทยาเพื่อประเมินพื้นที่เสี่ยงภัยในพื้นที่บริเวณลุ่มน้ำแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์ มหาบัณฑิต สาขาการจัดการ.
- วสันต์ ศรีสมพงศ์ (2559) “การบริหารจัดการแบบร่วมมือในโครงการคลองหมอนนา ตำบลลำแดง อำเภอลี้หอนคร จังหวัดสงขลา”
- วสันต์ เหลืองประภัสร์ และคณะ (2556) “การศึกษาและรวบรวมตัวอย่างการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกัน (Collaborative Governance) ระหว่างภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคธุรกิจเอกชน ภาค ประชาสังคมและชุมชน” สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ
- วัชรพล สุขสำราญ (2564) การประเมินโครงการสานพลังประชารัฐ-การพัฒนาพื้นที่บึงบางซื่อ กรณีศึกษาชุมชนบึงบางซื่อ เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารรัฐกิจ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีการศึกษา 2564
- วิชา นิยม (2535). อุทกวิทยาป่าไม้ . กรุงเทพฯ: คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

เอกสารอ้างอิง (ต่อ)

- วิชิตร์ แสงทองล้วน. (2561) แนวทางการบูรณาการการทำงานร่วมกันของหน่วยงานภาครัฐทั้ง ส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัด. หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร (วปอ.) รุ่นที่ 60 ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช 2560 – 2561
- วิรุญา แก้วสมบูรณ์ (2556) บทบาทของภาคประชาสังคมกับการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำท่วม พ.ศ. 2554 ในพื้นที่เทศบาลนครปากเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี วิทยานิพนธ์ หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพฯ.
- ศรีราชา เจริญพานิชและคณะ. (2554) การบริหารจัดการน้ำท่วมและอุทกภัยของประเทศไทย. กรุงเทพฯ : สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน.
- ศิริพัชร วัชรภาสกร (2556) “การจัดการปัญหาน้ำท่วมและการมีส่วนร่วมของชุมชน: กรณีศึกษา หมู่บ้านนักกีฬาแหลมทอง เขตสะพานสูง กรุงเทพมหานคร” วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่ง ของการศึกษาตามหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการสิ่งแวดล้อม) คณะพัฒนา สังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สมเกียรติ ทองธรรมชาติ และคณะ (2558) การศึกษาผลกระทบจากอุทกภัยปี พ.ศ. 2554 ที่มีต่อ ประชาชน ในตำบลวัดโคก อำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท. รายงานสืบเนื่องจากการ ประชุมสัมมนาวิชาการนำเสนองานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ (Proceedings) เครือข่าย บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ ครั้งที่ 15.
- สมคิด สมศรี ศรีปริญญา ฐประจ่าง และสุดาวรรณ สมใจ. (2560) “ปัจจัยความสำเร็จในการ ป้องกันปัญหาอุทกภัย เทศบาลนครปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี” วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2560.
- สมพร คุณวิชิต (2560) “โครงการ การเตรียมพร้อมรับมือภัยพิบัติในประเทศไทย: ศึกษาการรับรู้ ความเสี่ยงจากภัยพิบัติและพฤติกรรมการเตรียมความพร้อมขององค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น ธุรกิจห้างร้าน และครัวเรือน Disaster Preparedness in Thailand: Examining Risk Perception and Preparedness Behavior among Thai Local Governments, Business Organizations and Households.” สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุน การวิจัยและ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มิถุนายน 2560.
- สมิทธ ธรรมสโรช (2533). ภัยธรรมชาติ. ใน เอกสารประกอบการประชุมวิชาการประจำปี 2533 เรื่องภัยธรรมชาติในประเทศไทย วันที่ 12.14 พฤศจิกายน 2533. กรุงเทพฯ: สมาคม ภูมิศาสตร์แห่งประเทศไทย.
- สัจจา บรรจงศิริ (2257) แนวทางในการจัดการภัยพิบัติด้านน้ำท่วมที่เหมาะสมกับประเทศไทยโดย กระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน Appropriate Direction to Flood Disaster Management by Community- Based Participation in Thailand การ

เอกสารอ้างอิง (ต่อ)

- ประชุมวิชาการ การพัฒนาชนบทที่ยั่งยืน ครั้งที่ 4 ประจำปี 2557 “Rethink : Social Development for Sustainability in ASEAN Community” 11-13 มิถุนายน 2557
- สุจิตรา สามัคคีธรรม และคณะ. แนวคิดทฤษฎีและการประยุกต์ใช้ Common-pool Resource Management : Theoretical Approach and Application วารสารร่วมพฤษภูมิมหาวิทยาลัยเกริก ปีที่ 36 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม – สิงหาคม 2561
- สุธรรมา จันทรา (2556) “การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการทรัพยากรน้ำจากโครงการชลประทานแม่น้ำชี กรณีศึกษาโครงการสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าบ้านกุดแซ่ จังหวัดร้อยเอ็ด”
- เสรี ศุภราทิตย์. (2554). การบริหารจัดการอุทกภัยในอนาคต. ปทุมธานี: ศูนย์วิจัยภัยธรรมชาติ มหาวิทยาลัยรังสิต.
- อรพรรณ ศรีเสาวลักษณ์และคณะ (2557). โครงการประเมินผลกระทบทางเศรษฐกิจในภาคครัวเรือนจากเหตุการณ์น้ำท่วม พ.ศ. 2554 : กรณีศึกษาอำเภอบางบัวทอง อำเภอลอง หลวงและเขตดอนเมือง.ชุดโครงการศูนย์ประสานการศึกษานโยบายที่ดิน.สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
- อักรณัย ขวัญอยู่ จุฬารัตน์ ผดุงชีวิตและธนวุฒิ ศรีสวัสดิ์ (2561) “พฤติกรรม การปรับตัวของ ผู้ประสบภัยพิบัติทางธรรมชาติ กรณีศึกษา: ผู้ประสบภัยอุทกภัยจากเหตุการณ์มหาอุทกภัย ปี 2554 ในพื้นที่จังหวัดปทุมธานีพระนครศรีอยุธยา และนครปฐม Adaptive Behavior of Natural Disaster Victims: A Case Study of Disaster Victims from Severe Flooding in 2011 over Pathum Thani, Phra Nakhon Si Ayutthaya and Nakhon Pathom.” วารสารมนุษยสังคมปริทัศน์ ปีที่ 20 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2561
- อังกร แก้วย่อง. (2562) “รูปแบบการบริหารจัดการน้ำแบบบูรณาการ: โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษา ลุ่มน้ำโก-ลก จังหวัดนราธิวาส.”
- เอกราช บุญเรืองและอโณทัย ทาระสาร. กลยุทธ์ในการจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติของประเทศไทย วารสารการเมืองการปกครอง ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนพฤษภาคม – สิงหาคม 2561.
- Agranoff, R. and McGuire, M. (2003) **Collaborative Public Management: New Strategies for Local Governments.** Washington, DC: Georgetown University Press.
- Ansell, Chris and Gash, Alison. (2008) “Collaborative Governance in Theory and Practice”, in Journal of Public Administration Research and Theory, 18:4 (2008), pp. 543-571.
- APFM. (2007). **Guidance on Flash Flood Management.** Geneva. Switzerland.

เอกสารอ้างอิง (ต่อ)

- Asian Development Bank (ADB). (2012). **Flood Management for Chao Phraya River Basin: Direction and Approach.**
- Birkland, T.A. (2010). **Federal disaster policy: Learning, priorities, and prospects for resilience.** In L.K. Comfort, A. Boin and C.C. Demchak (Eds.), *Designing resilience: Preparing for extreme events* (pp. 106-128). Pittsburgh, PA: University of Pittsburgh Press.
- Bodland, Tove and Granberg, Mikael. (2018). The community Resilience Challenge-a case study from Sweden. IFoU 2018: Reframing Urban Resilience Implementation: Aligning Sustainability and Resilience, 10–12 Dec 2018, Barcelona, Spain. <https://sciforum.net/event/IFOU2018>.
- Buckland, J. and Rahman, M. (1999). **Community-based disaster management during the 1997 Red River Flood in Canada.** *Disasters*, 23(3), 174-191.
- Buckle, P., Marsh, G. and Smale, S. (2003). **The development of community capacity as applying to disaster management capability (project 14/2002).** Mt Macedon, Australia: Emergency Management Australia.
- Carter, W. N. (1991). **Disaster management: A disaster management's handbook.** Manila: ADB.
- Coppola, P. D. (2007). **Introduction to International Disaster Management.** China: Elsevier.
- Cutter, S.L., Burton, C.G. and Emrich, C.T. (2010). **Disaster resilience indicators for benchmarking baseline conditions.** *Journal of Homeland Security and Emergency Management*, 7(1), 1-22.
- Daft, R. L. (2012). **New Era of Management.** South-Western: Cengage Learning.
- Haase (2009) “ **Administrative Networks and Disaster Management: Exploring Indonesia's Response to the Great Sumatran earthquake and Tsunami**” Paper presented at Midwest Political Science Association 67th Annual National Conference, Chicago, IL.
- Jang, L. and LaMendola, W. (2006). **The Hakka spirit as a predictor of resilience.** In D. Paton and D. Johnston (Eds.), *Disaster resilience: An integrated approach* (pp. 174- 189). Springfield, IL: Charles C. Thomas Publisher, Ltd.

เอกสารอ้างอิง (ต่อ)

- Johnston, D., Becker, J. and Cousins, J. (2006). **Lifelines and urban resilience**. In D. Paton and D. Johnston (Eds.), *Disaster resilience: An integrated approach* (pp. 40- 65). Springfield, IL: Charles C. Thomas Publisher, Ltd.
- Joseph, Mayunga S. (2007). **Understanding and Applying the Concept of Community Disaster Resilience: a Capital-based Approach**. Department of Landscape Architecture and Urban Planning. USA: Harzard Reduction & Recover center, Texas A&M University.
- Lee, Seungho. (2022) **Water Policy Reform in South Korea**. Korea University, Water Administrative Structure Reform & Development Seminar, Chulalongkorn University, Thailand 28 April 2022
- Manyena, S.B. (2006). **The Concept of Resilience Revisited**. *Disasters*, 30(4), 433-450.
- McGuire, Michael (2006). **CollaborativePublic Management: Assessing What We Know and How We Know It**. Article first published online: 9 NOV 2006 DOI:10.1111/j.1540- 6210.2006.00664.x, from <http://onlinelibrary.wiley.com>.
- McQuaid, R.W., Lindsay, C., Dutton, M. and McCracken, M. (2006) อ้างในไททัศน์ มาลา. (2558).รายงานการวิจัย เรื่อง บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี กับการจัดการปัญหาอุทกภัย. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการ การวิจัยแห่งชาติ (วช.).
- Merz, B., and A. H. Thieken (2004), **Flood risk analysis: Concepts and challenges**, Oesterr. Wasser Abfallwirtschaft, 56(3-4), 27– 34.
- Nasu, Seigo .(2022) **River Basin Water Management under Extreme and Climate Change Impacts**, Kochi University of Technology, Water Administrative Structure Reform & Development Seminar, Chulalongkorn University, Thailand 28 April 2022
- Osborne, Stephen P. (2010). **The New Public Governance? : Emerging Perspectives on the Theory and Practice of Public Governance**. Oxfordshire, England. Routledge.
- Ostrom,V.; Tiebout, C. M. & Warren, R. (1961). **The Organizationof Government in MetropolitanAreas : A Theoretical Inquiry**. *American Political and Social Science Review*, 55(4).

เอกสารอ้างอิง (ต่อ)

- Paton, D. and Johnston, D. (2001). **Disasters and communities: Vulnerability, resilience and preparedness.** *Disaster Prevention and Management*, 10 (November, 4), 270-277.
- Russell (2009) “**Intergovernmental Cooperation and Coordination Within Canadian Disaster and Emergency Management-what Make It**” Victoria, Canada: Royal Roads University.
- Selden, S. C., Sowa, J. E., Sandfort, J. (2006). **The impact of nonprofit collaboration in early child care and education on management and program outcomes.** *Public Administration Review*, 66(3) , 412-425.
- Smith, K. and Ward, R. (1998) “**Floods: Physical Processes and Human Impacts**”. Wiley, Chichester,
- Sornpukdee, B., Chatruracheewin, C., & Chaemchoy, S. (2016). **Model of a collaboration network for the development of educational management of municipal schools.** *Journal of Education Naresuan University*, 18(4), 99-113. [in Thai]
- Sullivan, Helen and Skelcher, Chris , (2002) “**Working Across Boundaries: Collaboration in Public Services**”, New York: Palgrave Macmillan.
- Peter Smith Ring และ Andrew H.Van De Ven (Cite in Ann Marie Thomson, Jame L. Perry, 2006: 22-23
- Waugh, W. L., & Streib, G. (2006). **Collaboration and leadership for effective emergency management.** *Public administration review*, 66(s1), 131-140.
- Wind, H. G., T. M. Nierop, , C .J. de Bloisand, and J. L. de Kok. (1999). **Analysis of flood damages from the 1993 and 1995 Meuse floods.** *Water Res. Research*. 35(11) 3459– 3465.
- Wong, S., Press, F., Sumsion, J. & Hard, L. (2012). **Collaborative practice in Victorian early years services.** Victorian: Charles Sturt University.
- Wood, Donna J. and Gray, Barbara. (1991). **Collaborative Alliances: Moving from Practice to Theory.** *Journal of Applied Behavioral Science* 27, no. 2: 140-142

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.
แบบสัมภาษณ์โครงการวิจัย

แบบสัมภาษณ์โครงการวิจัย
“เรื่อง การบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกัน
อุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี”

ตอนที่ 1 คุณลักษณะทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

1. ชื่อ.....นามสกุล.....
2. ตำแหน่ง.....สังกัด/ตำบล.....

ตอนที่ 2 ความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี

1. การแสวงหาข้อมูล
 - 1.1 ชาวบ้านมีข้อมูลเหล่านี้หรือไม่ เช่น น้ำท่วมในแต่ละช่วงเวลา ข้อมูลหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับน้ำท่วมข้อมูลพื้นที่ที่อาศัย
 - 1.2 ชาวบ้านมีความรู้และเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการน้ำท่วมมากน้อยเพียงไร
 - 1.3 ชาวบ้านมีศักยภาพเพียงพอในการจัดการน้ำท่วมหรือไม่ อย่างไร
2. การแสวงหาการปรับเปลี่ยนเพื่อให้เกิดความเหมาะสม
 - 2.1 ชาวบ้านสามารถใช้ชีวิตได้อย่างปกติหรือไม่
 - 2.2 ชาวบ้านมีการเดินทางเข้าออกได้อย่างสะดวกสบายหรือไม่
 - 2.3 ชาวบ้านสามารถติดต่อหน่วยงานหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องได้อย่างปกติ
3. การกำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์ร่วมกัน
 - 3.1 ท่านคิดว่าควรให้ภาคส่วนต่าง ๆ การกำหนดเข้ามามีส่วนร่วมกำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์ร่วมกัน
 - 3.2 ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมกำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์ร่วมกันอย่างไร
 - 3.3 ท่านคิดว่านโยบายและแผนกลยุทธ์ร่วมกันควรแจ้งให้ทุกภาคส่วนรับรู้หรือไม่
4. การแลกเปลี่ยนทรัพยากร
 - 4.1 ชาวบ้านหรือภาคส่วนอื่น ๆ ได้ช่วยเหลือในการจัดการน้ำท่วมอย่างไร มากน้อยเพียงไร
 - 4.2 ชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบจากน้ำท่วมมีความคิดเห็นอย่างไร
 - 4.2 ส่วนราชการหรือภาคส่วนต่าง ๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมหรือไม่ อย่างไร

5. การสร้างความร่วมมือกัน

5.1 การให้ความช่วยเหลือด้านต่าง ๆ เช่น การเงิน เทคนิค จากภาคส่วนอื่น ๆ หรือไม่อย่างไร

5.2 มีช่องทางให้มีการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้ได้รับผลกระทบจากน้ำท่วมกับภาคส่วนอื่น ๆ หรือไม่อย่างไร

5.3 มีแผนหรือแนวทางในการป้องกันอุทกภัยหรือไม่ อย่างไร

ตอนที่ 3 การบริหารจัดการน้ำท่วม

1. การบรรเทาผลกระทบ

1.1 มีการแจ้งข่าวสารเกี่ยวกับปริมาณน้ำของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือไม่ อย่างไร

1.2 มีการแจกจ่ายอุปกรณ์หรือสิ่งของป้องกันน้ำท่วมหรือไม่ อย่างไร

1.3 มีการให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันน้ำท่วมหรือไม่ อย่างไร

2. การเตรียมการ

2.1 การจัดทำแผนรองรับภาวะฉุกเฉิน การเตรียมการอพยพประชากรหรือไม่ อย่างไร

2.2 การสื่อสารในภาวะฉุกเฉินหรือไม่ อย่างไร

2.3 การจัดเตรียมและจัดหาทรัพยากรที่จำเป็นหรือไม่ อย่างไร

2.4 การวางแผนแนวทางการปฏิบัติการให้พร้อมหรือไม่ อย่างไร

3. การตอบสนองในภาวะฉุกเฉิน

3.1 การค้นหาช่วยชีวิต การกู้ภัย การอพยพ การบริจาคสิ่งของ และการสร้างที่พักชั่วคราว มีหรือไม่ อย่างไร

3.2 การแจ้งขอกำลังสมทบจากส่วนราชการที่รับผิดชอบร่วมบูรณาการมีหรือไม่ อย่างไร

3.3 มีการประกาศแนะนำแจ้งเตือนประชาชนและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการน้ำท่วม มีหรือไม่ อย่างไร

4. การฟื้นฟูความเสียหาย

4.1 การซ่อมแซมโครงสร้างพื้นฐานมีหรือไม่ อย่างไร

4.2 แผนฟื้นฟูจากความเสียหายมีหรือไม่ อย่างไร

4.3 การให้ความช่วยเหลือบรรเทาความเดือดร้อนให้กับผู้รับผลจากน้ำท่วมหรือไม่ อย่างไร

4.4 การประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อรายงานหรือขอการสนับสนุนทรัพยากรหรือไม่ อย่างไร

5. การติดตามประเมินผล

5.1 ชาวบ้านหรือหน่วยงานของท่านมีการทบทวน การถอดบทเรียนจากการจัดการน้ำท่วมหรือไม่ อย่างไร

5.2 มีการติดตามผลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือไม่ อย่างไร

5.3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับน้ำท่วมกับจังหวัดนนทบุรี

ตอนที่ 4 ปัญหา/อุปสรรคและข้อเสนอแนะ

4.1 ปัญหาหรืออุปสรรค

.....

.....

.....

4.2 ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

ขอขอบคุณ

ภาคผนวก ข.
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง “การบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัย
ของจังหวัดนนทบุรี”

The Integrated Collaborative Administration and Management in Flood Protection of Nonthaburi Province

แบบสอบถามนี้ดำเนินการโดย นายทรงพล สวยสม โดยเก็บข้อมูลจากประชาชนและผู้เกี่ยวข้อง กับ นำมาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างซึ่งข้อมูลที่ได้จะใช้เป็นประโยชน์เพื่อการศึกษาวิจัยเท่านั้น จะไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อผู้ตอบแบบสอบถามแต่ประการใด จึงขอความกรุณาให้ท่านตอบแบบสอบถามให้ตรงกับสภาพที่เป็นจริงมากที่สุด

ผลการวิจัยจะเป็นข้อมูลสำหรับนายทรงพล สวยสม ใช้เป็นข้อมูลประกอบการจัดทำวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอกและประกอบการพิจารณาดำเนินการให้เกิดความร่วมมือเชิงบูรณาการยุคหลังความก้าวหน้าในการป้องกันอุทกภัย จ.นนทบุรี ของกรมชลประทานอันจะช่วยให้การดำเนินการดังกล่าวเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สำหรับ แบบสอบถาม ประกอบด้วย 4 ตอน ดังต่อไปนี้

- ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม
- ตอนที่ 2 ความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี
- ตอนที่ 3 การบริหารจัดการน้ำท่วมในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี
- ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง “การบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัย
ของจังหวัดนนทบุรี”

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง จงทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านมากที่สุด

1. เพศ

☐ 1. ชาย

☐ 2. หญิง

2. อายุ

☐ 1. ต่ำกว่า 30 ปี

☐ 2. 31 – 40 ปี

☐ 3. 41 – 50 ปี

☐ 4. 51 – 60 ปี

☐ 5. มากกว่า 60 ปี

3. ระดับการศึกษา

☐ 1. ประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น

☐ 2. มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า

☐ 3. อนุปริญญาหรือเทียบเท่า

☐ 4. ปริญญาตรี

☐ 5. สูงกว่าปริญญาตรี

☐ 6. อื่น ๆ

4. สถานภาพ

☐ 1. โสด

☐ 2. สมรส

☐ 3. หม้าย/หย่าร้าง

☐ 4. อื่น ๆ.....

5. อาชีพ

☐ 1. รับจ้างทั่วไป

☐ 2. พนักงานของรัฐ/รัฐวิสาหกิจ

☐ 3. นักธุรกิจ

☐ 4. ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว

☐ 5. เกษตรกร

☐ 6. อื่น ๆ

6. รายได้ต่อเดือน

☐ 1. ต่ำกว่า 10,000 บาท

☐ 2. 10,001-20,000 บาท

☐ 3. 20,001-30,000 บาท

☐ 4. 30,001-40,000 บาท

☐ 5. 40,001-50,000 บาท

☐ 6. มากกว่า 50,000 บาท

7. ระยะเวลาอาศัยในพื้นที่

☐ 1. ต่ำกว่า 5 ปี

☐ 2. 6-10 ปี

☐ 3. 11-15 ปี

☐ 4. 16-20 ปี

☐ 5. 21-25 ปี

☐ 6. มากกว่า 25 ปี

8. ลักษณะการพักอาศัย

☐ 1. บ้านเดี่ยว

☐ 2. ทาวน์เฮ้าส์/ทาวน์โฮม

☐ 3. คอนโดมิเนียม

☐ 4. อาคารพาณิชย์

☐ 5. อื่นๆ

9. อำเภอที่พักอาศัย

☐ 1. อำเภอริมแม่น้ำเจ้าพระยา ได้แก่ อ.เมืองนนทบุรี อ.บางกรวย และ อ.ปากเกร็ด

☐ 2. อำเภออื่นๆ ได้แก่ อ.บางใหญ่ อ.บางบัวทอง และ อ.ไทรน้อย

ตอนที่ 2 ความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี

คำชี้แจง : กรุณาเขียนเครื่องหมาย (✓) ลงใน ☐ ในแต่ละข้อที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ช่องเดียวเท่านั้น โดยแต่ละช่องจะแสดงระดับความต้องการดังนี้

5 = เข้าร่วมในระดับมากที่สุด

4 = เข้าร่วมในระดับมาก

3 = เข้าร่วมในระดับปานกลาง

2 = เข้าร่วมในระดับน้อย

1 = เข้าร่วมในระดับน้อยที่สุด

2.1 ความคิดเห็นที่คาดหวังความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี

ความร่วมมือเชิงบูรณาการตามทัศนะของ Agranoff and McGuire	ระดับความคิดเห็น				
	5 มาก ที่สุด	4 มาก	3 ปาน กลาง	2 น้อย	1 น้อย ที่สุด
การแสวงหาข้อมูล					
1. รู้และสามารถค้นหาข้อมูลปริมาณน้ำในแต่ละช่วงเวลา					
2. รู้และเข้าใจบทบาทหน้าที่ของแต่ละส่วนราชการเกี่ยวกับการป้องกันอุทกภัยจังหวัดนนทบุรี					
3. รู้และเข้าใจวิธีการจัดการน้ำท่วม					
4. ท่านมีความพร้อมอย่างเพียงพอในการจัดการน้ำท่วม					

ความร่วมมือเชิงบูรณาการตามทัศนะของ Agranoff and McGuire	ระดับความคิดเห็น				
	5 มาก ที่สุด	4 มาก	3 ปาน กลาง	2 น้อย	1 น้อย ที่สุด
5. เมื่อเกิดน้ำท่วมขึ้น ท่านรู้ว่าจะขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานไหน					
การแสวงหาการปรับเปลี่ยนเพื่อให้เกิดความเหมาะสม					
1. ท่านสามารถเดินทางเข้าออกจากที่พักอาศัยไปดำเนินชีวิตประจำวันได้					
2. ท่านสามารถรักษาพยาบาลเมื่อเกิดการเจ็บป่วยในช่วงน้ำท่วม					
3. ท่านสามารถพักผ่อนและขับถ่ายได้ปกติในช่วงน้ำท่วม					
4. ท่านสามารถหาอาหารมารับประทานได้อย่างปกติ					
5. ท่านสามารถติดต่อสื่อสารกับภายนอกได้อย่างปกติ					
การกำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์ร่วมกัน					
1. ท่านได้มีส่วนร่วมในการบอกกล่าวให้ข้อมูลและเสนอแนวทางเกี่ยวกับการป้องกันอุทกภัย					
2. ท่านได้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นกับชุมชนในการป้องกันอุทกภัย					
3. ท่านได้เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการหรือคณะทำงานของชุมชนหรืออื่นๆในการป้องกันอุทกภัย					

ความร่วมมือเชิงบูรณาการตามทัศนะของ Agranoff and McGuire	ระดับความคิดเห็น				
	5 มากที่สุด	4 มาก	3 ปาน กลาง	2 น้อย	1 น้อย ที่สุด
4. ท่านได้ช่วยติดต่อส่วนราชการหรือภาคส่วน อื่นๆในการป้องกันอุทกภัย					
การแลกเปลี่ยนทรัพยากร					
1. ท่านได้ลงมือดำเนินการในการป้องกันอุทกภัย เช่น การรอกถุงทราย การยกถุงทราย เป็นต้น					
2. ท่านได้เข้าช่วยเหลือชุมชนในการให้หรือบริจาค เงิน อาหาร ในการป้องกันอุทกภัย					
3. ท่านได้เข้าช่วยเหลือชุมชนในการให้หรือบริจาค ทรัพยากรอื่น ๆ เช่น อุปกรณ์ เครื่องมือ เป็นต้น ในการป้องกันอุทกภัย					
4. ท่านได้ร่วมให้ข้อมูลหรือความรู้ในการป้องกัน อุทกภัยกับสมาชิกชุมชน					
การสร้างความร่วมมือกัน					
1. ในชุมชนของท่านมีช่องทางในการติดต่อสื่อสาร เกี่ยวกับการป้องกันน้ำท่วม					
2. ในชุมชนของท่านมีการจัดตั้งคณะกรรมการหรือ คณะทำงานเพื่อการป้องกันน้ำท่วมร่วมกัน					
3. เมื่อเกิดอุทกภัยในชุมชนของท่านมีส่วนราชการ เข้ามาช่วยเหลือ					
4. เมื่อเกิดอุทกภัยในชุมชนของท่านมีภาคส่วนอื่นๆ เช่น ธุรกิจ มูลนิธิ เป็นต้นเข้ามาช่วยเหลือ					

ความร่วมมือเชิงบูรณาการตามทัศนะของ Agranoff and McGuire	ระดับความคิดเห็น				
	5 มากที่สุด	4 มาก	3 ปาน กลาง	2 น้อย	1 น้อย ที่สุด
5. เมื่อเกิดอุทกภัยในชุมชนของท่านมีแผนหรือ แนวทางในการป้องกันอุทกภัย					

2.2 ความคิดเห็นที่เป็นจริงความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี

ความร่วมมือเชิงบูรณาการตามทัศนะของ Agranoff and McGuire	ระดับความคิดเห็น				
	5 มากที่สุด	4 มาก	3 ปาน กลาง	2 น้อย	1 น้อย ที่สุด
การแสวงหาข้อมูล					
1. รู้และสามารถค้นหาข้อมูลปริมาณน้ำในแต่ละ ช่วงเวลา					
2. รู้และเข้าใจบทบาทหน้าที่ของแต่ละส่วน ราชการเกี่ยวกับการป้องกันอุทกภัยจังหวัด นนทบุรี					
3. รู้และเข้าใจวิธีการจัดการน้ำท่วม					
4. ท่านมีความพร้อมอย่างเพียงพอในการจัดการ น้ำท่วม					
5. เมื่อเกิดน้ำท่วมขึ้น ท่านรู้ว่าจะขอความ ช่วยเหลือจากหน่วยงานไหน					
การแสวงหาการปรับเปลี่ยนเพื่อให้เกิดความเหมาะสม					
1. ท่านสามารถเดินทางเข้าออกจากที่พักอาศัยไป ดำเนินชีวิตประจำวันได้					

ความร่วมมือเชิงบูรณาการตามทัศนะของ Agranoff and McGuire	ระดับความคิดเห็น				
	5 มากที่สุด	4 มาก	3 ปาน กลาง	2 น้อย	1 น้อย ที่สุด
2. ท่านสามารถรักษาพยาบาลเมื่อเกิดการเจ็บป่วยในช่วงน้ำท่วม					
3. ท่านสามารถพักผ่อนและขับถ่ายได้ปกติในช่วงน้ำท่วม					
4. ท่านสามารถหาอาหารมารับประทานได้อย่างปกติ					
5. ท่านสามารถติดต่อสื่อสารกับภายนอกได้อย่างปกติ					
การกำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์ร่วมกัน					
1. ท่านได้มีส่วนร่วมในการบอกกล่าวให้ข้อมูลและเสนอแนวทางเกี่ยวกับการป้องกันอุทกภัย					
2. ท่านได้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นกับชุมชนในการป้องกันอุทกภัย					
3. ท่านได้เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการหรือคณะทำงานของชุมชนหรืออื่นๆในการป้องกันอุทกภัย					
4. ท่านได้ช่วยติดต่อส่วนราชการหรือภาคส่วนอื่นๆในการป้องกันอุทกภัย					
การแลกเปลี่ยนทรัพยากร					
1. ท่านได้ลงมือดำเนินการในการป้องกันอุทกภัย เช่น การกรอกถุงทราย การยกถุงทราย เป็นต้น					

ความร่วมมือเชิงบูรณาการตามทัศนะของ Agranoff and McGuire	ระดับความคิดเห็น				
	5 มากที่สุด	4 มาก	3 ปาน กลาง	2 น้อย	1 น้อย ที่สุด
2. ท่านได้เข้าช่วยเหลือชุมชนในการให้หรือบริจาค เงิน อาหาร ในการป้องกันอุทกภัย					
3. ท่านได้เข้าช่วยเหลือชุมชนในการให้หรือบริจาค ทรัพยากรอื่นๆ เช่น อุปกรณ์ เครื่องมือ เป็นต้นใน การป้องกันอุทกภัย					
4. ท่านได้ร่วมให้ข้อมูลหรือความรู้ในการป้องกัน อุทกภัยกับสมาชิกชุมชน					
การสร้างความร่วมมือกัน					
1. ในชุมชนของท่านมีช่องทางในการติดต่อสื่อสาร เกี่ยวกับการป้องกันน้ำท่วม					
2. ในชุมชนของท่านมีการจัดตั้งคณะกรรมการ หรือคณะทำงานเพื่อการป้องกันน้ำท่วมร่วมกัน					
3. เมื่อเกิดอุทกภัยในชุมชนของท่านมีส่วนราชการ เข้ามาช่วยเหลือ					
4. เมื่อเกิดอุทกภัยในชุมชนของท่านมีภาคส่วน อื่นๆ เช่น ธุรกิจ มูลนิธิ เป็นต้นเข้ามาช่วยเหลือ					
5. เมื่อเกิดอุทกภัยในชุมชนของท่านมีแผนหรือ แนวทางในการป้องกันอุทกภัย					

ตอนที่ 3 การบริหารจัดการน้ำท่วมในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี

คำชี้แจง : กรุณาเขียนเครื่องหมาย (✓) ลงใน ☐ ในแต่ละข้อที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ช่องเดี่ยวนั้น โดยแต่ละช่องจะแสดงระดับความต้องการดังนี้

5 = เห็นด้วยในระดับมากที่สุด

4 = เห็นด้วยในระดับมาก

3 = เห็นด้วยในระดับปานกลาง

2 = เห็นด้วยในระดับน้อย

1 = เห็นด้วยในระดับน้อยที่สุด

การบริหารจัดการน้ำท่วม	ระดับการมีส่วนร่วม				
	5 มาก ที่สุด	4 มาก	3 ปาน กลาง	2 น้อย	1 น้อย ที่สุด
การบรรเทาผลกระทบ					
1. หน่วยงานทางราชการหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการให้ความรู้กับชาวบ้านเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำท่วม					
2. ผู้นำชาวบ้านหรือคณะกรรมการที่จัดตั้งในชุมชนมีการให้ความรู้กับชาวบ้านเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำท่วม					
3. มีระบบการแจ้งหรือการติดต่อสัญญาณเตือนภัยเมื่อเกิดน้ำท่วม					
4. มีการสร้างเขื่อนริมแม่น้ำในการป้องกันน้ำท่วมช่วยบรรเทาผลกระทบ					
การเตรียมการ					
1. หน่วยงานทางราชการมีการเตรียมอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ในการบริหารจัดการน้ำท่วม					
2. ผู้นำชาวบ้านหรือคณะกรรมการที่จัดตั้งในชุมชนมีการเตรียมอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ในการบริหารจัดการน้ำท่วม					

การบริหารจัดการน้ำท่วม	ระดับการมีส่วนร่วม				
	5 มากที่สุด	4 มาก	3 ปาน กลาง	2 น้อย	1 น้อย ที่สุด
3. หน่วยงานทางราชการหรือผู้นำชาวบ้านหรือคณะกรรมการที่จัดตั้งในชุมชนมีการแจ้งแผนรองรับในกรณีเกิดน้ำท่วม เช่น การอพยพ การติดต่อสื่อสาร เป็นต้น					
4. มีการดำเนินการฝึกซ้อมตามแผนที่กำหนดอย่างสม่ำเสมอ					
5. มีการกำหนดสถานที่ตั้งหรือตำแหน่งที่กำหนดไว้เป็นจุดควบคุมการจัดการน้ำท่วม และจุดที่สำรองไว้					
การตอบสนองในภาวะฉุกเฉิน					
1. หน่วยงานในพื้นที่ที่มีการแจ้งเตือนและให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตต่อไป					
2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการตอบสนองต่อภาวะฉุกเฉินในช่วงระหว่างเกิดน้ำท่วมอย่างทันทีทันใด เช่น การค้นหาช่วยชีวิต การกู้ภัย และการสร้างที่พักชั่วคราว					
3. หน่วยงานในพื้นที่ที่มีการขอความร่วมมือจากจังหวัดหรือส่วนราชการอื่นๆ					
4. มีหน่วยงานเข้ามาอำนวยความสะดวกในการขนย้ายสิ่งของ					
การฟื้นฟูความเสียหาย					
1. หน่วยงานในพื้นที่มีการสำรวจความเสียหายที่เกิดขึ้นจากน้ำท่วม					

การบริหารจัดการน้ำท่วม	ระดับการมีส่วนร่วม				
	5 มากที่สุด	4 มาก	3 ปาน กลาง	2 น้อย	1 น้อย ที่สุด
2. มีสถานศึกษาหรือองค์กรอื่นๆร่วมมาให้ความช่วยเหลือการซ่อมแซมบ้านเรือน การซ่อมแซมเครื่องใช้ไฟฟ้า					
3. มีหน่วยงานด้านสาธารณสุขมาดำเนินการเกี่ยวกับการรักษาพยาบาลหรือโรคภัยไข้เจ็บ					
4. มีหน่วยงานที่เข้ามาดูแลความเสียหายและซ่อมแซมด้านสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ					
การติดตามประเมินผล					
1. ท่านได้มีการทบทวนและศึกษาประสบการณ์การจัดการน้ำท่วมที่เกิดขึ้น แล้วทำการปรับปรุงสิ่งต่างๆ ที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพ					
2. มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาติดตาม ตรวจสอบความเป็นอยู่ของท่านภายหลังจากเกิดน้ำท่วม					
3. ท่านคิดว่าสามารถจัดการและรับมือกับน้ำท่วมได้					
4. ท่านคิดว่าจังหวัดนนทบุรีกับเรื่องน้ำท่วมเป็นเรื่องปกติ					

ตอนที่ 4 ปัญหาหรืออุปสรรค และข้อเสนอแนะการบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการ
ในการป้องกันอุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี

4.1 ปัญหาหรืออุปสรรค

- 1).....
.....
- 2).....
.....
- 3).....
.....
- 4).....
.....

4.2 ข้อเสนอแนะ

- 1).....
.....
- 2).....
.....
- 3).....
.....
- 4).....
.....

ขอขอบพระคุณทุกท่านที่สละเวลาในการตอบแบบสอบถาม

ภาคผนวก ค.

หนังสือขอความอนุเคราะห์การเก็บรวบรวมข้อมูล

หนังสือขอความอนุเคราะห์การเก็บรวบรวมข้อมูล

ที่ อว.๐๖๕๒.๓๕/๐๘๒๐

วิทยาลัยการบริหารแห่งรัฐ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร
๓๓๐๙ ถนนสามเสน แขวงจตุจักร เขตจตุจักร
กทม. ๑๐๓๐๐.

๑๙ มีนาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์การเก็บรวบรวมข้อมูล

เรียน

- สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. แบบสอบถาม จำนวน ... ชุด และ/หรือ
๒. แบบสัมภาษณ์

ด้วย นายทรงพล สวอยสม รหัสประจำตัวนักศึกษา ๐๓๖๔๘๒๑๐๑๐๑๗-๓ นักศึกษา
ปริญญาเอกวิทยาลัยการบริหารแห่งรัฐ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร อยู่ระหว่างการทำ
วิทยานิพนธ์เรื่อง “ความร่วมมือเชิงบูรณาการยุคหลังความก้าวหน้าในการป้องกันอุทกภัย ศึกษา
กรณี จันทบุรี”(Integrative collaboration in Flood Protection in the Post-Modern Era: a Case
Study of Nonthaburi Province) โดยมีรองศาสตราจารย์ ดร. ชินรัตน์สมสืบ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งใน
การวิจัยดังกล่าว จำเป็นต้องอาศัยข้อมูล การสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐ และปัญหาที่พบในการป้องกัน
อุทกภัย จันทบุรี ซึ่งข้อมูลทั้งหมดที่ได้จะนำไปสู่การวิเคราะห์เชิงวิชาการในภาพรวม

ในการนี้ทางวิทยาลัยฯ จึงขอความอนุเคราะห์มายังท่านในการตอบแบบสอบถามที่แนบ
ทั้งนี้ผู้ช่วยนักวิจัยจะรับผิดชอบในการประสานงานการวิจัยคือ (นางสาวชญาภา เสนีวงศ์ ณ อยุธยา
หมายเลขติดต่อ ๐๘๑๙๙๐๙๓๐๑๑๘)

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามด้วย จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร. นัฐใจดี รักไทยเจริญชีพ)

รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการและพัฒนาบุคลากร
รักษาการแทนผู้อำนวยการวิทยาลัยการบริหารแห่งรัฐ

ภาคผนวก ง.

รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์โครงการวิจัย

รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์โครงการวิจัย
 “เรื่อง การบริหารจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกัน
 อุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี”

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง
1	นายกร พันธุเสน	หัวหน้าสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จังหวัดนนทบุรี
2	นายวิวัฒน์ บุตรเพ็ง	ชาวบ้าน ม.2 ต.บางพลับ อ.ปากเกร็ด
3	นายสุพจน์ สุวรรณจิตร	ผอ.โครงการชลประทานนนทบุรี
4	ไม่ขอระบุชื่อ	ชาวบ้าน ต.ไทรมา อ.เมืองนนทบุรี
5	คุณมล	ชาวบ้าน ต.วัดชลอ อ.บางกรวย
6	นายสามารถ เจริญนนทสิทธิ์	รองนายกเทศมนตรีเมืองบางบัวทอง
7	นางสาวรุ่งนภา งามสาย	รองนายก อบต. บางไผ่ อ.เมืองนนทบุรี
8	คุณเบญญาภา รอดศรีนาค	ชาวบ้าน อ.ไทรน้อย
9	คุณสุวัฒน์ ทวีศักดิ์ศรี	อดีตกำนัน ต..อ.เมือง
10	คุณสถาพร เพ็งแจ่ม	ผู้ใหญ่บ้าน ม.8 ต.ท่าอิฐ อ.ปากเกร็ด
11	ไม่ขอระบุชื่อ	นายช่างโยธา อปท. แห่งหนึ่ง อ.บางใหญ่
12	นายสถาปัตย์ แซ่เฮง	วิศวกรปฏิบัติงาน โครงการชลประทานนนทบุรี
13	นายยุทธพงษ์ หน่อทิม	นายช่างชลประทาน โครงการชลประทานนนทบุรี
14	นางเรียม บุญประเสริฐ	ชาวบ้านชุมชนท่าอิฐ ต.ท่าอิฐ อ.ปากเกร็ด

รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์โครงการวิจัย
 “เรื่อง การบริหารและจัดการความร่วมมือเชิงบูรณาการในการป้องกัน
 อุทกภัยของจังหวัดนนทบุรี”

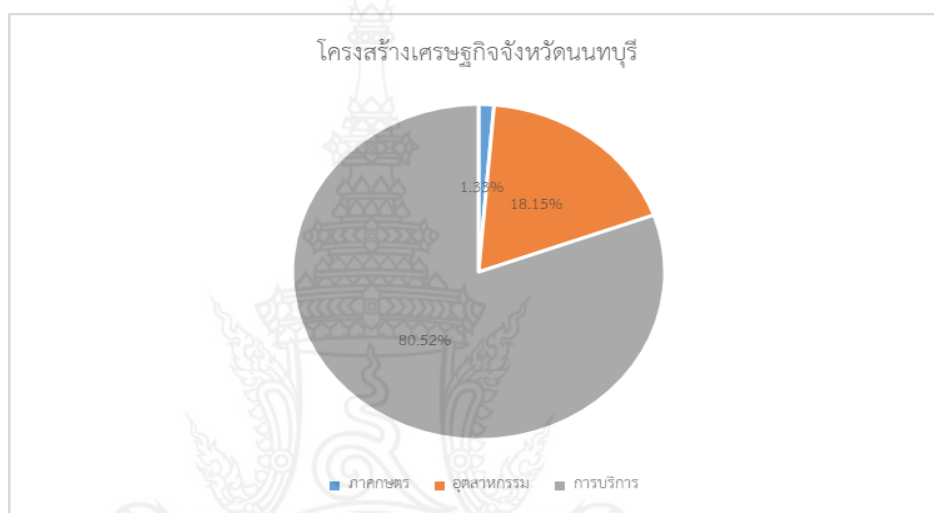
ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง
15	ไม่ขอระบุชื่อ	ชาวบ้านชุมชนมัสยิด ต.ท่าอิฐ อ.ปากเกร็ด
16	คุณประวิทย์	ชาวบ้าน ม.1 ต.บางพลับ อ.ปากเกร็ด
17	ไม่ขอระบุชื่อ	ชาวบ้าน ม.2 ต.บางพลับ อ.ปากเกร็ด
18	ไม่ขอระบุชื่อ	ชาวบ้านชุมชนคลองบางกรวย อ.บางกรวย
19	ไม่ขอระบุชื่อ	ชาวบ้านชุมชนคลองบางสีทอง อ.บางกรวย
20	นายเอนก เลิศดี	นักธุรกิจ อ.ไทรน้อย
21	ไม่ขอระบุชื่อ	นักธุรกิจก่อสร้างและข้าราชการ อ.บางบัวทอง
22	คุณสำราญ คงศรีดี	นายประตูปบางกรวย

ภาคผนวก จ.
ข้อมูลเพิ่มเติมจังหวัดนนทบุรี

ข้อมูลเพิ่มเติมจังหวัดนนทบุรี

โครงสร้างเศรษฐกิจในจังหวัดนนทบุรีประกอบด้วย ภาคเกษตร และนอกภาคเกษตร ซึ่งนอกภาคเกษตรแบ่งออกเป็น 2 ส่วนด้วยกัน คือ อุตสาหกรรมและการบริการ ในภาพรวม โครงสร้างเศรษฐกิจหลักของจังหวัดนนทบุรีในอดีตถึงปัจจุบันขึ้นอยู่กับภาคการบริการเป็นหลัก และมีการขยายเพิ่มขึ้นทุกปี ในปี 2562 พบว่า โครงสร้างเศรษฐกิจภาคบริการมีสัดส่วนร้อยละ 80.52 และรองลงมาคือภาคอุตสาหกรรมมีสัดส่วนร้อยละ 18.5 และภาคเกษตรมีสัดส่วนร้อยละ 1.33 ตามลำดับ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 โครงสร้างเศรษฐกิจจังหวัดนนทบุรี

ที่มา : <https://www.nonthaburi.go.th/ita/2565/.pdf> สืบค้นวันที่ 19 ส.ค. 2565

จังหวัดนนทบุรีในปี 2566 คาดว่าจะขยายตัวร้อยละ 3.5 (โดยมีช่วงคาดการณ์ที่ร้อยละ 2.5-4.5) โดยมีแรงสนับสนุนจากการขยายตัวของภาคเกษตรกรรม ภาคอุตสาหกรรม ภาคบริการ การบริโภคภาคเอกชน การลงทุนภาคเอกชน และการใช้จ่ายภาครัฐ การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องโดยมีโครงสร้างลักษณะผสมกลมกลืนระหว่างอุตสาหกรรมและภาคบริการผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด ณ ราคาประจำปี พ.ศ. 2562 มีมูลค่ารวม 345,411 ล้านบาท เปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นจากปี 2561 จำนวน 18,870 ล้านบาท หรือร้อยละ 5.46 สำหรับรายได้ต่อหัวประชากรของจังหวัดนนทบุรี ในปี 2562 เท่ากับ 197,159 บาท เปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นจากปี 2561 ร้อยละ 3.84 (ปี 2561 เท่ากับ 189,586 บาท) อยู่ในอันดับที่ 11 ของประเทศ และลำดับที่ 6 ของเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล

หากพิจารณาโครงสร้างเศรษฐกิจของจังหวัดนนทบุรีเป็นรายสาขา พบว่า โครงสร้างเศรษฐกิจของจังหวัดนนทบุรีขึ้นกับสาขาการขนส่งการขายปลีก การซ่อมยานยนต์และจักรยานยนต์เป็นหลัก มีสัดส่วนร้อยละ 18.49 และสาขาที่มีความสำคัญรองลงมา คือ สาขาการผลิตอุตสาหกรรม มีสัดส่วนร้อยละ 15.59 สาขากิจกรรมด้านสุขภาพและงานสังคมสงเคราะห์มีสัดส่วนร้อยละ 12.24

สาขาการเงินและการประกันภัยมีสัดส่วนร้อยละ 8.90 สาขาข้อมูลข่าวสารและการสื่อสารมีสัดส่วนร้อยละ 7.50 และสาขาอื่น ๆ มีสัดส่วนร้อยละ 37.28 เห็นได้ชัดจากการปรับตัวเพิ่มขึ้นของรายได้ของผู้ประกอบการ ค่าส่งค่าปลีกขยายตัวร้อยละ 2.0 และคาดว่าประชาชนจะบริโภคสินค้าและบริการเพิ่มขึ้น ตามมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจของรัฐบาลในช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ระลอกใหม่ทำให้การผลิตภาคบริการเพิ่มขึ้น และมีแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัด ถึงแม้ผู้ประกอบการจะลดกำลังการผลิตเนื่องจากภาวะเศรษฐกิจทั้งในประเทศและต่างประเทศที่ผันผวนจากการแพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ระลอกใหม่ สุดท้ายด้านภาคเกษตรลดลงอย่างต่อเนื่องซึ่งเกิดจากการขยายตัวของเขตเมืองได้ทำให้พื้นที่ที่ใช้เพื่อการเกษตรกรรมลดน้อยลงไปเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะใช้พื้นที่ทำธุรกิจเป็นที่อยู่อาศัย เช่น บ้านจัดสรร และคอนโดมิเนียม ฯลฯ

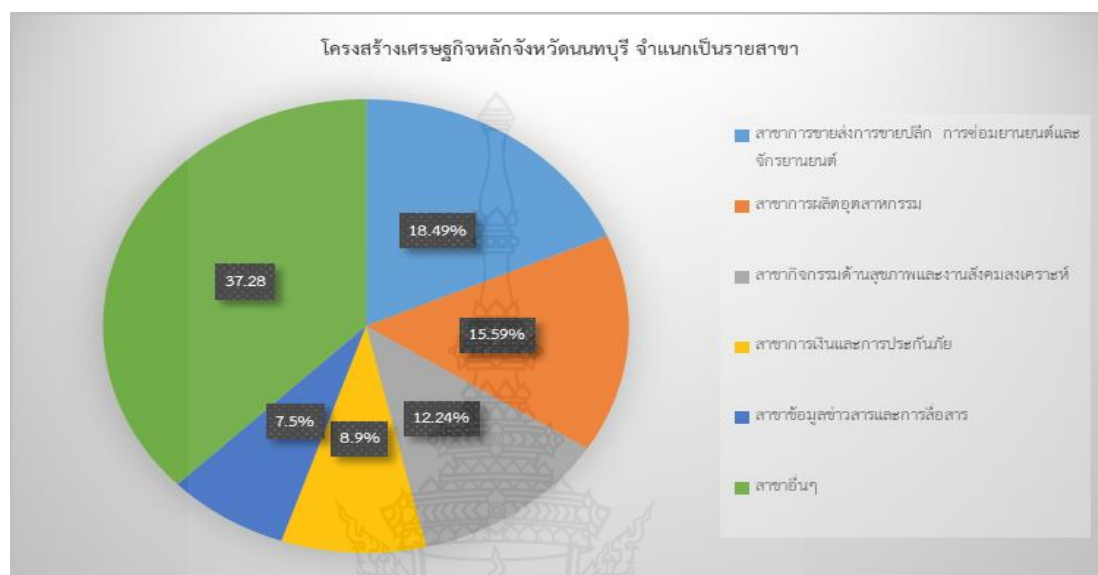
ตารางที่ 1 แสดงผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด ณ ราคาประจำปี จำแนกตามสาขาการผลิต พ.ศ. 2558 – 2562

สาขาการผลิต	2558/ 2015	2559/ 2016	2560/ 2017	2561/ 2018	2562/ 2019
ภาคเกษตร	5,141	4,330	3,946	5,094	4,588
เกษตรกรรม การล่าสัตว์และการป่าไม้	5,141	4,330	3,946	5,094	4,588
ภาคนอกเกษตร	267,069	285,148	313,192	321,448	340,823
อุตสาหกรรม	53,074	55,012	61,273	58,336	62,706
การทำเหมืองแร่และเหมืองหิน	52	120	106	112	109
การผลิตอุตสาหกรรม	45,938	47,296	53,572	50,523	53,860
ไฟฟ้า ก๊าซและระบบปรับอากาศ	5,042	5,546	5,454	5,473	6,168
การประปาและการจัดการของเสีย	2,042	2,050	2,141	2,229	2,570
การบริการ	213,995	230,136	251,919	263,112	278,117
การก่อสร้าง	13,446	15,051	14,422	14,193	14,525

การขายส่งการขายปลีก การซ่อมยานยนต์และจักรยานยนต์	51,141	52,138	57,968	62,026	63,860
สาขาการผลิต	2558/ 2015	2559/ 2016	2560/ 2017	2561/ 2018	2562/ 2019
การขนส่งและสถานที่เก็บสินค้า	7,431	9,907	10,824	11,512	11,770
ที่พักแรมและบริการด้านอาหาร	5,025	5,264	6,651	7,527	9,249
ข้อมูลข่าวสารและการสื่อสาร	16,660	19,078	22,184	23,789	25,911
การเงินและการประกันภัย	29,220	29,270	30,302	29,698	30,731
กิจกรรมเกี่ยวกับบอส์งหาริมทรัพย์	13,876	14,039	15,290	15,750	16,868
กิจกรรมวิชาชีพวิทยาศาสตร์และ กิจกรรมทางวิชาการ	3,056	3,637	4,800	4,989	5,728
กิจกรรมการบริหารและบริการ สนับสนุนอื่นๆ	4,612	5,117	5,656	5,755	6,229
การบริหารราชการการป้องกันประเทศฯ	17,512	18,164	20,396	20,964	21,230
การศึกษา	7,326	7,703	8,123	7,518	5,517
กิจกรรมด้านสุขภาพและงานสังคม สงเคราะห์	30,370	33,768	36,262	37,948	42,292
ศิลปะความบันเทิงและนันทนาการ	8,549	10,502	12,344	14,360	16,823
กิจกรรมการบริการด้านอื่น ๆ	5,772	6,496	6,696	7,083	7,381
ผลิตภัณท์มวลรวมจังหวัด (Grossprovincialproduct:GPP)	272,210	289,477	317,138	326,541	345,411
ผลิตภัณท์มวลรวมจังหวัดต่อคน (บาท) (GPPpercapita(Baht))	172,906	178,601	187,371	189,586	197,159

(Population)(1,000 persons)	1,574	1,621	1,693	1,722	1,752
-----------------------------	-------	-------	-------	-------	-------

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ณ 30 มิถุนายน 2564

ภาพที่ 2 โครงสร้างเศรษฐกิจหลักจังหวัดนนทบุรี จำแนกเป็นรายสาขา

ที่มา: <https://www.nonthaburi.go.th/ita/2565/.pdf> สืบค้นวันที่ 19 ส.ค. 2565

ตารางที่ 2 สถานประกอบการอุตสาหกรรม จำแนกตามประเภทอุตสาหกรรม พ.ศ. 2561 – 2563

ประเภทอุตสาหกรรม	ปี พ.ศ.			อัตราการเปลี่ยนแปลง	
				Percentage change (%)	
	2561	2562	2563	2562	2563
	-2018	-2019	-2020	-2019	-2020
รวมยอด	2,018	1,493	1,522	-26.01	1.94
การเกษตร	36	32	34	-11.11	6.25
อาหาร	172	124	124	-27.90	0
เครื่องดื่ม	20	9	9	-55	0
สิ่งทอ	41	32	33	-21.95	3.12
เครื่องแต่งกาย	46	31	31	-32.60	0
เครื่องหนัง	14	8	8	-42.85	0
ไม้และผลิตภัณฑ์จากไม้	155	122	122	-21.29	0
เฟอร์นิเจอร์และ เครื่องเรือน	160	82	82	-48.75	0
กระดาษและผลิตภัณฑ์ จากกระดาษ	37	30	29	-18.91	-3.33
สิ่งพิมพ์	59	45	45	-23.72	0
เคมี	153	122	128	-20.26	4.91
ปิโตรเคมีและผลิตภัณฑ์	8	6	6	-25	0
ยาง	22	20	20	-9.09	0

ประเภทอุตสาหกรรม	ปี พ.ศ.			อัตราการเปลี่ยนแปลง	
				Percentage change (%)	
	2561	2562	2563	2562	2563
	-2018	-2019	-2020	-2019	-2020
พลาสติก	123	116	118	-5.69	1.72
อโลหะ	106	102	106	-3.77	3.92
โลหะ	14	13	12	-7.14	-7.69
ผลิตภัณฑ์โลหะ	253	198	201	-21.73	1.51
เครื่องจักรกล	93	69	71	-25.80	2.89
ไฟฟ้า	85	52	55	-38.82	5.76
ขนส่ง	261	152	159	-41.76	4.60
อื่น ๆ	160	128	129	-20	0.78

ที่มา : สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดนนทบุรี ณ วันที่ 30 มิถุนายน 2564 หมายเหตุ : ปี พ.ศ. 2562 มีการปรับฐานข้อมูลโรงงาน ตาม พ.ร.บ.โรงงานฉบับใหม่ พ.ศ.2562 ส่งผลให้จำนวนโรงงานลดลง

ตารางที่ 3 สถานพยาบาล จำแนกตามประเภท เป็นรายอำเภอ ปีงบประมาณ 2563

อำเภอ	โรงพยาบาล รัฐบาล (Government hospital)	โรงพยาบาล เอกชน (Private hospital)	โรงพยาบาลส่งเสริม สุขภาพตำบล (Health promoting hospital)	คลินิกทุก ประเภท (Clinic)
รวมยอด	8	12	76	803
เมืองนนทบุรี	1	5	15	304
บางกรวย	2	1	12	72
บางใหญ่	1	1	9	96
บางบัวทอง	2	2	14	105
ไทรน้อย	1	0	11	6
ปากเกร็ด	1	3	15	220

ที่มา : สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี ณ วันที่ 30 มิถุนายน 2564

ตารางที่ 4 ตารางแสดงข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตรจังหวัดนนทบุรี ปี พ.ศ.2562-2563

ชนิดพืช	ปี พ.ศ.2562			ปี พ.ศ.2563		
	เนื้อที่ปลูก (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิต เฉลี่ย (กก./ไร่)	เนื้อที่ปลูก (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิต เฉลี่ย (กก./ไร่)
1. ข้าวนาปี	85,461.00	57,667.00	675.00	85,693.00	59,010.00	690.00
2. ข้าวนาปรัง	93,626.00	69,164.00	719.00	71,035.00	50,151.00	706.00
3. ถั่วเขียว	3,524.00	1,097.59	976.00	1,956.00	1,719.08	1,011.00
4. ผักกาดหอม	1,217.00	382.32	435.94	1,520.00	789.82	585.00
5. พุริณ	2,959.00	5.19	39.92	2,272.00	6.63	36.23
6. กล้วยน้ำ	1,424.00	717.22	745.00	1,060.00	868.70	853.00
7. มะพร้าว	1,267.00	1,036.87	1,498.00	1,279.00	304.87	1,759.00
8. กล้วยไม้ (ไม้ตัดดอก)	1,419.00	3,259.72	229.72	1,412.00	3,225.98	228.47
9. มะม่วง	2,286.00	502.14	522.00	3,401.00	519.88	376.00
10. ถั่วเขียว	1,663.00	276.89	748.00	335.00	266.17	1,111.00
11. ผักกวางตุ้ง	948.00	570.74	839.00	984.00	826.22	922.00
12. ผักบุ้งจีน	106.00	31.88	498.00	132.25	113.75	932.00
13. มะนาว	903.00	449.41	1,139.00	1,072.00	588.95	958.00
14. มะละกอ	595.00	162.19	611.00	136.00	75.54	904.00
16. ไม้ดอก เมืองร้อนอื่นๆ	1,602.75	3,514.95	243.61	1,330.00	5,072.32	327.00

ชนิดพืช	ปี พ.ศ.2562			ปี พ.ศ.2563		
	เนื้อที่ปลูก (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิต เฉลี่ย (กก./ไร่)	เนื้อที่ปลูก (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิต เฉลี่ย (กก./ไร่)
17. บัวหลวง	2,367.00	3,490.40	544.00	2,128.00	4,212.10	443.00
18. สร้อยทอง	228.00	392.16	1,720.00	168.00	288.96	1,720.00
19. ผักคื่นฉ่าย	150.00	138.75	925.00	192.00	171.26	892.00
20. ผักบุ้งน้ำ	1,025.00	540.54	539.00	1,235.00	600.85	527.00

ที่มา: สำนักงานเกษตรจังหวัดนนทบุรี ณ 30 มิถุนายน 2564

ตารางที่ 5 สถิติการท่องเที่ยวของจังหวัดนนทบุรี พ.ศ. 2561 – 2563

รายการ	2561 (2018)	2562 (2019)	2563 (2020)	อัตราการเปลี่ยนแปลง (Percentage change (%))	
				2562/2019	2563/2020
จำนวนห้อง (ห้อง)	3,177	4,262	-	-	-
จำนวนผู้เยี่ยมเยือน	2,664,025	2,806,779	1,375,076	5.36	-51.1
ชาวไทย	2,433,547	2,556,423	1,337,546	5.05	-47.68
ชาวต่างประเทศ	230,478	250,356	37,530	8.62	-85.01
จำนวนนักท่องเที่ยว	962,260	1,074,520	-	11.67	-
ชาวไทย	852,357	947,332	-	11.14	-
ชาวต่างประเทศ	109,903	127,188	-	15.73	-
จำนวนนักท่องเที่ยว	1,701,765	1,732,259	-	1.79	-
ชาวไทย	1,581,190	1,609,091	-	1.76	-
ชาวต่างประเทศ	120,575	123,168	-	2.15	-
ระยะเวลาพำนักระยะ ของนักท่องเที่ยว (วัน)	2	2	-	0.08	-
ชาวไทย	2	2	-	0.10	-
ชาวต่างประเทศ	2	2	-	0.01	-
ค่าใช้จ่ายเฉลี่ย (บาท/ คน/วัน)			-		-
ผู้เยี่ยมเยือน	1,264.68	1,298.36	-	2.66	-
ชาวไทย	1,225.64	1,254.20	-	2.33	-

รายการ	2561 (2018)	2562 (2019)	2563 (2020)	อัตราการเปลี่ยนแปลง (Percentage change (%))	
				2562/2019	2563/2020
ชาวต่างประเทศ	1,623.38	1,675.14	-	3.19	-
นักท่องเที่ยว	1,555.91	1,588.93	-	2.12	-
ชาวไทย	1,511.86	1,539.21	-	1.81	-
ชาวต่างประเทศ	1,864.78	1,903.50	-	2.08	-
นักศึกษاجر	966.35	987.37	-	2.18	-
ชาวไทย	949.46	970.64	-	2.23	-
ชาวต่างประเทศ	1,187.71	1,205.92	-	1.53	-
รายได้จากการท่องเที่ยว (ล้านบาท)			-		-
ผู้เยี่ยมเยือน	4,356.97	4,656.42	1,848.10	-	-
ชาวไทย	3,807.97	4,026.11	1,736.80	-	-
ชาวต่างประเทศ	549	630.31	111.30	-	-

ที่มา : สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนนทบุรี ณ วันที่ 30 มิถุนายน 2564

โครงการชลประทานนนทบุรี สำนักงานชลประทานที่ 11 โครงการชลประทานนนทบุรี รับผิดชอบพื้นที่โครงการ 143,973 ไร่ เป็นพื้นที่ชลประทาน 26,000 ไร่ ครอบคลุมพื้นที่ 4 อำเภอ ประกอบด้วย อ.ปากเกร็ด อ.เมือง อ. บางกรวย และ อ.บางใหญ่ ส่วนมากอยู่ในพื้นที่ อ.บางใหญ่ ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 พื้นที่รับผิดชอบของโครงการชลประทานนนทบุรี

โครงการ	อำเภอ	พื้นที่	
		(ไร่)	(ตร.กม.)
นนทบุรี	เมือง	3,465	5.54
นนทบุรี	บางใหญ่	11,048	21.13
นนทบุรี	บางกรวย	8,624	13.79
นนทบุรี	ปากเกร็ด	2,863	4.58
รวมพื้นที่ชลประทานในเขตโครงการชลประทานนนทบุรี		26,000	41.60

โครงการชลประทานนนทบุรีมีวิสัยทัศน์ว่า “น้ำพอดี นนทบุรีมีสุข เกษตรกรขึ้นบ้านใหม่ขึ้นใจ” โดยมีพันธกิจ 4 ประการ คือ

1. เป็นหน่วยงานหลักในการพัฒนาแหล่งน้ำตามศักยภาพของกลุ่มน้ำให้เพียงพอ
2. จัดการน้ำให้กับผู้ใช้น้ำทุกประเภทอย่างทั่วถึง เป็นธรรม และยั่งยืน
3. เสริมสร้างการมีส่วนร่วมเพื่อให้การบริการจัดการน้ำในทุกระดับ มีคุณภาพในด้านนิเวศวิทยาสิ่งแวดล้อม และเกิดประโยชน์สูงสุด
4. ให้มีการดำเนินการป้องกันและบรรเทาภัยจากน้ำ

โครงการชลประทานนนทบุรีจัดโครงสร้างองค์การโดยมีผู้อำนวยการโครงการชลประทานนนทบุรีเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุด แบ่งออกเป็น 5 ฝ่าย คือ (ภาพที่ 3)

- โครงการพิเศษอื่น ๆ เช่น โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โครงการขนาดเล็ก โครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคง เป็นต้น

- สำรวจและออกแบบเพื่อประกอบการพิจารณาโครงการเบื้องต้น- เก็บรวบรวม รายละเอียดข้อมูล

- จัดทำรายงานด้านวิศวกรรมของอาคารชลประทาน

- รวบรวมสถิติข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์ประเมินผล เพื่อจัดทำรายงานต่าง ๆ ที่อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักชลประทาน

- รวมทั้งดำเนินการจัดการข้อร้องเรียนและข้อเสนอแนะจากประชาชน

- ปฏิบัติงานอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

3. ฝ่ายจัดสรรน้ำและปรับปรุงระบบชลประทาน มีหน้าที่ความรับผิดชอบ

- รับผิดชอบในการวางแผนการควบคุม และการประเมินผลการจัดสรรน้ำและบำรุงรักษาของโครงการ

- ควบคุมดูแลการใช้ที่ราชพัสดุ

- ติดต่อประสานงานกับหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องในการวางแผนปลูกพืช

- การจัดทำสถิติผลผลิตในด้านการเกษตรภายในเขตโครงการ

- ดำเนินงานบำรุงรักษา ซ่อมแซมและปรับปรุงระบบชลประทาน

- ดำเนินการจัดตั้งและพัฒนากลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน

- อาสาสมัครชลประทานคณะกรรมการจัดการชลประทาน

- จัดการฝึกอบรมและให้คำแนะนำแก่กลุ่มผู้ใช้น้ำให้รู้จักการใช้น้ำชลประทานอย่างถูกวิธี

- ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

4. ฝ่ายช่างกล มีหน้าที่ความรับผิดชอบ

- รับผิดชอบในการควบคุมดูแลรักษายานพาหนะเครื่องจักรกลและเครื่องใช้เครื่องมือสื่อสารต่าง ๆ

- การซ่อมแซมบำรุงรักษาเครื่องกวนบานระบาย อุปกรณ์ไฟฟ้า ประปา และเครื่องมือกลอื่น ๆ ในเขตโครงการต่าง ๆ

ที่อยู่ในความรับผิดชอบ

- ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

5. ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 มีหน้าที่ความรับผิดชอบ

- รับผิดชอบในการวางแผน การควบคุม และการประเมินผลการส่งน้ำ และบำรุงรักษาในพื้นที่โครงการที่รับผิดชอบ
- วางแผนงานพัฒนาแหล่งน้ำต่าง ๆ ที่อยู่นอกเขตโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษา
- ประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ และเกษตรกรเพื่อวางแผนการเพาะปลูก
- ดำเนินงานบำรุงรักษา ซ่อมแซมและปรับปรุงระบบชลประทาน
- ดำเนินการจัดตั้งและพัฒนากลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน อาสาสมัครชลประทาน คณะกรรมการจัดการชลประทาน รวมทั้งการจัดฝึกอบรม และให้คำแนะนำแก่กลุ่มผู้ใช้น้ำให้รู้จักการใช้น้ำชลประทานอย่างถูกวิธี
- ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

ในด้านบุคลากรของโครงการชลประทานนนทบุรีมีทั้งหมด 32 คน ส่วนมากเป็นลูกจ้างประจำจำนวน 14 หรือร้อยละ 43.75 พนักงานราชการมีจำนวนน้อยที่สุดคือ 8 คนหรือร้อยละ 25 ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 บุคลากรของโครงการชลประทานนนทบุรี

ประเภท	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. ข้าราชการ	10	31.25
2. ลูกจ้างประจำ	14	43.75
3. พนักงานราชการ	8	25.00
รวม	32	100.00

ข้อมูลระดับอำเภอ

1. อำเภอเมืองนนทบุรี ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่ม เหมาะทำการเกษตร มีแม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่านในแนวเหนือใต้ แบ่งพื้นที่อำเภอออกเป็น 2 ส่วน ฝั่งทางทิศตะวันออกจำนวนพื้นที่ 2 ใน 3 ของพื้นที่ทั้งหมด เป็นบริเวณชุมชนเมือง ย่านอุตสาหกรรม และสวนผลไม้ ฝั่งทางทิศตะวันตกจำนวนพื้นที่ 1 ใน 3 ของพื้นที่ทั้งหมด เป็นพื้นที่ทางการเกษตรกรรม มีสะพานพระนั่งเกล้ากับสะพานพระราม 5 เชื่อมการคมนาคมทั้งสองฝั่งเข้าด้วยกัน อำเภอเมืองมีที่พักอาศัยเพิ่มขึ้น

ในลักษณะหมู่บ้านจัดสรร ทาวน์เฮาส์ และคอนโดมิเนียม เกิดขึ้นจำนวนมาก จำนวนประชากรทั้งสิ้นรวม 61,857 คน ขนาดพื้นที่ 77.018 ตารางกิโลเมตร อำเภอเมืองนนทบุรีแบ่งเขตการปกครองย่อยเป็น 10 ตำบล แต่ละตำบลแบ่งออกเป็นหมู่บ้าน รวมทั้งหมด 32 หมู่บ้าน (หรือ 26 หมู่บ้าน หากไม่นับรวมในเขตเทศบาลนครนนทบุรีและเทศบาลเมืองบางศรีเมืองซึ่งไม่มีตำแหน่งกำนันและผู้ใหญ่บ้านแล้ว) ได้แก่ 1) ตำบลสวนใหญ่ ยกเลิกระบบหมู่บ้าน 2) ตำบลตลาดขวัญ ยกเลิกระบบหมู่บ้าน 3) ตำบลบางเขน ยกเลิกระบบหมู่บ้าน 4) ตำบลบางกระสอ ยกเลิกระบบหมู่บ้าน 5) ตำบลท่าทราย ยกเลิกระบบหมู่บ้าน 6) ตำบลบางไผ่ มี 5 หมู่บ้าน 7) ตำบลบางศรีเมือง มี 5 หมู่บ้าน 8) ตำบลบางกร่าง มี 10 หมู่บ้าน 9) ตำบลไทรม้า มี 6 หมู่บ้าน และ 10) ตำบลบางรักน้อย มี 6 หมู่บ้าน

ภาพที่ 4 แผนที่อำเภอเมืองนนทบุรี

ที่มา : <https://district.cdd.go.th/muang-non/> สืบค้นวันที่ 24 ส.ค. 2566

ตารางที่ 8 ข้อมูลอำเภอเมืองนนทบุรี (พ.ศ. 2565)

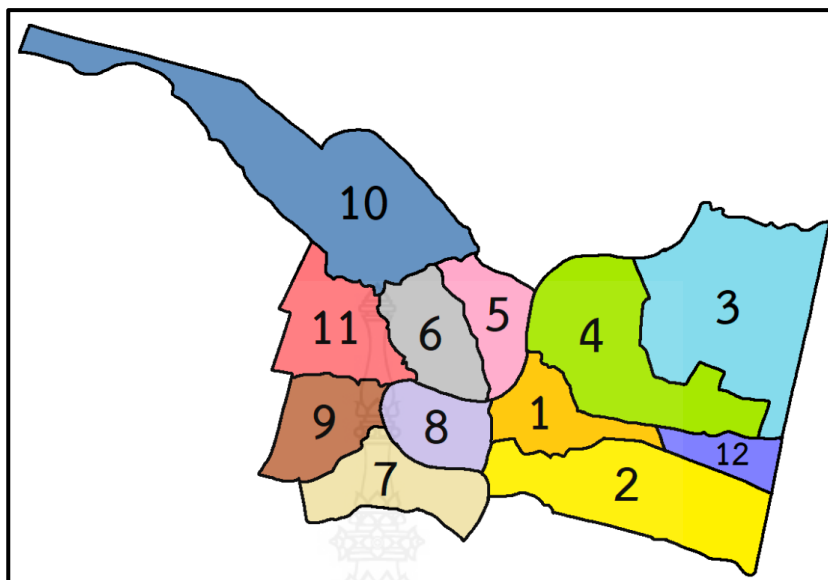
ลำดับ	ตำบล	จำนวนหมู่บ้าน	ประชากร
1.	ตำบลสวนใหญ่	ยกเลิกระบบหมู่บ้าน	35,061
2.	ตำบลตลาดขวัญ	ยกเลิกระบบหมู่บ้าน	45,831
3.	ตำบลบางเขน	ยกเลิกระบบหมู่บ้าน	40,830
4.	ตำบลบางกระสอ	ยกเลิกระบบหมู่บ้าน	56,753
5.	ตำบลท่าทราย	ยกเลิกระบบหมู่บ้าน	66,792
6.	ตำบลบางไผ่	5	12,848
7.	ตำบลบางศรีเมือง	5	24,678
8.	ตำบลบางกร่าง	10	32,964
9.	ตำบลไทรม้า	6	24,180
10.	ตำบลบางรักน้อย	6	21,218
รวม	10	32	361,155

2. อำเภอปากเกร็ด ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่ม เช่นเดียวกับอำเภอเมืองนนทบุรี โดยมีแม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่านในแนวเหนือ-ใต้ ทำให้แบ่งพื้นที่อำเภอออกเป็น 2 ส่วน มีเกาะเกิดจากการขุดคลองลัดเกร็ดน้อย (เตร็ดน้อย) ที่บริเวณคู้้งน้ำบางบัวทอง บ้านแหลมจากวัดปากอ่าว (วัดปรมัยยิกาวาสวรวิหาร) มาถึงบริเวณปากด่าน (บริเวณตอนใต้ของเกาะสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นที่ตั้งด่านเก็บภาษี ตรวจเรือที่จะเดินทางไปกรุงศรีอยุธยา จึงเรียกบริเวณนี้ว่าปากด่าน) ในปี พ.ศ. 2265 รัชสมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวท้ายสระ มีชื่อเรียกในปัจจุบันว่า เกาะเกร็ด (รัชสมัยรัชกาลที่ 5 เรียกว่าเกาะศาลากุน) เป็นเกาะใหญ่แห่งเดียวในแม่น้ำเจ้าพระยา มีลำคลองกระจายอยู่เต็มพื้นที่ ได้แก่ คลองบางบัวทอง คลองพระอุดม คลองบางพูด คลองข่อย คลองบ้านแหลมเหนือ คลองบ้านแหลมใต้ ขนาดพื้นที่ 89,023 ตารางกิโลเมตร ระยะทางห่างจากจังหวัดนนทบุรี 10 กิโลเมตร แบ่งการปกครองออกเป็น 12 ตำบล แต่ละตำบลแบ่งย่อยออกเป็น

หมู่บ้าน รวม 85 หมู่บ้าน (หรือ 51 หมู่บ้าน หากไม่นับรวมในเขตเทศบาลนครปากเกร็ดซึ่งไม่มีตำแหน่งกำนันและผู้ใหญ่บ้านแล้ว) ได้แก่

ตารางที่ 9 ข้อมูลอำเภอปากเกร็ด (พ.ศ. 2565)

ลำดับ	ตำบล	จำนวนหมู่บ้าน	ประชากร
1.	ตำบลปากเกร็ด	5	36,469
2.	ตำบลบางตลาด	10	45,256
3.	ตำบลบ้านใหม่	6	34,949
4.	ตำบลบางพูด	9	63,312
5.	ตำบลบางตะไนย์	5	6,337
6.	ตำบลคลองพระอุดม	6	6,773
7.	ตำบลท่าอิฐ	10	18,480
8.	ตำบลเกาะเกร็ด	7	5,680
9.	ตำบลอ้อมเกร็ด	6	5,226
10.	ตำบลคลองข่อย	12	9,168
11.	ตำบลบางพลับ	5	11,596
12.	ตำบลคลองเกลือ	4	9,701
รวม		85	216,478

ภาพที่ 5 แผนที่อำเภอปากเกร็ด

ที่มา : <https://th.wikipedia.org/wiki/> สืบค้นวันที่ 24 ส.ค. 2566

ภาพที่ 6 แผนที่อำเภอบางบัวทอง

ที่มา: http://r01.ddd.go.th/dinThai/MAIN/NB/NB_04l.html สืบค้นวันที่ 25 ส.ค. 2566

3. อำเภอบางบัวทอง อำเภอบางบัวทอง ได้รับการจัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2445 ตั้งชื่อตามชื่อคลองที่ไหลผ่านคือ คลองบางบัวทอง ซึ่งไหลแยกมาจากฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยาบริเวณเกาะเกร็ด ซึ่งมีความยาวประมาณ 10 กิโลเมตร ถือได้ว่าเป็นคลองที่มีความสำคัญกับราษฎรในหลายมิติด้วยกัน คือทั้งเป็นที่อยู่อาศัย เส้นทางคมนาคม และการประกอบอาชีพอาชีพ สันนิษฐานว่า ชื่อ “คลองบางบัวทอง” มาจากในคลองมีบัวหลวงขึ้นอยู่อย่างหนาแน่น ราษฎรเมื่อว่างเว้นจากการทำนาแล้วได้พากันเก็บดอกบัว ฝักบัวขายได้เงินทองมาก จึงได้เรียกชื่อคลองว่า คลองบางบัวทอง ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่ม เหมาะแก่การทำการเกษตร มีลำคลองกระจายอยู่เต็มพื้นที่ ในฤดูน้ำหลากน้ำท่วมพื้นที่โดยทั่วไป มีความเหมาะสมแก่การทำนาและปลูกพืชผัก ลำคลองที่สำคัญ ได้แก่ คลองบางบัวทอง คลองพระพิมลราชา คลองลำโพ คลองลำรี และคลองลากซ้อน มีขนาดพื้นที่ประมาณ 116.439 ตารางกิโลเมตร แบ่งการปกครองออกเป็น 8 ตำบล ได้แก่ (1) ตำบลโสนลอย (2) ตำบลบางบัวทอง (3) ตำบลพิมลราช (4) ตำบลบางรักใหญ่ (5) ตำบลละหาร (6) ตำบลบางรักพัฒนา (7) ตำบลลำโพ และ (8) ตำบลบางคูรัด จำนวน 81 หมู่บ้าน มีจำนวนประชากร 375,944 คน

ตารางที่ 10 อำเภอบางบัวทอง (พ.ศ. 2565)

ลำดับ	ตำบล	จำนวนหมู่บ้าน	ประชากร
1.	ตำบลโสนลอย	6	9,045
2.	ตำบลบางบัวทอง	14	63,154
3.	ตำบลพิมลราช	8	54,906
4.	ตำบลบางรักใหญ่	11	9,667
5.	ตำบลละหาร	9	25,695
6.	ตำบลบางรักพัฒนา	15	73,867
7.	ตำบลลำโพ	8	14,106
8.	ตำบลบางคูรัด	10	40,504
รวม		81	375,944

4. อำเภอบางใหญ่ มีประชากรค่อนข้างมาก แต่เดิมตั้งอยู่บริเวณที่คลองสามสายมาบรรจบกันได้แก่ ปลายคลองอ้อมนนท์ สุดคลองบางกอกน้อย และต้นคลองบางใหญ่ แต่ปัจจุบันตัวอำเภอได้ย้ายมาอยู่ในหมู่บ้านบางใหญ่ซี้ดี้ ซึ่งได้รับความเจริญอย่างรวดเร็วจากการก่อสร้างถนนกาญจนาภิเษกและถนนรัตนวิเศษ มีบริการที่ทันสมัย เช่น โรงพยาบาล ห้างสรรพสินค้า ตลาดกลางของจังหวัด หน่วยงานราชการ หมู่บ้านจัดสรรที่เกิดขึ้น ดังนั้น พื้นที่การเกษตรอาจไม่พบเห็นในเขตเมืองแล้ว โดยส่วนหนึ่งของเขตเมืองบางใหญ่อยู่ในพื้นที่ของอำเภอบางบัวทอง

อำเภอบางใหญ่แบ่งเขตการปกครองย่อยออกเป็น 6 ตำบล แต่ละตำบลแบ่งย่อยออกเป็นหมู่บ้าน รวม 69 หมู่บ้าน ได้แก่ 1) ตำบลบางม่วง 2) ตำบลบางแม่นาง 3) ตำบลบางเลน 4) ตำบลเสาธงหิน 5) ตำบลบางใหญ่ และ 6) ตำบลบ้านใหม่ จำนวน 69 หมู่บ้าน ประชากรจำนวน 166,596 คน

ตารางที่ 11 อำเภอบางใหญ่ (พ.ศ. 2565)

ลำดับ	ตำบล	จำนวนหมู่บ้าน	ประชากร
1.	ตำบลบางม่วง	15	19,872
2.	ตำบลบางแม่นาง	18	53,991
3.	ตำบลบางเลน	11	20,151
4.	ตำบลเสาธงหิน	8	40,964
5.	ตำบลบางใหญ่	6	22,003
6.	ตำบลบ้านใหม่	11	9,615
รวม		69	166,596

ภาพที่ 7 แผนที่อำเภอบางใหญ่

ที่มา: http://r01.ddd.go.th/dinthai/MAIN/NB/NB_03.html สืบค้นวันที่ 25 ส.ค. 2566

5. อำเภอบางกรวย ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่านทางด้านตะวันออก พื้นที่มีน้ำขังตลอดปี มีลำคลองเป็นจำนวนมากกระจายอยู่เต็มพื้นที่ ลำคลองที่สำคัญที่ใช้เพื่อการเกษตรกรรมและการคมนาคม ได้แก่ คลองบางกรวย คลองบางสีทอง คลองบางกอกน้อย คลองบางคูเวียง คลองบางราวนก คลองชื้อขวาง คลองบางโพธิ์เผือก คลองปลายบาง เป็นต้น ขนาดพื้นที่ 57.408 ตารางกิโลเมตร แบ่งการปกครองออกเป็น 9 ตำบล ได้แก่ ตำบลวัดชลอ ตำบลบางกรวย ตำบลบางสีทอง ตำบลบางขุนดิน ตำบลบางขุนทอง ตำบลบางคูเวียง ตำบลมหาสวัสดิ์ ตำบลปลายบาง และ ตำบลศาลากลาง มีทั้งหมด 60 หมู่บ้าน ประชากรจำนวน 149,649 คน

ภาพที่ 8 แผนที่อำเภอบางกรวย

ที่มา: http://r01.ddd.go.th/dinthai/MAIN/NB/NB_02l.html สืบค้นวันที่ 26 ส.ค. 2566

ตารางที่ 12 อำเภอบางกรวย (พ.ศ. 2565)

ลำดับ	ตำบล	จำนวนหมู่บ้าน	ประชากร
1.	ตำบลวัดชลอ	10	17,147
2.	ตำบลบางกรวย	9	27,362
3.	ตำบลบางสีทอง	5	11,625
4.	ตำบลบางขุน	5	7,243
5.	ตำบลบางขุนทอง	6	11,421
6.	ตำบลบางคูเวียง	7	10,715
7.	ตำบลมหาสวัสดิ์	7	21,944
8.	ตำบลปลายบาง	5	19,616
9.	ตำบลศาลากลาง	6	22,576
รวม		60	149,649

6. อำเภอไทรน้อย ลักษณะภูมิประเทศ เป็นที่ราบลุ่ม มีลำคลองไหลกระจายอยู่เต็มพื้นที่ที่สำคัญได้แก่ คลองพระพิมลราชา คลองทวีวัฒนา คลองขุนศรี คลองไทรใหญ่ ขนาดพื้นที่ 186,017 ตารางกิโลเมตร ระยะทางห่างจากจังหวัดนนทบุรี 28 กิโลเมตร จำนวนประชากรทั้งสิ้นรวม 53,978 คน เพศชายจำนวน 26,050 คน เพศหญิงจำนวน 27,928 คน แบ่งการปกครองออกเป็น 7 ตำบล ได้แก่ 1) ตำบลขุนศรี 2) ตำบลคลองขวาง 3) ตำบลทวีวัฒนา 4) ตำบลไทรน้อย 5) ตำบลไทรใหญ่ 6) ตำบลราษฎร์นิยม และ 7) ตำบลหนองเพรางาย มีหมู่บ้านจำนวน 68 หมู่บ้าน ประชากรจำนวน 74,598 คน

ตารางที่ 13 อำเภอไทรน้อย (พ.ศ. 2565)

ลำดับ	ตำบล	จำนวนหมู่บ้าน	ประชากร
1.	ตำบลขุนศรี	8	5,054
2.	ตำบลคลองขวาง	10	7,678
3.	ตำบลทิววัฒนา	8	9,335
4.	ตำบลไทรน้อย	11	31,359
5.	ตำบลไทรใหญ่	11	6,429
6.	ตำบลราษฎร์นิยม	8	6,891
7.	ตำบลหนองเพรางาย	12	7,852
รวม		69	74,598

ภาพที่ 9 แผนที่อำเภอไทรน้อย

ที่มา: http://r01.ddd.go.th/dinthai/MAIN/NB/NB_05.html สืบค้นวันที่ 26 ส.ค. 2566

ภาพประกอบ

ภาพที่ 10 การชี้แจงสัญญา

ประวัติการศึกษาและที่ทำงาน

ชื่อ นามสกุล ทรงพล สวยสม
วัน เดือน ปีเกิด 26 เมษายน 2514
ที่อยู่ปัจจุบัน 200/88 ถ.ติวานนท์ ต.บางตลาด อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี

ประวัติการศึกษา

วุฒิการศึกษา	ชื่อสถาบัน	ปีที่สำเร็จการศึกษา
ปริญญาโท	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์	2548
ปริญญาตรี	รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์บัณฑิต สาขาวิศวกรรมทรัพยากรน้ำ	2538
ประกาศนียบัตร	โรงเรียนการชลประทาน ประกาศนียบัตรการชลประทาน	2534

ประวัติการทำงาน

พ.ศ.2555	ผู้อำนวยการส่วนอาคารสถานที่ที่ 2 (ปากเกร็ด) สำนักงานเลขานุการกรม
พ.ศ.2561	ผู้อำนวยการโครงการชลประทานนนทบุรี สำนักงานชลประทานที่ 11
พ.ศ.2564	ผู้อำนวยการสำนักงานก่อสร้างชลประทานขนาดกลางที่ 11 กองพัฒนาแหล่งน้ำขนาดกลาง
พ.ศ.2566	ผู้อำนวยการศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
ตำแหน่งปัจจุบัน	ผู้อำนวยการสำนักเครื่องจักรกล กรมชลประทาน